

Valtioneuvoston julkaisu 2019:13

HALLITUKSEN VUOSIKERTOMUKSEN 2018 LIITE 3

Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

K 3/2019 vp

Valtioneuvoston julkaisu 2019:13

Hallituksen vuosikertomuksen 2018 liite 3

Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

Valtioneuvoston kanslia Helsinki 2019

Valtioneuvoston kanslia

ISBN PDF: 978-952-287-717-8

Kuvat ja taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Grano Oy

Helsinki 2019

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtioneuvoston kanslia		25.4.2019
Tekijät	Valtioneuvoston kanslia, valtiovarainministeriö		
Julkaisun nimi	Hallituksen vuosikertomuksen 2018 liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtioneuvoston julkaisuja 2019:13		
Diaari/hankenumero	VNK/1499/05/2018	Teema	
ISBN painettu	978-952-287-718-5	ISSN painettu	2490-0613
ISBN PDF	978-952-287-717-8	ISSN PDF	2490-0966
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-717-8		
Sivumäärä	192	Kieli	suomi
Asiasanat	vuosikertomus, tilinpäätös, valtioneuvosto		
Tiivistelmä Valtioneuvosto antaa eduskunnalle hallituksen vuosikertomuksen perustuslain 46 §:ssä säädettyä kertomuksena hallituksen toiminnasta, valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä niistä toimista, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt. Hallituksen vuosikertomuksesta säädetään tarkemmin valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 9 a §:ssä sekä valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 17 ja 18 §:issä. Talousarviolain 18 §:ssä edellytetään, että hallituksen vuosikertomukseen otettavien valtiontalouden ja valtion taloudenhoidon sekä toiminnan tuloksellisuuden kuvausten tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista, valtion taloudellisesta asemasta sekä tuloksellisuudesta (oikea ja riittävä kuva). Säädöstasolla kertomuksen sisältöä määrittävät erityisesti myös valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) vaatimukset. Hallituksen vuosikertomus vuodelta 2018 muodostuu viidestä osasta, itse vuosikertomuksesta sekä neljästä liitteestä: Liite 1 Ministeriöiden tuloksellisuuden kuvaukset Liite 2 Tilinpäätöslaskelmat Liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta Liite 4 Valtion yhtiömistus, liikelaitokset ja talousarvion ulkopuoliset rahastot			
Kustantaja	Valtioneuvoston kanslia		
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Statsrådets kansli		25.4.2019
Författare	Statsrådets kansli, finansministeriet		
Publikationens titel	Regeringens årsberättelse 2018 bilaga 3 Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden Hallituksen vuosikertomuksen 2018 liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta		
Publikationsseriens namn och nummer	Statsrådets publikationer 2019:13		
Diarie- /projektnummer	VNK/1499/05/2018	Tema	
ISBN tryckt	978-952-287-718-5	ISSN tryckt	2490-0613
ISBN PDF	978-952-287-717-8	ISSN PDF	2490-0966
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-717-8		
Sidantal	192	Språk	finska
Nyckelord	årsberättelse, bokslut, statsrådet		
Referat Statsrådet lämnar regeringens årsberättelse till riksdagen som den berättelse om regeringens verksamhet, skötseln av statsfinanserna och om hur budgeten har följts samt om regeringens åtgärder med anledning av riksdagens beslut som det föreskrivs om i 46 § i grundlagen. Närmare bestämmelser om regeringens årsberättelse finns i 9 a § i lagen om statsrådet (175/2003) och i 17 och 18 § i lagen om statsbudgeten (423/1988). Enligt 18 § i lagen om statsbudgeten ska de redogörelser för statsfinanserna och skötseln av statsfinanserna samt resultatet av statens verksamhet som tas in i regeringens årsberättelse ge riktiga och tillräckliga uppgifter om hur budgeten följts och om statens intäkter och kostnader, statens ekonomiska ställning och resultat (rättvisande bild). På författningsnivå bestäms berättelsens innehåll dessutom särskilt av kraven i förordningen om statsbudgeten (1243/1992). Regeringens årsberättelse för 2018 består av fem delar, själva årsberättelsen och fyra bilagor: Bilaga 1 Ministeriernas resultatöversikter Bilaga 2 Bokslutskalkyler Bilaga 3 Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden Bilaga 4 Statens bolagsinnehav och affärsverk samt statliga fonder utanför budgeten			
Förläggare	Statsrådets kansli		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

1	Perustuslakivaliokunta.....	6
2	Ulkoasiainvaliokunta	8
3	Valtiovarainvaliokunta.....	11
4	Tarkastusvaliokunta	30
5	Hallintovaliokunta	65
6	Lakivaliokunta	77
7	Liikenne- ja viestintävaliokunta.....	87
8	Maa- ja metsätalousvaliokunta.....	100
9	Puolustusvaliokunta.....	115
10	Sivistysvaliokunta.....	117
11	Sosiaali- ja terveysvaliokunta.....	140
12	Talousvaliokunta.....	159
13	Tulevaisuusvaliokunta	166
14	Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta	178
15	Ympäristövaliokunta.....	182

1 Perustuslakivaliokunta

Vaalijärjestelmän kehittäminen

HE 55/2014 vp – LJL 1/2015 vp – EK 14/2015 vp
Perustuslakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että suomalaisen vaalijärjestelmän kehittämiseksi ja vaalilainsäädännön uudistamiseksi käynnistetään parlamentaarinen valmistelu, jossa otetaan huomioon perustuslakivaliokunnan kannanotot. Eduskunta painottaa, että valmistelun tulee olla avointa ja siinä tulee laaja-alaisesti ja ennakoluultomasti selvittää erilaisia vaihtoehtoja, joilla parhaiten voidaan lisätä vaalijärjestelmämme toimivuutta ja nostaa äänestysaktiivisuutta, parantaa vaalien suhteellisuutta, pienentää ns. piilevää äänikynnystä ja turvata alueellinen edustavuus.

Oikeusministeriö on kuluva vaalikauden aikana valmistellut hanketta, jonka tehtävänä olisi selvittää vaihtoehtoja eduskuntavaalien vaalijärjestelmän kehittämiseksi ja vaalilainsäädännön uudistamiseksi eduskunnan edellyttämällä tavalla.

Arto Jääskeläinen, vaali johtaja, oikeusministeriö

Viittomakieltä käyttävien oikeudet

HE 294/2014 vp – EV 346/2014 vp
Perustuslakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen turvaamiseksi, että viittomakieltä käyttävien oikeudet toteutuvat koko maassa siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu.

Oikeusministeriö asetti toimikaudeksi 13.2.2017–31.12.2018 uuden viittomakielen yhteistyöryhmän, joka seuraa viittomakielilain (359/2015) toimeenpanoa yhteistyössä viittomakielistä yhteisöä edustavien toimijoiden kanssa. Yhteistyöryhmä on toteuttanut edellisen yhteistyöryhmän laatimaa viestintäsuunnitelmaa viittomakielilain jalkauttamiseksi, jossa esitetään käytännön toimenpiteitä viittomakielilakia koskevan tietoisuuden lisäämiseksi ja lain soveltamiseksi viranomaistiedottamisessa. Viittomakielilaki on mukana valtioneuvoston virkamiehille suunnatussa koulutuksessa eOppiva-oppimisympäristössä, ja siitä kerrotaan myös oikeusministeriön syksyllä 2018 julkaisemassa kielellisiä oikeuksia koskevassa esitteessä. Esitteen lisäksi oikeusministeriö on julkaissut joulukuussa 2018 YouTube-kanavallaan videon, josta saa tietoa kielellisistä oikeuksista suomalaisella ja suomenruotsalaisella viittomakielellä. Oikeusministeriö järjesti 28.5.2018 ministeriöiden tiedottajille tilaisuuden viittomakielilaista ja valtioneuvoston kanslia valmistelee parhaillaan suositusta viittomakielten käytöstä valtioneuvoston viestinnässä. Maakunta- ja sote-uudistuksesta on tiedotettu sekä suomalaisella että suomenruotsalaisella viittomakielellä. Viittomakielen yhteistyöryhmä on käsitellyt lisäksi kokouksissaan valtioneuvoston piirissä ajankohtaisia viittomakieleen liittyviä ja niitä koskevia asioita ja pyrkinyt varmistamaan hyvää tiedonkulkua keskeisten toimijoiden välillä.

Lapsiasiavaltuutettu järjesti yhteistyössä oikeusministeriön kanssa 29.5.2018 pyöreän pöydän keskustelun sisäkorvaistutteen saaneen lapsen oikeudesta viittomakieleen.

Oikeusministeriössä on julkaistu lokakuussa 2018 seurantajärjestelmä kielellisten oikeuksien seurantaindikaattoreista. Indikaattoreita sovelletaan suomen- ja ruotsinkielisiin, saamenkielisiin ja viittomakielisiin sekä mahdollisuuksien mukaan myös muihin kieliryhmiin. Indikaattoreita käytetään kielellisten oikeuksien ja kansallisen kielipolitiikan seurannassa sekä työkaluna kielipolitiikkaan liittyvissä päätöksenteossa eri tahojen toimesta. Kuurojenliitolle on järjestetty työpajoja, joissa indikaattoreita on sovellettu viittomakielisten tarpeisiin.

Maija Iles, hallitussihteeri, oikeusministeriö

Valituskielto virkaan ja virkasuhteeseen nimittämistä koskevasta päätöksestä

PNE 1/2015 vp – EK 22/2015 vp

Perustuslakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee kiireellisesti esityksen valtion virkamieslain muuttamiseksi siten, että valituskielto virkaan ja virkasuhteeseen nimittämistä koskevasta päätöksestä poistetaan. Samassa yhteydessä tulee valmistella ehdotukset myös eduskunnan virkamiehistä annetun lain ja muiden tarvittavien lakien muuttamiseksi niin, että perustuslain 21 §:n 1 momentissa jokaiselle taattu oikeus toteutuu kaikkia julkishallinnon virkoja ja virkasuhteita koskevissa nimityspäätöksissä.

Virkaan ja virkasuhteeseen nimittämistä koskevan valituskiellon poistamista koskevat valtion virkamieslain muutokset (883/2018) tulivat voimaan vuoden 2019 alusta. Nimittämistä koskevaan päätökseen saa hakea muutosta lukuun ottamatta erikseen säädettyjä poikkeuksia. Nimityspäätöksestä ei voi valittaa, jos nimittämistoimivalta kuuluu tasavallan presidentille tai valtion virkamieslain 26 §:n 3 ja 4 kohdassa tarkoitettua virkamiestä nimitettäessä valtioneuvoston yleisistunnolle, päätös koskee nimittämistä enintään kahden vuoden määräajaksi taikka virka tai virkasuhde täytetään lain nojalla haettavaksi julistamatta. Valitusoikeutta ei ole myöskään Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen sotilasvirkaa koskevasta päätöksestä, jos virka voidaan lain nojalla täyttää haettavaksi julistamatta. Tuomioistuinten eräiden virkojen ja virkasuhteiden osalta muutoksenhausta säädetään lisäksi tuomioistuinlaissa. Asiaa koskevat muutokset tulivat samalla voimaan myös tasavallan presidentin kansliasta annetussa laissa, tuomioistuinlaissa, korkeimmasta oikeudesta annetussa laissa, korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetussa laissa, oikeudenkäynnistä vakuutus-oikeudessa annetussa laissa, sotilasoikeudenkäyntilaissa, puolustusvoimista annetussa laissa sekä Suomen Pankin virkamiehistä annetussa laissa.

Ehdotuksen mahdollisista eduskunnan virkamiehistä annetun lain muutoksista antaa puhemiesneuvosto. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Miska Lautiainen, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

2 Ulkoasiainvaliokunta

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012

VNS 6/2012 vp – EK 6/2013 vp

Ulkoasiainvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että selonteosta kehitetään kokonaisvaltainen turvallisuusstrategia, joka ohjaa tasapainoisesti kaikkia turvallisuuden alalla toimivia hallinnonaloja ja niiden voimavarojen kehittämistä, ml. kyberturvallisuus, huoltovarmuus ja energiaturvallisuus.
2. Eduskunta edellyttää, että turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekomenettelyä kehitetään niin, että linjausten toteutuminen ja ohjausvaikutus yli hallituskausien vahvistuu ja että valtioneuvosto ryhtyy yhteistyössä eduskunnan kanssa toimenpiteisiin menettelyn kehittämiseksi.

”Vuoden 2012 turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekoa käsiteltiin eduskunnassa keväällä 2013. Eduskunta hyväksyi selontekoa koskevan eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan mietinnön (UaVM 1/2013 vp) ja mietinnön mukaisen kannanoton, joka esitetään eduskunnan erillisessä kirjelmässä (6/2013 vp). Eduskunnan kirjelmässä esitettiin toimenpiteisiin on ryhdytty valtioneuvostossa. Myös tasavallan presidentti ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta ovat käsitelleet eduskunnan kirjelmässä esitetyn kannanoton.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko on valtioneuvoston kokonaisvaltainen ohjausasiakirja, joka muodostaa perustan Suomen politiikan ohjaamiselle ja toiminnan vahvistamiselle maan etujen ja tavoitteiden edistämiseksi. Selonteot pohjautuvat jatkossakin laaja-alaiseen turvallisuuskäsitteeseen, ja tarkastelun aikajänne ulottuu yli hallituskausien.

Vuoden 2012 selonteon laadinnassa toteutettu yhteistyö eduskunnan kanssa oli hyödyllistä, ja vastaavanlainen järjestely on perusteltua myös tulevien selontekojen valmistelussa. Eduskuntaa informoidaan selonteon toimeenpanosta perustuslain § 97 nojalla. Lisäksi selontekojen toteutumisesta raportoidaan osana talousarvion toimeenpano- ja seurantamenettelyjä. Myös jatkuvuuden turvaaminen selonteon linjausten toimeenpanossa yli hallituskausien on tärkeää. Erityisesti puolustuksen kehittäminen edellyttää materiaalihankinta-, suunnittelu- ja elinkaaripäivitysten pitkäkestoisuuden vuoksi hallituskausien yli ulottuvaa tarkastelua.

Informointia toteutettiin kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa syksyn 2013 aikana käsiteltiin puolustuksen toimintaympäristöä. Toisessa vaiheessa keväällä 2014 käsiteltiin puolustusvoimien nykytilaa, kehitysnäkymiä ja puolustuksen ylläpidon haasteita. Prosessi päättyi 30.9.2014. Eduskunta tuotti sille annetun informointiaineiston perusteella oman loppuraporttinsa (Puolustuksen pitkän aikavälin haasteet, Eduskunnan kanslian julkaisu 3/2014), joka julkaistiin 1.10.2014. Ryhmä totesi johtopäätöksensä, että materiaalistien suorituskykypuutteiden korjaamiseen tarvitaan vähintään valtioneuvoston selonteossa (VNS12) esille tuotu lisärahoitus. Ilman riittävää materiaali-investointitasoa puolustuksen perusvalinnat – koko maan puolustaminen, yleinen asevelvollisuus, sotilaallinen liittoutumattomuus – edellyttävät uudelleenarviointia jo tulevan hallituskauden aikana. Mikään ryhmän tarkastelemista rahoitusratkaisuista ei kuitenkaan vastaa 2020-luvulla edessä olevien merkittävien meri- ja ilmavoimien suorituskykyhankkeiden rahoitustarpeeseen.”

Mikko Kinnunen, yksikön päällikkö, ulkoasiainministeriö

Valtioneuvoston selonteko; Suomen kehityspoliittikka

VNS 1/2016 vp – EK 9/2016 vp

Ulkoasiainvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto laatii kerran vaalikaudessa selonteon Suomen kehityspoliitikasta antamaan poliittista, strategisen tason ohjausta kehitysyhteistyöhön sekä vahvistamaan kehityspoliittista johdonmukaisuutta.

2. Valtioneuvosto toimeenpannessaan kehityspoliittista ohjelmaa ottaa huomioon tässä mietinnössä esitetyt havainnot ja raportoi niistä osana vuonna 2018 valmisteltavaa selvitystä selonteon toteutumisesta ja kehitysyhteistyön tuloksista.

1. Nykyisen vaalikauden kattava valtioneuvoston selonteko Suomen kehityspoliitikasta valmistui heinäkuussa 2016.

2. Valtioneuvosto on ottanut huomioon mietinnössä esitetyt, mm. kehitysyhteistyön tuloksellisuutta koskevat havainnot. Kehityspoliitiikan tulokset 2018 annettiin eduskunnalle pääministerin ilmoituksena 13.11.2018. Raportin mukaan Suomen kehityspoliittikka on saanut aikaan myönteistä kehitystä, joka edistää globaalia vakautta ja hyvinvointia.

Anu Korppi, virkamiessihteeri, ulkoministeriö

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko

VNS 6/2016 vp – EK 29/2016

Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että kaikki eduskuntapuolueet kattava parlamentaarinen seuranta järjestetään myös tulevien turvallisuutta koskevien selonteiden valmistelun yhteydessä.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

”Valtioneuvosto antoi eduskunnalle kesäkuussa 2016 ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon, jonka eduskunta käsiteli syysistuntokaudella 2016. Puolustusselonteko puolestaan käsiteltiin eduskunnassa vuonna 2017 (VNS 3/2017 vp – EK 23/2017 vp). Näiden selonteiden valmistelua on seurannut eduskunnan puhemiesneuvoston marraskuussa 2015 asettama parlamentaarinen seurantar ryhmä. Valtioneuvosto antoi eduskunnan käsiteltäväksi toukokuussa 2016 selonteon sisäisestä turvallisuudesta, jonka käsittely saatettiin eduskunnassa loppuun vuonna 2017 (VNS 5/2016 vp – EK 8/2017). Selonteko valmisteltiin tiiviissä vuorovaikutuksessa ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon ja puolustusselonteon valmistelun kanssa.

Eduskuntaa informoidaan selonteiden toimeenpanosta perustuslain 47 ja 97 pykälien nojalla. Lisäksi selonteiden toteutumisesta raportoidaan osana hallituksen vuosikertomusta. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että turvallisuutta koskevien selonteiden yhteydessä järjestetään parlamentaarinen seuranta.

Timo Lankinen, alivaltiosihteeri, valtioneuvoston kanslia

Kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskeva päätöksenteko

HE 72/2016 vp – EV 54/2017 vp

Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että kiireellisyysmenettelyn mahdollistamiseksi valtioneuvosto selvittää käytäntöjä päätöksenteon nopeuttamiseksi ja sujuvoittamiseksi tavalla, joka ottaa huomioon myös eduskunnan roolin kiireellistä päätöksentekoa edellyttävissä tilanteissa. Selvitys ulkoasiainvaliokunnalle tulee laatia vuoden 2018 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto on selvittänyt lausumassa edellytetyjä käytäntöjä ja toimittanut lausumassa tarkoitetun selvityksen ulkoasianvaliokunnalle 13.12.2018.

Jari Ylitalo, valtioneuvoston turvallisuusjohtaja, valtioneuvoston kanslia,
Kajja Suvanto, oikeuspäällikkö, ulkoministeriö

Kanadan sekä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen laaja-alaisen talous- ja kauppasopimuksen hyväksyminen ja voimaansattaminen

HE 149/ 2017 vp – EK 41/2018 vp

Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi kaivoslain uudistamisen arvioinnin ja tuo tarvittavat muutosesitykset eduskunnan hyväksyttäväksi niin, että muutokset voidaan saattaa voimaan tällä vaalikaudella.

Valiokunta on saanut työ- ja elinkeinoministeriöltä selvityksen ponnassa esitetystä kaivoslain uudistamistarpeesta. Selvityksessä on tarkasteltu kaivoslain uudistamistarpeita erityisesti CETA-sopimuksen voimaantulo huomioiden. Selvityksen rajausta tehtiin lausuman sisältämän aikataulun noudattamisen mahdollistamiseksi, ja huomioiden hallituksen esityksille asetetut aikarajat budjettilaki- ja muiden lakiesitysten osalta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on kiinnitetty huomiota selvityksen suppeuteen ja useat asiantuntijat identifioivat asioita, jotka voisivat edellyttää kaivoslain ja muun kaivostoimintaan vaikuttavan lainsäädännön tarkistamista. Täyttä varmuutta siitä, vaikuttaisiko CETA-sopimus tällaisten tarkistusten käsittelyyn ei kuulemisessa saatu. Valiokunta katsoo, että hallituksen tulisi jatkaa kaivoslain ja muun kaivostoimintaan vaikuttavan lainsäädännön uudistamisen arviointia niin, että siinä kuullaan laajasti kaikkia sidosryhmiä ja että arvioinnin tulokset ovat seuraavan hallituksen käytettävissä.

Työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö selvittävät yhteistyössä kaivostoimintaan vaikuttavan lainsäädännön kokonaisuutta. Myös oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön panos on tarpeen, jotta tarkastelu olisi kokonaisvaltainen. Selvitystyön tuloksia on käytettävissä hallitusneuvotteiluissa.

Riikka Aaltonen, kaivosylitarkastaja, työ- ja elinkeinoministeriö

3 Valtiovarainvaliokunta

Yhteisöjen korkovähennysoikeuden rajoittaminen

HE 146/2012 vp – EV 156/2012 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 17.12.2012, että valtiovarainministeriö seuraa lainmuutoksen vaikutuksia yritystoiminnan edellytyksiin. Ministeriön tulee lisäksi yhdessä Verohallinnon kanssa erityisesti seurata lainmuutoksen vaikutuksia etuyhteydessä olevien yritysten pääomarakenteisiin ja velkojen korkojen vähentämisessä tapahtuviin muutoksiin sekä kartoittaa verotuskäytännössä mahdollisesti ilmeneviä uusia verosuunnittelutoimia. Eduskunta edellytti lisäksi, että valtiovarainministeriö arvioi lain kehittämistarpeita saadun tiedon sekä elinkeinoverotuksen asiantuntijatyöryhmän työn perusteella ja ryhtyy tarvittaviin toimiin lainsäädännön edelleen kehittämiseksi. Arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota erityisesti kiinteistösijoitustoimintaa harjoittavien yritysten veroasemaan.

Yhteisöjen korkovähennysoikeuden rajoitusta koskevaa sääntelyä on sovellettu ensimmäisen kerran verovuoden 2014 verotuksessa. Säännöstä on 1.1.2019 alkaen muutettu veron kiertämisen estämistä koskevan EU:n direktiivin (EU) 2016/1164 johdosta lailla elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta (1237/2018). Muutoksilla on laajennettu sääntelyn soveltamisalaa. Muutoksia valmisteltaessa otettiin huomioon direktiivin asettamat vaatimukset lainsäädännölle ja arvioitiin laajasti nykyisen rajoituksen vaikutusta ja kehittämistarpeita Verohallinnossa saatujen kokemusten sekä valmistelun yhteydessä toteutettujen kuulemisten johdosta. Tässä yhteydessä arvioitiin sääntelyn vaikutuksia myös kiinteistösijoitustoiminnan kannalta.

OECD:n vuonna 2013 aloittamassa veropohjan rapautumista ja voittojen siirtoja koskevassa BEPS-hankkeessa on selvitetty toimenpiteitä yritysten verosuunnittelun aiheuttaman veropohjan rapautumisen ehkäisemiseksi. Yksi selvitettävistä toimenpiteistä on ollut korkovähennysoikeuden rajoittaminen. Säännös korkovähennysoikeuden rajoittamisesta sisältyy myös EU:ssa vuonna 2016 hyväksyttyyn veronkiertämisen estämistä koskevaan direktiiviin (EU) 2016/1164, jonka määräykset on implementoitava jäsenvaltioissa pääosin 31.12.2018 mennessä. Luonnos hallituksen esitykseksi korkovähennysrajoitusta koskevan säännöksen muuttamisesta julkaistiin alkuvuodesta 2018. Luonnosta valmisteltaessa erityistä huomiota on kiinnitetty direktiivistä johtuviin sääntelyvaatimuksiin sekä edellä mainitun työryhmän raportissa kuvattuihin korkorajoituksen vaikutuksiin, mukaan lukien myös kiinteistösijoitustoiminta.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Anu Rajamäki, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Eduskunnan finanssivallan huomioon ottaminen EU-lainsäädäntöuudistuksissa

HE 155/2012 vp – EV 174/2012 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 18.12.2012, että vaiheittaisten muutosten kumulatiivinen vaikutus eduskunnan budjettivaltaan sekä kansalliseen suvereniteettiin on otettava korostetun huolellisesti huomioon, jos EU-sääntelyä jatkossa aiotaan edelleen vahvistaa kansallista päätöksentekoa rajoittavalla tavalla.

Komissio julkaisi 6 päivänä joulukuuta 2017 talous- ja rahaliiton kehittämistä koskevan laajan uudistuspaketin. Komission lainsäädäntöehdotuksiin sisältyy ehdotus neuvoston direktiiviksi jäsenvaltioiden finanssipolitiikan vastuullisuutta ja julkisen talouden keskipitkän aikavälin linjausta vahvistaviksi säännöksiksi (COM(2017) 824 final). Direktiiviehdotuksen käsittely EU:n piirissä ei ole edennyt.

Komissio arvioi EU:n nykyisen finanssipoliittisen sääntökehikon toimivuutta vuonna 2019 osana va-
kaus- ja kasvusopimusasetusten lakisääteistä määräaikaistarkastelua.

Valtioneuvosto kiinnittää erityistä huomiota eduskunnan budjettivaltaan siihen liittyvien EU-säänte-
lyehdotusten valmistelussa.

Niko Ijäs, budjettineuvos, valtiovarainministeriö

Kiinteistöverolain 14 §:n muuttamisesta

HE 96/2017 vp – EV 106/2017 vp

Valtiovarainvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja selvittää, miten kiinteistöveron korotus vaikut-
taa uusiin tuulivoimainvestointeihin ja hankkeiden kustannustasoon sekä ryhtyy tarvittaessa
energia- ja ilmastopoliittisen ohjelman edellyttämiin, uusiutuvan energian riittävän tuotannon
turvaaviin toimiin.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viivytyksettä mallin, jolla uusiutuvan energian
investointeja edistetään, jottei epävarmuus estä investointeja. Vaikka mallin on oltava teknolo-
gianeutraali, sen on huomioitava myös ennen pitkää markkinaehtoisesti tuotettavan tuulivoi-
man kannattavuuden edellytykset, ja varmistettava, että ilmastomuutoksen torjunnan kannalta
riittävät investoinnit uusiutuvaan energiaan toteutetaan.

1. Tuulivoimainvestointien kustannukset ovat globaalisti laskeneet niin paljon, että tuulivoimainves-
tointien ennustetaan käynnistyvän yhä useammin ilman tukea seuraavien vuosien aikana. Vuoden
2018 aikana myös Suomessa ilmoitettiin useista hankkeista, joiden odotetaan käynnistyvän ilman
tukea. Tuulivoiman kannattavuuteen vaikuttaa sähkön markkinahinnan kehityksen lisäksi uusimman
teknologian käyttöönotto, ja sen myötä yksikkökapasiteetin merkittävä kasvu. Kiinteistöveroprosen-
tin korotuksen vaikutus tuulivoiman tuotantokustannuksiin on noin 1,6 euroa/megawattitunti eli vä-
häinen kokonaistuotantokustannuksiin nähden. Vuoden 2018 lopussa pidettyyn uusiutuvan ener-
gian teknologianeutraaliin tarjouskilpailuun jätettiin tarjouksia ainoastaan tuulivoimahankkeista. Kiin-
teistöveroprosentin korotus on todennäköisesti hieman nostanut tarjoustasoa. Tästä huolimatta tuu-
livoimalla näyttäisi kuitenkin olevan riittävät edellytykset kannattavaan toimintaan myös nykyisellä
kiinteistöverotasolla.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Kati Veijonen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta hyväksyi 23.5.2018 hallituksen 9.11.1017 antaman esityksen laeiksi uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetun lain ja tuulivoiman kompensatioalueista annetun lain 6 §:n muuttamisesta (HE 175/2017 vp), jolla tuotantotukilakiin lisättiin muun ohella tarjouskilpailuun perustuvaa teknologianeutraalia uusiutuvan energian preemiojärjestelmää koskevat säännökset. Lakimuutos (441/2018) tuli voimaan 25.6.2018. Preemiojärjestelmä on ylimenokauden ratkaisu, jonka tavoitteena on muun muassa turvata tuulivoimaan liittyvä hankeosaaminen sekä varmistaa ilmastomuutoksen torjunnan ja päästöjen vähentämisen kannalta tarpeellisia investointeja uusiutuviin energialähteisiin perustuvaan uuteen sähkön tuotantokapasiteettiin siten, että uusiutuvan energian osuus kasvaisi 2020-luvun loppuun mennessä kansallisesti ja Suomelle EU:ssa asetetut tavoitteet ja velvoitteet huomioon ottaen.

Energiavirasto vastaa tarjouskilpailun järjestämisestä ja sen kohteena on 1,4 terawattitunnin suuruisen vuotuinen sähkön tuotantomäärä. Tarjousten jättöikkuna oli 15.11.–31.12.2018 ja sen ratkaisu on odotettavissa viimeistään touko–kesäkuussa 2019.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Inkeri Lilleberg, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta sekä sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annettujen lakien liitteiden muuttaminen

HE 138/2017 vp – EV 145/2017 vp; HE 191/2018 vp – VaVM 22/2018 vp
Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää maatalouden energiatuotteiden valmisteveron palautusjärjestelmän neutraalisuuden suhteessa maataloudessa käytettäviin eri polttoaineisiin. Selvityksessä on otettava huomioon nestekaasun ja bionestekaasun lisääntyvä käyttö maataloudessa.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Maataloudessa käytettyjen eräiden energiatuotteiden valmisteveron palautuksesta annetun lain (603/2006) 4 §:n nojalla veronpalautusta voi hakea maataloudessa käytetystä kevyestä ja ras-kaasta polttoöljystä sekä biopolttoöljystä, mutta ei muiden polttoaineiden käytöstä. Veronpalautuk-sen piirissä eivät ole muun muassa maa- ja nestekaasu. Polttoainejakaumaa ei voi nykyisellään pi-tää neutraalina ja tasapuolisena. Valtiovarainministeriö selvittää maatalouden energiatuotteiden val-misteveron palautuksen laajentamisen muihin lämmityspolttoaineisiin ja työkoneissa käytettäviin polttoaineisiin kuten maa- ja nestekaasuun.”

Krista Sinisalo, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

Autoverolain sekä ajoneuvoverolain 10 §:n ja liitteen muuttaminen

HE 74/2018 vp – EV 64/2018 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtiovarainministeriö seuraa verotaulukoihin tehtävien muutosten vaikutuksia ja esittää eduskunnalle asiantuntijaselvityksen muutosten vaikutuksista verotuksen tasoon autojen eri CO₂-päästötasoilla vuoden 2018 loppuun mennessä. Jos selvitys antaa aihetta korjaaviin lainsäädäntötoimenpiteisiin, ministeriön tulee valmistella tarvittavat hallituksen esitykset viivytyksettä ja saattaa ne eduskunnan käsiteltäviksi.

Autoveroon ja ajoneuvoveron perusveroon vaikuttavien autojen hiilidioksidipäästöjen mittaustapa muuttui vuoden 2018 syyskuun alusta. Uusi mittaamenetelmä arvioi autoja tarkemmin ja voi siten antaa aiempaa korkeampia hiilidioksidipäästöarvoja. Autoverotasot sopeutettiin uuden mittaustavan mukaisiin päästöarvoihin syyskuun alusta uuden mittaustavan tullessa voimaan.

Valtiovarainministeriö tilasi eduskunnan lausuman mukaisen asiantuntijaselvityksen Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:ltä. Selvitys toteutettiin yhteistyössä Liikenteen turvallisuusvirasto Trafin kanssa, ja siinä hyödynnettiin Trafin ja Verohallinnon tietoja Suomessa myydyistä autoista. Asiantuntijaselvitys mittaustapamuutoksen vaikutuksesta verotuksen tasoon [NEDC- ja WLTP-perustaisen autoverotuksen vertailu](#) julkaistiin 3. päivänä joulukuuta 2018. Selvitys osoitti, että mittaamenetelmän muutos nosti päästöarvoja Suomessa jonkin verran enemmän kuin syyskuun alusta voimaan tulleen lakimuutoksen yhteydessä oli ennakoitu. Jotta autoverotuksen keskimääräinen taso ei olisi kirstynyt, eduskunnan käsiteltäväksi saatettiin autoverotasojen muutosehdotus. Ehdotetut muutokset perustuvat asiantuntijaselvityksessä esitettyihin muutoksiin. Uudet autoverotasot tulivat voimaan 1. päivänä tammikuuta 2019, ja niitä sovelletaan autoihin, joiden hiilidioksidipäästötieto on mitattu uudella mittaamenetelmällä ja jotka rekisteröidään tai otetaan käyttöön 3. joulukuuta 2018 tai sen jälkeen. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Ella Luikku, veroasiantuntija, valtiovarainministeriö

Korkovähennysrajoitusta koskeva sääntely

HE 150/2018 vp – EV 146/2018 vp

Valtiovarainvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa välittömästi komission kanssa selvitystä ns. Manakala-yhtiöiden toteuttamien, ydinvoiman rakentamista ja käyttämistä koskevien voimalaitoshankkeiden rajaamiseksi korkovähennysrajoitusten ulkopuolelle direktiivissä tarkoitettuna pitkän aikavälin julkisena infrastruktuurihankkeena.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa lisäksi välittömästi komission kanssa selvitystä muiden rajattujen, yhteiskunnalle tärkeiden infrastruktuurihankkeiden rajaamiseksi korkovähennysrajoitusten ulkopuolelle.

Yhteisöjen korkovähennysoikeuden rajoitusta koskevaa sääntelyä on sovellettu ensimmäisen keran verovuoden 2014 verotuksessa. Säännöstä on 1.1.2019 alkaen muutettu veron kiertämisen estämistä koskevan EU:n direktiivin (EU) 2016/1164 johdosta lailla elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta (1237/2018). Muutoksilla on laajennettu sääntelyn soveltamisalaa. Muu-

toksia koskevan hallituksen esityksen valmistelussa tarkasteltiin sääntelyn soveltamista yhteiskunnallisia infrastruktuurihankkeita toteuttavien yritysten sekä ns. Mankala-yhtiöiden verotuksessa. Hallituksen esityksen antamisen jälkeen hallitus on jatkanut sen selvittämistä, voitaisiinko Mankala-yhtiöiden ydinvoimalaitoshankkeet säätää säännökseen sisältyvän pitkän aikavälin julkisia infrastruktuurihankkeita koskevan poikkeuksen piiriin. Samassa yhteydessä on vastaavasti jatkettu selvitystä mainitun poikkeuksen laajentamisesta niin, että se kattaisi myös muita yhteiskunnallisia infrastruktuurihankkeita. Selvityksiä tehtäessä ollaan oltu yhteydessä Euroopan unionin komissioon, jonka kanssa jatketaan neuvotteluja.

Anu Rajamäki, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2012 talousarvioon

EK 31/2011 vp – HE 59/2011 vp, HE 119/2011 vp, HE 128/2011 vp, VaVM 26/2011 vp

Säätutkaverkon laajentaminen

Momentti 31.50.01

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin säätutkaverkoston laajentamiseksi siten, että säävaroitustoiminnasta voidaan huolehtia alueellisesti kattavasti.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta liikenne- ja viestintäministeriö on todennut seuraavaa: Ilmatieteen laitoksella on tällä hetkellä kymmenen säätutkaa.

Vuoden 2017 talousarvioon sisältyy miljoonan euron lisäys säätutkaverkoston korvausinvestointiin. Lisäksi kesällä 2017 Ilmatieteen laitokselle myönnettiin lähes miljoona euroa hallinnonalan tuottavuusmäärärahaa uuden tutkan hankintaan. Määrärahoilla kehitetään vuosina 2017–2019 säätutkaverkostoa korvaus- ja uusinvestoinneilla (erityisesti koilliseen Suomeen).

Uusien tutkien hankinnan jälkeen verkoston huomattavimmat katveet ovat Lapin alueella. Pohjoisimpaan Suomeen tarvittaisiin kolme tutkaa (Inari, Meri-Lappi, Enontekiö). Kasvavan matkailuelinkeinon lisäksi luotettavaa sääpalvelua alueella tarvitaan muun muassa ilmailun tarpeisiin. Vanhimpia tutkia on lähivuosina myös uusittava. Säätutkan elinkaari on 10–15 vuotta, mikä tarkoittaa sitä, että vuosina 2005–2009 pystytetyt tutkat on korvattava uusilla 2020-luvun alussa.

Kevään 2019 julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2020–2023 sisältyy runsas miljoona euroa pysyvänä lisärahoituksena säätutkaverkoston.

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2016 talousarvioon

EK 28/2015 vp – HE 30/2015 vp, HE 118/2015 vp, VaVM 16/2015 vp

Säästöjen ja apteekkimaksun kompensaaion poiston vaikutusten seuranta

Päälukka 29

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkasti varhaiskasvatukseen, perusopetukseen, toisen asteen koulutukseen sekä korkeakoulutukseen ja tutkimukseen kohdistuvien säästöjen ja apteekkimaksun kompensaaion poiston kohdentumisen vaikutusta ja ajoitusta yleisesti ja suhteessa tehtäviin uudistuksiin ja toimii niin, että haitalliset vaikutukset opetuksen ja tutkimuksen laatuun minimoituvat ja että kehittämistyö voi hyvin jatkua.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa: Opetus- ja kulttuuriministeriö ottaa yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen toiminnan ja talouden seurannassa huomioon tarpeen selvittää menosäästöjen vaikutuksia yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen toimintaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut eduskunnalle 27.6.2018 selvityksen korkeakoulujen rahoituksen riittävydestä suhteessa korkeakouluille osoitettuihin tehtäviin ja 20.12.2018 ammattikorkeakoulujen rahoitusuudistuksen kokonaisvaikutuksista. Valtiontalouden tarkastusviraston kesäkuussa 2018 julkaiseman yliopistojen valtionrahoituksen laillisuustarkastuksen mukaan yliopistojen taloudellinen asema on ollut viime vuosina erittäin hyvä, kun tarkastellaan yliopistojen maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta. Yliopistojen käytössä olevat taloudelliset puskurit ovat yliopistouudista edeltävää aikaa paremmat. Tämä on tapahtunut pitkälti valtion pääomituksista saatujen sijoitustuottojen kautta. Ammattikorkeakoulujen talouden yleiskuva ei poikkea yliopistoista. Ammattikorkeakoulujen tase on selkeämmin sitoutunut juoksevaan toimintaan kuin yliopistojen.

Lokakuussa 2017 julkaistut Tutkimus- ja innovaationeuvoston visio ja tiekartta sekä korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vuoteen 2030 ulottuva visio tarjoavat perustan korkeakoulutuksen, tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan kehittämiseen. Visioihin perustuvia toimia viedään eteenpäin korkeakoulutuksen ja tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Visioissa on asetettu tavoitteeksi tutkimus- ja tuotekehityspanostusten bruttokansantulo-osuuden nostaminen neljään prosenttiin vuoteen 2030 mennessä.

Valtion talouden säästöjen toteuttamiseksi pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman mukaisesti varhaiskasvatustalain (108/2016) ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (109/2016) muutokset vahvistettiin 29.1.2016. Jokaiselle lapselle säädettiin oikeus saada varhaiskasvatusta 20 tuntia viikossa aiemman kokopäiväisen oikeuden sijasta. Muutos astui voimaan 1.8.2016. Samaan aikaan tuli voimaan lasten päivähoidosta annetun asetuksen muutos (1282/2015), jolla muutettiin päiväkodeissa 3 vuotta täyttäneiden lasten ja hoito- ja kasvatustehtävissä olevien henkilöiden välistä mitoitusta siten, että nykyisen seitsemän lapsen sijasta päiväkodissa tulee olla yksi hoito- ja kasvatustehtävissä oleva henkilö kahdeksaa lasta kohden.

Oulun yliopisto toteutti selvityksen: Varhaiskasvatustalain kokonaisvaikutuksista, valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintana. Selvityksen mukaan kunnat ovat tehneet erilaisia ratkaisuja lapsen subjektiivisen oikeuden rajaamisesta sekä aikuisten ja lasten välisen suhdeluvun nostamisesta. Tulokset antavat viitteitä siitä, että subjektiivisen oikeuden rajaamisella ja suhdeluvun nostamisella ei tulla saavuttamaan tavoiteltuja säästöjä valtakunnan tasolla. Kuntien erilaisten ratkaisujen myötä varhaiskasvatuksen palvelujärjestelmä, jossa lasten, vanhempien ja työntekijöiden arjen edellytykset vaihtelevat kuntien välillä.

Muutokset lakiin varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista (1503/2016) astuivat voimaan 1.1.2018. Pieni- ja keskituloisilta perittäviä varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja alennettiin. Lisäksi sisaruk-silta perittäviä maksuja alennettiin siten, että toisesta lapsesta perittävä maksu on 50 prosenttia nuorimman lapsen laskennallisesta kokoaikaisen varhaiskasvatuksen maksusta. Laki pienentää kuntien maksukertymää noin 71 miljoonaa euroa vuodessa. Tämä kompensoidaan kunnille nostamalla kiinteistöverotuksen alarajoja, kohdistamalla aiempaa suurempi osa yhteisöveron tuotosta kunnille sekä korottamalla kunnan peruspalvelujen valtionosuutta.

Lukiokoulutuksen kohdennettujen leikkausten myötä rahoituksen taso on lukiokoulutuksessa jäänyt säästöjen edeltävää aikaa alhaisemmaksi. Koulutuksen järjestäjät ovat joko kompensoineet valtion-osuuksien leikkauksia lisäämällä omaa rahoitustaan lukiokoulutukseen tai vähentämällä opetustar-jontaansa ja muita lukiokoulutuksen toimintojaan.

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2017 talousarvioon

EK 28/2016 vp – HE 134/2016 vp, HE 249/2019 vp, VaVM 35/2016 vp

Ammatillisen koulutuksen säästö

Lausuma 1

Luku 29.20

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa ammatillisen koulutuksen ra-hoituksen vähenemisestä aiheutuvia muutoksia sekä niiden vaikutuksia alueellisesti, toimi-aloittain ja oppilaitoksittain ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin koulutuspaikkojen riittävyyden ja saavutettavuuden varmistamiseksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa: Hallitusohjelman mukainen ammatillisen koulutuksen 190 miljoonan euron säästö toteutettiin vuonna 2017 siten, että koulutuksen järjestäjät saattoivat itse valita toiminta-alueidensa kannalta tarkoituksenmukaisimmat keinot säästön aikaansaamiseksi. Tällöin voitiin parhaiten huolehtia siitä, että ammatillisen koulutuksen tarjonta säilyi kaikilla alueilla riittävänä keskeisille asiakasryhmille, erityisesti perusopetuksen päättävälle ja muille vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa oleville. Koulutuksen järjestäjät sopeuttivat toimintaansa vähentyneeseen määrärahasoon pääosin opiskelija-kohtaista kustannusta pienentämällä. Opiskelijamäärää vähennettiin vain reilulla 3 000:lla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa ja arvioi tiiviisti ammatillisen koulutuksen tarjonnan kehitystä ja erityisesti perusopetuksen päättävien koulutukseen pääsyä. Ammatillisen koulutuksen säästö vai-kutti koko maan tasolla ennakoitua vähemmän nuorille kohdennettuun koulutustarjontaan. Vuonna 2017 yhteishaussa tarjottiin 1 770 aloituspaikkaa vähemmän kuin edellisenä vuonna, mutta myös perusopetuksen päättävä ikäluokka pieneni 800:lla. Vuonna 2018 yhteishaun aloituspaikkamäärää vähennettiin edelleen noin 1 800:lla, mutta tähän vaikuttivat ikäluokan pienenemistä enemmän am-matillisen koulutuksen reformiin liittyvät opiskelijavalintaa ja yhteishakujärjestelmää koskevat muu-tokset. Vuoden 2018 alusta lukien ammatilliseen koulutukseen on ohjattu hakeutumaan pääsääntöi-sesti jatkuvan haun kautta, kuitenkin siten, että yhteishaku on säilytetty erityisesti perusopetuksen päättävälle tarkoitettuna hakuväylänä. Tämän vuoksi yhteishaun aloituspaikat ja hakijamäärät ovat vähentyneet.

Tilastojen valossa näyttää siltä, että ammatillisen koulutuksen tarjonta on pääosin kohdentunut sinne, missä on nuorisoiäluokkia ja koulutustarvetta. Maakuntien väliset erot ammatillisen koulutuksen tarjonnassa suhteessa nuorisoiäluokkaan näyttäisivät selittyvän pitkälti sillä, että lukiokoulutuksen tarjonta ja vetovoima vaihtelevat suuresti eri maakuntien välillä. Koko maan tasolla vuoden 2017 yhteishaussa ammatilliseen tai lukiokoulutukseen tuli valituksi 98,3 prosenttia perusopetuksen päättäneistä hakijoista ja vuonna 2018 vastaava luku oli 98,4 prosenttia.

Rahoituksen vähentyminen voi johtaa joidenkin koulutuksen järjestäjien taloudellisten toimintaedellytysten heikkenemiseen tavalla, joka voi vaikeuttaa toiminnan järjestämistä kaikissa nykyisissä toimipisteissä ja paikkakunnilla. Tämän vuoksi opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt järjestäjä-rakenteen kehittämistä koskevan ohjelman, jonka tarkoituksena on varmistua jatkossakin ammatillisen koulutuksen järjestäjaverkon toiminta- ja palvelukyvyistä sekä koulutuksen saatavuudesta ja saavutettavuudesta.

Kattava arvio säästöjen vaikutuksista on mahdollista tehdä vasta myöhemminä vuosina, kun tilastot myös muun kuin yhteishaussa mukana olevan ammatillisen koulutuksen alueellisesta ja alakohtaisesta tarjonnasta sekä erilaisten kohderyhmien koulutukseen pääsystä ovat käytettävissä. Ammatillisen koulutuksen tiedonkeruut, tilastointi ja seurantaindikaattorit on uudistettava kokonaan, jotta uuden lainsäädännön mukaista koulutusta on mahdollista seurata ja arvioida. Tämän vuoksi rahoituksen vähenemisestä aiheutuvien vaikutusten pidemmän aikajänteen seuranta kytketään osaksi vuonna 2018 voimaan tulleen ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanon seurantaa.

Koulutuspaikkojen riittävyyden ja saavutettavuuden varmistamiseksi ammatillisen koulutuksen määrärahaa lisättiin vuodelle 2018 kaikkiaan yli 35 miljoonalla eurolla. Vuoden 2018 talousarviossa määrärahaa lisättiin 9,4 miljoonalla eurolla nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi ja osaamistarpeisiin vastaamiseksi. Tätä lisäpanostusta jatketaan vielä vuonna 2019 ja osittain vuonna 2020. Lisäksi vuoden 2018 lisätalousarvioissa ammatilliseen koulutukseen lisättiin kertaluonteisesti 26 miljoonaa euroa nopeavaikutteisiin toimiin osaajapulaan vastaamiseksi. Lisärahoituksella järjestetään ammatillisen osaamisen pilotteja, joilla vastataan nopeasti rekrytointitarpeisiin ja helpotetaan osaa- van työvoiman alueellisia ja ammattialoittaisia saatavuusongelmia, kehitetään ammatillista koulutusta tukemaan alanvaihtolanteita sekä tuetaan erityisesti parhaassa työiässä olevien työttömien työnhakijoiden työllistymistä. Osa lisärahoituksesta kohdennettiin heikkojen perus- ja digitaitojen varassa olevien osaamisen parantamiseen. Opiskelijavuosia kaikilla edellä mainituilla toimilla lisättiin vuodelle 2018 yhteensä yli 4 000, josta 1 850 kohdennettiin työvoimakoulutukseen. Opiskelijavuosia kohdennettiin erityisesti osaajapulasta kärsivien palvelu- ja teollisuusalojen tarpeisiin vastaamiseksi. Toimenpiteillä pyrittiin varmistamaan ensisijaisesti positiivisen rakennemuutoksen ja vahvan kasvun alueilla toimivien koulutuksen järjestäjien edellytykset vastata riittävän nopeasti akuuttiin osaajapulaan.

Veteraanien kuntoutus

Lausuma 3

Momentti 33.50.56

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa veteraanien kuntoutukseen ja kotiin vietäviin palveluihin osoitettujen määrärahojen riittävyyttä sekä palvelujen toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin, jotta kaikilla veteraaneilla on mahdollisuus päästä heille tarkoitettujen palveluiden piiriin.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa: Eduskunta myönsi vuoden 2017 talousarvioesityksessään rintamaveteraanien kuntoutukseen ja avopalveluihin yhteensä 41,3 miljoonaa euroa momenteille 33.50.56 ja 33.50.57. Jotta määrärahan tuntuva, 20 miljoonan euron, lisäys palvelisi parhaalla mahdollisella tavalla veteraanien tarpeita, sosiaali- ja terveysministeriö on vuoden 2017 aikana kiinnittänyt erityistä huomiota kuntien ohjeistamiseen määrärahan toimeenpanoon liittyvissä asioissa. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Valtiokonttori ovat järjestäneet aluehallintovirastojen kanssa kaikissa maakunnissa tilaisuudet kuntien vanhuks-työstä vastaaville viranhaltijoille ja paikallisille veteraanijärjestöille. Valtiokonttorin uusittu ohjekirje määrärahojen käytöstä ja kohdentamisesta lähetettiin kunnille joulukuussa 2016. Kuntia on ohjeis-tettu olemaan proaktiivisia ja käyttämään rahaa tehokkaasti ja täysimääräisesti. Ohje määrärahan käytöstä sisälsi huomattavia joustomahdollisuuksia palvelujen toimeenpanoon. Palvelujen tulee pe-rustua veteraanin yksilölliseen palvelutarpeen arviointiin. Kuntoutus voidaan toteuttaa joustavasti laituskuntoutusjaksoina, päivä kuntoutuksena ja avokuntoutuksena. Kotona asumisen tukemiseksi palvelukokonaisuuteen voi liittää avopalveluja (esim. lumenluontia, nurmikon leikkausta, siivous-, ateria- ja kotipalveluja).

Valtiokonttori lähetti kunnille toukokuussa 2017 seurantakyselyn määrärahan riittävyydestä ja sai kunnista tiedot lisäystarpeista. Toisaalta osa kunnista palautti yhteensä miljoona euroa vuodelta 2016 käyttämättä jäänyttä rahaa.

Hallituksen lisätalousarvioesityksessä lokakuussa 2017 myönnettiin 11,6 miljoonaa euroa lisämää-rärahaa. Tätä määrärahaa kunnat voivat käyttää 31.7.2018 asti veteraanien palveluihin. Rintamave-teraanien kuntoutukseen ja avopalveluihin on ollut käytettävissä lisäyksen jälkeen vuonna 2017 yh-teensä 52,9 miljoonaa euroa. Summa on siten 4 201 euroa veteraania kohden ja kasvoi vuodesta 2016 yhteensä 2 266 euroa /veteraani.

Itsenäisyyden juhlarahana veteraaneille hallitus on varannut kehyskaudelle 2017–2019 yhteensä 40 miljoonan euron lisämäärärahan kuntoutukseen ja avopalveluihin. Vuodelle 2018 tästä ohjataan 15 miljoonaa euroa. Hallitus on varmistanut 9 miljoonan euron talousarvioesityksen täydennyksellä sen, että vuonna 2018 määräraha riittää. Vuonna 2018 veteraanien poistuma huomioon ottaen tu-lee olemaan sama vuoteen 2017 nähden.

Määrärahan tason arviointi perustuu Kansaneläkelaitokselta saatuihin ennusteisiin rintamalisää saavien veteraanien lukumäärästä. Määrärahan riittävyyden arviointi jo nyt keski-ikältään yli 93-vuoti-aiden veteraanien osalta on osoittautunut erittäin vaikeaksi, koska hyvin iäkkäiden ja toimintakyvyll-tään heikentyneiden hakijoiden palvelutarve vaihtelee, eikä palvelujen tarvetta pystytä täsmällisesti ennakoimaan. Laskelmissa on otettu huomioon arvio vuosittaisesta veteraanien kasvavasta poistu-masta (25–30 prosenttia). Noin 30 prosenttia veteraani-ikäluokista on jo pitkäaikaisessa laitos-hoidossa tai tehostetussa palveluasunnossa. Määrärahan tarpeen arviointia vaikeuttaa myös se, että kotiin annettavien palvelujen valikoima on suuri ja kustannukset vaihtelevat kunnittain.

Eduskunta on syyskaudella 2018 käsitellyt ja hyväksynyt hallituksen esityksen koskien rintamavete-raanien kuntoutuksesta annetun lain muuttamista (HE 207/2018 vp; EV 177/2018 vp). Esityksellä mahdollistetaan rintamaveteraaneille lakisääteinen oikeus kotona asumista tukeviin palveluihin. Rintamaveteraanilta ei peritä maksua kyseisistä palveluista. Valtiokonttori korvaa kunnalle tai kun-tayhtymälle palvelujen järjestämisestä aiheutuneet kustannukset. Vuodelle 2019 valtion talousarvi-ossa momentille 33.50.58 on varattu arviomäärärahaa 19,5 miljoonaa euroa rintamaveteraanien kotona asumista tukevia palveluja varten. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1.11.2019.

Sosiaalialan tutkimuksen ja yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen voimavarat

Lausuma 4

Momentti 33.60.32

Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveystieteiden ja maakuntauudistuksen yhteydessä huolehditaan siitä, että sosiaalialan tutkimuksen ja yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen, mukaan lukien hoitotyön tutkimuksen, voimavarat turvataan.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa: Sosiaali- ja terveystieteiden ja maakuntauudistusta koskevien hallitusten esitysten käsittely päätettiin eduskunnassa 8.3.2019. Terveyden tutkimuksen rahoituksesta säädetään edelleen terveydenhuoltolaissa (1326/2010). Sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee yhteistyössä erityisvastuualueiden tutkimustoimikuntien kanssa yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet nelivuotiskausittain.

Eduskunnan talousarviolausuma vuoden 2017 lisätalousarvioon

EK 24/2017 vp – HE 60/2017 vp, VaVM 5/2017 vp

Kaivosten sulkemisiin liittyvät vastuut ja jälkihoito

Momentti 35.10.20

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kaivosten jälkihoidosta huolehtimisen jo niiden toiminnan aikana, jotta kaivosten sulkemisiin liittyvät vastuut eivät jää valtion kannettavaksi, ja arvioi myös kaivostoiminnalle asetettavien vakuuksien optimaalista tasoa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa: Kaivostoiminnalta edellytettävät vakuudet koostuvat ympäristönsuojelulain (YSL 527/2014) mukaisesta jätehuollon varmistamiseksi asetettavasta vakuudesta sekä kaivoslain (621/2011) mukaisesta kaivostoiminnan lopettamista varten asetettavasta vakuudesta. Näillä vakuuksilla rahoitetaan mainituissa säädöksissä erikseen määritellyt toiminnan päättymiseen liittyvät lopetus- ja jälkihoitotoimet tilanteissa, joissa toiminnanharjoittaja ei itse pysty maksukyvyttömyyden vuoksi niitä hoitamaan. Vakuuksilla katetaan vain lupaharkinnassa ennakoitavissa olevia, asianmukaisesta toiminnan lopettamisesta seuraavia jälkihoitotoimia. Ympäristönsuojelulain mukaisten jätevakuuksien hallinnoinnin ja valvonnan ohjeistusta on ympäristöministeriön hallinnonalalla lisätty tällä hallituskaudella erityisesti ympäristövalvonnan ohjeessa. Työtä jätevakuuksien toimivuuden ja tehostamisen edistämiseksi jatketaan ympäristöministeriössä.

Kaivostoimintaan ja muihinkin toimintoihin sovellettavien toissijaisten ympäristövastuujärjestelmien (TOVA-järjestelmien) kehittämistyötä jatketaan ympäristöministeriössä. Kehittämistyön tavoitteena on varmistaa vakavien ympäristö- ja terveysvaarojen torjunta, ympäristövahinkojen korvaaminen, vastuusuhteiden ja viranomaisten toimivaltuuksien selkeä määrittely sekä viranomaisten voimavarojen riittävyys toissijaisissa vastuutilanteissa, kuten toiminnanharjoittajan maksukyvyttömyystilanteissa. Tähän liittyen ympäristönsuojelulakiin on lisätty vuoden 2019 alusta uusi säännös viranomaisten toimivaltuuksien tehostamiseksi. Hallituksen esitys (HE 221/2018 vp) sisälsi myös säännöksiä konkurssipesän julkisoikeudellisesta ympäristövastuusta, mutta perustuslakivaliokunnan lau-

sunnosta johtuen sitä koskevat säännökset poistettiin ennen lain hyväksymistä. Eduskunnan asiassa hyväksymän lausuman mukaan: Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee konkurssipesän ympäristövastuuta koskevat säännökset, joissa otetaan tasapainoisesti huomioon sekä velkojien oikeus maksunsaantiin että ympäristöperusoikeuden näkökohdat.

Jatkossa toissijaisten ympäristövastuujärjestelmien kehittämistyön painopisteenä on laajamittaisempi rahoitusjärjestelmien kehittäminen Toissijaisten ympäristövastuujärjestelmien kehittäminen -mietinnössä (YMrä 23/2014) esitettyjen vaihtoehtojen pohjalta, jotta yritysten ympäristövelvoitteet tulevat hoidetuiksi ilman valtion taloudellista väliintuloa. Toissijaisten ympäristövastuiden rahoitusjärjestelmien laajamittaisemman kehittämisen tueksi on vuoden 2019 alussa käynnistynyt kansainvälistä vertailua hyödyntämällä tehtävä valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintahanke: Ympäristövahinkojen korvauksien rahoittaminen maksukyvyttömyystilanteissa – Parhaat käytännöt ja vertailu (rahoituksena 150 000 euroa).

Eduskunnan talousarviolausuma vuoden 2017 toiseksi lisätalousarvioksi

EK 28/2017 vp – HE 127/2017 vp, VaVM 6/2017 vp

Veteraanien kuntoutuksen ja palveluiden määrärahojen taso

Momentti 33.50.56

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa riittävät määrärahat veteraanien kuntoutukseen ja kohtiin vietäviin palveluihin ja arvioi jatkossa määrärahojen tason todellisen tarpeen mukaan.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa: Eduskunta myönsi vuoden 2017 talousarvioesityksessään rintamaveteraanien kuntoutukseen ja avopalveluihin yhteensä 41,3 miljoonaa euroa momenteille 33.50.56 ja 33.50.57. Jotta määrärahan tuntuva, 20 miljoonan euron, lisäys palvelisi parhaalla mahdollisella tavalla veteraanien tarpeita, sosiaali- ja terveysministeriö on vuoden 2017 aikana kiinnittänyt erityistä huomiota kuntien ohjeistamiseen määrärahan toimeenpanoon liittyvissä asioissa. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Valtiokonttori ovat järjestäneet aluehallintovirastojen kanssa kaikissa maakunnissa tilaisuudet kuntien vanhuustyöstä vastaaville viranhaltijoille ja paikallisille veteraanijärjestöille. Valtiokonttorin uusittu ohjekirje määrärahojen käytöstä ja kohdentamisesta lähetettiin kunnille joulukuussa 2016. Kuntia on ohjeistettu olemaan proaktiivisia ja käyttämään rahaa tehokkaasti ja täysimääräisesti. Ohje määrärahan käytöstä sisälsi huomattavia joustomahdollisuuksia palvelujen toimeenpanoon. Palvelujen tulee perustua veteraanin yksilölliseen palvelutarpeen arviointiin. Kuntoutus voidaan toteuttaa joustavasti laituskuntoutusjaksoina, päiväkuntoutuksena ja avokuntoutuksena. Kotona asumisen tukemiseksi palvelukokonaisuuteen voi liittää avopalveluja (esimerkiksi lumenluontia, nurmikon leikkausta, siivous-, aterial- ja kotipalveluja).

Valtiokonttori lähetti kunnille toukokuussa 2017 seurantakyselyn määrärahan riittävyydestä ja sai kunnista tiedot lisäystarpeista. Toisaalta osa kunnista palautti yhteensä miljoona euroa vuodelta 2016 käyttämättä jäänyttä rahaa.

Hallituksen lisätalousarvioesityksessä lokakuussa 2017 myönnettiin 11,6 miljoonaa euroa lisämäärärahaa. Tätä määrärahaa kunnat voivat käyttää 31.7.2018 asti veteraanien palveluihin. Rintamaveteraanien kuntoutukseen ja avopalveluihin on ollut käytettävissä lisäyksen jälkeen vuonna 2017 yhteensä 52,9 miljoonaa euroa. Summa on siten 4 201 euroa veteraania kohden ja kasvoi vuodesta 2016 yhteensä 2 266 euroa /veteraani.

Itsenäisyyden juhlarahana veteraaneille hallitus on varannut kehyskauden vuosille 2017–2019 yhteensä 40 miljoonan euron lisämäärärahan kuntoutukseen ja avopalveluihin. Vuodelle 2018 tästä ehdotettiin 15 miljoonaa euroa. Hallitus varmisti 9 miljoonan euron talousarvioesityksen täydennyksellä sen, että vuonna 2018 määräraha oli riittävä. Vuonna 2018 veteraanien poistuma huomioon ottaen tulee olemaan sama vuoteen 2017 nähden. Määrärahan tason arviointi perustuu Kansaneläkelaitokselta saatuihin ennusteisiin rintamalisää saavien veteraanien lukumäärästä. Määrärahan riittävyyden arviointi jo nyt keski-ikästään yli 93-vuotiaiden veteraanien osalta on osoittautunut erittäin vaikeaksi, koska hyvin iäkkäiden ja toimintakyvyltään heikentyneiden hakijoiden palvelutarve vaihtelee, eikä palvelujen tarvetta pystytä täsmällisesti ennakoimaan. Laskelmissa on otettu huomioon arvio vuosittaisesta veteraanien kasvavasta poistumasta (25–30 prosenttia). Noin 30 prosenttia veteraani-ikäluokista on jo pitkäaikaisessa laitoshoidossa tai tehostetussa palveluasunnossa. Määrärahan tarpeen arviointia vaikeuttaa myös se, että kotiin annettavien palvelujen valikoima on suuri ja kustannukset vaihtelevat kunnittain.

Eduskunta on syyskaudella 2018 käsitellyt ja hyväksynyt hallituksen esityksen koskien rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain muuttamista (HE 207/2018 vp; EV 177/2018 vp). Lailla mahdollistetaan rintamaveteraaneille lakisääteinen oikeus kotona asumista tukeviin palveluihin. Rintamaveteraanilta ei peritä maksua kyseisistä palveluista. Valtiokonttori korvaa kunnalle tai kuntayhtymälle palvelujen järjestämisestä aiheutuneet kustannukset. Vuodelle 2019 valtion talousarviossa momentille 33.50.58 on varattu arviomäärärahaa 19,5 miljoonaa euroa rintamaveteraanien kotona asumista tukevia palveluja varten. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1.11.2019.

Eduskunnan talousarviolausuma vuoden 2018 talousarvioon

EK 35/2017 vp – HE 106/2017 vp, HE 176/2017 vp, VaVM 22/2017 vp

Kestävän metsätalouden tukien edellisenä vuonna käyttämättä jääneiden määrärahojen käyttö

Momentti 30.40.44

Eduskunta edellyttää, että vuoden 2018 lisätalousarvioesityksessä momentille 30.40.44 lisätään vastaava summa kuin vuodelle 2017 osoitetusta tuesta puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen jää käyttämättä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta maa- ja metsätalousministeriö on todennut seuraavaa: Määrärahan käytön kuukausittaisen seurannan perusteella maa- ja metsätalousministeriö ei katsonut tarkoituksenmukaiseksi valmistella ja tehdä ehdotusta vuoden 2018 lisätalousarvioesitykseksi vuonna 2017 käyttämättä jääneiden määrärahojen osoittamiseksi toimintaan. Vuonna 2018 oli käytettävissä tukien maksamiseen määrärahaa 56,230 miljoonaa euroa, josta käytettiin 49,097 miljoonaa euroa.

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2019—2022

EK 17/2018 vp – VNS 1/2018 vp, VaVM 10/2018 vp

Valtiovarainvaliokunta

Kasvun ja työllisyyden tukeminen sekä osaavan työvoiman saatavuuden edistäminen

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii edelleen kasvun ja työllisyyden tukemisesta ja edistää toimenpiteillään osaavan työvoiman saatavuutta työvoimapulasta kärsivillä aloilla ja alueilla.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö ja valtiovarainministeriö ovat todenneet seuraavaa:

1. Hallitus on panostanut erityisesti työttömien aktivointiin ja sosiaaliturvan kannustavuuteen. Työttömien velvollisuutta ottaa vastaa tarjottua työtä ja osallistua palveluihin työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä on tiukennettu. Työttömyysturvan aktiivimalli on käynnistetty, sen ehtoja on tarkastettu ja työllisyysmäärärahoja on lisätty työttömien palveluihin.

Työvoiman osaamista ja työllisyyttä on tuettu mahdollistamalla työttömien lyhytkestoisia opintoja työttömyysetuutta menettämättä sekä käynnistetty työkykyohjelma tukemaan työssä ja työmarkkinoilla pysymistä.

Talouden ja työllisyyden kasvaessa työvoiman saatavuusongelmat ovat vaikeutuneet. Erityisesti rakennusosalalla, sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä teollisuudessa on työvoimapulasta kärsiviä ammatteja. Akuutisti työvoimapulaan on vastattu toteuttamalla positiivisen rakennemuutoksen toimenpiteitä ja muita nopeavaikuttavia täsmätoimia.

Yritysten työvoimatarpeeseen vastaamisessa tarvitaan useita erilaisia työ- ja elinkeinopolitiikkaa integroivia toimenpiteitä sekä ratkaisuja, jotka liittyvät muun muassa rekrytointipalveluihin, työvoiman liikkumiseen, osaamiseen, kansainvälisten osaajien hyödyntämiseen, työkykyyn ja kannustinloukkuihin. Yrityskäynnit ovat tärkeä osa Työ- ja elinkeinotoimistojen palvelua. Yrityskäyntien yhteydessä löytyy usein piilotyöpaikkoja ja koulutustarpeita. Viestintä on keskeisessä roolissa työ- ja elinkeinopalvelujen markkinoinnissa yrityksille. Tuore yrittäjyyden edistämisen strateginen toimenpideohjelma nostaa keskiöön työpaikkoja eniten synnyttävät pk-yritykset. Raportin ehdotukset keskittyvät muun muassa työllistämistä ja kasvua tukevien työmarkkinoiden luomiseen, poikkihallinnollisuuden vahvistamiseen sekä strategian toteutukseen pitkäjänteisesti, yli hallituskausien. On oleellista, että aiemmat ja parhaillaan käynnissä olevat onnistuneet mallit ja toimintatavat levitetään sekä turvataan toiminnan loppuunsaattaminen.

Hallitus on tehnyt esityksiä työlainsäädännössä, jotka edesauttavat kasvua ja työllisyyttä. Työsopimuslain irtisanomisperusteita koskevaa sääntelyä pienissä yrityksissä on muutettu. Lisäksi nollatyösopimusten pelisääntöjä on tarkennettu ja itsensä työllistämistä on helpotettu mahdollistamalla työttömyysetuuden maksu 4 kuukauden ajan yritystoimintaa aloitettaessa.

Panostukset tutkimus- ja kehittämistoimintaan

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatioihin sekä yritysten kansainvälistymisen tukemiseen osoitetaan resurssit, joilla edistetään tutkimus- ja innovaationeuvoston sekä korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visioiden toimeenpanoa ja varmistetaan Suomen asema kansainvälisessä kilpailussa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö ja valtioneuvoston kanslia ovat todenneet seuraavaa:

2. Suomen tutkimus- ja tuotekehityspanostusten bruttokansantulo-osuus (2,8 prosenttia) kääntyi 2017 vuosikymmenen kestäneen laskusuhdanteen jälkeen nousuun ollen kaikkiaan noin 6,2 miljardia euroa. Julkisen sektorin tutkimus- ja tuotekehityspanostusten osuus vuonna 2017 oli 0,9 prosenttia. Tutkimus- ja innovaationeuvoston ja korkeakoulutus- ja tutkimus 2030 -visioissa on asetettu tavoitteeksi saavuttaa neljän prosentin bruttokansantulotavoite vuoteen 2030. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää tutkimus- ja tuotekehityspanosten kokonaisvolyymin kaksinkertaistumista, mikä edellyttää merkittäviä lisäpanostuksia julkiselta kuin erityisesti yksityiseltä sektorilta. Vuonna 2018 tutkimus- ja kehittämismenojen on arvioitu kasvavan noin 140 miljoonaa euroa ja bruttokansantuloosuudeksi arvioidaan 2,70 prosenttia

Tutkimus- ja innovaatiotoiminnan laadun ja uudistumiskyvyn tukemiseksi ja työpaikkojen synnyn edistämiseksi hallitus syksyn 2018 budjettiriihessä päätti esittää talousarvioesityksessä vuodelle 2019 pysyvää 112 miljoonan euron lisäpanostusta tutkimus- ja innovaatiotoimintaan vuodesta 2019 lähtien. Eduskunnan hyväksymässä talousarviossa panostukset kohdistuvat hallituksen talousarvion mukaisesti Suomen Akatemian (25 miljoonaa euroa) ja Business Finlandin (69 miljoonaa euroa) valtuuksiin ja ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan (5 miljoonaa euroa). Lisäksi tutkimus, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan lisärahoitusta kohdennetaan Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:lle (7 miljoonaa euroa) ja yliopistosairaaloille (6 miljoonaa euroa). Suomen Akatemian tutkimusrahoituksen lisäys kohdennetaan erityisesti nuorille tutkijoille.

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan 4 prosentin tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että kotimaiset yritykset lisäävät merkittävästi tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaansa Suomessa ja samaan aikaan ulkomaisia tutkimus-, kehittämis- ja innovaatioinvestointeja saadaan Suomeen. Osaavat ihmiset ja hyvä toimintaympäristö ovat edellytyksiä tällaisen yritystoiminnan muodostumiselle.

Tavoitteen saavuttamisessa tutkimuksen ja osaamisen keskittymillä on tärkeä rooli. Osaamisen keskittymien kehittämiseksi ja vahvistamiseksi vuoden 2018 aikana käynnistyi Suomen Akatemian korkeatasoista tutkimusta, laajaa vaikuttavuutta sekä tulevaisuuden osaamista tukeva "[Lippulaivaohjelma](#)". Business Finland tukee yritysvetoisten ja kansainvälisesti kilpailukykyisten liiketoimintakosysteemien (nk. kasvumootorit) kehittymistä Suomeen kohdentaen niihin sekä avustus- että lainamutoista tukea. Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:llä on keskeinen rooli tutkimuksen ja elinkeinoelämän toimijoiden verkottamisessa.

Suomalaisen tutkimuksen ja korkeakoulutuksen näkyvyyden ja kansainvälisen läsnäolon tueksi ja koulutusviennin vahvistamiseksi perustettiin Team Finland Knowledge -verkosto. Vuoden 2018 aikana rekrytoitiin neljä asiantuntijaa Buenos Airesiin, Pekingiin, Singaporeen ja Washingtoniin. Hallitus sopi verkoston perustamisesta puolivälitarkastelussaan. Verkoston perustaminen sisältyy Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisen linjauksiin (2017).

Lähteitä: Tieteen tila 2018. Suomen Akatemia. www.aka.fi/tieteentila

[Liikenneverkon korjausvelka ja kehittäminen](#)

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii pitkäjänteisesti liikenneverkon korjausvelan vähentämiseen sekä liikenneverkon kehittämiseen tarvittavan rahoituksen riittäväydestä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta liikenne- ja viestintäministeriö ja valtiovarainministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Laissa liikennejärjestelmästä ja maanteistä, joka tuli voimaan 1.8.2018, säädetään pitkäjänteisen, 12-vuotisen valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman laadinnasta. Lisäksi laissa säädetään aiempaa kattavammin maantieverkon palvelutasosta sekä kunnossapidon laadunvalvonnasta.

Liikenneverkon rahoitusta pohtinut parlamentaarinen työryhmä antoi loppuraporttinsa 28.2.2018. Työryhmä ehdotti useita toimenpiteitä perusväylänpidon ja kehittämishankkeiden rahoitukseen liittyen.

Liikenneverkkoa tulee pitää kunnossa ja kehittää pitkäjänteisesti 12-vuotisen valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaisesti. Suunnitelma laaditaan parlamentaarisesti laajassa yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön johdolla. Kunkin hallituskauden alussa liikennejärjestelmäsuunnitelma tarkistetaan ja sovitetaan yhteen julkisen talouden suunnitelman kanssa sekä tarvittaessa tarkistetaan julkisen talouden suunnitelman muuttuessa. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmisteluprosessia pohtinut parlamentaarinen työryhmä antoi loppuraporttinsa 13.12.2018. Loppuraportissa työryhmä muun muassa linjasi, että suunnitelma valmistellaan siten, että se on valmiina keväällä 2020. Ensimmäisen valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelua ohjaava parlamentaarinen työryhmä asetetaan kevään eduskuntavaalien jälkeen. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman laadintaan valmistaudutaan kevään 2019 aikana virkamiestasolla. Valtioneuvosto antoi tammikuussa 2019 eduskunnalle periaatepäätöksen valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelusta.

Hallitus on vuosina 2016–2019 osoittanut korjausvelan kasvun pysäyttämiseen ja velan vähentämiseen yhteensä lähes miljardin euron kärkihankerahoituksen. Hallituskauden päättyessä myös kärkihankerahoitus on päättymässä, minkä vuoksi korjausvelka uhkaa kääntyä kasvuun ilman lisäpanostuksia. Vuosien 2020–2023 julkisen talouden suunnitelman kehyksiin sisältyy perusväylänpidon määrärahan nosto 1,3 miljardin euron tasolle vuonna 2022–2023. Vuosien 2020–2021 osalta määrärahataso on siten jäämässä alhaisemmaksi.

Liikenneväylien kehittämishankkeiden rahoituksen osalta työryhmä teki useita ehdotuksia. Rahoituksessa tulisi ottaa käyttöön kokonaisrahoitusmalli eli viisivuotinen siirtomääräraha. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla on tehty julkisen talouden suunnitelman 2020–2023 talousarvion rakenteen uudistaminen. Osana uudistusta olisi kehittämishankkeiden talousarviomomentin muuttaminen edellä mainitulla tavalla vuoden 2020 alusta lähtien.

Parlamentaarinen liikenneverkon rahoitusta arvioinut työryhmä totesi hankeyhtiöt kannatettavaksi keinoksi liikenneinfrastruktuurin kehittämiseksi tarvittavan lisärahoituksen löytämiseen kuitenkin niin, ettei se aiheuta kohtuutonta ristiriitaa yhtiön voiton tavoittelun ja julkisen edun välillä valtiontalouden kestävyys huomioiden. Työryhmä ehdotti myös, että hankeyhtiöiden toteuttamat hankkeet koordinoidaan parlamentaarisesti laadittavan 12-vuotisen valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimisen yhteydessä ja ne sisällytetään eduskunnalle annettavaan selontekoon. Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta on 1.2.2019 hyväksynyt ministeriön esityksen osakeyhtiön perustamisesta suurten rautatietoimialan kokonaisvaltaiseksi kehittämiseksi ja raideliikenneinvestointien edistämiseksi. Perustettava osakeyhtiö, Oy Suomen Rata Ab (työnimi), muodostaisi konsernin perustamalla seuraavat tytäryhtiöt: Hankeyhtiö Suomi-rata, Hankeyhtiö Turun tunnin juna, Kallustoyhtiö, Kiinteistöyhtiö ja Rail Baltica -yhtiö. Konsernin tytäryhtiöinä toimivien Hankeyhtiö Suomen radan ja Hankeyhtiö Turun tunnin junan kautta voitaisiin kehittää Suomen strategisia raideliikenneyhteyksiä ja vähentää valtion budjettirahoituksen tarvetta. Hankeyhtiöihin tulisi omistajiksi valtion lisäksi myös muita hankkeesta hyötyviä julkisyhteisöjä tai julkisesti omistettuja yhteisöjä. Asian jatkosittely odottaa poliittisen hallituksen jatkotoimenpiteitä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiovarainministeri Orpo asetti työryhmän selvittämään infrahankkeiden toteuttamista yhtiömallilla. Työryhmän toimikausi oli 17.9.–20.12.2018. Työryhmä luovutti raporttinsa Väylä tulevaan (valtiovarainministeriön julkaisuja 34/2018) valtiovarainministeri Orpolle 20.12.2018. Työryhmä pyrki löytämään keinoja rahoittaa suuria infrainvestointeja siten, että investoinnit lisäisivät nykyistä rahoitusmallia vähemmän veronmaksajien kuormitusta. Tarkasteltuja vaihtoehtoisia rahoitustapoja olivat käyttäjämaksut, Euroopan Unionin rahoitusinstrumentit, kiinteistökehittäminen, yksityisen antama lopullinen rahoitus sekä kuntien suora rahoitus. Valtion suoraa rahoitusta tarkasteltiin viimeisenä rahoittajana. Luontevana päätöksentekoaajankohtana pidettiin hallitusohjelmaa.

1.2.2019 talouspoliittinen ministerivaliokunta linjasi nopeiden junayhteyksien toteuttamiseksi perustettavista hankeyhtiöistä. Yhtiön Oy Suomen Rata Ab pääomittamiseen siirrettiin valtion omistamia osakkeita arvoltaan 105 miljoonalla eurolla. Asian jatkokäsittely odottaa poliittisen hallituksen jatko-toimenpiteitä.

Maatalouden toimintaedellytysten turvaamiseen liittyvät tuet

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa Suomen maatalouden toimintaedellytykset sekä kansallisen tuen ja investointitukien riittävyyden.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta maa- ja metsätalousministeriö on todennut seuraavaa:

4. Euroopan Unionin kokonaan maksamien suorien tukien osalta kauden lopun (vuosien 2019–2020) rahoitustilanne on vakaa, ja Suomen saama suorien tukien vuotuinen tukimäärä on noin 525 miljoonaa euroa. Suomessa tuotantosidonnaisten tukien osuus suorista tuista on poikkeuksellisen suuri, lähes 20 prosenttia. Tuotantosidonnaisten tukien merkitys on erityisen tärkeä nautakarjataloudelle Etelä-Suomessa, jossa Euroopan Unionin-komission hyväksymää kansallista tukea voidaan vuodesta 2015 alkaen käyttää enää ainoastaan puutarhatuotannon tukemiseen ja sika- ja siipikarjatalouden tuotannosta irrotettuun tukeen.

Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen vuotuinen kokonaismäärä on noin 320 miljoonaa euroa, josta pohjoisen tuen osuus on yli 90 prosenttia. Etelä-Suomen kansallisen tuen nykyinen ohjelma on voimassa vuoden 2020 loppuun asti, ja komission kanssa käydään vuoden 2019 aikana neuvottelut tukiohjelman jatkosta. Myös pohjoisen tuen osalta komission päätöksillä ohjataan tuen käyttöä ja toimeenpanoa, mutta tukijärjestelmä on luonteeltaan jatkuva, kunhan se sovitetaan yhteen Euroopan Unionin-maatalouspolitiikan periaatteiden ja Euroopan Unionin-tukijärjestelmien kanssa. Voimassa oleva komission päätös mahdollistaisi selvästi nyt käytettyä suuremman vuotuisen pohjoisen tuen kokonaismäärän, mutta muun muassa eri alueiden välisen tasapainon lähtökohdat ovat rajanneet pohjoisen tuen käyttöä.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014–2020 (maaseutuohjelma) pinta-ala- ja eläinperusteisilla tuilla, maatalouden investointi- ja aloitustuilla, neuvonnalla, koulutuksella, maataloustuotteiden jalostukseen kohdennetulla yritysrahoituksella sekä innovaatio- ja kehittämishankkeilla kehitetään ja varmistetaan Suomen maatalouden toimintaedellytyksiä. Maaseutuohjelman julkisen rahoitus on yhteensä 8,2 miljardia euroa, josta kokonaan kansallisesti maksettava osuus on 2,6 miljardia euroa. Kansallisen lisärahoituksen tavoitteena on varmistaa kaudella 2014–2020 luonnonhaittakorvausten ja maatalouden rakennetukien riittävyys. Maaseutuohjelman toimeenpano on edennyt pääosin suunnitelmien mukaan. Tiettyjen toimenpiteiden ennakoitua suurempi suosio tai nopeampi kehitys ovat aiheuttaneet haasteita, joihin vastataan maaseutuohjelman kokonaiskehityksen puitteissa.

Maatalousyrittäjien taloudellisista haasteista huolimatta investointitukea maatalouden tuotannon tehokkuutta parantaviin ja sitä kautta osaltaan kannattavuutta ja kilpailukykyä lisääviin investointeihin on haettu vilkkaasti ja maaseutuohjelman rahoituskehys kyseisiin toimiin tullaan käytännössä käyttämään loppuun vuoden 2019 aikana. Tämän lisäksi myös maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) taloudellinen tilanne on heikentynyt nopeasti maatalouden kehittämisrahaston omien tulojen supistuttua.

Rahoituskauden 2021–2027 valmistelu on käynnissä. Komission ehdotuksessa vuosien 2021–2027 rahoituskehyksistä maatalouspolitiikan rahoitus pienenisi. Suomen kannalta ehdotus tarkoittaisi tulevalle kaudelle yhteensä 421 miljoonan euron leikkausta käyvin hinnoin kauden 2014–2020 Euroopan Unionin rahoitukseen verrattuna. Maaseudun kehittämisrahastoon ehdotuksessa kohdistuisi suhteellisesti suurempi leikkaus kuin maataloustukirahastoon. Maaseudun kehittämisrahaston ja maataloustukirahaston leikkaukset tarkoittaisivat noin 60 miljoonan euron vähennystä vuosittaisessa Euroopan Unionin rahoituksessa. Eurooppa-neuvoston joulukuun päätelmissä linjattiin rahoituskehysten hyväksymisen tavoiteaikatauluksi syyskuu 2019. Suomen lähtökohtia liittyen rahoituskehysten kokonaistasoon ja rahoituksen kohdentamiseen on käsitelty 16.11.2018 toimitetussa E29/2018 jatkokirjelmässä. Kansallisen valmistelun ja yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksen painotusten suunnittelun yksi painopisteistä on maatalouden toimintaedellytysten varmistaminen. Lähtökohtana on, että maataloustuotannon toimintaedellytyksiin vaikutetaan osaltaan monipuolisella valikoimalla toimintaa kehittäviä ja tukevia toimenpiteitä. Valmistelua tehdään yhdessä sidosryhmien kanssa.

Maatilojen kannattavuutta pyritään saamaan pitkäjänteisesti kestävä tasolle markkinatuottojen kautta. Elintarvikemarkkinoiden toimivuuden parantamiseksi ja hyvien liiketapojen vastaisten käytäntöjen estämiseksi on tarkoitus palkata Ruokaviraston yhteyteen tulevassa uudessa elintarvikemarkkinalaissa vuoden 2019 aikana elintarvikemarkkinavaltuutettu, joka antaa elintarvikeketjun toimintaan liittyviä suosituksia, lausuntoja ja ehdotuksia sekä tiedottaa ja neuvoo elintarvikeketjun toimijoita hyvistä liiketavoista. Valtuutetun tehtävät liittyvät liian mukaan asioihin, joilla on elintarvikeketjun toimivuuden kannalta huomattavaa merkitystä tai joissa voidaan olettaa yleisimmin esiintyvän huomattavia ongelmia.

Maakunta- ja sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen toimeenpano seuraavassa JTS:ssä

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa maakunta- ja sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen toimeenpanoon tarvittavan rahoituksen riittävyyden seuraavassa julkisen talouden suunnitelmassa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tukeen ja ohjaukseen kohdennettu rahoitus on koottu valtion talousarvion momentille 28.70.05. Momentin määrärahoja on käytetty muun muassa valtionavustusten maksamiseen maakuntien esivalmisteluun. Hallituksen esityksessä (HE 15/2017 vp) määriteltyjä tehtäväaloja koskevien tehtävien järjestämisvastuun oli tarkoitus siirtyä maakunnille vuonna 2021. Määrärahaa on käytetty myös esimerkiksi uudistuksen johto-, ohjaus- ja koordinoitavien ministeriöissä. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta sekä maakuntauudistusta koskevien hallitusten esitysten käsittely päätettiin eduskunnassa 8.3.2019 (eduskunnan päätös 19.3.2019 hallituksen esityksen raukeamisesta) eikä perusteita uudistuksen toimeenpanon rahoituksen sisällyttämiselle vuosia 2020–2023 koskevaan kevään 2019 julkisen talouden suunnitelmaan enää ole.

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2019 talousarvioesityksen (HE 123/2018 vp) täydentämisestä
HE 123/2018 vp – HE 232/2018 vp – EK 31/2019 vp – VaVM 28/2018 vp

Taiteen valtionosuusuudistus

Lausuma 1

Luku 29.80

Eduskunta edellyttää, että esittävän taiteen valtionosuusuudistuksen valmistelu etenee laajalaisesti ja että valmistelun yhteydessä arvioidaan huolellisesti eri mallien vaikutukset esittävän taiteen rahoitukseen ja toiminnan kehitykseen ja turvataan uudistukselle riittävät resurssit.

Tällä kohtaa olevien huomautusten opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Ministeri Grahn-Laasonen asetti työryhmän uudistamaan taide- ja kulttuurilaitosten rahoitusta 25.8.2016 ja ehdotus luovutettiin 17.1.2018 ministeri Terholle. Ministeriö teki asiassa laajan lausuntokierroksen, joka päättyi 5.3.2018. Lausuntopalveluun ja opetus- ja kulttuuriministeriön kirjaamoon antoi esittävän taiteen osalta lausuntonsa 204 tahoa. Lausunnonantajien joukossa oli Suomen Kuntaliitto, useita elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia, Taiteen edistämiskeskus, maakunnan liittoja, kuntia, järjestöjä, valtionosuustoimijoita, vapaan kentän toimijoita sekä yksityishenkilöitä.

Työryhmän ehdotus sai lausuntokierroksella esittävän taiteen osalta osin kriittisen vastaanoton. Tämän johdosta uudistusta ei tältä osin toteuteta sellaisenaan, vaan työryhmän ehdotukset siirtyvät jatkovalmisteluun. Jatkovalmistelussa etsitään erilaisia malleja kiinnittäen huomiota keskeisiin esiin nousseisiin ”kipupisteisiin”. Uudistuksen valmistelua jatketaan ja päätös uudistuksen toteuttamisesta siirtyy tulevalle hallituskaudelle.

Hyvitysmaksujärjestelmän uudistaminen

Lausuma 2

Momentti 29.80.41

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää hyvitysmaksujärjestelmän uudistamisen vaihtoehdot siten, että asia voidaan ottaa huomioon seuraavassa hallitusohjelmassa ja järjestelmän vaatima rahoitus vuosia 2020—2023 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Opetus- ja kulttuuriministeriön tarkoituksena on valmistella keväällä 2019 selvitys hyvitysmaksujärjestelmän uudistamisen vaihtoehdoista. Selvityksen perusteella arvioidaan hyvitysmaksujärjestelmän mahdollisesti edellyttämät muutokset taloudellisine vaikutuksineen.

Luonnonvarakeskuksen rahoitus

Lausuma 3

Momentti 30.01.05

Eduskunta edellyttää, että Luonnonvarakeskuksen perusrahoitusta vahvistetaan, jotta turvataan ilmastonmuutoksen hillitsemiseen liittyvien vaikuttavuusarviointien laatiminen sekä maatalouden tutkimus- ja jalostustoiminta, jolla vastataan ilmastonmuutoksen myötä muuttuviin viljelyolosuhteisiin, sekä virastolle osoitettujen muiden tehtävien suorittaminen.

Luonnonvarakeskuksen (Luke) toimintamenomomentin rahoitus on pienentynyt noin neljänneksellä vuodesta 2014. Perusrahoituksen pysyvä väheneminen johtuu suurimmaksi osaksi valtion tutkimuslaitosten rahoitusuudistukseen liittyvistä siirroista uusiin tutkimusrahoitusinstrumentteihin (strategisen tutkimuksen rahoitus, valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminta).

Tällä kohtaa olevien huomautusten maa- ja metsätalousministeriö on todennut seuraavaa:
Uudet tehtävät on hoidettu sopeuttamalla toimintaa käytettävissä olevien voimavarojen puitteisiin.

Kestävän metsätalouden tukien edellisenä vuonna käyttämättä jääneiden määrärahojen käyttö

Lausuma 4

Momentti 30.40.44

Eduskunta edellyttää, että vuoden 2019 lisätalousarvioesityksessä momentille 30.40.44 lisätään vastaava summa kuin puuntuotannon kestävyys turvaamiseen osoitetusta tuesta jää käyttämättä vuonna 2018.

Tällä kohtaa olevien huomautusten maa- ja metsätalousministeriö on todennut seuraavaa:
Maa- ja metsätalousministeriö on tarkoitus valmistella ja tehdä ehdotus syksyn 2019 lisätalousarvioesitystä varten viime vuonna käyttämättä jääneiden määrärahojen osoittamiseksi tarvittavilta osin kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) nojalla myönnettävien tukien maksamiseen.

Seuraavat eduskunnan lausumat ja kannanotot, jotka ovat tulleet valtioneuvostolle 8.3.2019 jälkeen, on merkitty valtioneuvoston yleisistunnon pöytäkirjaan ja valtioneuvosto on päättänyt ryhtyä niistä aiheutuviin toimenpiteisiin. Tarkempi selvitys toimenpiteistä sisällytetään hallituksen vuoden 2019 vuosikertomukseen.

Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen laeiksi rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

HE 282/2018 vp – EV 301/2018 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkastelee vielä muutosten vaikutuksia ja arvioi niiden pohjalta mahdollisia muutostarpeita ennen soveltamisajan alkua.

4 Tarkastusvaliokunta

Harmaa talous

EK 42/2010 vp – M 8/2010 vp – TrVM 9/2010 vp

4. Tilaajavastuulain kokonaisarviointi

Eduskunta edellyttää hallituksen ottavan tilaajavastuulain kokonaisarvioinnin ja uudistuksen kohteeksi. Lain kehittämistarpeita on eriteltävä käytännössä saatujen kokemusten pohjalta ja laille asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:
Vuoden 2018 aikana työ- ja elinkeinoministeriö ei tehnyt erityisiä toimenpiteitä asian johdosta. Asiaa tarkastellaan seuraavan kerran uuden poliittisen hallituksen aikana.

6. Rekisteritietojen ajantasaisuuden, luotettavuuden ja saatavuuden parantamiseksi

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin rekisteritietojen ajantasaisuuden, luotettavuuden ja saatavuuden parantamiseksi. Tässä yhteydessä on arvioitava myös rekisterimerkintärikosta koskevan sääntelyn kehittämistarvetta, jotta kriminalisoinnilla voidaan tehokkaasti ennalta ehkäistä rekisteritietojen vääristely.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:
Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 284/2018 vp). Laki on tiedonhallintaa koskeva yleislaki, jossa säädetään tiedon hallintaan liittyvistä vaatimuksista yhtenäisellä tavalla koskien koko julkista hallintoa. Tiedonhallintalain tavoitteena on varmistaa tietojen monipuolinen, sujuva ja turvallinen hyödyntäminen julkisissa palveluissa ja viranomaisten toiminnassa. Lailla edistetään viranomaisten tietoaineistojen yhdenmukaista hallintaa ja tietoturvallista käsittelyä julkisuusperiaatteen toteuttamiseksi. Lisäksi laissa säädetään viranomaisten tietojärjestelmien välillä tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta sähköisesti. Lain tarkoituksena on edistää tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteen toimivuutta, mikä edistää rekisteritietojen ajantasaisuutta. Kansalaiselta kysytään häntä koskevia tietoja jatkossa vain kerran, ja näitä tietoja käsitellään tietoturvallisella tavalla hallinnon asiakkaan oikeudet huomioon ottaen. Ehdotetussa laissa säädetään tietoturvallisuuden perustason vaatimuksista. Sääntelyn tavoitteena on varmistaa, että viranomaiset täyttävät vähintään samat perustason tietoturva-vaatimukset. Tällä edistetään yhteiskunnan kokonaistietoturvallisuutta ja viranomaisten keskinäisen luottamusta, jotta muun muassa tarpeettomista tietoturvallisuutta koskevista selvityksistä viranomaisten välillä on mahdollista luopua.

Väestötietojärjestelmän tietojen ajantasaisuutta, luotettavuutta ja saatavuutta on pyritty parantamaan erinäisillä muutoksilla väestötietojärjestelmästä ja väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annettuun lakiin (jäljempänä väestötietolaki). Tammikuussa 2019 vahvistetulla lailla 55/2019 (HE 19/2018 vp) tarkistettiin säännöksiä erityisesti suhteessa tietosuoja-asetukseen ja tehtiin erinäisiä käytännön tietojen luovutusta ja ylläpitoa parantavia muutoksia.

Rekisteritietojen luotettavuutta ja saatavuutta sekä käytön oikeellisuutta on kehitetty parantamalla niihin liittyvien metatietojen semanttisen yhteen toimivuuden edellytyksiä valtiovarainministeriön asettamassa Yhteinen tiedon hallinta -hankkeessa (VM075;00/2016). Kertomusvuonna on muun muassa kehitetty metatietojen semanttisen yhteen toimivuuden menetelmällisiä toimintatapoja sekä niitä tukeva kansallinen alustaratkaisu ja verkkotyökaluja, jotka otetaan käyttöön vuoden 2019 alusta. Kehitystyön rinnalla on valmisteltu uusien toimintatapojen ja palveluiden vaatimia toimijarakenteita, joista ensimmäiset otetaan käyttöön ympäristöministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön toimialoilla alkuvuodesta 2019 uusien työkalujen tueksi. Lisäksi hankkeessa toteutettiin henkilötiedon suostumusperusteisen hyödyntämisen julkisen hallinnon palvelu Opetushallituksen opintosuoritusten ja -oikeuksien Koski-palveluun.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Viranomaisten pitämien yleisten rekisterien ja muidenkin rekisterien luotettavuutta ja totuudenmukaisuutta suojataan usein rikoslain säännöksiin. Lausumassa tarkoitettu rekisterimerkintärikos on osa laajempaa tietosuojaa koskevaa sääntelykehikkoa. Väärien tietojen antaminen viranomaiselle on säädetty rangaistavaksi paitsi rekisterimerkintärikoksena (rikoslain 16 luvun 7 §), myös esimerkiksi väärän todistuksen antamisena viranomaiselle (8 §) sekä väärennysrikoksina (rikoslain 33 luku). Jos teolla aiheutetaan tai yritetään aiheuttaa vahinkoa, sovellettavaksi tulevat myös petosrikoksia koskevat rikoslain 36 luvun säännökset. Rekisterinpitäjän puolelta oikeellisuutta on puolestaan suojattu muun muassa virkarikoksia ja henkilörekisteririkosta koskevilla rangaistussäännöksillä. Henkilörekistereihin sisältyvien tietojen oikeellisuutta sääntelee myös EU:n yleinen tietosuoja-asetus (EU 2016/679), joka asettaa rekisterinpitäjälle muun muassa velvollisuuden varmistaa tietojen täsmällisyydestä ja eheydestä sekä käsittelyn lainmukaisuudesta. Oikeusministeriössä valmistellun perusteella (HE 9/2018 vp) perusteella on säädetty asetusta täydentävää ja täsmentävää kansallista lainsäädäntöä, joka tuli voimaan vuoden 2019 alusta. Tässä yhteydessä rikoslain henkilörekisteririkosta koskenut rangaistussäännös korvattiin uudella tietosuojarikosta koskevalla rangaistussäännöksellä (rikoslain 38 luvun 9 §).

8. Majoitus- ja ravintola-alalla käytettäviä tyyppihyväksytyjä kassakoneita koskevan lainsäädännön valmisteleminen

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin tyyppihyväksytyjä kassakoneita koskevan lainsäädännön valmistelemiseksi ja käyttöön ottamiseksi ohimyyntin kontrolloimiseksi ravintola-alalla. Ravintola-alalta saatujen kokemusten perusteella vastaavanlaisen lainsäädännön ulottamista muillekin käteistoimialoille on harkittava.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Verohallinnon selvitys valmistui kesäkuussa 2018. Selvityksessä Verohallinnon työryhmä ehdottaa online-kassajärjestelmien käyttöönottoa Suomessa. Selvityksestä pyydettiin lausuntoa yli viideltäkymmeneltä eri taholta, kuten ministeriöiltä ja viranomaisilta, työmarkkinaosapuolilta sekä laite- ja järjestelmätoimittajilta. Lausunnon antoi 33 eri tahoa, joista 24 puolsi uudistusta, seitsemän vastusti ja kaksi ei lausunut kantaansa.

Verohallinnossa käynnistetyssä jatkoselvityksessä arvioidaan kassajärjestelmien suhdetta tietosuoja-asetukseen (GDPR). Toinen jatkoselvitys koskee kassajärjestelmien tuottamien tietojen hyödyntämismahdollisuuksia digitaalisessa ympäristössä.

9. Verovalvonnan tarpeiden huomiointi arvopapereiden moniportaisessa hallintarekisteröinnissä

Eduskunta edellyttää, että hallitus kiinnittää arvopapereiden moniportaisessa hallintarekisteröinnissä vakavaa huomiota verovalvontaan. Lisäksi lainsäädännön vaikutuksia tulee seurata erityisen tarkasti ja puuttua lainsäädännöllisin ja muin toimenpitein lainvastaisiin järjestelyihin.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitus on antanut 17.3.2016 esityksen eduskunnalle laiksi arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoinnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 28/2016 vp, L 352/2017). Esityksen hyväksymisen yhteydessä eduskunta antoi neljä lausumaa, joista 1. lausuman mukaan: Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy viipymättä valmistelemaan lainsäädäntöä, jolla mahdollistetaan veroviranomaisten kattava tiedonsaanti hallintarekisteröidyistä osakkeista osinkoa saavista lopullisista edunsaajista. Tämän toteuttamiseksi ennakoperintälakiin tulee lisätä säännös, jonka mukaan Suomessa asuvan tunnistamattoman verovelvollisen saamasta osingosta tulee toimittaa 50 prosentin ennakonpidätys.

Lausuman mukainen muutos lähdeverolakiin ja ennakonperintälakiin on tehty maaliskuussa 2019 (HE 282/2018 vp).

Lisäksi veroviranomaisten tietojensaanti kaikista Suomessa asuvien henkilöiden osakeomistuksista on laajentunut vuoden 2018 aikana. Veroviranomaiset saavat hyvin kattavasti tietoa suomalaisista osakeomistuksista Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) yhteisen raportointistandardin (Common Reporting Standard – CRS) ansiosta. Syyskuussa 2018 vaihdettiin tietoja jo noin 100 lainkäyttöalueen kanssa.

Saatava tieto on tilien saldotietoa sekä tilillä säilytyksessä oleville varoille kalenterivuonna maksettujen osinkojen, korkojen, myynti- ja lunastushintojen sekä muiden tuottojen yhteismäärätiedot. Tiedot saadaan viimeistään tapahtumavuotta seuraavan syyskuun loppuun mennessä.

Lisäksi niin sanottuun virka-apudirektiivin (Euroopan Unionin neuvoston direktiivi 2011/16/EU hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla) muutos sisältää yhteistä raportointistandardia vastaavat säännöt. Sitä sovelletaan Euroopan Unionin jäsenvaltioiden välisessä tietojenvaihdossa. Myös siinä tietojenvaihto alkoi 2017 koskien tietoja vuodelta 2016, paitsi Itävallan osalta, joka tulee mukaan vuotta myöhemmin.

Säästöjen tuottamien korkotulojen verotuksesta annetussa neuvoston direktiivissä 2003/48/EY säädettyjä toimenpiteitä vastaavista toimenpiteistä tehtyjä Euroopan yhteisön sopimuksia Sveitsin, Andorran, Liechtensteinin, Monacon ja San Marinon kanssa on muutettu siten, että virka-apudirektiiviin sisältyvät finanssilitietojen automaattista vaihtamista koskevat säännöt koskevat myös näitä lainkäyttöalueita.

10. Törkeiden veropetosten ja muiden törkeiden talousrikosten enimmäisrangaistuksen koventaminen

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin törkeiden veropetosten ja muiden törkeiden talousrikosten enimmäisrangaistuksen koventamiseksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Pääministeri Sipilän hallituksen strategisen hallitusohjelman mukaan tavoitteena on ollut, että rangaistukset vastaavat yleistä oikeustajua. Tarkoituksena on varmistaa, että rikoksista annettavat ran-

gaistukset ovat oikeudenmukaisessa suhteessa teon moitittavuuteen. Vuonna 2017 valmistui oikeusministeriön tilaama tutkimus, jossa tarkasteltiin kansalaisten käsityksiä rangaistustasosta. Tutkimuksessa väestö antoi törkeästä veropetoksesta lievempiä rangaistuksia kuin tuomarit. Oikeusministeriössä on valmisteltu arviomuistio rikoslain viimeaikaisesta kehityksestä ja tulevista kehitystarpeista. Eräät seksuaali-, väkivalta-, rattijuopumus- ja talousrikokset (OMML 7/2018), jossa arvioidaan muun muassa eräiden talousrikosten seuraamuksia ja esitetään talousrikoksia koskevia mahdollisia lainsäädännöllisiä toimenpiteitä. Muistio on ollut lausuntokierroksella vuonna 2018.

Kääriäinen Juha, 2017. [Seitsemän rikostapausta: käräjätuomareiden arvioima rangaistuskäytäntö ja väestön rangaistusvalinnat](#). Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Kat-sauksia 21/2017.

19. Hallinnollisten seuraamusmaksujen käytön laajentaminen aloilla, joilla harmaa talous on laajaa

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää välittömästi hallinnollisten seuraamusmaksujen käytön laajentamista nykyisestä erityisesti aloilla, joilla harmaa talous on laajaa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Tätä kannanottoa toteuttaa muun muassa eduskunnan 22.10.2013 hyväksymä laki erillisellä päätöksellä määrättävästä veron- tai tullinkorotuksesta (781/2013) ja siihen liittyvät lait, jotka ovat tulleet voimaan 1.12.2013. Oikeusministeriön oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa vuosille 2013–2025 todetaan keskipitkän aikavälin tavoitteena, että hallinnollisten sanktioiden käyttöalan laajentamisen edellytykset sekä sääntelytapojen määrittämismenettelyn puutteet selvitetään. Oikeusministeriö asetti 21.3.2017 työryhmän, jonka tehtävänä oli arvioida rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia koskevan yleisen lainsäädännön tarve ja valmistella asianomaisen lainsäädännön toteuttamiseksi tarpeelliset säädösehdotukset. Työryhmän tuli lisäksi laatia yhtenäiset periaatteet rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten käyttöalalle ja seuraamusten käyttöönoton vaatiman hallinnonalakohtaisen sääntelyn edellyttämille lainsäädäntötoimille. Työryhmän määräaika päättyi 30.11.2018.

Työryhmä on päätenyt selvitystyönsä ja saamansa palautteen perusteella arvioon, jonka mukaan hallinnollisia sanktioita koskevalle yleislainsäädännölle ei ole ainakaan toistaiseksi riittäviä perusteita ja edellytyksiä, kun otetaan huomioon seuraamusjärjestelmien moninaisuus ja niiden toimeenpanoon laajasti kohdistuvat Euroopan Unionin oikeudelliset velvoitteet sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja Euroopan Unionin tuomioistuimen jatkuvasti kehittyvä oikeuskäytäntö. Työryhmä laatii toimeksiantonsa mukaisesti ehdotuksensa hallinnollisten sanktioiden sääntelyperusteiksi. (Rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia koskevan sääntelyn kehittäminen. Työryhmän mietintö. Oikeusministeriön mietintö ja lausuntoja 52/2018).

Rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten käyttö on lisääntynyt hallinnonalakohtaisessa lainsäädännössä. Muun ohella uuden tieliikennelain mukaisen seuraamusjärjestelmään sisältyvät hallinnolliset seuraamusmaksut, vakavimpia tekoja lukuun ottamatta.

23. Veronkiertämisen luonteisen verosuunnittelun ehkäiseminen lainsäädännössä

Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan lainsäädäntöä valmisteltaessa siitä, ettei lainsäädäntö mahdollista veronkiertämisen luonteista verosuunnittelua.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön vuonna 2013 aloittamassa veropohjan rapautumista ja voittojen siirtoja koskevassa hankkeessa (BEPS) on selvitetty toimenpiteitä yritysten verosuunnittelun aiheuttaman veropohjan rapautumisen ehkäisemiseksi. Suomi on osallistunut aktiivisesti hankkeen useisiin työryhmiin Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestössä sekä hankkeen toimenpiteiden implementointia koskevien direktiivien käsittelyyn Euroopan Unionissa. Vuonna 2016 Euroopan Unionissa hyväksyttiin veronkiertämisen estämistä koskeva direktiivi (EU) 2016/1164, jota laajennettiin vuonna 2017 hyväksytyllä muutodirektiivillä (EU) 2017/952. Verolainsäädäntöä on muutettu ja täydennetty direktiivin perusteella seuraavasti. Korkojen vähentämistä koskevia rajoituksia on tarkennettu lailla elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta (1237/2018). Väliyhteisölainsäädäntöä on muutettu direktiivin mukaiseksi lailla ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain muuttamisesta (1364/2018, 28.12.2018). Vuoden 2019 aikana on tarkoitus jatkaa veronkiertämisen estämistä koskevan lainsäädännön täydentämistä. Vuoden 2020 alusta voimaan on saatettava laki maastapoistumisverotuksesta, kansainvälisiä hybriditilanteita koskeva lainsäädäntö sekä pakollista rajat ylittävää verosuunnittelua koskevaan ilmoittamismenettelyyn velvoittava laki. Euroopan Unionin Neuvoston verotyöryhmässä käsiteltävänä olevalla Euroopan Unionin yhteistä yritysveropohjaa koskevalla direktiiviehdotuksella tavoitellaan muun ohella myös veronkiertämisen estämistä.

24. Voimavarojen kohdentaminen merkittävimpien harmaan talouden torjuntakeinojen vaikuttavuuden jälkiseurantaan

Eduskunta edellyttää hallitukselta voimavarojen kohdentamista merkittävimpien harmaan talouden torjuntakeinojen vaikuttavuuden jälkiseurantaan. Huomiota on kiinnitettävä myös lainsäädäntöön, joka kasvattaa riskiä harmaan talouden laajenemisesta. Jälkiseurannan tulosten perusteella on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntakeinojen kehittämiseksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäministeriö ja valtionvarainministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Valtioneuvosto antoi 28.4.2016 periaatepäätöksen kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi vuosille 2016–2020. Periaatepäätöksen edellytyksenä oli, että talousrikostorjunnan johtoryhmä laati erillisen harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelman.

Toimenpideohjelmassa on 20 hanketta, jotka on jaoteltu strategian kärkihankkeiden mukaisesti. Toimenpideohjelmaan on valittu kansallisen harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian tavoitteiden kannalta keskeisimmät, vaikutuksiltaan merkittävimmät hankkeet. Osa hankkeissa olevista toimenpiteistä tulee vaikuttamaan ennaltaehkäisevästi, osa suoraan operatiiviseen toimintaan ja joidenkin hankkeiden vaikutuksia voidaan arvioida vasta pidemmällä aikavälillä.

Jokaiselle hankkeelle on nimetty päävastuutahot/hankkeen käynnistysvastaava. Toimenpideohjelman seuranta perustuu vastuutahoilta saataviin ilmoituksiin ja sisäministeriö vastaa seurantaraportin päivittämisestä. Hankkeiden etenemisestä raportoidaan kahdesti vuodessa talousrikostutkinnan johtoryhmälle.

Parlamentaariselle seurantaryhmälle on raportoitu niin ikään neljä kertaa vuodessa. Asioiden edistymisestä on viimeksi raportoitu 29.11.2018.

Kaikki hankkeet ovat käynnistyneet. Valmistuneita hankkeita on 26.11.2018 mennessä kahdeksan.

Ohjaus, valvonta ja raportointi

EK 26/2015 vp – K 9/2015 vp, K 15/2015 vp – TrVM 5/2015 vp

Hallituksen vuosikertomuksen kehittäminen

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus edelleen kehittää vuosikertomusta ottaen huomioon mietinnössään aiempina esitetyt näkökohdat. Vuosikertomukseen sisältyvän aineiston tulee olla aiempaa lukijaystävällisempää ja informatiivisempää sekä sisältää analysoitua tietoa toiminnan ja toimintamuutosten tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta, erityisesti yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta ja asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Vuosikertomuksesta tulee muodostua toimiva osa valtionhallinnon ja hallituksen suunnittelu- ja seurantajärjestelmää, mikä edellyttää muun muassa tavoitteiden asetannan selkeyttämistä budjettia laadittaessa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia ja valtiovarainministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Hallituksen vuosikertomusta koskeva lakitasoinen sääntely tuli voimaan helmikuun 2014 alussa lailla 17/2014. Valtion talousarviosta annettua asetusta muutettiin (118/2016) helmikuussa 2016 siten, että siinä säädetään vuosikertomuksen sisällöstä kokonaisuutena. Asetuksen muutoksessa muun ohella ministeriöiden toimialan toiminnan tuloksellisuuden kuvausta koskevaa sääntelyä karstiin ja yksinkertaistettiin. Tavoitteena on, että tuloksellisuuden kuvausten pääpaino on yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa ja vaikuttavuuden kehityksessä.

Hallituksen kertomuksessa vuodelta 2016 laadinnassa kehitettiin sisällöllisesti yhteiskunnallisten vaikuttavuuden tavoitteiden saavuttamisen ja toiminnan tuloksellisuuden esittämistä ja analysointia. Informatiivisuutta ja luettavuutta parannettiin lisäämällä havainnollistavia taulukoita ja kaavioita. Kertomuksissa vuosilta 2017 ja 2018 on näitä edelleen pyritty kehittämään.

Vuosikertomusprosessissa raportoidaan valtion talousarvioesityksessä asetetuista tavoitteista, joita ei kertomusprosessissa enää voida muuttaa. Talousarvioon otettujen tavoitteiden muuttaminen vaikuttaa viiveellä.

Viranomaisten välinen tiedonvaihto harmaan talouden torjunnassa

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle selvityksen vuoden 2016 loppuun mennessä siitä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt viranomaisten välisen tiedonvaihdon kehittämiseksi harmaan talouden torjunnassa sekä myös yleisemmin.

Tällä kohtaa olevan huomautuksen johdosta sisäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, oikeusministeriö ja valtiovarainministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Viranomaisten toimintavaltuuksien ja tietojenvaihtosäännösten kehittäminen on huomioitu harmaan talouden ja talousrikollisuuden toimenpideohjelman kohdassa 3.1.

Vuonna 2017 laajennettiin velvoitteidenhoitoselvitysten käyttöalaa koskemaan kaikkia liikennelupa- viranomaisen lupa- ja valvontatehtäviä. Rahanpesun- ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevassa lakipaketissa laajennettiin Aluehallintoviraston lupayksikön tietojensaantioikeuksia sekä mahdollisuutta käyttää velvoitteidenhoitoselvityksiä yrityspalveluja tuottavien yritysten, rahanvaihtoa harjoittavien yritysten sekä kiinteistönvälittäjien valvonnassa.

Lakipaketti veronkannon ja verotuksen toimittamisesta tuli voimaan 1.5.2018 Lakimuutoksen tarkoituksena on muun muassa, että korruptioon liittyvien rikosten paljastamisen ja selvittämisen edistämiseksi mahdollistetaan Verohallinnon oikeus antaa omasta aloitteesta verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen esitutkintaviranomaiselle. Lakiin verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta on tehty lisäys, jonka mukaan verotustietoja voidaan antaa verovalvonnan yhteydessä tehdyistä havainnoista, joiden voidaan epäillä liittyvän eräisiin virka- ja lahjusrikoksiin tai luotamusaseman väärinkäyttöön.

Laki matkapalveluyhdistelmien tarjoajista (921/2017) tuli voimaan 1.7.2018. Lailla laajennettiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston oikeutta saada tietoja muilta viranomaisilta sellaisista matkapalveluyhdistelmien tarjoajista, joiden on asetettava vakuus ja joille laissa on asetettu rekisteröintivelvollisuus. Rekisteröinnin yhtenä edellytyksenä on julkisoikeudellisten velvoitteiden hoitaminen. Samalla Kilpailu- ja kuluttajavirastolle säädettiin oikeus saada velvoitteidenhoitoselvityksiä tätä tehtäväänsä varten.

Ruokaviraston 1.1.2019 lukien (entisen Eviran) tietojenvaihtosäännöksen kehittämiseksi on laadittu selvityksiä. Selvityksessä arvioidaan sitä, voitaisiinko viranomaistietoja käyttää nykyistä laajemmin Ruokaviraston tehtävissä, erityisesti elintarvikelaissa (23/2006) säädetyissä tehtävissä.

Verohallinto ja Finanssivalvonta ovat yhdessä arvioineet tietotarpeitaan. Lisäksi on selvitetty, miten nykysäännöksen nojalla käsiteltäviä tietoja voitaisiin hyödyntää tehokkaasti.

Julkisen sektorin tietojärjestelmät

EK 10/2012 vp – TRO 4/2012 vp – M 3/2012 vp – TrVM 2/2012 vp

2. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmät ja rahoitus

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja käyttää pikaisesti tietohallintolain mahdollisuutta asetuksin säätää muun muassa avoimista rajapinnoista. Samanaikaisesti kun päätetään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteista ja järjestämisvastuusta, tulee linjata tietohallintorakenteen vaatimat toimivalta- ja vastuusuhteet tavalla, joka ei jätä epäselvyyttä siitä, millä toimijalla on viimekätinen vastuu asiassa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitus antoi esityksen laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 284/2018 vp) kertomusvuoden joulukuussa. Laki hyväksyttiin maaliskuussa 2019. Laki on tiedonhallintaa koskeva yleislaki, jossa säädetään tiedon hallintaan liittyvistä vaatimuksista yhtenäisellä tavalla koskien koko julkista hallintoa. Lailla varmistetaan viranomaisten tietoaaineistojen yhdenmukainen hallinta ja tietoturvallinen käsittely julkisuusperiaatteen toteuttamiseksi. Lisäksi laissa säädetään viranomaisten tietojärjestelmien välillä tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta sähköisesti.

Lain tavoitteena on edistää tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteentoimivuutta siten, että laki julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta (634/2011) voidaan kumota. Laissa säädetään sitovammin rajapintojen käytöstä, millä pyritään tehostamaan viranomaisten tietojärjestelmien ja tietovarantojen käyttöä viranomaisissa sekä vähentämään viranomaisten rinnakkaista tiedonkeruuta. Tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteentoimivuutta edistetään säätämällä vastuut rajapintojen suunnittelun ja ylläpidon vastuista sekä velvollisuudesta käyttää rajapintoja viranomaisten välisessä sään-

nöllisessä tietojenvaihdossa. Lisäksi yhteentoimivuudesta ja eduskunnan edellyttämästä valtiovarainministeriön ohjaustoimivallasta säädetään uudessa tiedonhallintalaissa. Lailla uudistetaan tietojärjestelmien yhteentoimivuuden ohjaukseen liittyvä sääntely siten, että sillä edistetään yhteentoimivuudelle asetettuja tavoitteita tehokkaammin kuin tietohallintolaissa.

Tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistämiseksi valtiovarainministeriö on valmistellut 29.6.2016 annetun lain hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista (571/2016). Laissa säädetään julkisen hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista ja niitä koskevista vaatimuksista sekä oikeudesta ja velvollisuudesta käyttää yhteisiä sähköisen asioinnin tukipalveluja sekä palvelujen käytön edellytyksistä. Lain tarkoituksena on erityisesti vaikuttaa siihen, että säätämällä tukipalvelujen yhtenäisestä tuotannosta ja käytöstä, voidaan hallinnon yhteisten sähköisen asioinnin tukipalvelujen avulla saavuttaa parempaa kustannustehokkuutta palvelujen tuotannossa sekä varmistaa palvelujen laatu ja yhteentoimivuus.

Laissa säädettyjen palvelujen käyttöön veloitettujen organisaatioiden on kuvattava palvelujaan koskevat tiedot palvelutietovarantoon ja tuotava rekisteritietojaan palvelunäkymään viimeistään 1.7.2017, otettava luonnollisen henkilön tunnistuspalvelu ja verkkomaksamisen kokoamis- ja hallinnointipalvelu käyttöön viimeistään 1.1.2018 sekä viestinvälityspalvelu käyttöön viimeistään 1.7.2017.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa: Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmien yhteentoimivuuden kannalta merkittävien toimenpidekokonaisuus on Kanta-palveluiden toteutus. Kanta-palvelut muodostavat alustan, johon terveydenhuollon tieto tallennetaan ja joka on avoimilla, standardisoiduilla, sertifioituilla ja testatuilla rajapinnoilla käytettävissä eri tietojärjestelmissä. Sosiaalihuollon asiakastietojen tallentamiseen ollaan toteuttamassa vastaava ratkaisu.

Sekä julkisia että yksityisiä terveydenhuollon toimijoita veloitetaan noudattamaan näitä sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan yhteentoimivuuden kuvauksia lakien 61/2007 (sähköinen lääkemääräys) ja 159/2007 kautta. Sosiaali- ja terveysministeriön asetus terveydenhuollon valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista (1257/2015) määrittää vaiheistuksen, jolla palveluihin tallennettava tietosisältö laajenee. Kanta-palveluihin liittyvät avoimet rajapinnat on kuvattu ja saatavilla julkisesti internetin välityksellä Kanta.fi verkkosivuilta.

ICT-hankkeiden tuottavuushyödyt

EK 37/2014 vp – K 12/2014 vp, K 16/2014 vp – TrVM 7/2014 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi merkittävien ICT-hankkeiden tuloksia, kustannuksia ja tuottavuushyötyjä osana hankesalkun seuranta ja raportoi tuloksista eduskunnalle.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa: Valtiovarainministeriö antoi vuonna 2018 yhteensä kolme lausuntoa julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain (634/2011) ja sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen (1249/2014) mukaisesti merkittävistä hankkeista tai hankinnoista. Lausunnoissa on nostettu esiin ehdotuksien hyötyjen arviointiin ja niiden toteutumisen seurantaan liittyviä täydennystarpeita.

Tilannekuvaa valtionhallinnon merkittävistä tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisestä sisältävistä hankkeista ylläpidetään Väestörekisterikeskuksen hallinnoimassa yhteisessä hankesalkkujärjestelmässä. Vuoden 2018 lopussa hankesalkussa oli toteutuksessa olevaa 132 ja 80 päätettyä yli miljoonan euron hanketta. Näistä 40 hankkeessa (toteutuksessa olevista 22 prosentista ja päättyneistä 14 prosentista) on arvioitu tavoitteena olevia euromääräisiä hyötyjä, jotka muodostavat yhteenlaskettuna noin 2,3 miljardin euron kumulatiivisen hyötypotentiaalin vuoteen 2022 mennessä.

Hankesalkussa olevien hankkeiden tilannekatsaus käydään kolme kertaa vuodessa läpi tietohallinnon kehittämis- ja koordinaatioryhmässä (TIETOKEKO). Tammikuussa 2019 yli miljoonan euron hankkeiden seuranta näytti kokonaisuutena seuraavalta:

	Aikataulu	Kustannukset	Tuotosten laatu	Tuotosten laajuus	Henkilöstö	Riskit	Hyödyt
Suunniteltu	58 %	83 %	86 %	67 %	74 %	52 %	82 %
Poikkeama	31 %	10 %	7 %	25 %	17 %	39 %	9 %
Ongelma	5 %	2 %	2 %	2 %	2 %	3 %	2 %
Ei tiedossa	6 %	5 %	5 %	5 %	6 %	7 %	8 %

Seurantatietojen perusteella hankkeiden hyötyjen arvioidaan toteutuvan pääosin suunnitellusti. Sellaiset hankkeet, joista hyötyjä ei ole arvioitu, ovat pitkään käynnissä olleita. Nykyisin käytössä oleva hankesalkkujärjestelmä ei ole mahdollistanut kattavaa kehittämishankkeille asetettujen hyötytavoitteiden seurantaa, eikä hankesalkun ja kirjanpidon välistä yhteyttä ole ollut mahdollista automatisoida. Väestörekisterikeskus on käynnistänyt uuden hankesalkkupalvelun kilpailutuksen vuoden 2018 aikana ja uuden tietojärjestelmäpalvelun käyttöönotto on tarkoitus toteuttaa kevään 2019 kuluessa. Uudessa palvelussa ja ylläpitoon suunniteltavissa toimintamalleissa on tarkoituksena parantaa niitä toiminnallisia ja teknisiä puutteita, jotka eivät ole mahdollistaneet kehitystyölle asetettujen hyötyjen toteutumisen seurantaa tarkoituksenmukaisella tavalla.

Investointien tehostamiseksi ja niillä saavutettavien hyötyjen paremman seurannan muodostamiseksi on, Talouspoliittisen ministerivaliokunnan 4.4.2017 linjauksen mukaisesti, vuoden 2018 aikana valmisteltu valtiovarainministeriön johdolla yhteistyössä ministeriöiden kanssa luonnos digitalisaation hyödyntämisen avulla tehtävien kehittämisinvestointien yhteisestä ohjausmallista. Mallia on pilotoitu tietohallintolain mukaisten lausuntojen valmistelussa sekä vuonna 2018 käynnistetyssä erityisrahoitusauksessa valtion virastojen ja laitosten tuottavuuden edistämiseksi robotiikkaa, analytiikkaa, tekoälyä tai muita nouseva teknologioita hyödyntämällä.

Rakennusten kosteus- ja homeongelmat

EK 5/2013 – M 5/2013 – TrVM 1/2013 – TRO 1/2011 vp

1. Rakentamisen ohjauksen ja neuvonnan uudistaminen kosteuden hallitsemiseksi

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin rakentamisen ohjauksen ja neuvonnan uudistamiseksi, koska nykyinen ohjausjärjestelmä ei toimi. Tässä yhteydessä tulee saada aikaiseksi toimiva rakennusten elinkaaren aikainen ja rakentamisen kosteudenhallintaa koskeva keskitetty valtion ohjaus- ja neuvontajärjestelmä. Nykyisistä viranomaisista tehtävän hoitoon soveltuisivat esimerkiksi asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus tai yksi elinkeino-, lii-
kenne- ja ympäristökeskuksista.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Maakuntauudistusta koskeva hallituksen esitys sisälsi rakennusvalvonnan osalta lähtökohdan, jossa maakunta voisi hoitaa kunnista siirretty rakennusvalvonnan tehtävät, jos ja kun maakunnan kaikki kunnat ovat siirrosta yksimielisesti sopineet, ja jos toiminnan rahoitus hoidetaan maakunnille osoitetuin rakennusvalvonnan varoin. Sosiaali- ja terveystieteiden ja maakuntauudistusta koskevien hallitusten esitysten käsittely kuitenkin päätettiin eduskunnassa 8.3.2019, millä on vaikutusta myös rakentamisen ohjausrakenteen kehittämiseen. Rakennusvalvonnan toiminnallisen sisällön kokonaisuutta ja rakennusvalvonnan järjestämistä käsitellään käynnistyneessä maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) kokonaisuudistuksessa. Rakennusvalvontojen vapaaehtoinen yhteistyö on jatkossakin mahdollista.

3. Rakennusten terveellisyys ja rakennusalan pätevyysvaatimukset

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa jo nyt käynnissä olevissa maankäyttö- ja rakennuslain sekä rakentamismääräyskokoelman muutosten valmistelussa rakennusten terveellisyyden paremmin huomioon. Valmisteluun tulee sisältyä myös selkeät rakennusalan pätevyysvaatimukset, joiden avulla parannetaan alan osaamista ja lisätään pätevien asiantuntijoiden määrää. Pätevyysvaatimusten tulee olla myös yhdenmukaisia terveydensuojelua ja työsuojelua koskevien säädösten kanssa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Rakennusten terveellisyys on otettu huomioon vuosina 2013, 2014 ja 2015 voimaantulleissa maankäyttö- ja rakennuslain muutoksissa ja niiden nojalla annetuissa uusissa säädöksissä. Ympäristöministeriön asetukset rakennusten kosteusteknisestä toimivuudesta (782/2017), rakennusten vesi- ja viemärlaitteistoista (1047/2017) sekä sisäilmastosta ja ilmanvaihdesta (1009/2017) tulivat voimaan 1.1.2018.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Osaamisen kehittäminen sisältyy Terveet tilat 2028 ohjelman toimenpiteisiin. Vuonna 2018 opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti kiinteistö- ja rakennusalan osaamista koskevan esiselvityksen, jossa osaamista ja koulutusta on tarkasteltu kokonaisuutena artikkeleiden, hankkeiden, kyselyjen ja selvitysten sekä opinnäytetöiden antaman informaation kautta. Esiselvitys valmistuu alkuvuonna 2019. Esiselvityksen jälkeen tehdään osaamiskartoitus, jonka tavoitteena on mm. selvittää kuntien kiinteistö- ja rakennusalan henkilöstön sekä rakentajien sisäilma- ja kosteus- ja homeongelmaosaaminen ja mahdolliset osaamisvajeet. Koulutuksen nykytarjonnan selvittäminen suhteessa alan ammatilaisten osaamistarpeisiin ja alan opettajien osaamisen ja osaamistarpeiden selvittäminen.

Rahoituksella ja rakenteellisilla uudistuksilla on parannettu yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen mahdollisuuksia profiloitua omille vahvuusalueilleen. Yliopistolain ja ammattikorkeakoululain uudistuksilla on lisätty korkeakoulujen jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia ja helpotettu korkeakoulutukseen pääsyä. Oulun yliopistolle on myönnetty rakennus- ja yhdyskuntatekniikan koulutusvastuu vuonna 2017. Koulutus painottuu vahvasti terveystalouden ja sisäilmaston laatuun. Opetus- ja kulttuuriministeriö on vuonna 2018 rahoittanut rakennusalan useita perustutkinto-, muunto-, jatko- ja täydennyskoulutuksia, joilla pyritään vastaamaan alan osaajapulaan ja parannetaan osaa- van työvoiman saatavuutta.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa: Terveystalouden koskevista pätevyysvaatimuksista on säädetty sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa (545/2015). Mikäli terveystaloudellisen toiminnan tarvitsee asunnon tai muun oleskelutilan sisäilmaongelmien selvittämisessä tukea ulkopuoliselta asiantuntijalta, on terveystaloudellisen toiminnan käytettävä tämän asetuksen mukaista pätevää asiantuntijaa. Tällä hetkellä pätevien asiantuntijoiden käyttö on vakiintunut. Päteväksi todettuja asiantuntijoita on yli 200 ja uusia asiantuntijoita koulutetaan lisää useassa oppilaitoksessa eri puolilla Suomea. Pätevät asiantuntijat on lisätty julkiseen rekisteriin ja tätä rekisteriä voidaan hyödyntää myös muutoin kuin vain terveystaloudellisen toiminnan avuksi, esimerkiksi työpaikkojen sisäilmaongelmien selvittämisessä tai silloin, kun kiinteistön omistaja omatoimisesti ryhtyy toimenpiteisiin sisäilmaongelman ratkaisemiseksi.

4. Rakennusten terveellisuuden valvonta

Eduskunta edellyttää, että hallitus löytää tosiasialliset keinot rakennusten terveellisuutta koskevien säädösten ja määräysten noudattamiseksi. Rakentamista on pystyttävä valvomaan nykyistä paremmin ja valvonnan on oltava oikea-aikaista. Tärkeää on parantaa rakennushankkeen vaihekohtaisia dokumentointia mietinnössä esitetyllä tavalla ja tarkastusasiakirjamenetelyä, jotta reaaliaikaisesti voidaan todentaa, kuka on rakennushankkeen eri vaiheissa tehnyt, mitä ja miten. Tämän lisäksi tulee rakennuksesta näkyä, esimerkiksi kyltissä, mikä taho on toiminut pääsuunnittelijana, pääurakoitsijana ja valvojana.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa: Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä käsitellään myös rakentamisen valvontaan liittyviä säädöksiä ja rakennusten terveellisuutta koskevien säädösten ja määräysten noudattamista. Kokonaisuudistuksessa tarkastellaan myös rakentamisen vastuukysymyksiä, kuten vastuunjako rakennushankkeen eri toimijoiden kesken.

Rakennusten terveellisuutta koskevien säädösten ja määräysten noudattamista edesauttavat myös rakennusalan eri toimijoiden riittävä koulutus ja osaaminen. Sekä ympäristöministeriö että lukuisat kiinteistö- ja rakennusalan toimijat ovat panostaneet esim. uusiutuneista ympäristöministeriön asetuksista (voimaan 1.1.2018) tiedottamiseen ja kouluttamiseen. Tämän lisäksi vuonna 2018 käynnistyneessä Terveet tilat 2028 –toimenpideohjelmassa yhtenä toimenpidekokonaisuutena on rakennus- ja kiinteistöalan sekä terveydenhuoltoalan eri toimijoiden osaamisen kehittäminen. Terveet tilat 2028 –ohjelmasta on raportoitu eduskunnan kirjelmää EK 36/2017 vp koskevassa kohdassa.

5. Rakennustyömaiden kosteudenhallinnan parantaminen

Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin rakennustyömaiden kosteudenhallinnan parantamiseksi. Vaativille kohteille tulee nimetä kosteuden ja puhtauden hallinnasta vastaava asiantuntija. Muissa kohteissa vastaavan työjohtajan vastuuta työmaan kosteudenhal-

linnasta tulee lisätä. Hallituksen on luotava ohjeistus rakennushankekohtaiselle kosteudenhallintasuunnitelmalle, jonka liittämistä osaksi rakennushankkeen tarjouspyyntöä muodostuisi luonteva ja vakiintunut käytäntö.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Ympäristöministeriön asetuksessa (782/2017, ns. kosteusasetus) rakennusten kosteusteknisestä toimivuudesta on täsmennetty rakentamisen kosteudenhallintaan liittyviä velvoitteita. Asetus velvoittaa laatimaan kaikille luvanvaraisille hankkeille työmaan kosteudenhallintasuunnitelman. Asetus tuli voimaan 1.1.2018. Kosteusasetuksessa veloitetaan lisäksi rakennushankkeeseen ryhtyvää huolehtimaan koko rakennushankkeen kosteudenhallintaselvityksen laatimisesta. Näillä molemmilla velvoitteilla parannetaan rakentamisen kosteudenhallintaa. Rakennushankkeen kosteudenhallintaselvityksen laatiminen aloitetaan jo hankesuunnitteluvaiheessa, joten se voidaan liittää osaksi tarjouspyyntöasiakirjoja.

Mikäli rakennusluvassa, aloituskokouksessa tai erityisestä syystä rakennustyön aikana on määrätty laadittavaksi ja toimitettavaksi rakennushankkeen laadun tai laajuuden vuoksi tarpeellinen erityissuunnitelma, on vastaavan työnjohtajan velvollisuus huolehtia, että sen mukaisesti toimitaan. Vastaavalla työnjohtajalla on jo nykyisten säännösten puitteissa mahdollisuus rakennustyön laadun varmistamiseksi nimetä kosteuden ja puhtauden hallinnasta vastaava asiantuntija.

Rakennustyömaiden kosteudenhallinnan parantumista edesauttaa myös Kuivaketju10-toimintamallin käyttöönoton lisääntyminen. Kuivaketju10-toimintamallia on jalkautettu kentälle lukuisissa seminaari- ja koulutustilaisuuksissa vuonna 2017 tapahtuneen toimintamallin julkistamisen jälkeen. Rakentamisen kosteudenhallintaan ja Kuivaketju10-toimintamalliin liittyvän tietoisuuden lisääntyessä eri toimijat ovat ymmärtäneet toimintamallin käyttöönotosta syntyvät hyödyt mm. rakentamisen laadun parantamisessa.

7. Toimintatavat ja menetelmät kosteus- ja homevaurioiden selvittämiseksi

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta toimintatavat ja menetelmät kosteus- ja homevaurioiden selvittämiseksi ovat nykyistä luotettavampia. On käynyt ilmi, että kosteus- ja homevauriokorjaukset ovat usein epäonnistuneet. Vireillä olevan terveydensuojelulain sekä asumisterveysohjeen uudistamisen yhteydessä tulee parantaa terveyshaittojen syiden etsimisessä käytettävien menetelmien laatua ja selkeyttää ohjearvojen käyttöä. Lisäksi kansalaisille on kerrottava, mitä kosteus- ja homeongelmasta ei tutkimustiedonkaan perusteella tiedetä tulosten perusteella.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Ympäristöministeriössä on käynnissä Kosteus- ja homevaurioituneen rakennuksen korjaus -oppaan päivitys. Opas julkaistaan keväällä 2019. Uusittu opas tulee toimimaan ohjeena kosteus- ja homevaurioituneiden rakennusten korjausten suunnittelijoille ja sen toivotaan auttavan ammattilaisia suunnittelemaan onnistuneita ja pitkäikäisiä korjauksia.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriö on raportoinut kyseisen lausuman toteuttamiseksi tehdyistä toimenpiteistä edellisten vuosien vuosikertomuksissa. Hallituksen käynnistämän Terveet tilat 2028-ohjelman ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kansallisen sisäilma- ja terveysohjelmassa valmistelussa on otettu huomioon myös tämän toimenpide-ehdotuksen tavoitteet. Ohjelmien toteutus on alkanut vuonna 2018.

Sisäilmaongelmien selvitysprosessien kehittämiseksi on aloitettu työ, jossa selvitetään ja kehitetään kuntien kokemia hyviä käytäntöjä. Lisäksi on kehitetty ja otettu käyttöön Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen uudet oppilaiden sisäilmakyselyt. Tämän lisäksi arvioidaan uutta tutkimustietoa altistumisolosuhteisiin vaikuttavista tekijöistä ja tuotetaan katsauksia sisäilmasto-ongelmien ratkaisun tueksi. Olemassa olevan tiedon selvittämiseksi käydään läpi ohjeistukset, selvitysprosesseihin liittyvät roolit ja tehtävät sekä kartoitetaan yhteistyön mahdollisuuksia ja käytössä olevia hyviä käytäntöjä.

Ohjelmakauden alussa kartoitetaan virkatyönä terveydensuojelulainsäädännön ja työsuojelulainsäädännön kehitystarpeita. Lausumassa mainittu terveydensuojelulain ja asumisterveysohjeen uudistaminen on tullut voimaan vuonna 2015.

8. Tiedottaminen kosteus- ja homevaurioituneista rakennuksista ihmisten altistumisajan lyhentämiseksi

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin mm. antamalla ohjeita ja tiedottamalla hyvistä käytänteistä, jotta ihmisten altistumisaika kosteus- ja homevaurioituneissa rakennuksissa saadaan mahdollisimman lyhyeksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa: Sosiaali- ja terveysministeriö on raportoinut kyseisen lausuman toteuttamiseksi tehdyistä toimenpiteistä edellisten vuosien vuosikertomuksissa. Hallituksen käynnistämän Terveet tilat 2028-ohjelmassa ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kansallisen sisäilma- ja terveysohjelmassa valmistelussa on otettu huomioon myös tämän toimenpide-ehdotuksen tavoitteet. Ohjelmien toteutus on alkanut vuonna 2018. Ohjelman alkuvaiheessa tullaan tarkistamaan ja päivittämään sisäilmaan liittyvä viestintäaineisto sekä kartoitetaan sisäilmasta viestivät tahot ja käynnistetään yhteistyö näiden kesken ja tehdään uusia laajennettuja tietomateriaaleja viestinnän tueksi. Työterveyslaitos laatii sisäilmatietoa työpaikkojen tarpeisiin. Sisäilmasta oireita saavien käyttöön laaditaan ohjeistusta sekä kootaan tietoa kaikille sisäympäristössä oireileville ja sisäympäristöistä haittaa kokeville. Myös terveydenhuollon ammattilaisille kootaan tietomateriaalia ja työkaluja ihmisten auttamisen tueksi.

Sisäilmaongelmien selvitysprosessien kehittämiseksi on aloitettu selvitys, jossa selvitetään ja kehitetään kuntien kokemia hyviä käytäntöjä. Lisäksi on kehitetty ja otettu käyttöön Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen uudet oppilaiden sisäilmakyselyt. Tämän lisäksi arvioidaan uutta tutkimustietoa altistumisolosuhteisiin vaikuttavista tekijöistä ja tuotetaan katsauksia sisäilmasto-ongelmien ratkaisun tueksi. Olemassa olevan tiedon selvittämiseksi käydään läpi ohjeistukset, selvitysprosesseihin liittyvät roolit ja tehtävät sekä kartoitetaan yhteistyön mahdollisuuksia ja käytössä olevia hyviä käytäntöjä.

11. Sisäilmasta oireilevien ja sairastuneiden ihmisten hoitoon pääsy

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin huonosta sisäilmasta oireilevien ja sairastuneiden ihmisten tutkimusten, hoidon sekä viranomaisten antaman tuen parantamiseksi mietinnössä ehdotetulla tavalla. Tärkeää on huolehtia, että kaikki terveyshaitoista kärsivät pääsevät asianmukaisiin tutkimuksiin ja saavat apua riippumatta siitä, ovatko he työelämässä tai missä päin Suomea asuvat. Myös silloin, kun oireiden ja sairauksien lääketieteellisistä syistä ei ole varmuutta, tulee käytettävissä olevin keinoin varmistaa, että potilas saa hoitoa mahdollisimman hyvin.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa: Sosiaali- ja terveysministeriö on raportoinut kyseisen lausuman toteuttamiseksi tehdyistä toimenpiteistä edellisten vuosien vuosikertomuksissa. Hallituksen käynnistämän Terveet tilat 2028-ohjelmassa ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kansallisen sisäilma- ja terveysohjelmassa valmistelussa on otettu huomioon myös tämän toimenpide-ehdotuksen tavoitteet. Ohjelmien toteutus on alkanut vuonna 2018 ja ohjelman alkuvaiheessa tullaan tekemään toimenpiteitä erityisesti tietomateriaalin kokoamiseksi ammattilaisille sekä työkaluja kuntoutustoimien tueksi terveydenhuollon ammattilaisten käytettäväksi. Lisäksi kehitetään kuntoutustoimia ja tuetaan kuntoutuspoliklinikoiden käynnistämistä sisäympäristöissä oireileville potilaille, joiden työ- ja toimintakyky on vakavasti heikentynyt.

Nuorten syrjäytyminen

EK 12/2014 vp – M 3/2014 vp – TrVM 1/2014 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmää uudistaessaan siirtää painopisteen korjaavasta toiminnasta ennalta ehkäisevään toimintaan ja puuttuu lasten, nuorten ja perheiden ongelmiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Käytettävissä olevien voimavarojen uudelleen suuntaaminen on sekä inhimillisesti että julkisen talouden kestävyyskannalta välttämätöntä. Olemassa olevien hyvien käytäntöjen levittäminen, jalostaminen ja uusien kokeileminen tulee toteuttaa suunnitelmallisesti uudistuksen yhteydessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa: Hallitus on valmistellut lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa (LAPE). Hallituksen on ollut tarkoitus uudistaa lasten, nuorten ja perheiden palvelut asiakaslähtöisesti integroiduksi palveluiden kokonaisuudeksi. Palveluiden painopistettä on ollut tarkoitus siirtää kaikille yhteisiin ja ennalta ehkäiseviin palveluihin sekä varhaiseen tukeen ja hoitoon. Tavoitteena on ollut luoda lapselle ja nuorelle suotuisa kasvuympäristö, tukea lapsen ja perheen hyvinvointia ja vahvistaa monimuotoista vanhemmuuden tukea. Palvelut tuodaan nykyistä vahvemmin lapsen arkiympäristöihin kuten päiväkotiin ja kouluun. Tarkoitus on ollut painottaa lasten ja perheiden matalan kynnyksen palveluiden verkostoitumista perhekeskustoimintamallin mukaisesti, erityistason palveluiden asiakaslähtöistä integraatiota sekä jalkauttamista perustason toimijoiden tueksi.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joiden avulla ensiksi suurimmassa syrjäytymisvaarassa olevat mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivät henkilöt saavat tarvitsemansa avun.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa: Hallitus on päättänyt vakinaistaa nuorten monialaiset matalan kynnyksen palvelupisteet eli ohjaamot. Nuorisotakuun osana on kehitetty toimintoja ja palveluja, jotta erityisesti nuorten psykososiaalisen tuen tarpeisiin voitaisiin vastata nykyistä nopeammin ja paremmin. Keskeisiä kehittämisinterventioita on ollut neljä: Vamoksen seitsemällä paikkakunnalla toteuttama yksilö- ja ryhmävalmennus koulutuksesta ja työelämästä syrjäytyneille nuorille (2017–2018), Ohjaamoiden matalan kynnyksen palveluja kehittävä ohjaamoiden psykososiaalisen tuen hanke (Onni), johon on palkattu pääasiassa sosiaalityöntekijöitä ja psykologeja kaikkiaan 17 paikkakunnalle. Lisäksi kesällä 2018 aloitti Arki haltuun-kehittämisinterventio kuudella paikkakunnalla. Se perustuu yhdessä syrjäytymisen ehkäisyyn erikoistuneen Me-säätiön kanssa toteutettuun 100 nuoren kuulemiseen nuorten tarpeista. Lisäksi Kelan vetämässä Not in employment, education or training (NEET) -nuorten kuntoutuksen kehittämisprojektissa (2018–2019) on valmisteltu nuorten ammatillisen kuntoutuksen lakimuutosta

ja sen toimeenpanoa. Nuorten työllistymisen tukea kehitetään myös osallistavan sosiaaliturvan ko-
keilussa.

Sosiaalihuoltolakiin on lisätty 29 a § sosiaalipäivystyksen ja terveydenhuollon yhteistyöstä. Tavoit-
teena on varmistaa, että suurimmassa syrjäytymisvaarassa olevat mielenterveys- ja päihdeongel-
mista kärsivät henkilöt saavat tarvittaessa sekä sosiaali- että terveydenhuollon asiantuntemuksen
tuekseen jo päivystystilanteessa. Lisäksi osana itsemääräämisoikeuslainsäädännön laadintatyötä ja
siihen liittyvää lastensuojelulain muutostyötä määritellään säädösten toimenpiteet, joilla pyritään
tukemaan mm. mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivien lasten ja nuorten itsemääräämiso-
ikeutta.

Mielenterveyslainsäädännön uudistamisen valmistelussa on pyritty palvelujen yhdenvertaiseen saa-
tavuuteen ja palvelujen jatkuvuuteen. Sosiaali- ja terveysministeriön erityismäärärahanhanke Vaikut-
tavat mielenterveysinterventiot nuorten palveluissa alkoi vuonna 2018. Siinä luodaan ohjeistus ja
mallit siitä, minkälaisia palveluja tarjotaan 1) kouluterveydenhuollossa sekä 2) opiskelun ja työelä-
män ulkopuolella oleville nuorille. Syrjäytyneillä nuorilla erilaiset hoitoon ja palveluihin sitouttavat ja
motivoivat työskentelymenetelmät ja mallit nousevat keskeisiksi.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lasten, nuorten ja perheiden palve-
lujen koskevissa tietosuoja- ja salassapitoasioissa. Valmistelu on määrättävä yhdelle ministeri-
ölle. Ministeriölle tulee antaa toimintaedellytykset ja toimivalta koota ja yhtenäistää viran-
omaisten tietosuoja- ja salassapitosäännökset mainittuja palveluja koskien. Ministeriön tulee
ryhtyä tarvittaviin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin sähköisen asiakirjahallinnon ja moniam-
matillisen yhteistyön esteiden poistamiseksi nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä ja syrjäytynei-
den nuorten auttamisessa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:
Osana Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa (LAPE) on toteutettu monialainen selvitystyö,
jossa tehtävänä oli pohtia eri toimijoiden kesken laadittavan yhteisen asiakassuunnitelman mahdol-
lisuuksia edistää ja tukea lasten, nuoren ja perheiden yhteneväistä ja lapsi- ja perhelähtöistä palve-
lukuronaisuutta sekä asioiden hoitoa. Työryhmä päätyi loppuraportissaan (3.10.2017, Sosiaali- ja
terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:36) esittämään yhteisen toimintamallin laatimista ja
sen yhteydessä lainsäädännöllisten edellytysten ja muutostarpeiden selvittämistä, sekä esiselvityk-
sen toteuttamista yhteisen suunnitelman tietojärjestelmän tarkemmista toiminnallisista vaatimuk-
sista sekä vaihtoehtoista järjestelmätoteutuksen vastuutahoksi. Lisäksi työryhmä painotti moniam-
matilliseen tiedonhallintaa liittyvän osaamisen vahvistamista sekä esitti tarpeen mukaan selkiytettä-
väksi viranomaisten tiedonsaantioikeuksiin liittyvää lainsäädäntöä moniammatillisen yhteistyön kan-
nalta. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma on jo toteuttanut moniammatilliseen tiedonhallin-
taan liittyvän osaamisen vahvistamista julkaisemalla tähän liittyen ammatillisille suunnatun Luo
luottamusta, suojele lasta -oppaan ja verkkokoulutuksen.

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus edellä kannanottokohtaan neljä pohjautuen varmentaa
tiedonkulun ja yhtenäiset tietosuoja- ja salassapitokäytännöt viranomaisyhteistyössä määräyk-
sin, ohjein ja koulutuksella. Lainsäädännössä, käytännön esimiestyössä ja johtamisessa on
korostettava viranomaisen velvollisuutta ottaa vastuu lapsen ja nuoren ongelmista ja etsiä nii-
hin ratkaisuja yhteistyössä perheen ja muiden toimijoiden kanssa. Puuttumisessa tulee lähtö-
kohtana olla aina lapsen etu ja lapsen oikeus tulla autetuksi, eikä vastuullisen toiminnan es-
teenä tulkintatilanteessa pidä olla pelko tietosuoja- ja salassapitosäännösten rikkomisesta ja
sen seurauksista.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa: Hallitusohjelman linjauksen mukaisesti Lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE) -muutosohjelmassa kehitetään lasta ja perhettä koskevia palveluita siten, että ne muodostaisivat jatkossa tehokkaasti yhdessä toimivan kokonaisuuden, josta lapsi ja perhe kokee saavansa yhteen sovitettua ja toimivaa palvelua. Yhtenäisen, asiakaslähtöisesti integroidun palvelukokonaisuuden tukena tulisi olla ammatti- ja toimialarajat ylittävä tieto ja suunnitelma lapsen, nuoren ja perheen tukemisesta. Edellytyksiä eri toimijoiden yhteisen asiakassuunnitelman laatimiselle ja kirjaamiselle yhteiselle alustalle on selvitetty LAPE-muutosohjelman Yksi lapsi, yhteinen suunnitelma -työryhmän toimesta (3.10.2017, Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:36). Ks. edellä kohta 4. Kehittämistyötä ohjaavat lapsen oikeuksien ja edun, voimavarojen vahvistamisen sekä lapsi- ja perhelähtöisyyden periaatteet. Lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE) -muutosohjelma on jo toteuttanut moniammatilliseen tiedonhallintaan liittyvän osaamisen vahvistamista julkaisemalla tähän liittyen ammatillisille suunnatun Luo luottamusta, suojele lasta -oppaan ja verkkokoulutuksen.

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaista rahoitusjärjestelmää uudistaessaan ottaa huomioon, että rahoitus jatkossa ohjaa järjestämään nuorten syrjäytymisen ehkäisyn vaatimat ennalta ehkäisevät ja korjaavat palvelut kokonaisuutena matalalla kynnyksellä, yhdeltä luukulta ja moniammatillista yhteistyötä hyödyntäen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa: Pääministeri Sipilän hallitus valmisti sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaisen rahoituksen yksinkertaistamista osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama kuntoutuksen uudistamiskomitea on tehnyt ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:41¹) Komitean ehdotuksiin sisältyvät myös nuorten kuntoutusprosessia, lääkinnällisen, sosiaalisen ja ammatillisen kuntoutuksen järjestämistä sekä tietojärjestelmien ja kannustinten kehittämistä koskevat ehdotukset.

7. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja ottaa käyttöön yli hallinnonrajojen ulottuvan yhtenäisen toimintatavan, jonka avulla voidaan käytännön työssä tehokkaasti toteuttaa lasten ja nuorten ongelmiin varhainen puuttuminen, tiedonkulku ja toimenpiteiden seuranta sekä estää ongelmien paheneminen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa: Osana Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa (LAPE) on tarkoitus verkostoida lasten ja perheiden matalan kynnyksen palvelut perhekeskustoimintamallin mukaisesti. Perhekeskukset tuovat avun ja tuen perheiden lähelle toimijoiden asiakaslähtöisellä yhteistyöllä. Perhekeskustoimintamalliin kuuluvat avoimet kohtaamispaikat tarjoavat perheille yhteisen tapaamisen, toiminnan ja vertaistuen foorumin. Osana perhekeskusten kehittämistyötä vahvistetaan lisäksi monimuotoista vanhemmuuden tukea sekä eropalveluiden kokonaisuutta. Lasten ja nuorten palveluita viedään enenevässä määrin lasten arkiympäristöihin kuten päiväkotiin ja kouluun sekä vahvistetaan perustason ammattilaisten osaamista jalkauttamalla nykyistä vahvemmin erityistason palveluita perustason toimijoiden tueksi. Lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE) muutostyötä tehdään tiiviissä yhteistyössä sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä sivistystoimen kesken.

¹ Kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi. STM Raportteja ja muistioita 2017:41. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160273>

Osana hallituksen kärkihankkeita (mm. nuorisotakuu ja ohjaamot) on tuettu palvelujärjestelmän muutosta siihen suuntaan, että paljon palveluja käyttävien henkilöiden asioita hoidettaisiin kokonaisvaltaisesti, linkittäen perus- ja erityistason sekä eri sektorien ja toimijoiden tarjoamat palvelut yhteen.

Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2015 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta

EK 14/2016 vp – K 10/2016 vp – K 15/2016 vp – TrVM 2/2016 vp

1. Harmaan talouden torjunnan keskeiset hankkeet

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa toimenpideohjelmaan ne keskeiset hankkeet, joilla on harmaan talouden torjunnan kannalta merkittävää vaikutusta ja varmistaa hankkeiden toteutukseen ja toimeenpanoon riittävät voimavarat.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö, oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja sisäministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Valtioneuvosto antoi 28.4.2016 periaatepäätöksen kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi vuosille 2016–2020 [VALTIONEUVOSTON PERIAATEPÄÄTÖS KANSALLISEKSI HARMAAN TALOUDEN JA TALOUSRIKOLLISUUDEN TORJUNNAN STRATEGIAKSI 2016–2020](#).

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelma valmistui 7.6.2016 [Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelma vuosille 2016–2020](#)

Talousrikostorjunnan johtoryhmä seuraa toimenpideohjelman etenemistä, arvioi sen muutostarpeita ja raportoi hankkeiden etenemisestä talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle vuosittain. Toimenpideohjelmaa voidaan päivittää sen voimassaolon aikana toimeenpanon tarkastelun yhteydessä sekä hallituksen tekemien päätösten mukaisesti.

Valtioneuvosto on lisäksi asettanut 28.4.2016 harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaa koskevan parlamentaarisen seurantaryhmän toimikaudeksi 1.5.2016–31.3.2019. Seurantaryhmän tehtävänä on seurata harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian 2016–2020 toteutumista.

Toimenpideohjelmassa on 20 hanketta, jotka on jaoteltu strategian kärkihankkeiden mukaisesti. Toimenpideohjelmaan on valittu kansallisen harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian tavoitteiden kannalta keskeisimmät, vaikutuksiltaan merkittävimmät toimenpiteet.

Yksi merkittävimmistä toimenpideohjelman hankkeista on ollut harmaan talouden talousrikollisuuden tilannekuvatoiminnan luominen. Harmaan talouden tilannekuvatoiminnan päälinjaukset hyväksyttiin talousrikostorjunnan johtoryhmässä 7.2.2017. Tilannekuvan toimituskunta on aloittanut toimintansa 3.4.2017. Toimituskuntaan kuuluu 21 viranomaista ja ministeriötä. Tilannekuvasivusto [Harmaa talous & talousrikollisuus \[www.harmaa-talous-rikollisuus.fi\]\(http://www.harmaa-talous-rikollisuus.fi\)](#) on otettu käyttöön 12.12.2017. Ensimmäisessä vaiheessa sivustolla on kuvattu ajankohtaisia ja harmaan talouden ja talousrikollisuuden ilmiöitä ja viranomaisten torjuntaa. Hanke katsottiin valmistuneeksi 29.6.2018, jolloin siirryttiin tilannekuvasivuston ylläpitovaiheeseen.

Muita harmaan talouden ja talousrikostorjunnan kannalta vaikutuksiltaan merkittäviä hankkeita ovat myös yleisöjulkisuuden lisääminen (valmistunut 19.11.2018), kansallinen tulorekisteri, selvitys tyypipihyväsyttyjen kassajärjestelmien soveltuvuudesta Suomeen ja viranomaisten toimintavaltuuksien ja tietojenvaihtosäännösten kehittäminen.

Eduskunnan kirjelmä hallituksen vuosikertomuksesta 2016 ja Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomuksesta eduskunnalle valtion vuoden 2016 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta

EK 36/2017 vp – K 14/2017 vp – K 9/2017 vp – TrVM 8/2017 vp

Euroalueen vakauteen liittyvistä valtiontalouden vastuista ja riskeistä

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ja selkeyttää tavoitteenasettelua euroalueen tulevaisuudesta sekä selkeyttää kokonaiskuvan antamista eduskunnalle. Suomen valtion vastuusitoumuksista sekä niihin liittyvistä riskeistä tulee raportoida hallituksen vuosikertomuksessa kaikilta osin ajantasaisesti ja kattavasti.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:
Valtiovarainministeriö raportoi vuosikertomuksen yhteydessä euroalueen vakauteen liittyvistä valtiontalouden vastuista ja riskeistä.

Lisäksi valtiovarainministeriö on julkaissut puolivuositain selvityksen niistä Suomen valtion vastuista, sitoumuksista ja saatavista, jotka aiheutuvat euroalueen rahoitustukiohjelmista. Kreikan rahoitustukiohjelman päätyttyä elokuussa 2018 euromailla ei ole enää käynnissä olevia rahoitustukiohjelmiä. Selvitys julkaistaan vuodesta 2018 alkaen vuosittain. Selvityksen mukaan vakautumiskehitys euroalueella on jatkunut vuonna 2018 ja Suomen vastuisiin liittyvät riskit ovat pääosin vähentyneet.

Valtioneuvosto toimitti eduskunnalle elokuussa 2017 selvityksen Euroopan vakausmekanismin (EVM) vuoden 2016 vuosikertomuksesta ja tilintarkastuslautakunnan kertomuksesta ja Euroopan rahoitusvakausvälineen (ERVV) vuoden 2016 tilinpäätöksestä, johdon kertomuksesta ja tilintarkastajan kertomuksesta (HE 71/2018 vp). Selvityksessä kuvataan euroalueen tilannetta, ja kriisinhallintaan liittyviä taloudellisia vastuita, mukaan lukien Euroopan keskuspankkijärjestelmän kautta syntyviä vastuita. Selvitystä käsiteltiin marraskuussa 2018 eduskunnan tarkastusvaliokunnassa.

Terveet tilat 2028 –hanke

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus raportoi Terveet tilat 2028 -hankkeen etenemisestä ja tuloksista ensimmäisen kerran vuodelta 2017 annettavan hallituksen vuosikertomuksen yhteydessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia, ympäristöministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Terveet tilat 2028 –toimenpideohjelman valmistelu aloitettiin pääministeri Juha Sipilän johdolla 9.6.2017 puolueiden eduskuntaryhmien kanssa käydyn pyöreän pöydän keskustelun jälkeen. Keskustelussa oltiin yksimielisiä julkisen rakennuskannan sisäilmaongelmien ja niihin liittyvien ihmisten terveyshaittojen vakavuudesta. Pääministeri asetti 22.9.2018 hankeryhmän valmistelemaan asun-

to-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikaisen johdolla Terveiden tilojen 10-vuotisen toimenpideohjelmasta, jonka tavoitteena on saada julkisten rakennusten sisäilmaongelma hallintaan. Eduskuntaa tiedotettiin toimenpideohjelmasta pääministerin ilmoituksella 28.11.2018. Ohjelmaluonnoksesta käytiin eduskunnassa keskustelu. Tämän jälkeen ohjelmasta kuultiin sidosryhmiä.

Valtioneuvosto hyväksyi 3.5.2018 periaatepäätöksen Terveet tilat 2028 –toimenpideohjelmasta. Ohjelman päätavoitteena on tervehdyttää julkiset rakennukset ja tehostaa kaikkien sisäilmasta oireilevien hoitoa ja kuntoutusta. Kymmenvuotisen ohjelmakauden aikana toteutetaan lukuisia toimenpiteitä seitsemällä eri alueella:

kohti kokonaisvaltaista hyvinvoinnin edistämistä ja käyttäjien huomioon ottamista julkisissa rakennuksissa (Terveet tilat 2028 -toimintamalli)

- vuorovaikutus ja viestintä (avoin tiedonvälitys, hyvät kokemukset esiin)
- terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen (Kansallinen sisäilma ja terveys –ohjelma)
- rakentamiseen, kiinteistöjen käyttöön ja ylläpitoon liittyvien prosessien vahvistaminen
- terveen rakentamisen hankinta- ja omistuspalvelujen vahvistaminen
- osaamisen arviointi ja tarvittavat päivitykset; sekä
- ohjelman toteutumisen ja vaikuttavuuden seuranta

Ohjelma esiteltiin puolueiden eduskuntaryhmille pyöreän pöydän keskustelussa 5.6.2018. Valtioneuvosto asetti johtoryhmän ja sihteeristön toimeenpanoa varten kesäkuun lopulla 2018.

Tämän jälkeen lähdettiin liikkeelle suunnitellusti tehostamalla viestintää Terveet tilat 2028 -ohjelmasta ja kosteudenhallintaa koskevaa ohjeistusta rakentajille. Syksyllä valmistui Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen koordinoimana Kansallisen Sisäilma ja terveys -ohjelman, jolla toimeenpannaan keskeiset sisäilmasta oireilevien neuvontaa, hoitoa, kuntoutusta ja sosiaaliturvaa koskevat toimet.

Keväällä 2019 saadaan alustavia tuloksia syksyllä 2018 valtioneuvoston selvitys- ja tutkimushankkeesta, jossa kootaan tietoa sisäilman laadusta julkisissa ja yksityisissä rakennuksissa Suomessa ja eräissä muissa maissa. Vuoden 2019 alussa aloitetaan sidosryhmäyhteistyö Terveet tilat -forumi 2019 tilaisuudella Helsingissä ja kiinteistöjen säännöllisiä kuntotarkastuksia tukevan Terveet tilat -toimintamallin kehittäminen yhteistyössä kuntien ja aluehallintoviranomaisten kanssa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on vuonna 2018 käynnistänyt Terveet tilat 2028 ohjelman Osaamisen arviointi ja tarvittavat päivitykset -toimenpiteen kiinteistö- ja rakennusalaan koskevalla esiselvityksellä, jonka pohjalta osaamiskartoitus toteutetaan.

Julkisten rakennusten kosteus- ja homevaurioiden vastuukysymysten selkeyttäminen

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja selkeyttää lainsäädännöllisesti vastuukysymykset niissä tilanteissa, joissa julkisten rakennusten kosteus- ja homevaurioista aiheutuu terveyshaittoja mm. tutkimusten, korjaustoimien tai tiedottamisen viivästymisen tai puutteiden vuoksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia, valtiovarainministeriö, oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja ympäristöministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Valtioneuvoston kanslia toteaa lisäksi kohdan 3 osalta tarkastusvaliokunnan mietintöön TrVM 8/2017 vp viitaten, että kohdassa esitettyjä lainsäädännöllisiä selvityksiä vastuukysymyksistä voidaan toteuttaa Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman aikana yhteistyössä eri hallinnonalojen kanssa. Valtioneuvoston kanslia, ympäristöministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö osallistuvat tällä hetkellä toimenpideohjelman toteutukseen.

Nykyllänsäädännön mukaisesti työntekijöiden ja tilojen käyttäjien terveyshaitoista on vastuussa työnantaja ja toiminnan järjestäjä. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti rakennuksen omistajan tulee pitää rakennus ympäristöineen sellaisessa kunnossa, että se jatkuvasti täyttää terveellisuuden, turvallisuuden ja käyttökelpoisuuden vaatimukset, eikä aiheuta ympäristöhaittaa tai rumenna ympäristöä. Kiinteistön omistajan vastuusta säädetään myös huoneenvuokralaissa, jonka periaatteita sovelletaan myös julkishallinnossa, kun käytössä on esim. valtion tai kuntien sisäiset vuokrat. Vuokranantajan tulee pitää tilat käyttökelpoisessa kunnossa. Ellei näin ole, vuokralaisella on oikeus purkaa vuokrasopimus. Monet julkisessa käytössä olevat tilat ovat yksityisten omistamia. Julkista rakentamista ja kiinteistönpitoa ei tule eriyttää muusta rakentamisesta. Rakennuksen kunnon kehittymistä on seurattava ja pyrittävä tekemään korjaavia toimenpiteitä ennen kuin ongelma pääsee syntymään.

Haasteellinen selkeyttämistä vaativa kysymys on näyttö terveyshaitasta. Sisäilmatutkimusten laajuus määräytyy reklamaatioiden määrän ja laadun sekä rakennuksen kuntotutkimuksen perusteella. Tutkimukset on tehtävä niin laajasti ja perusteellisesti kiinteistön omistajan toimesta, että voidaan olla varmoja siitä, että kaikki piilevät ongelmat löytyvät. Usein tekninen sisäilmaongelma on hyvin paikallinen tai se voi liittyä tilojen huonoon siivoukseen tai koti- ja vapaa-ajantiloihin. Vaikka rakennus voidaan teknisesti korjata, kaikki oirehtivat eivät aina voi palata rakennukseen työskentelemään.

Vahingonkorvauslainsäädäntö on vastuukysymysten osalta selkeä, eikä vaadi muutoksia rakennusten aiheuttamien terveyshaittojen osalta. Muutoin kohdassa esitettyjä lainsäädännöllisiä ja muita selvityksiä vastuukysymyksistä voidaan toteuttaa Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman aikana yhteistyössä eri hallinnonalojen kanssa.

Kokemukset nykyisestä toimeentulotukijärjestelmästä

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi kokemukset nykyjärjestelmästä, jossa Kela vastaa perustoimeentulosta ja kunnat täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulosta sekä sosiaalityöstä, ja raportoi eduskunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia ja valtiovarainministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Hallitus tulee tekemään selvityksen ja raporttoimaan eduskunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa: Toimeentulotukilain 4 §:n mukaan toimeentulotukitoiminnan johto, ohjaus ja kehittäminen kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Sosiaali- ja terveysministeriö on seurannut uudistuksen vaikutuksia ja käynyt läpi toimeenpanoon liittyviä kysymyksiä säännönmukaisessa yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen sekä myös Suomen Kuntaliiton ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Lisäksi on meneillään useita tutkimus- ja kehittämishankkeita, joissa Kansaneläkelaitoksen ja kuntien toimeentulotukityö ja sosiaalityö ovat tarkastelun kohteena. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut

3.12.2018 toimeentulotukiasioiden oikeudellisen asiantuntijatyöryhmän, jonka toimikausi päättyy vuoden 2019 lopussa. Työryhmän tehtävänä on käsitellä toimeentulotukilain kehittämistä vaativia oikeudellisia erityiskysymyksiä. Sosiaali- ja terveysministeriö huomioi valiokuntien lausumat ja kannanotot toimeentulotukilainsäädäntöä koskevassa valmistelutyössään.

Finavia ja valtionyhtiöiden riskienhallinta.

O 72/2016 vp – EK 4/2017 vp – TrVM 1/2017 vp

Yleinen ohjeistus valtio-omisteisille yhtiöille riskien hallinnasta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja antaa riskien hallintaa koskevan yleisen ohjeistuksen valtio-omisteisille yhtiöille.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia on todennut seuraavaa:

Asiassa ei ole tapahtunut muutosta edellisen vuoden vastauksen jälkeen. Valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto käy jatkuvaa vuoropuhelua valtio-omisteisten yhtiöiden johdon ja niiden hallitusten puheenjohtajien kanssa. Omistajaohjauksen tavoitteena on yhtiöiden toiminnan kehittäminen ja omistaja-arvon pitkäaikainen kasvattaminen. Keskeinen osa toimintaa ja tiedonvaihtoa on kiinnittää huomiota yhtiöiden merkittäviin riskeihin ja niiden hallintaan. Yhtiöiden hallitusten puheenjohtajilla on velvollisuus yhteydenpitoon riskienhallintaan kuuluvissa asioissa ja vastuu niiden esille tuomisesta.

Riskienhallinta on osa yhtiön liiketoiminnan hallintoa ja valvontaa. Riskienhallinta kuuluu olennaisena osana yhtiön hallituksen ja johdon osakeyhtiölain ja hyvän hallintotavan mukaisiin tehtäviin sekä vastuisiin. Vastuullisen hallituksen tulee käydä vähintään kerran vuodessa läpi yhtiön riskit ja mahdolliset toimenpiteet niiden hallitsemiseksi sekä vähentämiseksi.

Valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto selvitti vuonna 2017 aikana kuinka riskienhallinta on valtio-omisteissa yhtiöissä toteutettu. Tämän perusteella omistajaohjausosastolla ei ole ollut huomauttamista yhtiöiden riskienhallintaprosesseihin.

Valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto arvioi säännöllisesti osana omistajaohjaustyötä valtio-omisteisten yhtiöiden riskienhallintakokonaisuuden sisältöä sekä mahdollisia kehitystarpeita. Tämän pohjalta voidaan tarpeen mukaan antaa yleistä ohjeistusta tai toimiohje valtio-omisteisille yhtiöille. Asia voidaan tarpeen mukaan huomioida esimerkiksi omistajapoliittisen periaatepäätöksen valmistelussa.

Valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteiden tarkentaminen

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkentaa valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteita erityisesti valtion kokonaan omistamissa yhtiöissä vuoden 2017 loppuun mennessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia on todennut seuraavaa:

Asiassa ei ole tapahtunut muutosta edellisen vuoden vastauksen jälkeen. Valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteiden kehittäminen ja niiden tarkentaminen perustuvat jatkuvan parantamisen periaatteeseen. Kehittämisessä otetaan huomioon toimintaympäristön muutokset, sääntelymuutos-

ten aiheuttamat vaatimukset ja tarpeet sekä omistajapolitiittiset painotukset. Omistajaohjauksen toimintaperiaatteiden kehittäminen on keskeinen osa valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosaston tehtäviä, jota toteutetaan osaston jatkuvassa ja normaalissa toiminnassa.

Omistajaohjauksen toimintaperiaatteet ovat laajavaikutteinen ja koko omistajaohjauksen omistajapolitiittista periaatepäätöstä koskeva asiakokonaisuus. Omistajaohjausta koskeva periaatepäätös tul- laan hallituskauden vaihtuessa käymään läpi, ja omistajaohjauksen toimintaperiaatteiden tarkenta- minen tulisi tarkoituksenmukaisimmin otetuiksi huomioon tässä valmistelussa.

Eduskunnan budjetti- ja valvontavalta

EK 37/2017 vp – O 21/2016 vp – TrVM 9/2017 vp

Asiantuntijan rooli eduskunnan valiokunnissa

1. Eduskunta edellyttää eduskunnan budjetti- ja valvontavallan toteutumisen varmistamiseksi, että hallitus selvittää tarpeet ja mahdollisuudet eduskunnan tarkastusvaliokunnan ja muiden valiokuntien valvontamahdollisuuksien parantamiseen lainsäädännössä siten, että valiokunta voi edellyttää asiantuntijoiden saapumista kuultavaksi ja lausunnot voidaan määrätä annetta- vaksi todistajavelvoitteella.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Lausuma ja sen taustalla oleva tarkastusvaliokunnan mietintö näyttäisi sisältävän ajatuksen siitä, että eduskunnan valiokuntien kuulemismenettelyyn voitaisiin soveltaa prosessioikeudellisia menet- telyjä. Näin ei kuitenkaan ongelmitta voida tehdä. Prosessimenettelyihin kuuluu esimerkiksi velvoite saapua tuomioistuinkäsittelyyn ja velvoite toimia todistajana tietyin oikeudellisin vaikutuksin, viime kädessä rangaistuksen uhalla. Asiantuntijan rooli ei oikeudenkäyntimenettelyssä rinnastu todista- jaan eikä asiantuntijaan kohdisteta samanlaisia oikeudellisia velvoitteita kuin todistajaan. Oikeuden- käyntimenettelyssä asiantuntijana toimiminen perustuu suostumukseen.

Vuoden 2016 alusta voimaan tulleella lakimuutoksella (732/2015 vp, HE 46/2014 vp) uudistettiin yleisissä tuomioistuimissa sovellettavat todistelusäännökset. Yleisissä tuomioistuimissa asiantunti- jalla tarkoitetaan henkilöä, jota kuullaan asiantuntemuksen perusteella oikeudenkäynnin kannalta olennaisista tieteellisistä tai kokemukseen perustuvista lainalaisuuksista tai syysuhteista. Asiantun- tijan erottaa todistajasta muun muassa se, että asiantuntija voidaan vaihtaa toiseen samanlaisen ammatin tai asiantuntemuksen hankkineeseen. Todistaja ei ole tällä tavoin vaihdettavissa, koska todistajan kertomus liittyy välittömiin havaintoihin. Kun todistelun saaminen ei ole sidottu nimen- omaan tiettyyn henkilöön, ei ole arvioitu aiheelliseksi säätää yleistä velvollisuutta toimia asiantunti- jana. Asiantuntijan täytyy siis suostua tehtävään. Puolestaan todistajana toimiminen luetaan yleiseksi kansalaisvelvollisuudeksi, josta saa tai pitää kieltäytyä vain erikseen laissa säädetyllä pe- rusteella. Todistajan ja asiantuntijan kuulemiseen sovelletaan osin toisistaan poikkeavia säännöksiä muun muassa todistelumenettelystä, todisteluun liittyvistä pakkokeinoista sekä korvauksista ja palk- kioista.

Tämän perusteella eduskunnan valiokuntien kuulemien asiantuntijoiden oikeudellisen aseman jär- jestäminen lausumassa todetulla tavalla näyttäisi edellyttävän aivan omanlaistaan sääntelyä. Poh- dintaa edellyttäisi sekin, millaisia sanktioita velvoitteeseen tulla valiokuntaan kuultavaksi tai velvoit- teeseen pysyä totuudessa voitaisiin liittää juuri eduskunnan toiminnassa. Jos velvoitteet jäisivät sanktioimatta, voidaan kysyä, olisi tällaisella sääntelyllä suurtakaan eroa nykytilaan. Eduskunnan

nauttima arvostus ylimpänä valtioelimenä jo sinällään takaa sen, että valiokunnan kuulemiskutsua lähtökohtaisesti noudatetaan. Myös eduskunnan toiminnan julkisuus, erityisesti valiokunnalle annettujen asiantuntijalausuntojen julkisuus, turvaa eduskunnan oikeellista ja asianmukaista tiedonsaantia asettaessaan asiantuntijoiden esittämät käsitykset julkiseen arviointiin.

Kaikkiaan kyse olisi uudenlaisesta asiantuntijaroolista eduskunnan valiokunnissa. Tämä edellyttäisi perusteellisempaa pohdintaa sekä eduskunnan osallistumista selvitystyöhön. Kuluneella vaalikaudella on säädetty uutta lainsäädäntöä eduskunnan tiedusteluvalvontavalikunnasta ja sen toiminnasta. Tässä yhteydessä ei tullut tarvetta vahvistaa tiedusteluvalvontavalikunnan tai muiden valiokuntien valvontamahdollisuuksia lausumassa tarkoitetulla tavalla.

EVM-rahoitustukiohjelmasta päättäminen

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää tarpeen lakimuutoksille, joiden perusteella uusista Euroopan vakausmekanismien (EVM) rahoitustukiohjelmista päättäminen on koko eduskunnalla, mikäli Euroopan vakausmekanismien rooli säilyy nykymuotoisena ja sen päätöksentekoon kuuluvat jäsenmaiden kannanotot.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa: Euroopan komissio teki 6 päivänä joulukuuta 2017 ehdotuksen neuvoston asetukseksi Euroopan valuuttarahaston perustamisesta. Komissio esittää euroalueen maiden keskinäisellä hallitusten välisellä sopimuksella vuonna 2012 perustetun Euroopan vakausmekanismien muuttamista Euroopan valuuttarahastoksi. Euroopan valuuttarahasto olisi unionin lainsäädännön alainen oikeushenkilö ja Euroopan vakausmekanismien seuraaja siten, että Euroopan vakausmekanismien nykyiset taloudelliset ja institutionaaliset rakenteet olennaisilta osin säilyvät ennallaan. Sen oikeudellinen asema vastaisi Euroopan Unionin elintä.

Euroopan vakausmekanismien kehittämistä ja Euroopan valuuttarahastoksi muuttamista koskevat neuvottelut ovat käynnistyneet tammikuussa 2018. Neuvottelut eivät ole perustuneet komission ehdotukseen vaan Euroopan vakausmekanismia kehitetään hallitustenvälisen sopimuksen pohjalta. Laajennettu euroryhmä hyväksyi 4 päivänä joulukuuta 2018 Euroopan vakausmekanismien kehittämisen suuntaviivat, jotka eurohuippukokous 14 päivänä joulukuuta vahvisti. Euroopan vakausmekanismien kehittäminen edellyttää sen perustamisesta tehdyn valtiosopimuksen muuttamista. Sopimusmuutoksiin sisältyy asioita, joiden voimaan saattaminen edellyttää eduskunnan hyväksyntää. Tässä yhteydessä voidaan arvioida tarvetta muuttaa uusista rahoitustukiohjelmista päättämistä koskevaa menettelyä.

Eduskunnan pysyvät määrärahalisäykset

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus esittää talousarvioesityksessä perustelut, mikäli eduskunnan edelliseen talousarvioon esittämiä pysyväksi tarkoitettuja määrärahalisäyksiä ei ole sisällytetty seuraavan vuoden talousarvioesitykseen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa: Eduskunnan päättämät määrärahalisäykset käsitellään budjettiesityksessä yleensä pysyvinä, mikäli eduskunta on sellaisiksi ne erikseen todennut. Mikäli pysyvyydestä ei ole erikseen mainittu, käsitellään lisäykset yleensä kertaluonteisina. Mitään ehdotonta sääntöä ei silti ole, vaan kysymys on hallituksen tapauskohtaisesta harkinnasta.

Eduskunnan kirjelmä asuntopolitiikan kehittämiskohteista

EK 26/2018 vp – O 61/2016 vp – TrVM 3/2018 vp

Asuntopolitiikan kahdeksan vuoden kehittämisohjelma selontekona eduskunnalle

1. Eduskunta edellyttää, että asuntopolitiikasta laaditaan kokonaisvaltainen ja tavoitteellinen kahdeksan vuoden kehittämisohjelma. Ohjelman perustana tulee olla selvitys asuntopolitiikan keskeisistä kehittämiskohteista, ja ohjelma tulee antaa selontekona eduskunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:
Valtioneuvosto on ottanut lausuman tiedoksi ja tarkastelee toimenpiteitä sen johdosta.

Asuinalueiden kehittäminen

2. Eduskunta edellyttää, että kahdeksan vuoden kehittämisohjelman osana laaditaan asuin-alueiden myönteisen kehityksen tueksi ja eriytymisen ennaltaehkäisemiseksi yli hallinnonalarajojen ulottuva asuinalueiden kehittämisohjelma, jolla turvataan pitkäjänteisesti palveluiden ja asumisen hyvä taso ja vahvistetaan asuinalueiden elinvoimaisuutta.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:
Valtioneuvosto on ottanut lausuman tiedoksi ja tarkastelee toimenpiteitä sen johdosta.

Taantuvien alueiden ongelmien ratkaiseminen elinkeino-, alue- ja koulutuspolitiikalla

3. Eduskunta edellyttää, että kahdeksaksi vuodeksi laadittavan asuntopolitiikan kehittämisohjelman yhteydessä selvitetään, kuinka elinkeino-, alue- ja koulutuspolitiikalla voidaan ennaltaehkäistä taantuvien alueiden asumisen ongelmia.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:
Valtioneuvosto on ottanut lausuman tiedoksi ja tarkastelee toimenpiteitä sen johdosta.

Asumistukijärjestelmän kehittämistarpeiden arviointi

4. Eduskunta edellyttää, että asumistukijärjestelmän kehittämistarpeet arvioidaan ensi vaalikaudella sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:
Valtioneuvosto on ottanut lausuman tiedoksi ja tarkastelee toimenpiteitä sen johdosta.

Julkisesti tuettu asuntotuotanto

5. Eduskunta edellyttää, että kohtuuhintaista valtion tukemaa vuokra-asuntotuotantoa lisätään pääkaupunkiseudulla ja niillä kasvavilla seuduilla, joilla vuokra-asunnoista on kysyntää pitkällä tähtäyksellä. Julkisesti tuetussa asuntorakentamisessa on perusteltua huomioida suhdannetekijät siten, että matalasuhdanteessa julkista rakentamista voidaan lisätä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Valtioneuvosto on ottanut lausuman tiedoksi ja tarkastelee toimenpiteitä sen johdosta. Asumisen rahoitus- ja tuottamiskeskusten (ARA) tuotanto oli vuonna 2018 kokonaisuudessaan noin 8 630 asuntoa, joista asumisen rahoitus ja tuottokeskusten kasvukeskuksissa yhteensä noin 7 815 asuntoa (91 prosenttia). Helsingin seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteistyö-kunnissa (MAL) asumisen rahoitus ja tuottokeskusten tuotanto oli noin 4 415, Tampereella noin 960, Turussa noin 1 090 asuntoa, Oulussa noin 110 ja asumisen rahoitus ja tuottokeskusten muissa kasvukeskuksissa yhteensä noin 1 235 asuntoa. Muun maan asumisen rahoitus ja tuottokeskusten tuotanto oli noin 815 asuntoa.

MAL-sopimukset

6.. Eduskunta edellyttää, että maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteistyösopimuksia kehitetään entistä pitkäaikaisemmiksi ja sitovimmiksi ja että valtio on valmis laajentamaan maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteistyösopimuksia (MAL) myös uusille kaupunkiseuduille.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Valtioneuvosto on ottanut lausuman tiedoksi ja tarkastelee toimenpiteitä sen johdosta.

Nykyiset maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteistyösopimukset päättyvät vuoden 2019 lopussa. Neuvottelut uusien maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteistyösopimusten solmimiseksi nykyisillä maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteistyöseuduilla (Helsinki, Turku, Tampere, Oulu) on käynnistetty vuoden 2018 lopulla. Tavoitteena on, että uudet sopimukset ovat voimassa vuoden 2020 alusta.

Valtion asuntorahaston aseman itsenäisyys

7. Eduskunta edellyttää, että hallituksen tulee säilyttää Valtion asuntorahaston asema itsenäisenä ja riippumattomana ja lisäksi rahaston varallisuuden käyttö tulee suunnata asumiseen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Valtioneuvosto on ottanut lausuman tiedoksi ja tarkastelee toimenpiteitä sen johdosta.

Valtion asuntorahasto on tällä hetkellä valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, jonka varoja käytetään asumisen, erityisesti valtion tukeman asuntotuotannon rahoituksen tukemiseen.

Rakentamisen ja rakennusten käytön laadun parantaminen

8. Eduskunta edellyttää, että rakentamisen ja rakennusten käytön laatua selkeästi parannetaan sekä valvontaa ja vastuita selkeytetään. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, minkälaista apua ja tukea homeloukkuun jääneet tarvitsevat. Eduskunta toistaa tässä yhteydessä myös rakennusten kosteus- ja homeongelmia koskevat kannanottonsa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Rakentamisen ja rakennusten käytön laatu

Kesällä 2018 käynnistyneen maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä tarkastellaan rakennusvalvonnan järjestämistä sekä vastuukysymyksiä mahdollisesti pääurakoitsijan toteutusvastuun kautta. Kokonaisuudistuksessa tarkastellaan myös, miten parannetaan rakennuksen koko elinkaaren kestäväää suunnitelmallista käyttöä ja ylläpitoa.

Rakennusvirheiden ja niistä johtuvien ongelmien vähentäminen on tärkeää, sillä kyse on merkittävästä kansantaloudellisesta ja -terveydellisestä ongelmasta. Rakentamista koskevat ympäristöministeriön asetukset on uudistettu maan- ja rakennuslain muutoksen (958/2012) mukaisesti siten, että uudistetut asetukset tulivat voimaan 1.1.2018. Uudistetussa rakennusmääräyskokoelmassa on otettu entistä paremmin huomioon muun muassa rakentamisen valvonta ja rakennusten terveellisyys.

Homeloukku

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA myönsi aiemmin niin sanottuja terveyshaitta-avustuksia asunnon korjaamiseen tai uuden asunnon hankkimiseen henkilöille, jotka olivat joutuneet asuntonsa terveyshaittojen vuoksi taloudellisiin vaikeuksiin. Terveyshaitta-avustusta myönnettiin viimiksi vuonna 2013. Asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain (1087/2016, jäljempänä korjausavustuslaki) tullessa voimaan vuonna 2017 terveyshaitta-avustuksista luovuttiin.

Korjausavustuslain valmistelun yhteydessä ympäristöministeriö selvitti terveyshaitta-avustusjärjestelmän toimivuutta. Korjausavustuslain perusteluissa (HE 156/2016) todettiin, että talousvaikeuksien johtumista nimenomaan terveyshaitasta oli hankala osoittaa. Terveyshaitan ja siitä johtuvien taloudellisten vaikeuksien näyttökysymykset ja syy-seuraus-suhteet olivat usein tulkinnanvaraisia. Ilman omaa syytään terveyshaitan vuoksi taloudellisiin vaikeuksiin joutumiselle tunnusomaisena pidettiin, että terveyshaitta ja talousvaikeudet ovat kohdanneet hakijaa ennalta arvaamatta ja yllättäen. Tämän edellytyksen täyttymistä oli vaikeaa arvioida. Myös hakijaruokakunnan tulojen ja menojen selvittely oli usein työlästä ja tulkinnanvaraista. Näin ollen avustuksilla aikaansaadut tulokset ja hakemuksiin käytetyt resurssit eivät olleet järkevässä suhteessa toisiinsa. Lisäksi terveyshaitta-avustuksen vaikuttavuutta pidettiin heikkona. Kaupanvastuiden selvittäminen ja avustuksen saamiseksi tarvittavat muut selvitykset tekivät järjestelmästä myös hakijan kannalta hankalan ja hitaan. Näiden syiden vuoksi katsottiin perustelluksi luopua terveyshaitta-avustusten myöntämisestä.

Lisäksi mikäli henkilö on joutunut kohtuuttomaan tilanteeseen asuntonsa osoittauduttua asuinkeivottomaksi tai arvottomaksi, on käytössä myös muita oikeussuojakeinoja. Esimerkiksi kuluttajariitalautakunta käsittelee yksityishenkilöiden välisiä asunnon ostajan ja myyjän välisiä riita-asioita. Lisäksi kansalaisilla on mahdollisuus maksuttomaan oikeusapuun ja kohtuuttomaan tilanteeseen joutuneet voivat viime kädessä turvautua sosiaaliturvajärjestelmään. Homeloukkuun joutuneet taloudet ovat olemassa olevien tukijärjestelmien piirissä, kuten tarveharkintainen asumista tukeva tuki ja viimesijaisesti toimeentulotuki. Näillä tuilla varmistetaan, että kaikilla on mahdollisuus asuntoon. Toisin kuin näillä tukimuodoilla, aiemmalla terveyshaitta-avustuksella pyrittiin säilyttämään omistus-asunto asumista varten ja samalla poistamaan taloudellisen ahdingon syy.

Sisäilma-asioihin liittyvää neuvontaa tarjoavat viranomaisten lisäksi myös monet järjestöt.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriö ja ympäristöministeriö selvittävät kevään 2019 aikana, mitä tukea ja apua asuntonsa kosteus- ja homevaurioista taikka muista vastaavista terveyshaittaa aiheuttavista

tekijöistä taloudelliseen ahdinkoon joutuneet kotitaloudet tarvitsevat sekä selvittävät, mitä keinoja on tilanteen ratkaisemiseksi.

Sosiaalisen asumisen osuuskuntamalli

9. Eduskunta edellyttää, että lainmuutoksilla edistetään ns. sosiaalisen asumisen osuuskuntamallin käyttöönottoa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:
Valtioneuvosto on ottanut lausuman tiedoksi ja tarkastelee siinä ehdotettuja toimenpiteitä.

Vuoden 2019 talousarvion mukaan Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää määräaikaista avustuksia asukaslähtöiseen asunto-osuuskuntakokeiluhankkeeseen yhteensä enintään 400 000 euroa. Hankkeessa kehitetään mallisääntöjä asukaslähtöiselle asunto-osuuskuntamuotoiselle asumiselle, tuetaan tällaisten kokeilukohteiden käynnistymistä, tarjotaan neuvontaa ja kerätään seurantatietoa niiden toimivuudesta.

Asumisoikeusasuntojärjestelmän uudistaminen

10. Eduskunta edellyttää, että ensi vaalikaudella uudistetaan asumisoikeusasuntojärjestelmää koskeva lainsäädäntö, jotta tarpeellisen järjestelmän asema yhtenä kohtuuhintaisen asumisen vaihtoehtona olisi entistä parempi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:
Valtioneuvosto on ottanut lausuman tiedoksi ja tarkastelee siinä ehdotettuja toimenpiteitä.

Kotouttamisen toimivuus

EK 35/2018 vp – O 10/2017 – TrVM 6/2018 vp

Toimenpideohjelma kotouttamistoimien uudistamistarpeesta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii kokonaisvaltaisen toimenpideohjelman kotouttamistoimien uudistamistarpeesta ja toteutettavista uudistuksista. Toimenpideohjelma tulee antaa selontekona eduskunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:
Tarkoitus on valmistella selonteko eduskunnalle sen antaman aikataulun mukaisesti. Työ- ja elinkeinoministeriö kytkee toimenpideohjelman ja selonteon valmistelun jo muihin meneillään oleviin valmisteluprosesseihin.

Kotouttamispolitiikan ja sitä koskevien uudistusten on tärkeä perustua mahdollisimman kattavaan, luotettavaan ja pitkäkestoiseen tutkimustietoon. Työ- ja elinkeinoministeriö on kehittänyt viime vuosina vahvasti kotouttamispolitiikan tietoperusteisuutta ja seurantajärjestelmää. Laaja hallituskausittainen kokonaiskatsaus kotouttamisesta ja hyvistä väestösuhteista valmistuu syksyllä 2019 ja sen antamia tietoja voidaan hyödyntää kotouttamispolitiikan uudistustarpeen arvioimisessa.

Ministeriö laatii kotouttamisen tavoitteet ja toimenpiteet sisältävän poikkihallinnollisen valtion kotouttamisohjelman vuosille 2019–2023. Ohjelma valmistellaan laajasti eri sidosryhmiä osallistaen. Prosessia voidaan hyödyntää myös eduskunnan edellyttämän selonteon valmistelussa.

Pääministeri Sipilän hallituksen hallituskaudella yhtenä kotouttamisen painopisteenä on ollut kotouttamisen työelämälähtöisyyden lisääminen koulutus- ja työllistymispolkuja nopeuttamalla. Monet uudistuksista ovat vielä uusia eikä niiden vaikutuksia ole voitu toistaiseksi arvioida. Selonteon yhteydessä voidaan arvioida jo toteutettujen kotouttamistoimien ja koulutusjärjestelmän uudistusten vaikutuksia maahanmuuttajien koulutus- ja työllistymispolkuihin. Arvioinnissa otetaan huomioon myös työmarkkinoiden rakenteiden ja sosiaaliturvan sekä työmarkkinoiden vastaanottavuuden vaikutukset.

Kotouttamislain uudistus

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa kotoutumislain kokonaisuudessaan ja tarvittavan muun lainsäädännön selonteon eduskuntakäsittelyn pohjalta.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa: Eduskunta edellyttää, että selonteon hyväksymisen pohjalta esiin nousevat mahdolliset lainmuutostarpeet arvioidaan ja valmistellaan eduskuntakäsittelyn jälkeen. Ministeriö korostaa lisäksi, että lain uudistustarpeet on välttämätöntä kytkeä muihin seuraavalla hallituskaudella mahdollisesti tehtäviin rakenteellisiin uudistuksiin, jotka vaikuttavat oleellisesti kotouttamista koskeviin ratkaisuihin, keskeisesti työ- ja elinkeinopalveluiden ja sosiaali- ja terveystalouden järjestämisvastuun määrittelyä koskevat ratkaisut samoin kuin mahdollinen sosiaaliturvauudistus ja koulutusta koskevat uudistukset.

Kotouttamisprosessin nopeuttaminen

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii kotouttamisen merkittävästä nopeuttamisesta siten, että kotoutumisjakso määritellään pääsääntöisesti yhden vuoden pituiseksi. Toimintoja tulee tehostaa nykytilanteeseen verrattuna kaikissa vaiheissa siitä lähtien, kun maahanmuuttaja saapuu Suomeen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa: Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että kotoutumisajan lyhentäminen yhden vuoden mittaiseksi ei todennäköisesti nopeuta maahanmuuttajien kotoutumista. Yksi vuosi ei ole monille riittävä aika kielitaidon ja työllistymisen edellytysten hankkimiseksi. Tarvittava osaaminen määritellään aina työmarkkinoilla työnantajien toimesta ja monissa ammateissa vaaditaan tiettyä ammatillista osaamista ja työelämän tuntemusta. Työikäisen väestön väheneminen on yksi keskeisistä suomalaisia työmarkkinoita tulevana vuosina kohtaavista uhista, ja jo tällä hetkellä työmarkkinoilla on pulaa osavasta työvoimasta. Onkin tärkeää panostaa työssä, työttöminä ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevien, ml. maahanmuuttajien, osaamisen kehittämiseen. Kieli- ja yhteiskuntatiedolla on myös merkitystä sille, miten yhteiskuntaan kiinnittydytään ja miten vanhemmat pystyvät tukemaan lapsiaan suomalaisessa yhteiskunnassa.

Kotoutumislaisissa säädetään henkilön kotoutumisajasta varsin yksilöllisesti. Kotoutumislaisissa ei säädetä määrämuotoisesti kotoutumisajasta. Kotoutumislain mukaan ensimmäinen kotoutumissuunnitelma laaditaan enintään yhden vuoden pituiseksi. Maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelman kesto määräytyy yksilöllisesti hänen omien tavoitteidensa, työ- ja koulutushistoriansa sekä hänelle suunniteltujen ja tarjottujen toimenpiteiden perusteella. Kotoutumissuunnitelmaan oikeuttava

enimmäisaika on kuitenkin kolme vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman allekirjoittamisesta. Tätä voidaan laissa säädetyin edellytyksin pidentää enintään viiteen vuoteen.

Edellä mainitunkin perusteella tavoitteena on se, että esimerkiksi työelämään siirrytään niin pian kuin maahanmuuttajalla on siihen edellytykset ja tämän prosessin nopeuttamiseksi on pääministeri Sipilän hallituksen hallituskaudella toimeenpantu useita uudistuksia. Kotoutumisprosessin pituuteen vaikuttaa kuitenkin vahvasti maahanmuuttajan lähtökohdat eikä pelkästään kotoutumisajan lainsäädännöllisellä määrittelyllä pystytä vaikuttamaan yksilöllisiin ominaisuuksiin ja elämäntilanteisiin. On myös huomioitava, että yhteiskunnan ja työmarkkinoiden rakenteet sekä vastaanottavuus vaikuttavat osaltaan kotoutumiseen.

Alustavasti voidaan arvioida, että kotoutumisajan lyhentämisen riskinä on, että monet maahanmuuttajat eivät työllisty kotoutumisaikana vaan siirtyvät työttömiksi tai työ- ja elinkeinotoimiston yleisiin palveluihin, maahanmuuttajien jatkokoulutusmahdollisuudet vaikeutuvat ja yliedustus matalapalkkatoissa kasvaa entisestään sekä osaavan työvoiman saatavuusongelmiin vastaamista ei pystytä täysimääräisesti tukemaan kotouttamisen avulla. Lisäksi riskinä on, että heikompi koulutus ja työmarkkina-asema periytyvät lapsille ja että vuodessa tulisi opiskeltavaksi nykyistä huomattavasti mitta-vampi määrä asioita heti maahanmuuton alkuvaiheessa. Ihmisten omaksumiskyky säilyy kuitenkin samana, millä on pahimmillaan kielitaitoa ja yhteiskuntatietoutta heikentävä vaikutus. Myös väliin-putoajien määrä voi lisääntyä, ongelmat kasautua erityisesti haavoittuville ryhmille ja jouduttaisiin luomaan nykyistä mittavammassa määrin erillisiä ratkaisuja kotoutumisajan ylittäneiden maahanmuuttajien kotoutumisen tukemiseksi.

Sisäministeriö on korostanut oleskeluluvan saaneiden henkilöiden nopeaa kuntiin siirtymistä, jotta henkilö pääsee luvan saatuaan mahdollisimman nopeasti ja sujuvasti kuntaan laajempien perus- ja muiden kotouttavien palveluiden piiriin kotoutumisen käynnistymiseksi.

Pääministeri Sipilän hallitus on toteuttanut lukuisia toimenpiteitä maahanmuuttajien kotoutumisprossin nopeuttamiseksi, etenkin työllistymis- ja koulutuspolkujen osalta. Merkittävimmät uudistukset ovat kotoutumiskoulutuksen uudistaminen työelämlähtöisemmäksi ja yksilöllisemmäksi, siirtymien ammatilliseen koulutukseen nopeuttaminen, osaamisen tunnistamisen ja pätevyitymisväylien lisääminen, osaamiskeskusmallien luominen sekä vaikuttavuusinvestoinnilla rahoitettavan nopean työllistymisen kokeiluhankkeen toteuttaminen.

Kotouttamispalveluiden kokonaisvastuun siirto kunnille

4. Eduskunta edellyttää, että kotouttamisen toimivuuden parantamiseksi ja nopeuttamiseksi hallitus siirtää kotouttamispalveluiden kokonaisvastuun kunnille sekä selvittää ne keinot, joiden avulla kotouttamispalveluita on riittävästi tarjolla muuallakin kuin kasvukeskuksissa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa: Kotoutumislain nykyisenä lähtökohtana on se, että kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja ja työ- ja elinkeinopalveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä. Maahanmuuttajien kotouttamispalveluita ei ole tarkoituksenmukaista irrottaa yleisestä palvelu- ja koulutusjärjestelmästä. Kotouttamispalveluiden järjestäminen osana työ- ja elinkeinopalveluita, kansallista koulutusjärjestelmää ja sosiaali- ja terveystieteiden mahdollistaa jo olemassa olevien rakenteiden ja palveluiden osaamisen hyödyntämisen kustannustehokkaasti. Päällekkäisten ja erillisten järjestelmien luomista tulee välttää toimivan kokonaisuuden luomiseksi.

Kotouttamisen painopiteeksi on pääministeri Sipilän hallituksen hallituskaudella nostettu työelämä-lähtöisyys ja siirto kunnille eriyttäisi alkuvaiheen kotouttamisen työllistämisen palveluista. Tällöin riskinä olisi, että kotoutumisen työelämlähtöisyys ja yritysten rekrytointitarpeisiin vastaaminen maahanmuuttajien työpanoksella vähenisi merkittävästi. Riskinä voisi olla myös, että kotouttamisen koordinaatiossa painotettaisiin vahvasti kunnan palveluiden näkökulmaa työssä oppimisen ja yritysten rekrytointitarpeisiin vastaamisen sijasta. Pääministeri Sipilän hallituksen hallituskaudella on myös lisätty kotoutumisajan aikaista palkkatuen, työkokeilun ja muun työ- ja elinkeinohallinnon palveluvalikon käyttöä myös kotoutujille sekä tehty nopean työllistymisen tulosperusteinen rahoitusso-pimusmalli (SIB-malli), joka palvelee etenkin työvoimakapeikkoalojen työvoimatarpeita ja työssä op-pimista.

Kotouttaminen ei ole vain kielikoulutusta tai muuta erityistä maahanmuuttajapalvelua, vaan se on yhteiskunnan rakenteellista kehittämistä, jolla vastataan väestön monimuotoistumiseen. Maahanmuuttajien työllisyyden edistämiseksi tarvitaan tiettyjä erityispalveluita (esimerkiksi kielenopetus), mutta niiden rinnalla tulee hyödyntää nykyistä laajemmin yleistä palvelu- ja koulutusjärjestelmää sekä tarvittaessa räätälöidä palveluita vastaamaan maahanmuuttajien tarpeita. Toinen keskeinen kehittämiskohde on nykyistä vahvempi palveluiden yhteensovittaminen ja palveluintegraatio, joka tuo yhteen sekä kielen- ja yhteiskuntatiedon opetuksen, että työ- ja elinkeinopalvelut, kansallisen koulutusjärjestelmän ja sosiaali- ja terveyspalvelut.

Valtiovarainministeriö on todennut, että perustuslakivaliokunta on vakiintuneessa käytännössään korostanut, että kunnalle annettavista tehtävistä säädettäessä on huolehdittava rahoitusperiaatteen mukaisesti kuntien tosiasiallisista edellytyksistä suoriutua velvoitteistaan. Valtionosuuslain 55.2 §:ssä säädetyn rahoitusperiaatteen mukaisesti uusissa ja laajentuissa valtionosuustehtävissä valtionosuus on 100 prosenttia uusien ja laajentuvien tehtävien laskennallisista kustannuksista, ellei valtionosuustehtäviin tehdä vastaavan suuruisia vähennyksiä.

Maahanmuutto suuntautuu pääosin kasvukeskuksiin ja erityisesti pääkaupunkiseudulla maahanmuuttajien määrä on muuhun maahan verrattuna suuri. Kotouttamisessa ja maahanmuuttajien työllisyyden edistämisessä tuleekin huomioida pääkaupunkiseudun ja muiden kasvukeskusten erityisasema esimerkiksi tukemalla maahanmuuttajien osaamiskeskustoimintaa ja huomioimalla maahanmuuttajien määrä palveluiden rahoituksessa.

Pääkaupunkiseudulla voitaisiin hyödyntää sopimuksellisuutta, esimerkiksi laatimalla valtion ja pääkaupunkiseudun kuntien aiesopimus maahanmuuttajien työllisyyden edistämiseksi. Sopimukselli-suuden avulla olisi mahdollista toteuttaa ilmiöpohjaiseen lähestymistapaan perustuva maahanmuut-tajien työllisyyden edistämisen kokeilu, joka toisi yhteen eri hallinnonalat ja muut keskeiset sidos-ryhmät. Pääkaupunkiseudulla kehitettyjä malleja voidaan levittää muualle Suomeen.

Seutukaupungeissa ja maaseudulla tulee turvata kotoutumispalveluiden riittävyys sekä vahvistaa alueellista yhteistyötä ja ottaa käyttöön uusia palveluiden järjestämisen malleja, esimerkiksi etäopis-kehu. Myös seutukaupungeissa ja maaseudulla kotouttamisen toimivuus on yhteydessä vahvoihin peruspalveluihin.

Maahanmuuttajien työllistymistä tukevat palvelut

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että maahanmuuttajien työllistymistä tukevien palvelujärjestelmien ja -rakenteiden toimivuutta parannetaan vastaamaan myös työllistävien yritysten tarpeita.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa: Hallitus on aloittanut tämän toimeenpanon jo pääministeri Sipilän hallituksen hallituskaudella. Työmarkkinoille suuntaavat maahanmuuttajat ovat muiden työttömien työnhakijoiden tavoin Työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaina. Maahanmuuttajien työllisyyden edistämiseksi voidaan täten hyödyntää Työ- ja elinkeinotoimistojen osaamista työväily- ja yrityspalveluista ja yrityskontakteja. Työ- ja elinkeinopalveluiden avulla voidaan tukea myös maahanmuuttajien yrittäjyyttä.

Jatkossa tulisi entisestään vahvistaa maahanmuuttajien työllisyyden edistämistä Työ- ja elinkeinotoimistoissa, sillä tutkimusten mukaan työelämää lähellä olevat palvelut ovat maahanmuuttajien työllisyyden edistämisen kannalta vaikuttavia. Työ- ja elinkeinopalveluiden avulla voidaan räätälöidä työelämään joustavia reittejä, joita tulisi hyödyntää nykyistä aktiivisemmin maahanmuuttajien ja työnantajien tarpeiden kohtaannossa.

Palveluiden yhteensovittamisen rinnalle tarvitaan palveluintegraation malleja, esimerkiksi toimialakohtaisia työllistymispaketteja työvoimapula-aloille, sekä palveluiden vahvempaa räätälöintiä eri ryhmille. Työ- ja elinkeinohallinnon, kunnan ja oppilaitosten yhdyspintaa tulisi vahvistaa myös niiden ryhmien osalta, jotka eivät ole työttöminä työnhakijoina, esimerkkinä kotona lapsia hoitavat maahanmuuttajanaiset.

Yritysyhteistyön toimeenpanon kannalta Työ- ja elinkeinotoimiston sekä koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten yritysyhteistyö on keskeisessä roolissa. Tarvitaan välityömarkkinoiden vahvempaa hyödyntämistä sekä uudenlaisia malleja osaamisen ja työelämäkontaktien hankkimiseksi rinnakkain, jotta voidaan sovittaa yhteen nopean työllistymisen ja kestävien työurien tavoitteet. Samoin tulee selvittää, kaipaavatko työnantajat vahvempaa tukea esimerkiksi maahanmuuttajien perehdyttämiseen työpaikoille. Maahanmuuttajien työmarkkina-aseman parantaminen edellyttää lisäksi työelämän vastaanottavuutta. Jatkossa tulee kehittää työelämän vastaanottavuutta ja rekrytointiosaamista yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen ja työnantajien kanssa.

Työntekijän oleskelulupahakemusten käsittelyn nopeuttaminen

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että työntekijän oleskelulupahakemusten käsittelyaika nopeutetaan. Hakemusten käsittely saa kestää enintään kaksi kuukautta.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa: Työn perusteella myönnettävien oleskelulupahakemusten käsittelyaikojen nopeuttamiseksi on syksyllä 2018 valmisteltu arviointi ns. työntekijän oleskelulupajärjestelmän pullonkaulaselvitys, minkä pohjalta valmistellaan parhaillaan sekä nopean tähtäimen toimia, että esityksiä pidemmän tähtäimen toimiksi, joiden tavoitteena on työntekijän oleskelulupahakemusten käsittelyaikojen nopeuttaminen. Keskeisiä kehittämiskohtia ovat sähköisen järjestelmän ja yhtenäisen neuvonnan kehittäminen sekä puutteellisesti täytettyjen hakemusten vähentäminen.

Sisäministeriö on todennut, että Maahanmuuttovirasto kehittää työ- ja elinkeinoministeriön hallinnon kanssa työntekijöiden oleskelulupien käsittelyprosessia ja lyhentää käsittelyaika neljästä kuukaudesta kahteen kuukauteen. Tulossopimuksen tulostavoitteeksi on myös kirjattu, että Maahanmuuttovirasto tehostaa erityisasiantuntijoiden hakemusten käsittelyprosessia. Vuonna 2018 ensimmäisten työntekijän oleskelulupahakemusten käsittelyaika oli Maahanmuuttovirastossa 61 päivää ja jatkolupahakemusten käsittelyaika samoin 61 päivää.

Kotoutumiskoulutuksen kieliopinnot

7. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kotoutumiskoulutuksen kieliopintojen uudelleen järjestämiseksi, jotta opetuksen laatu turvataan ja oppimistulokset paranevat vastaamaan niille asetettuja oppimistavoitteita sekä työelämän kielitaitovaatimuksia.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa: Kotoutumiskoulutuksen järjestämistä koskevia uudistuksia on arvioitava osana laajempaa, työ ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön yhteistyönä toteutettavaa maahanmuuttajien työllisyyden ja koulutuksen edistämisen kokonaisarviointia. Maahanmuuttajien työllistämisen edistämisen muodostaa kokonaisuuden, johon vaikuttavat niin työmarkkinoiden ja yhteiskunnan rakenteet, eri palvelut – kuten TE-palvelut, kansallinen koulutusjärjestelmä ja sosiaali- ja terveystalvet – ja työelämän vastaanottavuus. Muutoksia on tarkoituksenmukaista arvioida suhteessa tähän kokonaisuuteen.

Kotoutumiskoulutuksen siirtoa osaksi valtionosuusjärjestelmää on perusteltu mm. koulutuksen jatkuvuuden ja laadun kehittämisellä. Vastaavasti työvoimakoulutuksena järjestettävän kotoutumiskoulutuksen etuna on nähty joustavuus ja mahdollisuus sopeuttaa nopeasti rahoitusta ja tarjontaa sekä koulutusmalleja ja -moduleita kulloinkin vallitsevan tarpeen mukaisesti. Koulutuksen järjestäjät ovat varsinkin pääkaupunkiseudulla erikoistuneet, mikä mahdollistaa maahanmuuttajaväestölle laaja-alaisen koulutustarjonnan. Pienemmillä paikkakunnilla kilpailutuksen joustavuus on nopeuttanut koulutukseen pääsyä. Kotoutumiskoulutuksen hankintahinnat ovat verraten matalia.

Työvoimakoulutuksena järjestettävä kotoutumiskoulutus on työelämälähtöistä. Osa koulutuksen järjestäjistä toteuttaa osana liiketoimintaansa myös rekrytointipalveluita, mikä luo koulutuksen järjestäjille vahvan työmarkkinayhteyden alueen työvoimatarpeiden tuntemisen kautta. Koulutuksen järjestäjät myös tuntevat laajasti alueen palvelutarjonnan ja pystyvät ohjaamaan oppilaitaan eteenpäin oppilaan tarpeita vastaavasti. Moduulimuotoiseen koulutukseen on mahdollista yhdistää moduulien välissä esimerkiksi palkkatuetta työtä. Koulutuksen järjestäjille maksetaan tulosperusteisesti työllistymisistä ja jatko-ohjauksista eli koulutuksen järjestäjillä on insentiivi jatko-ohjaukseen. Kilpailutuksia tulee kuitenkin kehittää ja koulutuksen valvonnan on oltava riittävää, jotta laadun taso voidaan turvata.

Kielikoulutuksen velvoittavuus

8. Eduskunta edellyttää, että hallitus lisää oleskeluluvan saaneen maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmaan sisältyvän kielikoulutuksen velvoittavuutta siten, että kielikoulutukseen sisältyy kielitaitoa mittaava koe.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa: Kotoutumiskoulutuksen osuvuuden parantamiseksi ja tarvetta vastaavaan koulutukseen ohjaamiseksi on kehitetty ja otettu käyttöön kielitaidon lähtötason testaus (Testipiste). Kotoutumiskoulutuksessa kielitaitoa arvioidaan koko koulutuksen ajan. Kielitaitoa ei arvioida pelkästään testeillä, vaan arviointi on jatkuvaa ja perustuu muun muassa opiskelijan tekemiin tehtäviin ja tuntiaktiivisuuteen. Testipiste-projektissa kehitettiin myös aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen suomen kielen lopputesti, jonka tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, missä määrin opiskelija on saavuttanut opetussuunnitelmassa suomen kielen taidolle asetetut tavoitteet. Lopputesti ei kuitenkaan ole yleisten kielitutkintojen kaltainen virallinen testi, mutta tehtävät on linkitetty eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikkoihin. Lopputestin käyttäjän tueksi on julkaistu käyttöopas, jossa annetaan ohjeita testin järjestämiseen sekä kuvataan tarkemmin osakokeiden sisältöä ja kielitaidon eri osa-alueiden arviointia. Lopputesti ja käyttäjän opas ovat tilattavissa oppilaitoksiin Testipisteestä,

mutta niiden saamisen edellytyksenä on yksipäiväiseen, maksulliseen käyttäjäkoulutukseen osallistuminen.

Etenkin mikäli kielikoulutukseen sisältyvällä testillä olisi vaikutuksia henkilön oikeuksiin, kotoutumista tai kielikoulutukseen sisältyvä koe tai sen arviointi ei voisi olla kouluttajakohtainen, vaan tarvittaisiin valtakunnallinen ja tasapuolinen koe ja sen virallinen tasalaatuinen arviointi. Kouluttajan itse toteuttamat yhtenäisetkään testit eivät tuottaisi yhtenäistä arviointia, vaan arvioinneissa saattaa olla suurta vaihtelua. Myös erilaiset oppimisen esteet pitäisi pystyä huomioimaan. Oppimisen esteitä voivat olla muun muassa oppimisvaikeudet, traumatausta, erilaiset terveysongelmat sekä esimerkiksi muut henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvät syyt. Ongelmana on, että luki- tai kielellisten oppimisvaikeuksien testaus tulisi tehdä omalla äidinkielellä, mutta tähän ei ole välineitä tai työkaluja olemassa, joten oppimisvaikeudet jäävät usein huomaamatta tai huomiotta maahanmuuttajien kohdalla.

Suomessa on käytössä valtakunnallinen yleinen kielitutkinto (YKI), jossa voidaan suorittaa mm. [suomen](#) ja ruotsin kielen kielikoe, johon kuuluu suullinen ja kirjallinen osa. Kokeen järjestämisestä vastaa Jyväskylän yliopisto. Testissä on kuusi tasoa. Vuonna 2018 suomen kielen keskitason (tasot 3–4) kokeeseen osallistui 7 452 henkilöä ja ruotsin kokeeseen 475.

Maahanmuuttajaväestö on hyvin heterogeeninen ryhmä, ja maahanmuuttajille järjestettävää kotoutumis- ja kielikoulutusta toteutetaan eritasoisena. Tällöin vain tiettyä taitotasoa mittaava koe ei olisi riittävä, vaan tarvittaisiin adaptiivinen kielitaitotason arvioinnin ratkaisu. Lisäksi tulee huomioida, etteivät kaikki maahanmuuttajat osallistu kotoutumis- tai kielikoulutukseen. Tällöin yleisen kielitutkimnon kaltainen näyttökoe mahdollistaisi kielitestin suorittamisen riippumatta siitä, miten kielitaidon on hankkinut.

Maahanmuuttajataustaisten naisten työllistymisen edistäminen

10. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viivytyksettä toimiin maahanmuuttajataustaisten naisten työllistämisen edistämiseksi. Maahanmuuttajataustaiset naiset tulee asettaa kotouttamispalveluiden erityiseksi kohderyhmäksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa: Tähän liittyviä toimia on käynnistetty pääministeri Sipilän hallituksen hallituskaudella. Kotona lapsia hoitavien maahanmuuttajataustaisten vanhempien koulutusmahdollisuuksia on parannettu osana vapaan sivistystyön maahanmuuttajakoulutusta. Jatkossa tulisi varmistaa koulutuksen riittävyys ja lastenhoito osana koulutusta. Koulutuksessa tulisi rakentaa vanhempien työidentiteettiä jo lasten ollessa pieniä. Osa vanhemmista on vaikeammin palveluiden tavoitettavissa, minkä takia tulisi hyödyntää monikanavaista tiedottamista viranomais- ja järjestökanavia hyödyntäen sekä myös etsivän työn avulla. Myös koulutuksen velvoittavuuden lisäämistä tulisi selvittää.

Jatkokoulutuksen kannalta on tärkeää, että kotivanhempien koulutuksella on yhteys Työ- ja elinkeinopalveluihin ja muihin osaamisen kehittämisen palveluihin. Lasten pääsy varhaiskasvatukseen on tärkeää lastenhoidon järjestämiseksi kotihoidon päättyessä ja äitien työelämäsiirtymien vahvistamiseksi. Vanhempien tietoutta varhaiskasvatuksen hyödyistä esimerkiksi lasten jatkokouluttautumisen kannalta tulisi lisätä.

Työ- ja elinkeino- sekä muiden palveluiden kehittämisessä on tarkoitus jatkossa myös vahvistaa sukupuolisensitiivisiä, käytännönläheisiä toimintatapoja. Samalla tulee selvittää erillisten, maahanmuuttajanaisten räätälöityjen palvelukokonaisuuksien tarve. Esimerkiksi Ruotsissa on työ- ja

elinkeinohallinnossa laadittu toimenpideohjelma naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistämiseksi. Myös yritysten ja järjestöjen rooli voisi olla keskeinen esimerkiksi erilaisten työelämälähtöisten aloitteiden ja mentorointimallien kehittämisessä.

Myös tasa-arvon vahvistaminen perheissä on tärkeää. Tällöin toiminta ei voi suuntautua pelkästään naisiin vaan lähtökohdan tulee olla perheiden kotoutumisen tukeminen. Esimerkiksi maahanmuuttajamiestystä tulisi vahvistaa.

Järjestöjen ja vapaan sivistystyön osuuden kasvattaminen kotouttamisessa

11. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii kolmannen sektorin eli järjestöjen ja vapaan sivistystyön osuuden kasvattamisesta kotouttamisessa sekä ryhtyy toimiin viranomaisten ja kolmannen sektorin välisen työnjaon määrittämiseksi uudelleen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa: Kolmannen sektorin toiminnan vahvistaminen on tärkeää. Kansalaisyhteiskunnan, järjestöjen, uskonnollisten yhteisöjen ja elinkeinoelämän toimijoiden kytkeminen mukaan kotouttamistyöhön on edellytys toimivalle kotouttamispolitiikalle ja sen täytäntöönpanolle.

Kotouttamistyölle on leimallista sen toimintakentän laaja-alaisuus, eri toimijoilla olevan osaamisen monialaisuus ja syvyys, mutta myös kotoutumistyön kentän hajanaisuus ja koordinaation haasteet. Suuri osa kotouttamistyötä on hoidettu ja hoidetaan edelleenkin hankeperusteisesti, joka vaatii eri toimijoiden välistä sekä virallista että epävirallista yhteistyötä ja tiedonvaihtoa.

Valtion kotouttamisohjelmaa vuosien 2016–2019 täydentämään laadittiin vuonna 2016 ensimmäinen kotouttamisen kumppanuusohjelma. Kumppanuusohjelma tarjoaa käytännön mahdollisuuksia uusille kotouttamisen yhteistyömuodoille ja -malleille, osallistaa uusia toimijoita sekä vahvistaa jo pitempään toimineiden järjestöjen ja yhteisöjen toimintaa kotouttamisen tukena. Tavoitteena on myös systematisoida kotouttamisen kumppanuuksia pitkäjänteisesti ja tehostaa kotouttamistyön vaikuttavuutta muun muassa lisäämällä koordinaatiota rahoittajien kesken.

Kansalaisjärjestöjen roolia maahanmuuttajien työllistymisen edistämässä tulisi edelleen vahvistaa. Järjestöt voivat tukea työllistymistä mm. edistämällä verkostojen syntymistä esimerkiksi mentoroinnin avulla sekä olemalla tukena ohjauksessa ja neuvonnassa, etsivässä työssä ja tarjoamalla työtä välityömarkkinoilla.

Vapaan sivistystyön roolia ja rahoitusta osana maahanmuuttajien kotouttamista on viime vuosina vahvistettu voimakkaasti, esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen sekä maahanmuuttajanaisten ja kotoutumisajan ylittäneiden koulutuksen järjestämisessä.

Hallituksen vuosikertomus 2017

EK 47/2018 vp – K 11/2018 vp, K 17/2018 vp – TrVM 11/2018 vp

Kärkihankkeiden tavoitteiden seuranta ja raportointi

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa kärkihankkeiden päätyttyä niille asetettujen tavoitteiden toteutumista sekä raportoi tuloksista ja kärkihankemallin toimivuudesta vuoden 2020 aikana.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia toteaa seuraavaa:
Valtioneuvosto on ottanut lausuman tiedoksi ja tarkastelee siinä ehdotettuja toimenpiteitä.

Työvoiman kohtaanto-ongelman poistaminen

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin talouskasvua heikentävän työvoiman kohtaanto-ongelman poistamiseksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö toteaa seuraavaa:
Valtioneuvosto on ottanut lausuman tiedoksi ja tarkastelee siinä ehdotettuja toimenpiteitä.

Ulkoasiainhallinnon tietoturvajärjestelyjen parantaminen

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ulkoasiainhallinnon tietoturvajärjestelyjen parantamiseksi ja sisällyttää tarvittavat määrärahat vuoden 2019 lisätalousarvioesitykseen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ulkoministeriö, valtioneuvoston kanslia sekä valtiovarainministeriö toteavat seuraavaa:
Valtioneuvosto on ottanut lausuman tiedoksi ja tarkastelee siinä ehdotettuja toimenpiteitä.

Lausumien huomioiminen

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon sekä tähän mietintöön että sen liitteinä oleviin erikoisvaliokuntien lausuntoihin sisältyvät eduskunnan aiempia lausumia ja muitakin seikkoja koskevat kannanotot.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö toteaa seuraavaa:
Hallitus ottaa huomioon eduskunnan valiokuntien lausumat ja kannanotot.

Valtiotalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2018

EK 43/2018 vp, K 19/2018 vp – TrVM 10/2018 vp

Riskienhallinnan parantaminen

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi toimiin valtion riskienhallinnan parantamiseksi ja määrittelee vuoden 2020 loppuun mennessä valtioneuvostotasoiseen, hallinnonala-tasoiseen ja virastotasoiseen riskienhallintaan yhteensopivat ja toimivat menettelytavat sekä määrittää asiassa vastuuministeriöt ja muut vastuusuhteet.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö toteaa seuraavaa:
Valtioneuvosto on ottanut lausuman tiedoksi ja tarkastelee siinä ehdotettuja toimenpiteitä Valtioneuvosto vastaa eduskunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä.

5 Hallintovaliokunta

Selviämisasematoiminnan ja muun akuutin päihdehuollon kehittäminen

HE 90/2005 vp – EV 94/2006 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 5.9.2006 hallituksen selvittävän mahdollisuudet edistää selviämisasematoiminnan ja muun akuutin päihdehuollon kehittämistä yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon ja poliisin kanssa.

Päihteisiin ja päihdetyöhön liittyvät kysymykset, kuten lainsäädäntö ja ohjaus, kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan. Sisäministeriö on yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa tehnyt työtä asioiden kehittämiseksi. Ministeriöiden yhteinen päihdyneiden kiinnittämistä, kuljettamista, kohtelua ja hoitoa selvittävän työryhmä toimi 2009–2011 ja asian kehittämistä jatkettiin sisäisen turvallisuuden ohjelmassa. Sekä työryhmän että sisäisen turvallisuuden ohjelman ministeriryhmän johtopäätökset olivat samat: poliisin osuutta päihdyneiden kiinnitoissa, kuljettamisessa ja säilöönotoissa on perusteltua vähentää ja vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden roolia. Ei ole perusteltua rakentaa erillisistä selviämisasemista koostuvaa verkostoa, vaan jatkaa jo meneillään olevaa palvelujärjestelmän kehittämistä.

Palvelujärjestelmän kehittäminen on käynnissä. Päivystysuudistuksen yhteydessä 1.1.2017 on tarkennettu säädöksiä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisestä mielenterveys- ja päihdetyönpäivystyksestä. Päivystyksellisellä työllä edistetään mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden yhdenvertaista palveluihin pääsyä. Päivystysuudistuksen toimeenpanoa tuetaan kansallisesti erilaisten työryhmien kautta. Hallitusohjelmaan perustuen kuntien järjestämisvastuulla nyt olevat sosiaali- ja terveystalvet on vuoden 2021 alusta lukien tarkoitus siirtää perustettavien itsehallinnollisten maakuntien tehtäväksi. Maakunnallisessa valmistelussa suunnitellaan parhaillaan sosiaali- ja terveystalveluiden kokonaisuutta ja organisoimista. Sosiaali- ja terveysministeriö tukee valmistelua monin tavoin.

Jari Pajunen, poliisitarkastaja, sisäministeriö

Kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain muutokset

HE 101/2010 vp – EV 261/2010 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 13.12.2010 hallituksen

1. seuraavan tarkkaan uudistuksen vaikutuksia muun muassa kuntien välisiin kustannuksiin sekä
2. selvittävän itsenäisesti asuvien ja avohuollon piirissä olevien henkilöiden kotikunnan määritymiseen liittyvät eri kysymykset ja ryhtyvän tarvittaessa valmistelemaan lainsäädännöllisiä muutoksia.

Sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulossopimuksen mukaisesti Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteutti toukokuussa 2013 kuntiin suunnatun kyselyn, jonka tulokset julkaistiin syksyllä 2013 (Ulla Lehtonen, Eeva Nykänen ja Marja Pajukoski: Kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain 1.1.2011 voimaan tulleiden muutosten vaikutukset kunnissa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Työpaperi 35/2013). Kyselyyn vastasi 129 kuntaa ja yhteistoiminta-aluetta. Selvityksen mukaan vuoden 1982 sosiaalihuoltolain 16 a §:n mukaista oikeutta hakeutua toisen kunnan palvelujen piiriin oli käyttänyt 207 henkilöä, ja kotikuntalain 3 a §:n mukaista oikeutta vaihtaa kotikunnaksi todellinen, sijoituksen mukaan määräytynyt asuinkunta 84 henkilöä, yhteensä 291 henkilöä.

Henkilön vaihtaessa kotikuntaa edellä mainittujen lainkohtien perusteella vastuu hänen saamansa perhehoidon, laitoshoidon tai asumispalvelujen kustannuksista säilyy entisellä kotikunnalla. Kuntien terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kyselyyn antamat vastaukset osoittivat, että muuttoja ei ole tapahtunut kovin huomattavassa määrin, eikä 1.1.2011 voimaan tulleilla lakimuutoksilla ole eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta ollut merkittäviä taloudellisia tai muita vaikutuksia kunnille. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kyselyssä tiedusteltiin myös, pitäisikö lainsäädäntöä muuttaa niin, että myös avohuollon piirissä olevat henkilöt voisivat hakea palveluja toiselta kunnalta ja siirtyä kyseisen kunnan asukkaaksi. Kysymykseen vastanneista 112 kunnasta tai yhteistoiminta-alueesta 88 katsoi, ettei lakimuutoksille ole tarvetta. Perustelunaan asiaa vastustaneilla oli usein se, että avohuollon piirissä olevilla on mahdollisuus vaihtaa kotikuntaa ilman eri lainsäädäntöäkin. Osa vastaajista ilmaisi huolensa kustannusten, hallinnollisen työn ja kuntien välisten riitojen lisääntymisestä. Lisäksi vastaajat toivat esiin, että kotikunnan vaihtomahdollisuuden laajentaminen vaikeuttaisi palvelutarpeen ennakointia kunnassa. Vastaajista 24 piti muutosta tarpeellisenä perustellen kantaansa valinnanvapaudella, oikeudenmukaisuudella ja tarpeella turvata kaikille tasavertaiset mahdollisuudet

Hallitus antoi eduskunnalle sote- ja maakuntauudistusta koskevan esityksen (15/2017 vp) maaliskuussa 2017. Esitykseen sisältyi lakiehdotus sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä. Lakiehdotuksen 55 §:n perusteluissa todettiin, että kotikunnan vaihtumisia ja siitä seuranneita palvelujen järjestämisvastuun siirtymisiä ei ole tapahtunut kovin suuresta määrin, eikä muuttojen kunnallistaloudellinen vaikutus ole ollut merkittävä. Lisäksi todettiin, että kustannusvastuun siirtymisen merkitys tulisi pienenemään järjestämisvastuun ja kustannusvastuun siirtyessä nykyistä laajemmalle väestöpohjalle ja että kustannusvastuu jääminen entiselle kotikunnalle on osoittautunut hallinnollisesti raskaaksi. Kuntien välisen kustannusvastuun toteuttamisen vuoden 1982 sosiaalihuoltolain 42 b §:ssä tarkoitetulla tavalla katsottiin siten osoittautuneen epätarkoituksenmukaiseksi ratkaisuksi. Tämän vuoksi sosiaalihuoltolain 42 b § esitettiin kumottavaksi. Uuteen lakiin ei esitetty säännöstä, jonka mukaan kustannusvastuu säilyisi entisen kotikunnan mukaisella maakunnalla. Henkilöllä, joka haluaa muuttaa toisen kunnan asukkaaksi, mutta joka ei ikänsä, vammaisuutensa tai muun sellaisen syyn vuoksi kykene asumaan siellä ilman perhehoitoa, laitoshoidoa tai asumispalveluita, olisi lakiesityksen 56 §:n mukaan ollut oikeus hakea palveluja kyseiseen kunnan mukaiselta maakunnalta samoin perustein kuin muuton kohteena olevan kunnan asukkaalla. Säännös olisi vastannut pääpiirteissään vuoden 1982 sosiaalihuoltolain 16 a §:ää. Laki olisi sisältänyt säännökset maakunnan menettelystä muuttotilanteessa. Avohuollon piirissä olevien henkilöiden palvelujen turvaaminen muuttotilanteissa ei esityksen mukaan olisi edellyttänyt jatkossakaan erillislainsäädäntöä. Hallituksen esitys raukesi sote- ja maakuntauudistuksen kariuduttua ja pääministeri Sipilän hallituksen jättäessä eronpyynnön 8.3.2019.

Anne-Mari Raassina, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelma sekä poliisimiehen hätävarjelua koskevat säännökset

HE 224/2010 vp – EV 371/2010 vp

Hallintovaliokunta

1. Eduskunta edellytti hallituksen laativan ajantasaisen poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelman, johon myös sitoudutaan.
2. Eduskunta edellytti hallituksen tarkkaan seuraavan poliisimiehen hätävarjelua koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyvän tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

1. Poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelmaa on valmisteltu vuodesta 2011 lähtien muun muassa poliisin tulosoajasta ja voimavarojen kohdennusta selvittäneessä työryhmässä, jonka jälkeen hallituksen kehyspääatöksessä 4.4.2012 poliisille myönnettiin tasokorotuksena lisärahoitusta talouden tasapainottamiseen ja toimintakyvyn varmistamiseen. Lisäksi poliisin tuli toteuttaa osana taloutensa tasapainottamista toimenpiteet, jotka merkitsivät menotason alentumista vuoteen 2016 mennessä yhteensä 35 milj. eurolla. Tähän perustuen sisäasiainministeri asetti 12.4.2012 poliisin hallintorakenteen kehittämistä valmistelevalle hankkeelle (Pora III).

Pora III -hankkeessa tehtyjen päätösten toimeenpano annettiin Poliisihallituksen tehtäväksi. Pora III -hankkeen toimeenpanovaihe ajoittui vuosille 2014–2016. Poliisihallitus laati uudistuksen käytännön toimeenpanoon liittyen selvityksen "Poliisin hallintorakenteen kehittämishanke (PORA III) -toimeenpanon loppuraportti (Poliisihallituksen julkaisusarja 4/2014).

Sisäministeriö toimitti Eduskunnalle 19.12.2014 Perustuslain 47 §:n 2 momentin mukaisen selvityksen poliisin hallintorakennemuutuksesta (SM022:00/2012) [Perustuslain 47 §:n 2 momentin mukainen selvitys Eduskunnalle poliisin hallintorakennemuutuksesta \(Pora III\)](#) Hallintovaliokunta on antanut asiasta lausunnon (HaVL 42/2014vp – MINS 5/2014vp).

Sisäministeriö asetti 13.11.2014 työryhmän laatimaan poliisin pitkän aikavälin resurssisuunnitelman, joka ulottuu vuoteen 2019. Kyseessä oli lähinnä v. 2011 asetetun työryhmytyön laskelmien päivitys ja tarkistus ensisijaisesti kevään 2012 kehyspääatöksen jälkeen poliisin määrärahaakehyksiin tehtyjen määrärahaaleikkausten johdosta. Työryhmän selvitys julkaistiin 5.2.2015 [Suomen sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon tulevaisuus: Pitkän aikavälin tavoitteet](#).

Sisäministeri Räsänen ja oikeusministeri Henriksson asettivat 7.11.2014 sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon resurssitarpeita arvioivan parlamentaarisen työryhmän, jonka ensisijaisena tehtävänä oli tuottaa Eduskunnalle tietoa Suomen sisäisen turvallisuuden sekä oikeudenhoidon strategista resurssitarpeista seuraavalla kehyskaudella 2016–2019 (SM37:00/2014, SMDno/2014-2398). Parlamentaarisen työryhmän toimikausi päättyi 28.2.2015

Sisäministeriö asetti 18.9.2015 hankkeen Sipilän hallitusohjelman mukaisen sisäisen turvallisuuden selonteon laatimiseksi. Hallitusohjelman mukaan selonteossa tuli kuvata sisäisen turvallisuuden tila, määritellä sisäisen turvallisuuden seurantaan soveltuvan tavoitteet ja mittarit sekä arvioida poliisin tehtävät ja toiminnan tavoitteet. Valtioneuvosto antoi sisäisen turvallisuuden selonteon toukokuussa 2016 ja sen pohjalta aloitettiin sisäisen turvallisuuden strategian valmistelu.

Sisäisen turvallisuuden strategia hyväksyttiin valtioneuvostossa 5.10.2017. Strategia toimenpiteiden korvaa sisäasiainhallinnon konsernistrategian ja aiemman sisäisen turvallisuuden poikkihallinnollisen ohjelman.

Sisäisen turvallisuuden strategian toimenpideohjelman yhtenä tavoitteena on turvata viranomaisten ydintoiminnot ja palvelutaso mm. ajanmukaistamalla toimintamalleja ja kehittämällä suorituskkyä. Sisäministeriössä on päätetty selvittää vuoden 2018 aikana kootusti pidemmän aikavälin resurssitarpeet hallinnonalalla (ml. poliisitoimi) sekä kehittää menetelmiä ja työkaluja, joilla resurssisuunnittelu jatkuvana toimintana integroidaan tiiviimmin strategiseen ja operatiiviseen toiminnan suunnitteluun. Työtä toiminnan ja talouden suunnittelun kehittämiseksi jatketaan edelleen.

Tiina Pelkonen, johtava asiantuntija, sisäministeriö

2. Uusi poliisilaki (872/2011) tuli voimaan 1.1.2014. Valtioneuvosto on ryhtynyt lain voimaantulosta lähtien seuraamaan poliisimiehen hätävarjelua koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi. Poliisilaki on ollut voimassa neljä vuotta, ja poliisimiehen hätävarjelua koskevaa oikeuskäytäntöä ei ole ehtinyt syntyä siinä määrin, että sen perusteella voitaisiin arvioida säännösten toimivuutta. Asiaa on tarkoituksenmukaista seurata edelleen, koska voidaan pitää mahdollisena, että asiasta syntyy oikeuskäytäntöä kohtuullisen ajan kuluessa.”

Marko Meriniemi, lainsäädäntöneuvos, sisäministeriö

Poliisin henkilötietolain kokonaisuudistus

HE 66/2012 vp – EV 216/2013 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 16.12.2013, että hallitus käynnistää mahdollisimman pian poliisin henkilötietolain kokonaisuudistuksen ja että sen yhteydessä huomioidaan muiden seikkojen ohella EU:ssa valmisteilla olevan uuden tietosuojalainsäädännön lopullinen sisältö ja vaatimukset kansalliselle lainsäädännölle sekä hallintovaliokunnan mietinnöstä HaVM 26/2013 vp ilmenevät lain rakennetta ja sisältöä koskevat huomautukset, mukaan lukien poliisin henkilötietolaissa tarkoitettujen rekisterien valvonnan kehittäminen. Samassa yhteydessä tulee tarkistaa myös rajavartiolaitoksen henkilötietolain säännökset.

Hallituksen esitys laiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 242/2018 vp) annettiin eduskunnan käsiteltäväksi 22.11.2018. Esityksen tavoitteena on saattaa poliisin tehtävien suorittamiseksi tarpeellisten henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö vastaamaan Euroopan unionin tietosuojalainsäädännön vaatimuksia. Esityksessä huomioidaan myös poliisin toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset ja niistä aiheutuneet tiedonkäsitteilytarpeet, jotka koskevat erityisesti henkilötietojen käsittelyä rikosten ennalta estämiseksi. Tavoitteena on lisäksi selkeyttää ja yksinkertaistaa lain monimutkaiseksi muodostunut rakenne.

Myös hallituksen esitys laiksi henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 241/2018 vp) annettiin eduskunnan käsiteltäväksi 22.11.2018. Esityksen tavoitteena on saattaa henkilötietojen käsittelyä Rajavartiolaitoksessa koskeva lainsäädäntö ajan tasalle. Sääntelyssä huomioitaisiin Euroopan unionin uudistunut tietosuojalainsäädäntö sekä kansalliset muutostarpeet. Tavoitteena on erityisesti selkeyttää ja yksinkertaistaa voimassa olevaa sääntelyä.

Esityksissä on huomioitu hallintovaliokunnan mietinnöstä HaVM 26/2013 vp ilmenevät voimassa olevan lain rakennetta ja sisältöä koskevat huomautukset.

Suvi Pato-Oja, erityisasiantuntija, sisäministeriö,
Anne Ihanus, lainsäädäntöneuvos, sisäministeriö

Poliisin henkilötietojen käsittely

HE 57/2013 vp – EV 79/2014 vp
Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että hallintovaliokunnalle annetaan viimeistään vuoden 2015 loppuun mennessä kattava selvitys

1. niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdytty erityisesti epäiltyjen tietojärjestelmän, mutta myös muiden poliisin henkilörekisterien osalta, sen varmistamiseksi, että tietojärjestelmät ovat virheettömiä ja että henkilötietojen käsitteleminen tapahtuu kaikilta osin lainsäädännön edellyttämällä tavalla ja muutoinkin asianmukaisesti sekä
2. niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdytty henkilörekisterien ja henkilötietojen käsittelyn sekä niihin liittyvän koulutuksen, ohjeistuksen ja valvonnan kehittämiseksi.

Poliisin tiedustelujärjestelmä (Poti) on otettu käyttöön 21.12.2018 ja se on korvannut epäiltyjen tietojärjestelmän. Poliisin tiedustelujärjestelmä toimii keskitettynä kirjaus- ja toiminnanohjausjärjestelmänä tiedolle, jota voidaan kerätä, tallentaa ja käsitellä ennen esitutinnan aloittamista. Tiedon keskitetty kirjaaminen, tietojen selkeä omistajuus sekä yhdenmukaiset käsittely- ja ylläpitokäytännöt koko tiedon elinkaaren ajan edistävät yksityisyyden suojaa ja valvonnan mahdollisuuksia. Poliisin henkilöstöä koulutetaan poliisin tiedustelujärjestelmän käyttöön. Vuonna 2018 poliisissa on täsmennetty rekisterinpitoon ja tietosuojaan liittyvien tehtävien organisointia sekä vahvistettu resursseja. Poliisissa on viime vuosina pantu täytäntöön Euroopan unionin tietosuojasääntelyä sekä järjestetty siihen liittyvää ohjeistusta ja koulutusta.

Poliisihallitus toteuttaa vuosittain henkilötietojen käsittelyyn kohdistuvia laillisuusvalvontatarkastuksia poliisiyksiköissä. Rekistereihin kohdistuvaa sisäistä laillisuusvalvontaa on tehostettu ja laillisuusvalvontaa koskevaa ohjeistusta on päivitetty muun muassa henkilörekistereiden lainmukaisuuden valvonta- ja raportointikäytäntöjen osalta. Vuonna 2016 Poliisihallituksen rekisterinpitoon tehdyn tarkastuksen seuranta on jatkettu vuonna 2018. Tarkastuksessa on käyty läpi rekisterinpitoon ja tietosuojaan liittyviä säädöksiä, ohjeita ja olennaisia asiakirjoja, haastateltu vastuuhenkilöistä, sekä analysoitu ja arvioitu toiminnan vaatimuksenmukaisuutta, tarkoituksenmukaisuutta ja tehokkuutta. Keskeisiä tietojärjestelmien ja henkilötietojen käsittelyn puutteita ja kehittämistarpeita on täsmennetty osana poliisin henkilötietolain kokonaisuudistusta.

Sami Ryhänen, poliisiylitarkastaja, sisäministeriö

Rahankeräyslain muuttaminen

HE 6/2014 vp – EV 69/2014 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää, että rahankeräyslainsäädännön muutostarpeita koskevaa selvitystyötä kiirehditään ja että selvitystyössä arvioidaan eri vaihtoehtoja rahankeräystoiminnan järjestämiseksi, mukaan lukien mahdollisuudet ilmoitusperusteisen järjestelmän käyttöönottoon, ja tarkastellaan lain uudistamista myös joukkorahoituksen kehittämis- ja sääntelytarpeiden näkökulmasta. Arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota myös rahankeräysten tehokkaaseen valvontaan ja siihen, miten rahankeräysten luotettavuus ja kohdentuminen lailliseen toimintaan varmistetaan.

Pääministeri Stubbin hallitusohjelmakirjauksen perusteella sisäministeriö käynnisti hankkeen rahankeräyslain kokonaisuudistamiseksi kesällä 2014. Samalla aikaisemmin sisäministeriössä käynnistynyt selvityshanke rahankeräyssääntelyn vaihtoehtoisista ratkaisumalleista lakkautettiin. Sisäministeriössä valmisteltiin hallituksen esitys uudeksi rahankeräyslaiksi loppuvuonna 2014. Hallitus ei antanut esitystä eduskunnalle käsiteltäväksi. Hallitusryhmät antoivat 19.2.2016 normien purun ja säädösten sujuvoittamisen edistämiseksi alustavan ehdotuksen rahankeräyslain uudistamiseksi siten, että varainhankinta olisi mahdollista pienemmällä byrokratialla ja nopeammin poistamalla rekisteröidyiltä yhdistyksiltä velvollisuus hakea poliisin lupa ja korvata se ilmoitusmenettelyllä. Sisäministeriö asetti elokuussa 2016 esiselvityshankkeen rahankeräyslain uudistamiseksi. Hallituksen esitys rahankeräyslaiksi (HE 214/2018 vp) annettiin eduskunnalle lokakuussa 2018. Sisäministeriön näkemyksen mukaan edellä mainittu eduskunnan lausuma ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Sini Lahdenperä, erityisasiantuntija, sisäministeriö

Todistajansuojeluohjelmaa koskeva lainsäädäntö

HE 65/2014 vp – EV 248/2014 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän pikaisesti lainvalmistelutoimenpiteisiin todistajansuojeluohjelmaa koskevan lainsäädännön tarkistamiseksi siten, että suojeltavan asunnon ja sen lähiympäristön valvonnassa teknisen laitteen, menetelmän tai ohjelmiston avulla saatavaa tietoa voidaan käyttää mahdollisimman laajasti myös muihin kuin suojeltavaan kohdistuvien rikosten estämisessä, esitutkinnassa ja koko rikosprosessissa.

Poliisin henkilötietolainsäädännön uudistusta valmistelleessa hankkeessa arvioitiin mahdollisuuksia laajentaa todistajansuojeluohjelmia koskevaan rekisteriin talletettujen tietojen käyttöä myös muihin kuin suojeltavaan kohdistuvien rikosten estämisessä, esitutkinnassa ja koko rikosprosessissa. Hankkeessa valmisteltu hallituksen esitys laiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 242/2018 vp) annettiin eduskunnan käsiteltäväksi 22.11.2018. Esityksessä ei ehdotettu muutoksia todistajansuojeluohjelmia koskevan rekisterin tietojen käyttöön. Tietojen laajempaa hyödyntämistä rikostorjunnassa ei katsottu mahdolliseksi esittää, koska perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään korostanut suojeltavan asunnon ja sen välittömän lähiympäristön valvonnassa saatujen tallenteiden käyttötarkoitussidonnaisuutta ja sitä, että tietoja saa hyödyntää vain todistajansuojeluohjelman toteuttamiseksi ja suojeltavaan kohdistuvan rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi (PeVL 33/2014 vp).

Katriina Laitinen, lainsäädäntöjohtaja, sisäministeriö

Kuntiin kohdistuvien uudistushankkeiden valmistelu

HE 268/2014 vp – EV 348/2014 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää, että jatkossa suuria ja kauaskantoisia kuntiin kohdistuvia uudistushankkeita valmistellaan aidossa yhteistyössä parlamentaarisesti.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

”Sekä maakunta- että sote-uudistuksen ensimmäiseen ja toiseen vaiheeseen (muut valtiolta ja kunnilta siirrettävät tehtävät) asetettiin omat parlamentaariset seurantaryhmät. Lisäksi Tulevaisuuden kunta -hankkeen valmisteluun asetettiin parlamentaarinen ryhmä, jonka tehtävänä oli valmistella linjaukset kuntien rooleista ja asemasta tulevaisuudessa ja luoda näin pohjaa valtion pitkäaikaiselle kuntapolitiikalle.”

Auli Valli-Lintu, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö

Viranomaisyhteistyö uhkan arvioinnissa ja uhkaavan teon estämisessä

HE 333/2014 vp – EV 268/2014 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää hallituksen antavan hallintovaliokunnalle vuoden 2017 loppuun mennessä perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitetun kirjallisen selvityksen siitä,

1. kuinka viranomaiset ja muut toimijat ovat uuden lainsäädännön nojalla ilmoittaneet oma-aloitteisesti poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia tai uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot salassapitovelvollisuuden estämättä
2. kuinka luovutettuja tietoja on hyödynnetty ja niiden avulla toiminnan vaikuttavuutta on parannettu sekä
3. millä tavoin erimuotoinen viranomaisyhteistyö ja sen vaikuttavuus on kehittynyt uudistuksen myötä

1. Sisäministeriön mukaan poliisihallitus on selvittänyt oma-aloitteisten ilmoitusten tilannekuvaa. Heidän selvityksensä mukaan yhteistyö toimii sosiaaliviranomaisten sekä opetus- ja koulutoimen ammattilaisten kanssa, mutta terveydenhuollon ammattilaisten kanssa on edelleen haasteita. Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että jatkossakin poliisilla eri tahoilta tulevien ilmoitusten saajana on parhaimmat mahdollisuudet luoda kokonaiskäsitys ilmoitusten määrästä ja niiden jakautumisesta eri hallinnonalojen kesken sekä seurata määrien mahdollisia vaihteluita. Tiedon kerääminen sadoista eri oppilaitoksista tai sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköistä erikseen olisi käytännössä erittäin vaikeaa.

2. Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että poliisi on paras taho vastaamaan siihen, miten luovutettuja tietoja on hyödynnetty.

3. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää erittäin tärkeänä väkivalta- ja henkirikosten mahdollisimman tehokasta ennalta ehkäisyä. Väkivaltainen käyttäytyminen on sidoksissa henkilön elämänhallintaan ja usein aikaisempaan väkivaltaiseen käyttäytymiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä, että voimassa olevia lain säännöksiä, kuten 13 §:n 4 momentin mukaista ilmoitusoikeutta sovellettaisiin käytännössä mahdollisimman tehokkaasti. Sosiaali- ja terveysministeriössä on tunnistettu alueellisia eroja sen suhteen, miten terveydenhuollon ammattihenkilöt osaavat soveltaa laissa säädettyä oikeutta ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvasta vaarasta. Toisilla paikkakunnilla soveltaminen on ollut sujuvaa ja vastaavasti joillain paikkakunnilla on havaittu epävarmuutta lain soveltamisessa.

Nykytilaa on tarkoitus parantaa tehostamalla kentän ohjeistusta. Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteilla kansallinen opas terveydenhuollolle, valmistelua tehdään yhteistyössä sisäministeriön, valtion mielisairaalan ja Suomen Lääkäriliiton kanssa. Oppaan tavoitteena on selkiyttää ohjeita tiedonvaihdon ja ilmoitusoikeudelle terveydenhuollon ja poliisin välisessä yhteistyössä. Kentällä tarvitaan selkeät ohjeet, missä tilanteissa terveystiedon luovuttaminen poliisille on sallittu voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Valmisteilla olevassa oppaassa on erilaisia käytännön tilanteita ja ongelmakohtia, joissa tiedonkulku terveydenhuollon ammattihenkilön ja poliisin välillä ei ole sujunut riittävän hyvin ja kerrotaan esimerkkien valossa onnistuneista ja hyvistä tilanteista. Oppaan on tarkoitus valmistua maaliskuussa 2019, minkä jälkeen sen jakelusta kentälle huolehditaan.

Hallintovaliokunta on pyytänyt erikseen selvityksen aihepiiristä ja sosiaali- ja terveysministeriö on omalta osaltaan toimittanut sen hallintovaliokunnalle helmikuussa 2019. Sisäministeriö sekä ope- tus- ja kulttuuriministeriö ovat toimittaneet omat selvityksensä sitä ennen.

Tuija Kumpulainen, osastopäällikkö, sosiaali- ja terveysministeriö

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain uudistamistarpeet

HE 348/2014 vp – EV 334/2014 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee kiireellisesti poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain kokonaisuudistuksen.

Sisäministeriö asetti 30.3.2015 työryhmän, jonka tehtävänä on laatia esiselvitys poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) uudistamistarpeista. Hankkeen toimikausi päättyi 31.1.2018. Työryhmä on jatkanut työskentelyä määräajan päättymisen jälkeen. Työryhmän mietintö valmistuu alkuvuodesta 2019.

Jarkko Nieminen, erityisasiantuntija, sisäministeriö

Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

VNS 5/2016 vp – EK 8/2017 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus

1. turvaa sisäisen turvallisuuden keskeisten viranomaisten poliisin, Rajavartiolaitoksen, pelastustoimen, hätäkeskuslaitoksen, Tullin ja maahanmuuttoviraston suorituskyvyn sekä näiden viranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitamisen asianmukaiset edellytykset nykyistä paremmin muun muassa vahvistamalla olennaisesti näiden viranomaisten rahoituspohjaa,
2. turvaa myös syyttäjälaitoksen, tuomioistuinten ja Rikosseuraamuslaitoksen toimintaedellytykset rikosvastuun toteuttamisessa olennaisesti nykyistä paremmin,
3. korjaa hallintovaliokunnan mietinnöstä HaVM 5/2017 vp ilmenevät sisäisen turvallisuuden puutteet ja epäkohdat sekä varautuu mietinnössä mainittuihin uhkatekijöihin, panostaa kehittämiskohteisiin ja ryhtyy muihin mietinnössä mainittuihin toimenpiteisiin,
4. ottaa hallintovaliokunnan mietinnön HaVM 5/2017 vp sisäisen turvallisuuden linjausten ja toimenpiteiden perustaksi sekä noudattaa mietinnön linjauksia myös sisäisen turvallisuuden strategiatyössä,
5. antaa hallintovaliokunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä kirjallisen selvityksen niistä toimenpiteistä, joihin valiokunnan mietinnön HaVM 5/2017 vp johdosta on ryhdytty, sekä
6. antaa eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä uuden kokonaisvaltaisen sisäisen turvallisuuden selonteon sisäisen turvallisuuden tilannekuvasta, uhkista ja tilasta, kansalaisten turvallisuuden tunteesta, sisäisen turvallisuuden viranomaisten suorituskyvystä ja toiminnan tuloksellisuudesta, toimintojen kehittämistarpeista ja haasteista sekä eriävien asianmukaisen hoitamisen edellyttämistä kehittämistoimenpiteistä ja tehtäväperusteisesti pidemmän tähtäimen taloudellisista ja muista resurssitarpeista.

Vuonna 2015 aloitettu sisäisen turvallisuuden selonteon valmistelu saatiin päätökseen keväällä 2016 ja hallitus antoi sisäisen turvallisuuden selonteon eduskunnalle toukokuussa 2016. Sisäisen turvallisuuden selonteko valmisteltiin tiiviissä vuorovaikutuksessa ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon ja puolustuselonteon valmistelun kanssa. Selonteon jälkeen käynnistyi sisäisen turvallisuuden strategian valmistelu syksyllä 2016. Strategia valmistui lokakuussa 2017, jonka jälkeen sen toimenpiteitä on toimeenpantu selonteossa esitettyjen toimenpiteiden rinnalla. Strategiassa on toimenpiteitä koskien sekä sisäisen turvallisuuden viranomaisia, että laajemmin sisäiseen turvallisuuteen vaikuttavia palveluja ja toimijoita. Strategian lähtökohta on tutkimustietoon perustuen se, että hyvä sisäinen turvallisuus on usean eri tekijän summa ja että kehittämistyötä tulee näin ollen tehdä kokonaisvaltaisesti sektorirajat ylittäen.

1. Selonteon valmistumisen jälkeen hallitus on toteuttanut selonteon sekä eduskunnan selonteosta antaman lausuman tavoitteita. Sisäministeriön hallinnonalan viranomaispalvelujen resurssit on kyetty turvaamaan siten, että ne eivät ole heikentyneet vaalikauden alusta siitä huolimatta, että julkiseen talouteen on yleisesti ottaen tehty merkittäviä säästöjä kestävyysvajeen vähentämiseksi. Sisäministeriön esitykset julkisen talouden suunnitelmaan sekä vuosittaisiin talousarvioihin ovat huomioineet eduskunnan edellytykset viranomaisten rahoitukselle toimintaympäristön tila ja muutokset huomioiden, ja viranomaisten määrärahoihin on johdonmukaisesti haettu korotuksia.

Yleisesti ottaen voidaan todeta, että väestön arjen turvallisuuden taso on Suomessa keskimääräisesti aiempaa korkeampi, kun tarkastellaan erilaisten turvallisuusongelmien (rikokset, häiriöt, onnettomuudet ja tapaturmat) määriä viranomaistilastojen sekä tutkimustiedon perusteella. Tämä ilmenee sisäisen turvallisuuden strategian perusteella käynnistetyn sisäisen turvallisuuden laaja-alaisen analysointi- ja ennakointitoiminnan myötä tammikuussa 2019 annetusta raportista (sisainturvallisuus.fi/sisaisen-turvallisuuden-tila). Tällä hetkellä keskeisimmät resurssihaasteet liittyvätkin siihen, että – vähenevistä turvallisuusongelmista huolimatta – viranomaisten kyky tuottaa lakisääteisiä palvelujaan uskottavasti edellyttää vielä resurssien vahvistamista nykytasosta. Näitä palveluja ovat esimerkiksi viranomaisten nopea hälytysvaste koko maassa ja kaikkina aikoina, sekä erityisesti ns. massarikosten rikosten nopea ja laadukas tutkinta. Lisäksi viranomaisten kyky toimia tehokkaasti tavanomaista laajemmissa tai pitkittyneissä häiriötilanteissa edellyttää nykyistä enemmän voimavaroja. Vaikka arjen turvallisuusuhkat vähenevät, on viranomaisten resursseilla keskeinen yhteys turvallisuuden tunteeseen, viranomaisten nauttimaan luottamukseen ja sitä kautta laajemmin yhteiskuntarauhaan ja vakauteen.

Näiden puutteiden korjaamiseksi sisäministeriössä on käynnistynyt sisäisen turvallisuuden strategian toimenpiteen mukainen pitkäjänteinen resurssisuunnittelu, joka luo pohjan viranomaisten resursseja koskeville esityksille. Toimenpiteen taustalla olevan turvallisuusympäristön muutoksen johdosta poliisi, Suojelupoliisi, Rajavartiolaitos ja Hätäkeskuslaitos saivat vuosina 2017 ja 2018 lisärahoitusta toimintansa tehostamiseen.

3. Resurssien vahvistamisen lisäksi selonteossa ja strategiassa on useita toimenpiteitä viranomaisten toiminnan tehostamiseksi. Hallitus päätti puoliväliriihessään keväällä 2017, että turvallisuus on yksi sen loppukauden painopisteistä. Selonteon ja siitä annetun eduskunnan vastauksen edellyttämät toimenpiteet sekä osa sisäisen turvallisuuden strategian viranomaisia koskevista toimenpiteistä on koottu tämän turvallisuuspainopisteen toimeenpanoon. Toimenpiteiden tavoitteet saavutetaan varsin hyvin vuonna 2019 päättyvän vaalikauden loppuun mennessä. Nämä liittyvät erityisesti edellä mainittuihin varautumiseen ja uusien uhkakuvien (kyber- ja hybridi- sekä kansallisen turvallisuuden uhkat) mukaisiin kehittämistarpeisiin.

4. Sisäisen turvallisuuden strategia on valmisteltu hallintovaliokunnan mietinnön edellyttämällä tavalla. Strategian toimenpiteet ovat luonteeltaan laajoja ja ne kohdentuvat siten, että niiden avulla pystytään jatkossa paremmin vastaamaan niihin aihealueisiin, jotka hallintovaliokunnan mietinnössä on nostettu keskeisiksi. Näistä esimerkkejä ovat edellä mainittu sisäisen turvallisuuden laaja-alainen analysointi ja ennakointi sekä erilaiset varautumiseen ja uusiin uhakuviin liittyvät tehostamistoimet. Jatkuvan analysointi- ja ennakointitoiminnon tuottama raportti on ensimmäinen vaihe ja osa hallintovaliokunnan mietinnön kohdan 6 (vuoteen 2021 mennessä annettava sisäisen turvallisuuden selonteko) toimeenpanoa.

Ari Evwaraye, strategiapäällikkö, sisäasiainministeriö

Rahanpesudirektiivin muutos ja tosiasialisia edunsaajia koskevien tietojen rekisteröintikynnyksen riittävyys

HE 228/2016 vp – EV 57/2017 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi neljännen rahanpesudirektiivin muutosten täytäntöönpanon yhteydessä, onko tosiasialisia edunsaajia koskevien tietojen rekisteröintikynnyksen riittävässä tasolla sen varmistamiseksi, että säännökset eivät ole helposti kierrettävissä, huomioiden myös näiden tietojen käyttötarkoituksen.

Eduskunnan lausuma liittyy rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017) 1 luvun 5 §:ään, jossa säädetään yhteisön tosiasialisen edunsaajan määritelmästä. Yhteisön on rekisteröitävä tosiasialisten edunsaajiensa omistusosuuksien laajuudet kaupparekisteriin kyseisen määritelmän sisältämän kynnysarvon mukaisesti. Hallituksen esityksen (HE 228/2016 vp) eduskuntakäsittelyn yhteydessä sisäministeriö katsoi muita toimivaltaisia ministeriöitä kuultuaan, että rekisteröintikynnyksen olon syytä säätää rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/849 (*neljäs rahanpesudirektiivi*) edellyttämän minimitason mukaiseksi.

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 30 päivänä toukokuuta 2018 direktiivin (EU) 2018/843 rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen annetun direktiivin (EU) 2015/849 ja direktiivien 2009/138/EY ja 2013/36/EU muuttamisesta (*ns. viides rahanpesudirektiivi*). Direktiiviehdotuksen antamisen yhteydessä komissio esitti, että tosiasialista edunsaajan suoraa tai välillistä määräysvaltaa osoittava prosenttiosuus laskettaisiin 25 prosentista 10 prosenttiin. Tämä ehdotus ei kuitenkaan menestynyt direktiivineuvotteluissa ja prosenttiosuutta ei muutettu. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 167/2018 vp) joka koskee viidennen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanoa, on eduskunnassa käsiteltävänä.

Sekä viidennessä rahanpesudirektiivissä että OECD:n hallitusten välisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan yhteistyöelimen FATF:n (Financial Action Task Force) suosituksissa edellä mainittu prosenttiosuus on 25 prosenttia. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain säätämisen jälkeen ei ole tullut ilmi syitä, joiden perusteella Suomessa tulisi poiketa kansainvälisesti hyväksytystä linjasta. Hallituksen esityksessä ei näistä syistä johtuen ehdoteta muutosta tosiasialisen edunsaajan suoraan tai välillistä määräysvaltaa osoittavaan prosenttiosuuteen.

Elina Rantakokko, erityisasiantuntija, sisäministeriö

Tietosuojan valvontaviranomaisen organisointi

HE 9/2018 vp – EV 108/2018 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, tulisiko tietosuojan valvontaviranomaisen organisaatiota kehittää virastomuotoiseksi, ja tarvittaessa valmistelee asiasta lainsäädännön muutokset. Organisaatiota kehitettäessä tulee muiden seikkojen ohella ottaa huomioon hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen viraston monijäsenisessä toimielimessä ja EU:n tietosuojasetuksen vaatimukset valvontaviranomaisen itsenäisyydestä ja riippumattomuudesta.

Tietosuojavaltuutetun toimisto on toiminut oikeusministeriön yhteydessä perustamisestaan lähtien. Toimisto on ollut toiminnassaan ja ratkaisuisaan täysin itsenäinen, eikä oikeusministeriö ole vaikuttanut toimiston työjärjestykseen tai toiminnan suunnitteluun lainkaan. Ministeriö on käynyt toimiston tavoitteista ja resursseista vuosittaiset tulosneuvottelut, kuten muidenkin virastojensa kanssa.

Ministeriö on käynnistänyt sisäisen organisaationsa kehittämisen, ja tavoitteena on siirtää ministeriön yhteydessä olevien erillisviranomaisten, kuten tietosuojavaltuutetun toimiston ohjaus yhteen ministeriön yksikköön. Samaan aikaan oikeusministeri on asettanut selvitysmiehen tutkimaan mahdollisuuksia parantaa yhteistoiminnalla näiden itsenäisten, mutta pienten toimintayksikköjen (tietosuojavaltuutetun, tasa-arvovaltuutetun, yhdenvertaisuusvaltuutetun, lapsiasiainvaltuutetun jne.) hallinnollisia toimintaedellytyksiä. Tavoitteena on selvittää vaihtoehtoja hallinnonalan pienten ja toiminnallisesti itsenäisten toimijoiden toimintojen kokoamiseksi yhteen hallinnollisesti siten, että hallinnonalalla toimivien erillisviranomaisten lainsäädäntöön ja kansainvälisiin säännöksiin pohjautuvaa varsin itsenäistä asemaa ei vaaranneta eikä niiden tehtäväkenttää tässä yhteydessä muuteta. Tässä tarkoituksessa arvioinnin lähtökohtana käytetään kuluttaja-asiamiehen itsenäistä asemaa ja ratkaisuvalltaa nykyisen Kilpailu- ja kuluttajaviraston osana ja sen lisäksi otetaan huomioon kyseisten toimijoiden erityispiirteet.

Tässä selvitystyössä on tarkoitus toteuttaa eduskunnan edellyttämä tietosuojavaltuutetun toiminnan organisoinnin arviointi. Selvityshenkilön työn on tarkoitus valmistua maaliskuun 2019 loppuun mennessä.

Olli Muttilainen, hallintojohtaja, oikeusministeriö

Nuohousta koskevan lainsäädännön muuttaminen

HE 64/2018 vp – EV 110/2018 vp
Hallintovalioikunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkkaan seuraa nuohousta koskevan lainsäädännön uudistamisen vaikutuksia erityisesti paloturvallisuuteen sekä nuohouspalvelujen saatavuuteen, laatuun ja hintaan. Uudistuksen toimeenpanosta on annettava kirjallinen selvitys hallintovalioikunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä. Lisäksi eduskunta edellyttää hallituksen selvittävän, onko nuohousrekisterille jatkossa tarvetta sekä miten nuohouspalvelujen asiakas voi varmistaa, että palveluntarjoaja täyttää nuohoojan kelpoisuudelle asetetut vaatimukset.

Pelastuslain nuohousta koskevat lakimuutokset vahvistettiin 5.12.2018 ja ne tulivat voimaan 1.1.2019. Muutokset koskevat pääosin nuohouspalvelujen järjestämisen sääntelyä. Käytännössä tämä tarkoittaa piirinuohousjärjestelmän loppumista ja koko maassa siirrytään nuohouspalvelujen vapaaseen tarjontaan lakimuutoksen siirtymäajan jälkeen viimeistään 1.7.2019.

Sisäministeriö on asettanut nuohousuudistuksen seurantaryhmän, jonka toimikausi on 21.1.2019–31.12.2020. Seurantaryhmän tavoitteena on edistää nuohousuudistuksen toimeenpanoa sekä seurata ja arvioida muutosten vaikutuksia rakennusten paloturvallisuuteen ja nuohouspalveluihin. Seurantaryhmässä ovat edustettuina nuohousalan ja kiinteistöalan toimijat sekä keskeiset viranomaiset.

Jaana Rajakko, yli-insinööri, sisäministeriö

6 Lakivaliokunta

Vaikutusvallan väärinkäyttö

HE 79/2010 vp – EV 373/2010 vp
Lakivaliokunta

Eduskunta edellytti 15.3.2011, että hallitus ryhtyy kiireellisesti valmistelemaan lainsäädäntöehdotuksen vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoimiseksi.

Oikeusministeriö asetti 25.4.2014 työryhmän selvittämään muun muassa tätä kysymystä (lahjusrikoksia koskevien säännösten eräitä muutostarpeita selvittävä työryhmä, OM 7/41/2014). Työryhmän mietintö valmistui helmikuussa 2015 ja siitä pyydettiin lausunnot. Jatkovalmistelussa laadittiin asiaa koskeva lainsäädäntöluonnos, josta 31.5.2016 lähetettiin lausuntopyynnot. Lainsäädäntöehdotuksen jatkovalmistelu on käynnissä oikeusministeriössä.

Lahjusrikoksia koskevien säännösten eräät muutostarpeet

Lahjusrikoksia koskevien säännösten eräät muutostarpeet. Lausuntotiivistelmä

Vaikutusvallan kauppaamisrikos. Lausuntotiivistelmä

Jussi Matikkala, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Esitutkintaviranomaisten toiminnan valvonta ja salaisista tiedonhankintakeinoista päättäminen

HE 222/2010 vp – EV 374/2010 vp
Lakivaliokunta

2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää ja harkitsee, tulisiko salaisia tiedonhankintakeinoja koskeva ratkaisutoimivalta osoittaa tuomioistuinten toimivaltaan.

Asiassa ei uutta ilmoitettavaa:

”Vuoden 2014 alussa voimaan tulleen uuden pakkokeinolain (806/2011) käsittelyä koskevista eduskunnan valiokunta-asiakirjoista ilmenee, että kirjaus koskee peitetoiminnasta, valeostosta ja salaisen tiedonhankinnan suojaamisesta päättämistä. Kun uuden lain soveltamiskäytännöstä on saatu riittävästi kokemuksia, lainsäädännön muuttamistarpeet tulevat pohdittaviksi lähivuosina. Tämä koskee myös salaisten tiedonhankintakeinojen käyttämisestä päättämistä.”

Janne Kanerva, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Vakuutus oikeuden yksimielisten asioiden ratkaiseminen

HE 104/2014 vp – EV 330/2014 vp

Lakivaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että oikeusministeriö seuraa yksimielisten asioiden ratkaisemista ilman muodollisen istunnon pitämistä koskevan sääntelyn toimivuutta ja vaikutuksia sekä antaa lakivaliokunnalle vuoden 2018 loppuun mennessä selvityksen siitä, millaisissa ja kuinka suuressa osassa eri kokoonpanoissa ratkaistavia asioita menettelyä on sovellettu, miten se on toiminut ja millaisia vaikutuksia sillä on ollut vakuutus oikeuden toimintaan ja asianosaisten oikeusturvaan.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi mahdollisuudet muuttaa vakuutus oikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten nimitysmenettelyä nykyistä avoimemmaksi sekä kelpoisuusvaatimusten asettamista tällaisille jäsenille.

1. Oikeusministeriö seuraa vakuutus oikeuden yksimielisten asioiden ratkaisemista ilman muodollisen istunnon pitämistä koskevan sääntelyn toimivuutta ja sitä, millaisia vaikutuksia sillä on ollut vakuutus oikeuden toimintaan ja asianosaisten oikeusturvaan. Seurantakohteena on myös se, millaisissa ja kuinka suuressa osassa eri kokoonpanoissa ratkaistavia asioita menettelyä on sovellettu. Oikeusministeriö on toimittanut selvityksen lakivaliokunnalle 11.12.2018. .

2. Oikeusministeriössä on laadittu muistio vakuutus oikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten tämän hetkisestä nimitysmenettelystä. Ministeri Lindström on linjannut, että oikeusministeriö selvittää mahdollisuudet muuttaa vakuutus oikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita nykyistä avoimemmaksi sekä asettaa kelpoisuusvaatimuksia näille jäsenille. Oikeusministeriö on toimittanut selvityksen lakivaliokunnalle 17.12.2018. .

Piritta Koivukoski, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Säätiölain toimivuus ja täytäntöönpano

HE 166/2014 vp – EV 276/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi uuden säätiölain toimivuutta ja toimeenpanoa sekä antaa lakivaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2018 loppuun mennessä.

Oikeusministeriö on toimittanut lausumassa tarkoitetun säätiölain toimivuutta ja toimeenpanoa koskevan selvityksen eduskunnan lakivaliokunnalle joulukuussa 2018.

Pekka Pulkkinen, lainsäädäntöjohtaja, oikeusministeriö

Identiteettivarkaudet

HE 232/2014 vp – EV 335/2014 vp
Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa itsenäisenä esiintyvän identiteettivarkauden nykyisten tutkintakeinojen ja -valtuuksien toimivuutta ja riittävyttä, ja jos aihetta ilmenee, ryhtyy toimenpiteisiin kyseisten rikosten torjunnan ja selvittämisen tehostamiseksi.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Identiteettivarkautta koskeva rikoslain 38 luvun uusi 9 b § (368/2015) on tullut voimaan 4.9.2015. Uuden rikoksen torjunnasta ja selvittämisestä ei ole vielä kertynyt mainittavasti kokemuksia. Tarvitavat soveltamiskäytäntöä koskevat tiedot voidaan hankkia sekä selvittämiskeinojen ja -valtuuksien toimivuus ja riittävyys arvioida, kun vuoden 2014 alussa voimaan tulleen pakkokeinolain (806/2011) muuttamis- ja täydentämistarpeet tulevat pohdittaviksi.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.”

Janne Kanerva, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Hallintolainkäyttölain kokonaisuudistus

HE 245/2014 vp – EV 296/2014 vp
Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus saattaa ripeästi loppuun pitkään jatkuneen hallintolainkäyttölain kokonaisuudistuksen ja antaa asiasta esityksen eduskunnalle.

Hallitus antoi 5.4.2018 eduskunnalle esityksen laiksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 29/2018 vp).

Arja Manner, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Oikeudenhoidon uudistamisohjelma

HE 246/2014 vp – EV 308/2014 vp
Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus joutuisasti selvittää tarpeen ja mahdollisuudet ottaa käyttöön järjestelmä, jossa suullinen näyttö otetaan muutoksenhakutuomioistuimessa vastaan käräjäoikeudessa tehdyn kuva- ja äänitallenteen avulla.

Oikeusministeriössä on elokuussa 2018 käynnistetty hanke, jossa selvitetään tarvetta ja mahdollisuuksia siirtä menettelyyn, jossa henkilötodistelu otetaan hovioikeudessa vastaan käräjäoikeudessa tehdyltä ääni- ja kuvatallenteelta (OM033:00/2018). Arviomuistion on tarkoitus valmistua tammikuussa 2019.

Jukka Siro, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Järjestäytyneen rikollisuuden torjunta

HE 263/2014 vp – EV 345/2014 vp
Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa yhtenäistettyjen järjestäytyneen rikollisuutta koskevien rikoslain säännösten soveltamista ja toimivuutta, ja jos aihetta ilmenee, ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan ja rikosvastuun toteutumisen tehostamiseksi.

Asiassa ei uutta ilmoitettavaa.

”Yhtenäistetyt järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevat uudet rikoslain säännökset ovat tulleet voimaan 1.10.2015. Tarvitaan näin ollen kokemuksia uusien säännösten soveltamisesta ja toimivuudesta. Hallitus seuraa asiaa ja, jos aihetta ilmenee, ryhtyy toimenpiteisiin järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan ja rikosvastuun toteutumisen tehostamiseksi.”

Jussi Matikkala, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Rattijuopumuksen rangaistukset

M 5/2014 – EK 56/2014 vp
Lakivaliokunta

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii selvityksen, jossa sekä perustunnusmerkistön mukaisen rattijuopumuksen että törkeän rattijuopumuksen promillerajan tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan kokonaisvaltaisesti eri näkökohdat huomioon ottaen.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii selvityksen rattijuopumuksen rangaistuskäytännöstä. Selvityksessä tulee erityisesti kiinnittää huomiota kuolemantapauksiin päätyneiden rattijuopumusten rangaistuskäytäntöön ja vähimmäis- ja enimmäisrangaistuksiin.

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus tehostaa nuorten rattijuopumuksesta epäiltyjen päihdetilanteen kartoitusta ja siihen liittyviä jatkotoimia.

3. Oikeusministeriössä valmistellaan lausuman mukaisesti selvitystä, jossa arvioidaan kokonaisvaltaisesti sekä perustunnusmerkistön mukaisen rattijuopumuksen että törkeän rattijuopumuksen promillerajan tarkoituksenmukaisuutta.

4. Oikeusministeriö on laatinut arviomuiston rangaistusten oikeasuhtaisuudesta koskien eräitä seksuaali-, väkivalta-, rattijuopumus-, ja talousrikoksia (Oikeusministeriön julkaisu 7/2018). Arviomuistiossa kuvataan rattijuopumuksen rangaistuskäytäntöä ja arvioidaan erityisesti kuolemaan johtaneiden rattijuopumusrikosten rangaistuskäytännön vähimmäis- ja enimmäisrangaistuksia. Arviomuistion perustana on tältä osin Helsingin yliopiston selvitys, jossa tarkastellaan rattijuopumusten rangaistuskäytäntöä sekä yleisesti että erityisesti kuolemaan johtavissa tapauksissa (kuolemantuottamus, törkeä kuolemantuottamus). Selvityksessä kuvataan rangaistuskäytäntöä eri rikosten yhdistelmissä, niihin liittyviä rangaistusasteikkoja ja rikosten yleisyyttä. Arviomuistio on julkaistu valtioneuvoston verkkosivuilla ja se on toimitettu lakivaliokunnalle osana KAA 3/2015 vp:n (seksuaalirikokset) käsittelyä.

5. Tilanteessa, jossa sosiaali- ja terveyspalveluihin kohdistuu uudistuspainetta, kuntien sosiaalitoimelle ei ole tässä tilanteessa tarkoituksenmukaista osoittaa erillisiä päihdekartoitusta tai päihdekeskusteluja koskevia lisätehtäviä. Eduskunnan lausumaa toteutetaan jatkamalla nykyisten mallien toteutusta, hakemalla yhteistyötä muiden vastaavien mallien kanssa ja erityisesti varmistamalla Tie selväksi -mallin toteuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollon ohjauksen yhteydessä.

Katariina Paakkanen, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen

HE 291/2014 vp – EV 363/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus viipymättä selvittää mahdollisuudet keventää ja yksinkertaistaa sakon muuntorangaistusmenettelyä ja sitä edeltäviä vaiheita ja valmistelee tarvittavat ehdotukset annettavaksi samanaikaisesti eduskunnalle sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain voimaansaannosta koskevan lakiehdotuksen kanssa.

Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventämistä ja yksinkertaistamista on selvitetty oikeusministeriössä eduskunnan lausuman mukaisesti. Säädösvalmistelun aikana katsottiin, ettei hallituksen esitystä ole ollut tarkoituksenmukaista antaa sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain voimaansaannosta koskevan lakiehdotuksen kanssa erityisesti siitä syystä, ettei esityksellä ole juurikaan yhtymäkohtia sakkomenettelylain voimaantuloon.

Osana lausuman toteuttamista on vuoden 2019 alussa tullut voimaan eräitä muutoksia sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin (HE 200/2017 vp ja EV 31/2018 vp). Lainsäädäntö mahdollistaa videoyhteyden käytön sakon muuntorangaistusasian käsittelyssä ja maksuajan myöntämistä koskevia säännöksiä yksinkertaistettiin.

Oikeusministeriössä on lisäksi selvitetty mahdollisuutta siirtää muuntorangaistuksen täytäntöönpanon aloittamistehtävät ulosotolta Rikosseuraamuslaitokselle. Tässä vaiheessa on kuitenkin katsottu, että tehtävien siirto ei olisi taloudellisesti kannattavaa, koska aloittamistehtävien hoitaminen Rikosseuraamuslaitoksessa olisi kalliimpaa kuin ulosottolaitoksessa. Muutoksella ei myöskään olisi saavutettavissa mainittavia vaikuttavuushyötyjä rangaistusten täytäntöönpanon näkökulmasta.

Oikeusministeriössä on käynnissä oikeushallinnon tietojärjestelmähanke AIPA ja Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmähanke Roti. Näiden hankkeiden yhteydessä on mahdollista toteuttaa joitakin yksittäisiä lainmuutoksia, jotka keventävät muuntorangaistusmenettelyä. Myös tietojärjestelmien kehittäminen vähentää jo sinällään viranomaisten manuaalista työtä muuntorangaistusasioissa.

Lausuman otsikossa mainittu lainsäädäntö on kumottu lailla 1695/2015, koska uudistuksen edellyttämä rahoitus 12,4 miljoonaa euroa on poistettu Julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2016–2019. Tällä ei ole kuitenkaan vaikutusta lausumassa mainitun menettelyn yksinkertaistamisavoiteen kannalta. Eduskunnan käsiteltävänä on parhaillaan hallituksen esitys sakon muuntorangaistuksen määräämisestä koskevan sääntelyn muuttamiseksi (HE 178/2018 vp), joka vastaa keskeisiltä osiltaan eduskunnan kertaalleen hyväksymää ja sittemmin kumoamaa lainsäädäntöä.

Juho Martikainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Tuomarien koulutusta koskeva uudistus

HE 7/2016 vp – EV 99/2016 vp
Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tuomareiden koulutusta koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa uudistuksen aiheuttamiin kustannuksiin, tuomarinkoulutuslautakunnan voimavaroihin, asessorien haku- ja nimitysmenettelyyn ja uudistuksen vaikutuksiin tuomarin uran avoimuuteen ja antaa lakivaliokunnalle asiasta selvityksen sekä vuoden 2020 että vuoden 2023 loppuun mennessä.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Tuomarinkoulutuslautakunta on asetettu 15.12.2016. Oikeusministeriön tarkoituksena on seurata tuomareiden koulutusta koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia yhteistyössä lautakunnan kanssa.”

Anne Hallavainio, hallitusneuvos, oikeusministeriö

Käräjäoikeusverkoston kehittämishankkeen vaikutusten seuranta

HE 270//2016 vp – EV 126/2017 vp
Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa käräjäoikeuksien rakenneuudistuksen ja siihen liittyvän mahdollisen summaaristen riita-asioidenkäsittelyä koskevan uudistuksen vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota oikeusturvan alueelliseen saatavuuteen, kielellisten oikeuksien toteutumiseen, taloudellisiin vaikutuksiin ja oikeudellisten palvelujen tarjontaan sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Tasavallan Presidentti on 14.12.2017 vahvistanut käräjäoikeuksien rakenneuudistusta koskevan lainsäädännön tulemaan voimaan 1.1.2019. Uudistuksen täytäntöönpanon edellyttämät valtioneuvoston asetukset (1021-1026/2017) ja oikeusministeriön asetukset (1031-1035/2017) on annettu 19.12.2017. Uudistuksen täytäntöönpano hankkeessa ja käräjäoikeuksissa on edennyt suunnitellusti vuonna 2018. Vuoden 2019 alussa tapahtuva organisatorinen yhdistäminen koskettaa kaikkiaan 13 käräjäoikeutta. Kukin paikallinen yhdistymisprojekti on suunniteltu ja pantu toimeen huolellisesti. Uudistuksen toimeenpano käräjäoikeuksissa tapahtuu paikoin siirtymäkausittain, koska 1.1.2019 voimaan tulevien toimipaikkamuutosten edellyttämät toimitilamuutosten edellyttämät toimitalajärjestelyt vaativat oman aikansa. Tämän hetken arvio on, että suuri osa toimitilajärjestelyistä saadaan päätökseen 2020–2022 mennessä.

Tasavallan presidentti on 13.6.2018 vahvistanut summaaristen riita-asioiden käsittelyn keskittämistä koskevan lainsäädännön tulevan voimaan 1.9.2019. Uudistuksen täytäntöönpanon edellyttämä valtioneuvoston asetus käräjäoikeuksien tuomiopiireistä summaarisissa riita-asioissa on annettu 17.9.2018. Tämän uudistuksen täytäntöönpano on vielä kesken.

Jyrki Määttä, projektipäällikkö, oikeusministeriö

Summaaristen riita-asioiden keskittäminen

HE 190/2017 vp – EV 32/2018 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa käräjäoikeuksien rakenneuudistuksen ja siihen liittyvän summaaristen riita-asioiden käsittelyä koskevan uudistuksen vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota oikeusturvan alueelliseen saatavuuteen, kielellisten oikeuksien toteutumiseen, taloudellisiin vaikutuksiin ja oikeudellisten palvelujen tarjontaan sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Summaaristen riita-asioiden käsittelyn keskittämistä koskeva uudistus tulee voimaan 1.9.2019. Oikeusministeriö tulee seuraamaan uudistuksen vaikutuksia ja antaa niistä selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Maarit Leppänen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Oikeusprosessien keventämishankkeen vaikutusten seuranta

HE 200/2017 vp – EV 31/2018 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että oikeusministeriö seuraa oikeusprosessien keventämistä yleisissä tuomioistuimissa koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia erityisesti tuomioistuimien kokoonpanoa ja syytetyn henkilökohtaista läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevien säännösten osalta sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista asioista selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä.

Uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia seurataan erityisesti tuomioistuimien kokoonpanoa ja syytetyn henkilökohtaista läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevien säännösten osalta ja eduskunnalle tullaan antamaan lausumassa tarkoitettu selvitys vuoden 2023 loppuun mennessä.

Kirsi Pulkkinen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Lapsenhuoltolain uudistus

HE 88/2018 vp – EV 175/2018 vp

Lakivaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ohjeistaa lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanossa lapsen edun olevan kaikkea päätöksentekoa ja toimintaa ohjaava tulkintaperiaate.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pian selvittää ja arvioi vuoroasumisen vaikutukset ja muutostarpeet etuuksia ja palveluja koskevaan lainsäädäntöön sekä valmistelee viipymättä tarvittavat lainsäädäntömuutokset annettaviksi eduskunnalle.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ja kehittää vanhemmuuden ja parisuhteen tukea ja erotilanteiden palveluja pitkittyneiden ja vaikeiden lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien riitojen ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi.

4. Eduskunta edellyttää, että lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian tuomioistuinkäsittelyä varten laadittavan olosuhdeselvityksen tekemisestä annetaan valtakunnallista ohjeistusta ja koulutusta sekä arvioidaan tarve säätää kelpoisuusvaatimukset selvityksen tekemiselle.

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa entistä laajempien lapsen huoltoa, asumista ja tapaamista koskevien sopimismahdollisuuksien ja sosiaaliviranomaisten toimivaltuuksien käyttöön, vuoroasumisen toimivuuteen sekä vieraannuttamiseen ja muuhun tapaamisoikeuden estämiseen tarkoitettujen keinojen tehokkuuteen.

1. Lapsen edun ensisijaisuus päätöksentekoa ja toimintaa ohjaavana tulkintaperiaatteena tuodaan esille tuomioistuimille, sosiaaliviranomaisille ja muille tahoille järjestettävässä koulutuksessa ja ohjeistuksessa. Lapsenhuoltolain uudistuksen voimaantulo ajoittunee vuoden 2020 alkuun. Oikeusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön on tarkoitus järjestää koulutusta ennen lainmuutosten voimaantuloa viimeistään syksyllä 2019.

2. Vuoroasumisen vaikutukset ja muutostarpeet etuuksia ja palveluja koskevaan lainsäädäntöön selvitetään ja arvioidaan. Aiemman selvitystyön (STM raportteja ja muistioita 18/2018. [Etuudet ja palvelut lasten vuoroasumistilanteissa - lasten vuoroasumista selvittäneen työryhmän loppuraportti](#) esitysten mukaisesti valtioneuvostossa on lähdeässä liikkeelle tutkimushanke (TEAS-hankerahoitus), jonka tavoitteena on luoda tietopohjaa lainsäädäntövalmistelulle tarvittavien lainsäädäntömuutosten antamiseksi eduskunnalle.

3. Vanhemmuuden ja parisuhteen tukea ja erotilanteiden palveluja vahvistetaan ja kehitetään pitkityneiden ja vaikeiden lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien riitojen ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi erityisesti osana hallituksen Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaa (LAPE), jonka siltaus jatkuu vuonna 2019. Perhekeskuksissa pyritään saamaan lapsen ja vanhempien ympärille heidän tarvitsemansa moniammatillinen tuki ennen kuin ongelmat kärjistyvät. Eron jälkeiseen vanhemmuuteen apuvälineeksi kehitetyn vanhemmuussuunnitelman käyttöä edistetään osana LAPE-siltausta ja lapsenhuoltolakiin liittyvää koulutusta. Kaikkein vaativimmassa tilanteessa olevien lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin vastaavien osaamis- ja tukikeskusten (OT-keskus) valmistelua jatketaan.

4. Aloitetaan lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian tuomioistuinkäsittelyä varten laadittavan olosuhdeselvityksen tekemisestä annettavan valtakunnallisen ohjeistuksen ja koulutuksen järjestämisen valmistelu sekä arvioidaan tarve säätää kelpoisuusvaatimukset selvityksen tekemiselle. Ohjeistuksen ja koulutuksen osalta toimitaan yhteistyössä THL:n kanssa.

5. Lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia seurataan kiinnittäen erityistä huomiota eduskunnan esille tuomiin seikkoihin. Vuoroasumisen yleisyydestä samoin kuin sosiaalilautakunnan vahvistamien sopimusten sisällöstä saadaan jatkossa tarkempaa tietoa THL:n tilastojen avulla.

Pekka Pulkkinen, lainsäädäntöjohtaja, oikeusministeriö

Tuomioistuinviraston perustaminen

HE 136/2018 vp – EV 218/2018 vp

Lakivaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa Tuomioistuinviraston perustamista koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia tuomareiden koulutukseen sekä tuomarinkoulutuslautakunnan samoin kuin tuomarinvalintalautakunnan asemaan ja tehtäviin sekä antaa asiasta selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa Tuomioistuinviraston perustamista koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota tuomioistuinten riippumattomuuteen ja oikeusturvaan, oikeusministeriön ja viraston väliseen suhteeseen ja tehtävienjako, viraston johtamisjärjestelmän ja johtokunnan kokoonpanon toimivuuteen sekä voimavarojen riittävyyteen sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2025 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 21.2.2019 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Anu Koivuluoma, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevan sääntelyn muuttaminen

HE 178/2018 vp - EV 245/ 2018 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet kehittää ja laajentaa muuntorangaistukseen tuomittujen sijoittamista ulkopuoliseen laitokseen päihdehuoltoon ja mahdollisuudet varmistaa tarvittavien päihde-, sosiaali- ja terveyspalvelujen jatkuvuus riittävän ajan laitossijoituksen ja muuntorangaistuksen suorittamisen jälkeen.

Valtioneuvosto päätti ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Avioliittolain muuttaminen

HE 211/2018 vp – EV 256/2018 vp

Lakivaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti selvittää mahdollisuudet saada alaikäisenä tai muusta avioliiton esteestä huolimatta solmittu avioliitto päättymään, purkautumaan, kumottua tai mitätöityä muutoin kuin avioerolla sekä sen, millaisia vaikutuksia tällä on muun muassa puolisoiden ja lasten asemaan.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pian selvittää ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista koskevan sääntelyn mahdolliset tarkistustarpeet ja vaikutukset.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti selvittää mahdollisuudet saada pakottamalla solmittu avioliitto päättymään, purkautumaan, kumottua tai mitätöityä muutoin kuin avioerolla sekä sen, millaisia vaikutuksia tällä on muun muassa puolisoiden ja lasten asemaan.

Valtioneuvosto päätti 14.3.2019 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Pekka Pulkkinen, lainsäädäntöjohtaja, oikeusministeriö

7 Liikenne- ja viestintävaliokunta

Väylämaksulainsäädännön kokonaisuudistus

HE 65/2011 vp – EV 53/2011 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 30.11.2011, että hallitus käynnistää väylämaksulainsäädännön kokonaisuudistuksen, jossa otetaan huomioon myös alusten ympäristöominaisuudet ja jäänmurtopalvelujen tosiasiallinen käyttö.

Väylämaksulakia muutettiin vuoden 2015 alusta siten, että väylämaksut puolitettiin vuosiksi 2015–2017. Väylämaksun alentamisella kevennettiin elinkeinoelämälle, erityisesti teollisuudelle, Itämeren rikkisääntelystä aiheutuvaa kustannusrasitetta. Väylämaksun yksikköhintoja alennettiin painottaen enemmän lastialusten ja parhaiden jääluokkien alennuksia. Samassa yhteydessä tehtiin joitain väylämaksun rakenteellisia muutoksia, kuten jäänmurtopalveluiden vapauttaminen väylämaksusta sekä aluskäyntikohtaisen enimmäismaksun puolittaminen. Eduskunta päätti syksyllä 2018, että väylämaksupuolitusta jatketaan vuoden 2020 loppuun asti.

Liikenne- ja viestintäministeriö on selvittänyt vuosien 2015–2017 kokemukset väylämaksun alentamisesta ja alennuksen vaikutuksista. Väylämaksujärjestelmän uudistamista selvitettiin ministeriön vetämässä työryhmässä, jonka toimikausi oli 6.11.2017–31.3.2018. Työryhmän tavoitteena oli laatia selvitys siitä, onko väylämaksulainsäädäntöä tarpeen uudistaa ja miten mahdollinen uudistaminen tulisi tehdä. Työryhmän raportti [Väylämaksu ja muuttuva merenkulku; Työryhmän raportti merenkulun väylämaksujärjestelmän kehittämisestä ja siihen liittyvistä selvitystarpeista](#) julkaistiin huhtikuussa 2018. Työryhmä totesi raportissaan, että väylämaksujärjestelmän kokonaisuudistukseen tarvittavaa tietopohjaa ei tällä hetkellä ole ja monet merenkulkuun vaikuttavat muutostekijät edellyttävät asian laajempaa selvittämistä, jotta myös väylämaksujärjestelmän suhteen voitaisiin saada aikaan vakaa, pitkän aikavälin ratkaisu. Väliaikaisena ratkaisuna esitettiin väylämaksupuolituksen jatkamista vuoden 2020 loppuun asti, mikä mahdollistaisi tarvittavan tietopohjan kokoamisen ja väylämaksujärjestelmän laajemman uudistamisen suunnittelun. Vuosina 2018–2019 Turun yliopisto ja Aalto-yliopisto laativat MERLOG 2030 -hankkeessa talvimerenkulun simulointimallin, jolla voidaan tutkia muun muassa jäänmurron tarpeen vaikutuksia talvimerenkulun kustannuksiin ja väylämaksuun.

Tatu Giordani, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Juha Tervonen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Liikennepoliittinen selonteko

VNS 2/2012 vp – EK 17/2012 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta hyväksyi 21.6.2012 mietinnön mukaisen kannanoton:

2. Alemman asteisen tieverkon ja yksityisteiden hoitoon ja kehittämiseen on yhteistyössä kuntien ja tienhoitokuntien kanssa saavutettava rahoituksellinen ja lainsäädännöllinen kokonaisratkaisu, joka takaa alemman asteisen ja yksityistieverkon nykyistä riittävämmän rahoituksen sekä selventää eri tahojen vastuita.

3. Maamme elinkeinoelämän kilpailukykyä verrattuna kilpailijamaihin on parannettava alentamalla logistiikkakustannuksia. Erityisesti tulee selvittää mahdollisuus ottaa käyttöön dieselve-ron korotuksen palautusjärjestelmä ammattiliikenteelle.

5. Liikennesektorin on saavutettava Suomelle asetetut liikenteen päästövähennystavoitteet muun muassa edistämällä uusimman ajoneuvoteknologian ja kestävien biopolttoaineiden käyttöä ja kehittämistä. Lisäksi tulee edistää hybridi- ja sähköautojen käyttöä esimerkiksi kehittämällä latausinfrastruktuuria sekä panostamalla alan kotimaiseen innovaatiotoimintaan ja tuotekehitykseen.

6. Kansallista edunvalvontaa maamme kannalta keskeisten liikennepoliittisten päätösten valmistelussa on yhteistyössä keskeisten etujärjestöjen kanssa tehostettava ja terävöitettävä sekä EU:ssa että kansainvälisesti päätösvaltaisilla eri foorumeilla.

2. Jotta korjausvelan kasvu saataisiin pysäytettyä ja kääntymään laskuun, hallituskauden aikana on suunnattu perusväylänpitoon lisärahoitusta yhteensä noin miljardi euroa. Tästä summasta 35 miljoonaa suunnataan yksityistieavustuksiin vuosina 2016–2019. Hallitus on lisäksi sopinut neljän miljoonan euron korotuksesta yksityisteiden valtioavustuksiin vuodelle 2019.

Maantielaki on uudistettu laiksi liikennejärjestelmästä ja maanteistä. Hallituksen esitys (HE 45/2018 vp) annettiin huhtikuussa, ja se hyväksyttiin kesäkuussa. Muutos tuli voimaan elokuussa 2018. Lain tasolla säädetään nyt vaatimuksista maanteiden palvelutasolle ja kunnossapidon tasolle. Tarkoituksena on varmistaa maantieverkon tienpidon laatu ja valtakunnallinen yhtenäisyys sekä maanteiden riittävä palvelutaso ja laadunvalvonta joka puolella maata. Laissa säädetään liikennejärjestelmäsuunnittelusta, erityisesti sen tavoitteista sekä valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta ja yleisesti alueellisesta liikennejärjestelmätyöstä.

Liikenneverkon pitkäjänteistä kehittämistä on tarkasteltu kahdessa parlamentaarisessa työryhmässä vuosina 2017 ja 2018. Loppuraportin työstään 28.2.2018 antanut parlamentaarinen liikenneverkon rahoitusta arvioinut työryhmä käsitteli liikenneverkon kunnossapidon ja kehittämisen rahoitusta sekä liikenteen päästöjen vähentämiskeinoja. Parlamentaarinen valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelua ohjaava työryhmä puolestaan on 13.12.2018 antanut ehdotuksensa siitä, miten 12-vuotinen valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma laaditaan. Valtioneuvosto antoi tammikuussa 2019 eduskunnalle periaatepäätöksen valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelusta.

Yksityistielain kokonaisuudistus käynnistettiin vuonna 2015. Hallituksen esitys (HE 147/2017 vp) annettiin eduskunnalle 19.10.2017. Lisäksi 1.3.2018 annettiin täydentävä hallituksen esitys (HE 11/2018 vp). Uusi yksityistielaki hyväksyttiin kesällä 2018, ja se tulee voimaan 1.1.2019. Uudella lailla on selkiytetty eri osapuolten vastuita yksityisteiden rakentamisen, ylläpidon ja rahoituksen suhteen. Kuntien tielautakunnat lakkautetaan ja niiden tehtävät siirretään muille viranomaisille. Tavoitteena on ollut selkeä, joustava ja nykypäivän tarpeisiin vastaava yksityistielaki, joka mahdollistaa uudenlaisen elinkeinotoiminnan varsinkin maaseudulla. Valtioneuvosto on myös joulukuussa 2018 antanut uuden asetuksen yksityisteistä.

Maakuntauudistuksesta johtuvat muutosesitykset liikenteen hallinnonalan lakeihin annettiin eduskunnalle joulukuussa 2018 (HE 289/2018 vp).

3. Toimivat kansalliset ja kansainväliset yhteydet ovat Suomen elinkeinoelämän ja sitä kautta koko yhteiskunnan kilpailukyvyyn elinehto. Merenkulku vastaa pääosin Suomen tavarakuljetuksista. Kilpailukyvyyn turvaamiseksi väylämaksut on puolitettu vuosien 2015–2020 väliseksi ajaksi ja ratavero poistettiin vuosiksi 2015–2018, jonka jälkeen rataverosta luovuttiin kokonaan vuoden 2019 alusta lukien. Lisäksi elinkeinoelämän kilpailukykyä on parannettu toteutetuilla tie- rata- ja vesiväyläverkon parantamis- ja kehittämishankkeilla.

5. Kansallisen energia- ja ilmastostrategian (2008/2013) mukaan Suomen kotimaan liikenteen kasvihuonekaasupäästöt saivat vuonna 2020 olla yhteensä enintään 11,4 miljoonaa tonnia hiilidioksidiekvivalenttia. Kotimaan liikenteen päästöt olivat vuonna 2017, noin 11,5 miljoonaa tonnia hiilidioksidiekvivalenttia. Päästöjen vähenemisen taustalla vaikuttavat erityisesti lisääntynyt biopolttoainien käyttö sekä uusien autojen entistä parempi energiatehokkuus.

Marraskuussa 2016 valmistuneessa uudessa energia- ja ilmastostrategiassa tavoitteeksi asetettiin, että liikenteen päästöjä tulisi vähentää jopa 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 2005 tasoon. Strategiassa linjattiin, että liikenteen biopolttoainien fyysinen osuus nostetaan 30 prosenttiin vuonna 2030. Sähköautotavoitteeksi asetettiin vähintään 250 000 sähköauton määrä ja kaasuautojen tavoitteeksi vähintään 50 000 kaasuautoa vuonna 2030. Vuoden 2018 alusta otettiin käyttöön määräaikainen romutuspalkkio, sähköautojen hankintatuki sekä kaasu- ja etanoliautojen konversiotuki. Romutuspalkkiona myönnettävään avustukseen varattiin yhteensä 8 miljoonaa euroa. Romutuspalkkiokampanja päättyi elokuussa 2018, ja sillä saatiin liikenteeseen lähes 7000 uutta, vähäpäästöistä tai jotakin vaihtoehtoista käyttövoimaa käyttävää henkilöautoa. Sähköautojen hankintatukeen ja konversiotukiin varattiin vuonna 2018 yhteensä 6 miljoonaa euroa. Tuettuja sähköautoja saatiin liikenteeseen yhteensä 247 kappaletta. Konversioita teetettiin yhteensä 1370 kappaletta (etanoli 1268 / kaasu 102). Tuen vuosibudjetista käytettiin kuitenkin vain noin 14 prosenttia. Selityksenä tuen heikolle menekille on todennäköisesti tuen suuruus: tuen määrä täyssähköauton ostavalle yksityishenkilölle on 2000 euroa per auto (monissa muissa maissa tuen suuruus on luokkaa 4000–6000 euroa per auto tai jopa suurempi). Sähköautotuki ja konversiotuet jatkuvat myös vuosina 2019–2021.

Sähköautojen lataus- ja biokaasun jakeluverkon rakentamisen sekä taajamalogistiikan sähköistämisen tukiin varattiin vuosille 2018–2021 yhteensä 4,5 miljoonaa euroa. Työ- ja elinkeinoministeriön budjettiin varattiin tätä tarkoitusta varten vuodelle 2018 yhteensä 3 miljoonaa euroa. Energiavirasto kilpailutti tuen syksyllä 2018. Ympäristöministeriön budjettiin varattiin 1,5 miljoonaa euroa sähköautojen lataamista edistäviin hankkeisiin taloyhtiöissä. Tuen jakamisesta huolehtii Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA.

6. Ministeriöiden välistä yhteistyötä sekä yhteistyötä sidosryhmien kanssa on edelleen kehitetty ja edellytyksiä parempaan ennakointiin edunvalvontaan parannettu. Vuoden 2018 aikana keskeisten liikennepoliittisten päätösten valmisteluun on vaikutettu ennakoivasti ja tuloksellisesti niin EU- kuin kansainvälisellä tasolla.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Eeva Ovaska, hallitussihteeri, liikenne- ja viestintäministeriö
 Karhula Mervi, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö
 Saara Jääskeläinen, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö
 Tatu Giordani, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Tietoyhteiskuntakaari

HE 221/2013 vp – EV 106/2014 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

3. Eduskunta edellytti, että viestintämarkkinoiden sääntelyssä ja tietoyhteiskuntakaaren toimeenpanossa pyritään keskeisinä lähtökohtina sääntelyn ja hallinnollisen taakan vähenemiseen, palvelukehityksen mahdollistamiseen sekä alan investointien edistämiseen.

4. Eduskunta edellytti, että palvelujen käyttäjien oikeuksien, kuten yksityisyyden suojan ja luottamuksellisen viestin suojan säilymisestä sähköisissä palveluissa ja verkkoympäristössä huolehditaan kaikin keinoin ja muun muassa kyberturvallisuuden kehittämistyössä pyritään erityisesti ottamaan näiden oikeuksien toteutuminen huomioon.

3. Liikenne- ja viestintäministeriössä on tarkasteltu alkuperäisen tietoyhteiskuntakaaren (nykyiseltä nimikkeeltään laki sähköisen viestinnän palveluista) voimaantulon jälkeen sen säännöksiä ja tunnistettu eräitä normeja, jotka eivät ole enää tarpeen ja jotka voidaan kumota tai joita tulee muuttaa. Eräitä muutoksia jo toteutettu. Lisäksi Euroopan komissiossa on hyväksytty loppuvuonna 2018 uusi direktiivi eurooppalaisesta sähköisen viestinnän säännöstöstä (niin sanottu telepaketti-direktiivi) sekä direktiivi audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin muuttamisesta (niin sanottu AVMS-direktiivi). Telepaketti-direktiivi koskee viestintäverkkojen ja radiotaajuuksien käyttöä, yleis- palveluvelvoitteita, sähköisiä viestintäpalveluja ja loppukäyttäjien oikeuksia, numerointia sekä sähköisen viestinnän viranomaisia ja hallintojen lähentämistä. Uudistetussa AVMS-direktiivissä sen soveltamisala laajenee televisiolähetystoiminnan ja tilausvideopalvelujenohella videonjakoalustoihin, ja tarkoitus on parantaa kuluttajien ja alaikäisten suojelua, taata toimijoiden tasapuoliset toimintaedellytykset ja yksinkertaistaa sääntelyä. Direktiivit edellyttävät merkittäviä muutoksia lakiin sähköisen viestinnän palveluista. Samalla on tarkoitus arvioida muita tarpeita uudistaa sähköistä viestintää koskevaa sääntelyä. Liikenne- ja viestintäministeriö on valmistellut laajan säädöshankkeen käynnistämistä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain kokonaisuudistuksen valmisteluseksi vuosina 2019–2020.

4. Hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelman mukaisesti liikenne- ja viestintäministeriössä keväällä 2016 hyväksytyssä tietoturvastrategiassa on määritelty tavoitteet ja toimenpiteet luottamuksen lisäämiseksi internetiin ja digitaalisiin toimintatapoihin. Strategian mukaisten toimenpiteiden täytäntöönpano on sujunut suunnitellusti ja pääosa toimenpiteistä on toteutettu.

Olli Lehtilä, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Jenni Rantio, neuvotteleva virkamies, liikenne- ja viestintäministeriö

Sini Wirén, viestintäneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Uudet liikkumisvälineet

HE 24/2015 vp – EV 110/2015 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa jalankulkua avustavan tai korvaavan liikkumisvälineen sekä kevyen sähköajoneuvon käyttöä koskevien joko jalankulkijaa tai polkupyöräilijää koskevien säännösten rajanvedon toimivuutta ja vaikutusta liikenneturvallisuuteen, sekä että hallitus tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin liikenneturvallisuuden turvaamiseksi.

Uusien liikkumisvälineiden osalta tilanne vastaa pitkälti vuoden 2016 vuosikertomuksessa esitettyä, eli niiden käyttö on säilynyt edelleen rajallisena, eikä liikenneturvallisuuteen liittyviä ongelmia ole esiintynyt.

Säännösten soveltamisesta kertyneiden kokemusten perusteella uusien liikkumisvälineiden käyttöön liittyviä säännöksiä on kuitenkin tarkennettu tarvittavilta osin uudessa tieliikennelaissa. Hallitus seuraa jatkossakin uusien liikkumisvälineiden käyttöä osana lainsäädännön toimivuuden seurantaa, mutta nimenomaan uusiin liikkumisvälineisiin kohdistuvia toimenpiteitä ei ole nyt näköpiirissä.

Kimmo Kiiski, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Sähköinen ensitunnistaminen

HE 74/2016 vp – EV 103/2016 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa sähköisen ensitunnistamisen toimivuutta ja kohtuuhintaisuutta erityisesti tunnistuspalveluiden markkinoiden liikkeellelähdön varmistamiseksi sekä tarvittaessa ryhtyy tunnistuspalveluiden markkinoiden liikkeellelähdön edellyttämiin toimenpiteisiin ennen luottamusverkoston käyttöönottoa.

Liikenne- ja viestintäministeriö on seurannut sähköisen ensitunnistamisen toimivuutta ja kohtuuhintaisuutta ja katsonut, että ensitunnistustietojen välittämisestä perityt korkeat hinnat vaikeuttavat olemassa olevien sähköisten tunnistusvälineiden hyödyntämistä uusien sähköisten tunnistusvälineiden hankkimisessa ja siten vaikeuttavat kilpailun toimivuutta ja markkinoiden kehitystä sekä jatkossa todennäköisesti myös luottamusverkoston kehittymistä.

Edellä esitetyn johdosta liikenne- ja viestintäministeriö valmisteli vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 83/2017 vp), joka annettiin eduskunnalle kesäkuussa 2017. Lain 17 §:ään ehdotettiin viiden vuoden väliaikaista enimmäishintasäätelyä ensitunnistamista koskevan tiedon välittämiseksi.

Väliaikainen lainmuutos (816/2017) tuli voimaan 15.12.2017. Viestintävirasto antoi keväällä 2018 päätöksen enimmäishinnasta laissa määriteltyjen rajojen mukaisesti.

Liikenne- ja viestintäministeriö on jatkanut luottamusverkoston käynnistymisen seurantaa ja valmistellut hallituksen esityksen, jonka tavoitteena on selkeyttää luottamusverkoston toimintaa sekä sähköistä ensitunnistamista. Hallituksen esitys (HE 264/2018 vp) annettiin eduskunnalle 29.11.2018.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Jenni Rantio, hallitusneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Luvanvaraista liikennettä koskevan sääntelyn noudattamisen viranomaisvalvonta

HE 161/2016 vp – EV 27/2017 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellyttää valtioneuvoston huolehtivan siitä, että luvanvaraista liikennettä koskevan sääntelyn noudattamisen viranomaisvalvonta säilyy tehokkaana ja lupasääntelyn keventämisen myötä ei synny harmaaseen talouteen tai markkinahäiriöihin liittyviä ilmiöitä.
2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi tiellä tapahtuvan ammattimaisen kuljettamisen määritelmää erityisesti harmaan talouden torjunnan osalta ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin liikennemarkkinoiden terveen ja tasapuolisen toimintaympäristön turvaamiseksi.
3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tiiviisti nyt säädettyä lakikokonaisuuden vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaessa viipymättä toimiin sääntelyn muuttamiseksi. Valtioneuvoston tulee antaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle kirjallinen selvitys lain vaikutuksista ja mahdollisista muutostarpeista viimeistään vuoden 2018 loppuun mennessä. Pidemmän aikavälin seuranta ja vaikutuksia koskeva selvitys tulee antaa valiokunnalle viimeistään vuoden 2022 loppuun mennessä.

1. Liikenne- ja viestintävirasto (silloinen Liikenteen turvallisuusvirasto) on toiminut 1. päivästä heinäkuuta 2018 alkaen tieliikenteen lupa- ja valvontaviranomaisena. Valvontatehtävien hoitaminen vuosille 2018 ja 2019 tehdyn valvontasuunnitelman mukaisesti on aloitettu. Valvonnan tehokkuutta on tarkoitus lisätä ottamalla siihen mukaan riskiperusteiseen valvontaan liittyviä elementtejä ja tekeillä yhä tiiviimpää yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa. Liikenne- ja viestintävirasto toteuttaa parhaillaan kaikkien liikennelupalajien valvontaa tunnistaaakseen mahdolliset velvoitteiden laiminlyönnit. Valvonnan esikarsinnan jälkeen noin 300 yritystä on joutumassa jatkotoimenpiteiden kohteeksi. Taksiluvan haltijoiden hyvämaineisuuden valvonta suoritettiin syksyn aikana ja tämän seurauksena sanktioitiin yhteensä kymmenen luvanhaltijaa. Lupavalvonnan lisäksi virasto on toteuttanut ja tulee toteuttamaan kohdennettuja valvontaiskuja eri puolella Suomea yhteistyössä muun muassa poliisin kanssa. Virastolle on lisäksi tehty noin kaksikymmentä ilmiäntoita väärin rekisteröidyistä taksijoneuvoista ja noin kymmenen ilmiäntoita luvattoman taksiliikenteen harjoittamisepäilyä, jotka on annettu edelleen poliisille tiedoksi.

Verovalvonnan näkökulmasta olennaista on, että viranomaisilla on käytössään valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot. Liikennepalvelulaissa ja verotusmenettelylaissa on säädetty tietojen toimittamisesta viranomaisille ja tällä hetkellä vaikuttaa siltä, että verottajan tiedonsaantioikeudet ovat riittäväällä tasolla. Erityisesti taksitoimialan murroksesta johtuen on kuitenkin tarpeen seurata kehitystä ja arvioida viranomaisten tietojen saannin toimivuutta käytännössä. Tämän johdosta liikenne- ja viestintäministeriö, Liikenne- ja viestintävirasto ja Verohallinto ovat käynnistämässä jatkoselvitystä, jossa on tarkoitus tunnistaa mahdollisia lisätietotarpeita.

Yleisesti ottaen valvontahavainnot ja asiaan liittyvä palaute viranomaisten suuntaan on ollut vähäistä. Tällä hetkellä ei näytä siltä, että harmaaseen talouteen liittyvät lieveilmiöt tai muutkaan markkinahäiriöt liikennealalla olisivat lisääntyneet.

2. Liikenteen palveluista annetun lain mukaisen ammattimaisen kuljettamisen määritelmän, jonka mukaan ammattimaista kuljettamista on henkilöiden ja tavaroiden kuljettaminen tiellä, kun se suoritetaan korvausta vastaan ja selkeästi tulonhankkimistarkoituksessa, on katsottu turvaavan sekä harmaan talouden torjunnan että kimppakyytien ja muiden vastaavien kuljetusten jatkumisen aiemman käytännön mukaisesti. Eduskunta kuitenkin katsoi, että määritelmän toimivuutta ja vaikutuksia

tulisi arvioida lain voimaantulon jälkeen, ja hyväksyi asiaan liittyvän lausuman. Liikenne- ja viestintäministeriö on syksyn aikana seurannut ja arvioinut lainsäädännön toimivuutta yleisesti, ja tässä yhteydessä myös seurannut ammattimaisen liikenteen määritelmän toimivuutta. Tämän hetken tietojen valossa vaikuttaa siltä, että ammattimaisen liikenteen määritelmä on toiminut lainsäätäjän tarkoittamalla tavalla, eikä siitä ole seurannut pelättyjä tulkintaepäselvyyksiä. Vaikuttaa siltä, ettei toimijoille tai valvontaviranomaisille ole syntynyt epäselvyyksiä toiminnan ammattimaisuuden arvioinnissa, eikä toisaalta ole havaittu, että esimerkiksi kimpakyytitoimintaa olisi jouduttu aiempaan verrattuna rajoittamaan lakimuutosten vuoksi.

3. Liikenne- ja viestintäministeriö on toimittanut eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle 19.12.2018 kirjallisen raportin lakikokonaisuuden ensivaikutuksista. [Liikennepalvelulain seurantaporttion](http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-560-6) luettavissa osoitteessa <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-560-6>.

Elina Immonen, hallitusneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Ajoneuvolain, ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain ja ajoneuvojen yksittäishyväksynnän järjestämisestä annetun lain toimivuus

HE 9/2017 vp – EV 51/2017

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa lainsäädännön toimivuutta erityisesti liikenneturvallisuuden osalta.

Kesällä 2017 hyväksytyillä ajoneuvolain, ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain ja ajoneuvojen yksittäishyväksynnän järjestämisestä annetun lain muutoksilla toteutettiin Euroopan unionin katsastusta, tienvarsitarkastuksia ja rekisteröintitodistuksia koskevien direktiivien muutosten edellyttämät muutokset kansalliseen lainsäädäntöön.

Ajoneuvolaista muutettiin ajoneuvon hyväksymiseen ja hylkäämiseen, vikojen ja puutteellisuuksien arvosteluun sekä katsastustodistukseen liittyviä säännöksiä. Lisäksi Liikenteen turvallisuusvirastolle annettiin valtuus antaa määräyksiä määräaikaikatsastuksen tarkastuskohteista ja -menetelmistä, vikojen ja puutteellisuuksien luokittelusta, katsastustodistuksesta sekä katsastuksessa tarvittavista ajoneuvon teknisistä tiedoista ja niiden toimittamisesta. Ajoneuvojen katsastustoiminnasta annettusta laista kumottiin niin sanotut riippumattomuusvaatimukset rekisteröinti-, muutos- ja kytkentäkatsastuksia suorittavilta toimijoilta. Vastaava muutos tehtiin myös ajoneuvojen yksittäishyväksynnän järjestämisestä annettuun lakiin. Muutos mahdollisti kyseisten katsastusten suorittamisen muun ajoneuvoihin liittyvän liiketoiminnan ohessa.

Ajoneuvolain muutos tuli voimaan toukokuussa 2018 ja ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain sekä ajoneuvojen yksittäishyväksynnän järjestämisestä annetun lain muutokset tulivat voimaan heinäkuussa 2017.

Katsastustoiminnan ja liikenneturvallisuuden voidaan arvioida kehittyneen myönteiseen suuntaan viime vuosina. Viime vuosina katsastustoimipaikkojen määrä on kasvanut runsaasti ja katsastuspalvelujen hinnat ovat laskeneet. Tieliikenneonnettomuuksien määrä on myös jatkuvasti vähentynyt. Vuonna 2018 tieliikenneonnettomuuksissa loukkaantuneita ja kuolleita oli lokakuun loppuun mennessä vähemmän kuin minään muuna vuonna 2010-luvulla vastaavana ajankohtana. Yleisestä ke-

hityksestä ei voida tehdä suoraan johtopäätöksiä lainsäädännön vaikutuksista, mutta ainakaan merkittävää käännettä aiempaan kehitykseen verrattuna ei voida tilastoista havaita. Tarkempia tilastotietoja tieliikenneonnettomuuksista saadaan vasta myöhemmin.

Katsastustoiminnan laadussa on voitu havaita Liikenteen turvallisuusviraston seurannassa viime vuosina jonkin verran heikkenemistä. Toisaalta katsastustoimipaikkojen väliset laatuerot ovat viime vuosina pienentyneet. Tuoreimmat tiedot katsastustoiminnan laatureunasta ovat vuodelta 2017, joten tämän uudistuksen vaikutuksia siinä ei käytännössä voida havaita.

Liikenteen turvallisuusvirasto on antanut 15.5.2018 uuden määräyksen antovaltuuden mukaisen määräyksen ajoneuvojen määräaikaikatsastusten arvosteluperusteista (TRAFI/182560/03.04.03.00/2018). Määräys tuli voimaan 20.5.2018.

Riippumattomuusvaatimuksen poisto ei näytä vaikuttaneen havaittavasti myönnettyjen katsastusluopien määrään tai laajuuteen. Katsastusyritykset eivät myöskään ole merkittävässä määrin laajentaneet toimintaansa korjaamopalveluihin.

Kokonaisuutena sääntelyn voidaan kuitenkin arvioida toimineen odotusten mukaisesti. Sääntelyn vaikutusten arviointia on kuitenkin syytä jatkaa.

Joel Karjalainen, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Yleisradion hallintoneuvoston kertomus eduskunnalle yhtiön toiminnasta vuonna 2016

EK 19/ 2017 vp – K 7/2017 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti, että hallintoneuvosto seuraa ja edistää Yleisradio Oy:n riippumattomuutta, puolueettomuutta ja luotettavuutta jatkossakin.

Liikenne- ja viestintävaliokunta on 8.6.2017 antamassaan mietinnössä (LiVM 12/2017 vp) esittänyt, että eduskunta hyväksyisi Yleisradion hallintoneuvoston kertomuksen (K 7/2017 vp) eduskunnalle yhtiön toiminnasta vuonna 2016. Eduskunta hyväksyi kertomuksen 15.6.2017 ja edellytti, että hallintoneuvosto seuraa ja edistää Yleisradio Oy:n riippumattomuutta, puolueettomuutta ja luotettavuutta jatkossakin.

Yleisradion ylin päättävä elin on hallintoneuvosto. Sen 21 jäsentä valitsee eduskunta vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä. Jäseniksi valitaan tiedettä, taidetta, sivistystyötä ja elinkeino- ja talouselämää tuntevia sekä eri yhteiskunta- ja kieliryhmiä edustavia henkilöitä. Yleisradion hallintoneuvosto päättää yhtiön arvoista. Viimeksi arvoista on päätetty syksyllä 2017 päätettäessä yhtiön strategiasta. Hallintoneuvoston päättämät arvot ovat luotettavuus, riippumattomuus ja ihmisen arvostaminen. Eduskunta hyväksyi 7.6.2018 hallintoneuvoston kertomuksen yhtiön toiminnasta vuonna 2017.

Yleisradion päätöksentekojärjestelmä on omiaan edistämään ohjelmien ja sisältöjen riippumattomuutta ja luotettavuutta, sillä sisältöjen julkaisemisesta päättävät hallituksen nimittämät sananvapauslain mukaiset vastaavat toimittajat. Vastaavien toimittajien päätöksentekoa ohjaavat lait sekä ohjelmien ja sisältöjen eettiset ohjeet, jotka edellyttävät, että Yleisradio toimii riippumattomasti ja niin, että mikään ulkopuolinen taho ei ohjaa journalismia.

Hallintoneuvosto saa säännöllisesti tutkimustulokset Yleisradion riippumattomuudesta. Marras-kuussa 2018 tehdyssä tutkimuksessa (Ylen uutisarvostukset, Taloustutkimus Oy) Yleisradion uuti-siin luottavien osuus oli 89 prosenttia eli samalla tasolla kuin aiemmissa tutkimuksissa. Myös riippu-mattomuus on säilynyt tutkimusten mukaan lähes ennallaan, sillä Yleisradiota piti riippumattomana 45 prosenttia suomalaisista kun vuotta aiemmin vastaava osuus oli 44 prosenttia.

Hallintoneuvosto on lisäksi syksyllä 2017 päättänyt linjauksinaan muun muassa: Yleisradiotoimin-nan luotettavuus on tärkeä edellytys yhteiskunnan tarjoamalle mediapalveluille. Luotettavuus edel-lyttää ohjelmatoiminnan riippumattomuutta poliittisista ja taloudellisista intresseistä. Hallituksen ni-mittämät vastaavat toimittajat vastaavat itsenäisesti sisällöistä ja niiden julkaisemisesta. Journalisti-set ja sisältöjä koskevat päätökset tehdään itsenäisesti ohjelmatoiminnassa. Vuonna 2017 vastaa-vat toimittajat täydensivät Ylen ohjelmatoiminnan säännöstöä siten, että ohjeessa korostetaan en-tistä selvemmin riippumattomuutta myös poliittisista vaikuttamisyrityksistä. Vuoden 2018 alussa Ylessä toimintansa aloitti Journalismin akatemia, joka tarjoaa korkeatasoista koulutusta journalis-teille ja osaltaan varmistaa journalistista riippumattomuutta. Myös panostuksia tutkivaan journalis-miin on lisätty.

Emil Asp, neuvotteleva virkamies, liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenteen palveluista annetun lain toinen vaihe

HE 145/2017 vp – EV 20/2018 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto pyrkii kehittämään järjestelmän, joka helpottaa toimimista raskaan liikenteen tehtävissä Puolustusvoimien nopeutetun ammattipätevyyskoulu-tuksen pohjalta.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee hankkeen kolmannen vaiheen halli-tuksen esityksessä laista juoksevaan pykälänumerointiin perustuvan, kieliasultaan selkeän ja järjestyksellisen kokonaisuuden.

1. Hallitus antoi eduskunnalle lokakuussa 2018 esityksen laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamiseksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 157/2018 vp). Esityksessä ehdotetaan, että käyttöön otetaan ammattipätevyysdirektiivin mukainen niin sanottu koevaihtoehto, joka helpottaa toimimista raskaan liikenteen tehtävissä muun muassa niiden osalta, jotka ovat Puolustusvoimissa suorittaneet nopeutetun ammattipätevyyskoulutuksen, mutta joiden ikä ei riitä suurimpien ajoneuvo-luokkien kuljettajatehtävissä toimimiseen. Koevaihtoehto mahdollistaa joustavammin kunkin ras-kaan kaluston kuljettaja-ammattiin haluavan yksilöllisen taustan, aiemman osaaminen sekä kielitai-don huomioimisen. Koevaihtoehtojen rinnalla säilyvät koulutusvaihtoehto ja nopeutettu koulutus.

2. Hallituksen esityksellä (HE 157/2018 vp) muutetaan liikenteen palveluista annetun lain nume-rointi pykälänumerointiin perustuvaksi sekä pyritään selkeyttämään ja jäsentelemään lain sisältöä otsikointia tarkentamalla. Lain tultua hyväksytyksi ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Kirsi Miettinen, lainsäädäntöneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Maija Mansikkaniemi, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Ajokorttilain kokonaisuudistus

HE 146/2017 vp – EV 29/2018 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ajokorttiuudistusten toteutumista erityisesti liikenneturvallisuuden ja yhtäläisten kilpailuedellytysten toteutumisen osalta ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin kilpailuvääristymien korjaamiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto teettää ja toimittaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle seurantatutkimuksen ehdotettujen muutosten toteutumisen ja niiden vaikutusten selvittämiseksi erityisesti silmällä pitäen liikenteen tulevaisuuden toimintatapojen vaikutuksia liikenneturvallisuuteen, logistiikkaan ja ammattikuljettajiin.

1. Ajokorttiuudistuksen vaikutusten seuranta käynnistettiin välittömästi lain tultua voimaan 1.7.2018. Liikenne- ja viestintävirasto (silloinen Liikenteen turvallisuusvirasto) pitää yllä jatkuvaa sähköistä palautekyselyä kuljettajantutkimuspalveluista, joka jaetaan kaikille teoria-, käsittely- tai ajokokeessa olleille henkilölle. Tulokset raportoidaan kvartaaleittain ja ne ovat kumulatiivisia. Vuodesta 2001 on lisäksi tehty Liikenne- ja viestintäviraston toimesta uusien kuljettajien seurantatutkimusta, jonka aineisto kerätään kyselytutkimuksella. Tutkimus tuottaa tietoa kuljettajaopetuksesta ja sen toimivuudesta ja uusien kuljettajien liikenneturvallisuuden kehityksestä sekä ajotottumuksista. Tutkimuksen tulokset julkaistaan vuositasona. Erillinen seurantatutkimus ajokorttiuudistuksen vaikutuksista, etenkin sen liikenneturvallisuusvaikutuksista, tullaan tekemään, kun uudistuksen alkamisesta on riittävä aika kulunut ja uudistuksen tuottamat uudet kuljettajat ovat toimineet osana liikennejärjestelmää. Liikenneturvallisuusvaikutusten arvioiminen tilastojen valossa vaatii riittävän pitkän ajan, jotta voidaan erotella satunnaisvaihtelun mahdollinen rooli itse muutoksen mahdollisesta vaikuttavuudesta osaamiseen kehittymiseen ja onnettomuuslukuihin. Vahvistetut Tilastokeskuksen onnettomuustilastot ovat saatavilla noin puoli vuotta kulloisenkin kalenterivuoden päätyttyä. Laajempaan seurantatutkimukseen tullaan sisällyttämään koko tutkintojärjestelmä uudistuksen (opetus- ja tutkinto) arviointi kuten pakollisen koulutuksen vaatimusten muuttumisen vaikutukset osaamiseen, markkinoihin, saatavuuteen, tutkintojen sisällön muutosten toimivuus ja vaikuttavuus ja vaikutukset ajokortin hankkimisen kiinnostavuuteen.

2. Liikenne- ja viestintävaliokunnalle tullaan toimittamaan seurantatutkimus yllä kuvatulla tavalla, kun riittävä tilastoaineisto on saatu kokoon, jotta muutoksia voidaan luotettavasti arvioida.

Maija Mansikkaniemi, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Uusi tieliikennelaki

HE 180/2017 vp – EV 65/2018 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että uuden tieliikennelain uudistuksista tiedotetaan tiellä liikkujia tehokkaasti ja kattavasti, ja että lain vaikutuksia seurataan ja arvioidaan erityisesti liikenteen turvallisuuden ja sujuvuuden osalta.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee yhteistyössä kuntien ja muiden toimijoiden kanssa yhtenäisen ratkaisun kotihoidon ja vastaavien kotiin tarjottavien palvelujen työntekijöiden pysäköinnin helpottamiseksi ja valmistelee viipymättä asiassa tarvittavat säännösmuutokset.

1. Uuden tieliikennelain viestintäsuunnitelma on valmisteltu liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla Liikenteen Turvallisuusvirastossa ja 1.1.2019 alkaen Liikenne- ja viestintävirastossa. Viestintähanke käynnistyy vuoden 2019 kesällä ja siihen osallistuvat Liikenne- ja viestintäviraston lisäksi Väylävirasto, Liikenneturva, poliisi ja liikenne- ja viestintäministeriö. Liikenteen eri kansalaisjärjestöjä pyydetään myös osallistumaan hankkeeseen. Liikenne- ja viestintäministeriö seuraa aktiivisesti uuden lain toimivuutta ja vaikutuksia lain voimaantulon 1.6.2020 jälkeen.

2. Liikenne- ja viestintäministeriö käynnisti syksyllä 2018 selvityksen kotiin tarjottavien palvelujen pysäköinnin helpottamiseksi yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön, Kuntaliiton ja eräiden kaupunkien kanssa.

Kimmo Kiiski, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenteen palveluista annetun lain muuttaminen

HE 157/2018 vp - EV 251/2018 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin raskaan liikenteen ammattipätevyyskoulutuksen jatkovalmistelemiseksi työryhmäkäsittelyssä.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto saattaa liikenteen palveluista annetun lain lukunumeroinnin juokseväksi.

Valtioneuvosto päätti 28.3.2019 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Kevytautojen käyttöönotto

HE 173/2018 vp – EV 191/2018 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa kevytautojen käytön turvallisuutta ja sääntelyn vaikutuksia erittäin tiiviisti ja tarvittaessa ryhtyy viipymättä asianmukaisiin säädösmuutoksiin tai muihin toimenpiteisiin. Valtioneuvoston tulee toimittaa asiasta selvitys liikenne- ja viestintävaliokunnalle viimeistään vuoden 2021 loppuun mennessä.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto säätää voimassa olevan tieliikennelain nojalla valtioneuvoston asetuksella kevytautoille velvollisuuden käyttää hitaan ajoneuvon kilpeä.

1. Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi ajoneuvolain ja ajokorttilain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta (EV 191/2018 vp) ja siihen sisältyvät lausumat on käsitelty valtioneuvoston yleisistunnossa 17.1.2019 ja tasavallan presidentti on vahvistanut lait 18.1.2019 ja määrännyt lait tulevaksi voimaan 1.11.2019. Liikenne- ja viestintäministeriön on tarkoitus aloittaa kevytautoihin liittyvien säädösmuutosten vaikutusten seuranta yhteistyössä Liikenne- ja viestintäviraston sekä muiden viranomaisten kanssa.

2. Liikenne- ja viestintäministeriö on aloittanut lakeihin liittyvien valtioneuvoston asetusten valmistelun, muun muassa eduskunnan edellyttämän muutoksen ajoneuvojen käytöstä tiellä annettuun asetukseen hitaan ajoneuvon kilven käyttövelvoitteesta kevytautoissa.

Aino Still, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen

HE 182/2018 vp — EV 161/2018 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 11.12.2018, että suomalaisen merenkulun kilpailukyvyn parantamiseksi sekä suomalaisten alusten pitämiseksi Suomen lipun alla valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin, joilla verotus saatetaan tärkeimpiä vertailumaita vastaavaksi esimerkiksi nettopalkkajärjestelmää käyttäen.

Merenkulkijoiden eläkejärjestelmää uudistettiin vuoden 2016 alusta lukien. Uudistuksen tavoitteena oli, että merimieseläkejärjestelmän etuudet ja rahoitus vastaavat paremmin TyEL-järjestelmää, eläkekustannukset ja valtion maksuosuus vähenevät ja että uudistus on varustamojen kannalta mahdollisimman kustannusneutraali ja merenkulkijoiden kannalta hyväksyttävissä. Muutoksen seurauksena miehistötukena ei enää maksettu työnantajan sosiaaliturvamaksua, työttömyysvakuutusmaksua, ryhmähenkivakuutusmaksua eikä vapaaehtoisia vakuutusmaksuja. Lailla meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta (1176/2018) työnantajan työttömyysvakuutusmaksu palautettiin väliaikaisesti tuen piiriin. Valtio maksaa merenkulun tukena työnantajille takaisin puolet työnantajan osuudesta työttömyysvakuutusmaksuista, joka on maksettu niistä yleisesti tai rajoitetusti verovelvollisista työntekijöistä, joiden osalta on toimitettu ennakonpidätys. Työttömyysvakuutusmaksun palautus on väliaikainen ja se koskee vain vuonna 2018 aiheutuneiden kustannusten perusteella maksettavaa tukea.

Liikenne- ja viestintäministeriö on selvittänyt yhdessä valtionvarainministeriön kanssa nettopalkkajärjestelmän käyttöä Suomessa. Valtionvarainministeriö on asettanut 17.10.2018 merenkulun tukijärjestelmää selvittävän työryhmän. Työryhmän toimikausi on 15.10.2018–28.2.2019. Työryhmän tehtävänä on selvittää mahdollisuuksia siirtää varustamoiden miehistökustannustuessa nykyisestä ennakonpidätysten ja sosiaaliturvamaksujen palautusmenettelystä nettopalkkajärjestelmään.

Emmi Nykänen, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Moottorikelkkailureittien avaaminen raskaille moottorikelkoille

HE 185/2018 vp – EV 172/2018 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa moottorikelkkailureittien avaamista raskaille moottorikelkoille, laatii reitinpitäjille ohjeet reitin soveltuvuuden arvioimiseksi raskaille moottorikelkoille ja toimittaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle ja ympäristövaliokunnalle selvityksen moottorikelkkailureittien avaamisesta raskaille moottorikelkoille viimeistään toukokuun 2022 loppuun mennessä.

Raskaita moottorikelkkoja koskevat säädösmuutokset tulivat voimaan 31.12.2018. Liikenne- ja viestintäministeriö ja ympäristöministeriö ovat aloittaneet valmistelun ohjeiden laatimiseksi reitinpitäjille reitin soveltuvuuden arvioimiseksi raskaille moottorikelkoille. Tarkoituksena on saada ohjeet valmis-teltua vuoden 2019 aikana. Lisäksi ministeriöt ovat yhteistyössä Liikenne- ja viestintäviraston kanssa suunnitelleet moottorikelkkailureittien raskaille moottorikelkoille avaamisen seurannan to-teuttamista.

Aino Still, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Lex Malmi, Laki Helsinki-Malmin lentopaikasta

KAA 1/2017 vp – EK 5/2018 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin korvaavien lentokenttätoimin-tojen turvaamiseksi, jotta Malmin lentokentän ilmailutoiminnot voivat jatkua hyvien yhteyksien ja etäisyyksien päässä.

Liikenne- ja viestintäministeriö järjesti vuonna 2018 kaksi ylimääräistä hakukierrosta valtionavustus-ten myöntämiseksi ammatillisen yleisilmailun toimintaedellytyksiä tukevaan toimintaan. Valtion vuo-den 2018 ensimmäisessä lisätalousarviossa yleisilmailun tukemiseen varattiin 2 miljoonan euron lisämääräraha talousarvion momentille 31.10.41 Valtionavustus eräiden lentopaikkojen rakentami-seen ja ylläpitoon. Liikenne- ja viestintäministeriö myönsi vuonna 2018 yhteensä 3,34 miljoonaa eu-roa valtionavustuksia lentokenttäinfrastruktuurin kehittämiseen eri lentopaikoilla pääosin Etelä-Suo-messa. Avustukset kohdennettiin yleisilmailun toimintaedellytyksiä tukevaan toimintaan. Tavoit-teena on ollut olemassa olevan lentopaikkaverkoston kehittämistä tukemalla luoda edellytykset Mal-min lentokentän ilmailutoimintojen siirtämiselle lähialueilla sijaitseville lentopaikoille. Malmin lento-kentälle ei ole lähdetty etsimään yhtä yksittäistä korvaajaa, vaan kehittämään useita jo olemassa olevia lentopaikkoja niin, että ne voivat yhdessä vastaanottaa Malmin lentokentän nykyiset ilmailu-toiminnot. Valittu toimintamalli tukee laajan lentopaikkaverkoston ylläpitämistä ja kehittämistä kus-tannustehokkaalla tavalla.

Tatu Giordani, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

8 Maa- ja metsätalousvaliokunta

Riistavahinkolain vaikutukset

HE 90/2008 vp – EV 198/2008 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 12.12.2008, että annettavan riistavahinkolain vaikutuksia seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2010 loppuun mennessä.

Maa- ja metsätalousministeriö toimitti vuoden 2010 loppuun mennessä selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Selvityksessä todettiin, että riistavahinkolaissa ja -asetuksessa on otettu korostetusti huomioon erityisen merkittävien suurpetovahinkojen korvaaminen. Riistavahinkolain tuomat rakenteelliset uudistukset kuten vasahävikikorvausjärjestelmä ja poikkeuksellisen suurten porovahinkojen korvaaminen luotiin erityisesti suurpetokantojen aiheuttamien vahinkojen aiempaa kattavamman korvauksen varmistamiseksi ja porotalouselinkeinon turvaamiseksi.

On kuitenkin tullut esille seikkoja, joita ei vuoden 2010 selvityksessä vielä ollut todettavissa. Vuoden 2018 aikana valmisteltiin hallituksen esitys riistavahinkolain muuttamisesta HE 263/2018, jossa keskeisenä tavoitteena on edistää riistavahingon kärsijöiden tasapuolista kohtelua tilanteessa, jossa korvausvarat eivät riitä korvauksien täysimääräiseen suorittamiseen. Tavoitteen saavuttamiseksi esityksessä ehdotetaan poikkeuksellisen suuresta porovahingosta maksettavaa erityistä korvausta koskevaa sääntelyä (ns. Lex Halla) kumottavaksi. Myös suurpetoihin liittyvät porovahingot eriyttäisiin viljelys- eläin- ja irtaimistovahinkojen korvaamisesta siten, että viljelys-, eläin- ja irtaimistovahingot korvattaisiin jatkossa täysimääräisinä. Porovahinkoja koskevaan ilmoitukseen tulisi liittää esimerkiksi vahingon tarkan aika- ja paikkatiedon lisäksi valokuva vahingon kohteesta ja kohteen ympäristöstä. Vahinkopaikka tulisi myös merkitä maastoon. Esityksellä myös ajantasaistetaan maatalous- ja satovahinkojen korvaamista koskevaa säännöstöä.

Maa- ja metsätalousministeriö on käynnistänyt myös petovahinkoilmoitusten ja -hakemusten sähköistämishankkeen. Hanke on saatu sähköisen porovahinkoilmoituksen ja korvaushakemuksen osalta valmiiksi vuonna 2017. Tämä Pesä-sovellus on otettu käyttöön jo yli kolmasosassa paliskunnista ja se on nopeuttanut merkittävästi petojen aiheuttamien vahinkojen käsittelyä, koska vahinkoilmoitus siirtyy sähköisesti kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisen käsiteltäväksi. Vahinkojen paikkatiedot ovat myös olennaisella tavalla parantuneet. Hankkeen sähköinen vahingonilmoitus- ja korvaushakemusotio kotieläin-, viljelys- ja mehiläisvahinkoihin rajapintoineen on tarkoitus saattaa valmiiksi Ruokaviraston tukisovelluksen uusimisen yhteydessä 2019–2020. Myös siinä tarkoituksena on nopeuttaa vahinkoilmoitusten saamista riistavahinkorekisteriin sekä keventää kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten tallennustyötä.

Jussi Laanikari, ylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö

Maaseutu ja hyvinvoiva Suomi, valtioneuvoston selonteko

VNS 5/2009 vp — EK 7/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 28.4.2010 selonteon johdosta seuraavan kannanoton, jossa edellytetään, että:

1. Hallitus huolehtii maaseudun infrastruktuurin ja palveluiden kehittämisestä asukkaiden ja elinkeinojen tarpeet huomioon ottaen siten, että maaseutu on yhdenvertaisessa asemassa koko maahan nähden.
2. Hallitus edistää maaseudun elinkeinoelämän kehittymistä siten, että perinteisten elinkeinojen rinnalla kehitetään erityisesti sellaisia aloja, joilla on globaalisten muutosten seurauksena erityisvahvuuksia, esimerkkinä hajautettu uusiutuva energia ja puhdas ruoka.
3. Hallitus huolehtii maaseutua koskevan perustutkimuksen ja soveltavan tutkimuksen samoin kuin koulutuksen tarpeista siten, että ne voivat vastata uusiin, muun muassa globaaleista muutoksista johtuviin haasteisiin.
4. Hallitus ottaa valtiontaloudellisessa suunnittelussa huomioon maaseudun kehittämisen edellyttämät voimavaratarpeet ja ryhtyy toimenpiteisiin toimivamman yhteistyön luomiseksi eri hallinnonalojen viranomaisten välille saattaen samalla maaseutuvaikutusten arvioinnin ennakkotoimeksi kaikkeen sellaiseen kansalliseen päätöksentekoon, jolla on alueellisia vaikutuksia.

1.–4. Maa- ja metsätalousministeriö valmisteli yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) kanssa periaatepäätöksen maaseudun kehittämisestä, jonka TEM esitteli ja valtioneuvosto hyväksyi 24.2.2011. Maaseudun tulevaisuuden kannalta keskeiset haasteet, joihin periaatepäätöksellä pyritään vastaamaan, ovat:

1. Maaseudun väestön kaupunkeja nopeampaan ikääntymiseen varautuminen
2. Palvelujen saatavuuden varmistaminen maaseudulla
3. Liikenne- ja tietoliikenneinfrastruktuurin kattavuudesta ja kunnosta huolehtiminen
4. Maaseudun elinkeinojen elinvoimaisuuden edistäminen.

Kataisen hallitusohjelman mukaisesti kansallisen maaseutupolitiikan tehtävien hoito siirrettiin vuoden 2012 alussa maa- ja metsätalousministeriöstä työ- ja elinkeinoministeriöön. Edellä mainittujen ministeriöiden yhteisellä sopimuksella maaseutupolitiikan kansallisten tehtävien (mm. maaseutupolitiikan neuvosto, MANE, ent. maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä, YTR) ja lisäksi saaristoasiain neuvottelukunnan toiminta sekä niihin liittyvät resurssit on siirretty vuoden 2016 alusta maa- ja metsätalousministeriölle. Samalla on siirtynyt myös vastuu valtioneuvoston selonteon toteutuksen seurannasta.

Hallitus edistää lausumassa edellytetyjä toimia maaseudun infrastruktuurin, elinkeinoelämän kehittämisen sekä t&k&i-tarpeiden toteutusta ennen kaikkea alueellisesti ja paikallisesti toteutettavien maaseutu- ja koheesiopolitiikkaohjelmien tuella. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma

2014–2020 sisältää resursseja ja mahdollisuuksia toimeenpanna alueellisia ja paikallisia strategioita maaseutualueiden elämän laadun, ympäristön ja elinkeinotoiminnan edistämiseksi. Alueellisesti tavoitteena on erityisesti maaseudun elinkeinotoiminnan ja työllisyyden edistäminen.

Myös rakennerahastojen (EAKR ja ESR) rahoituksesta merkittävä osa kohdistuu erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen maaseutualueiden kehittämistoimenpiteisiin.

Valtuudet edellä mainitun sekä kansallisen kehittämisrahoituksen käytöstä ja päätöksenteosta on delegoitu pääosin alueille ja paikalliselle tasolle. Alueellisten strategioiden ja tavoitteiden mukainen toiminta tapahtuu eri hallinnonalojen ja maakuntien liittojen yhteistyönä. Alueellinen hallinnonalojen yhteistyö kaikissa maaseudun kehittämistoimissa on avainasemassa ja sitä korostetaan myös aluehallintoon kohdentuvassa ohjauksessa.

Vuoden 2019 talousarviossa on osoitettu 1 milj. euroa Kyläkaupat monipalvelukeskuksina –kokeilu-hankkeelle. Hankkeen tavoitteena on selvittää keinoja, joilla palveluiden säilyminen ja uudistaminen lähellä palveluita käyttäviä asukkaita ja yrityksiä voitaisiin turvata. Tavoitteena on hidastaa sitä trendiä, joka viime vuosikymmenten aikana on sulkenut monen kyläkaupan ovet. Maa- ja metsätalousministeriössä on valmisteltu hanketta, jonka haku avataan vuoden 2019 aikana. Valtioneuvosto asetti syksyllä 2017 Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän Suomen harvaan asuttujen alueiden mahdollisuuksien parantamiseksi toimikaudelle 1.11.2017–30.9.2019. Työryhmän tavoitteena on esittää konkreettisia toimenpiteitä harvaan asuttujen alueiden elinvoimaisuuden vahvistamiseksi. Työryhmä on vuoden 2018 aikana käsitellyt toimenpide-ehdotuksia, jotka kohdentuvat infrastruktuuriin, yrittäjyyteen ja työllisyyteen, palveluihin sekä biotalouteen. Työryhmä on säännöllisesti tiedottanut toimenpiteistä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Christell Åström, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Kaupallisen kalastuksen vakuutustuki

HE 129/2012 vp – EV 151/2012 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

2. Eduskunta edellytti, että hyljekantojen hoitosuunnitelma päivitetään.

2. Hyljekantojen hoitosuunnitelman päivitys on käynnissä Suomen riistakeskuksen hankkeena. Maa- ja metsätalousministeriön on tarkoitus pyytää hoitosuunnitelman luonnoksesta lausunnot ja hyväksyä lopullinen hoitosuunnitelma vuoden 2019 aikana.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Maija Mela, vanhempi hallitussihteeri, maa- ja metsätalousministeriö,
Janne Pitkänen, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Viljelylohkojen hyväksytty pinta-ala

HE 156/2012 vp – EV 7/2013 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 12.2.2013, että viljelylohkojen hyväksytyn pinta-alan muuttumisesta tukihakemusten käsittelyn aikana tai sen jälkeen aiheutuvien epäoikeudenmukaisten seuraamusten estämiseksi Suomi ajaa EU:n maatalousuudistuksessa tukihakemusten esitetyille (digitoiduille) viljelylohkotiedoille virallista asemaa hallinnon hyväksymänä pinta-alana.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy kaikkiin mahdollisiin kansallisiin toimiin, jotta maataloustuottajien oikeusturva taataan pinta-alojen ajantasauksissa ja että tuottajien asema turvataan muutoinkin säännösten soveltamisessa.

1.–2. Maa- ja metsätalousministeriö on pyrkinyt eri tavoin edistämään hallinnon hyväksymän pinta-alan palauttamista EU-asetuksiin. Komission kanssa on useissa yhteyksissä nostettu esiin digitointi ja pinta-alojen muutoksiin liittyvät ongelmat.

Maa- ja metsätalousministeriön johto on myös muissa hallinnollisen taakan vähentämistarpeeseen liittyvässä kirjelmöinnissä ja tapaamisissa komission virkamiesjohdon kanssa ottanut asiaa esille.

Maataloushallinnon asettaman peltolohkorekisterin selvityshankkeen (MMM031:00/2014) johtopäätöksissä tuodaan esiin kehittämistyökaluja pinta-aloihin liittyvissä prosesseissa ja moniin toimenpiteisiin on jo ryhdyttykin.

Selvityksen johtopäätösten mukaan Euroopan unionin lainsäädännön kehittäminen on keskeisessä roolissa pinta-alamuutosten vähentämiseksi, koska peltolohkolle ei ole määriteltävissä absoluuttisesti yhtä ja ainoaa oikeaa pinta-alaa. Mittaukseen vaikuttavat aina monet eri tekijät, mm. viljelijän viljelytoimenpiteet, erilaiset mittausvälineet ja menetelmät, mittaajan tulkinnot viljelyalan ulottuvuudesta yms. Selvityksen mukaan YMP:n yhteydessä EU-säädöksiin saatu 2 %:n marginaali, jolla pyritään peltolohkorekisterin pinta-alojen muutostarpeiden vähentämiseen rekisterin ajantasaistuksessa, tulisi olla Suomen peltolohkojen koko huomioon ottaen korkeampi. Toisaalta on muistettava, että selkeät virheet joudutaan edelleen korjaamaan ilman toleransseja. Näkyvät tukikelvottomat alueet tulee poistaa peltolohkorekisteristä, koska muutoin rekisterin laatu vähitellen heikkenee.

Peltolohkorekisteri on keskeinen väline, jonka perusteella komissio arvioi jäsenmaan hallinto- ja valvontajärjestelmän luotettavuutta ja kykyä suojata EU:n rahastoja riskeiltä, joten peltolohkorekisterin laadusta ja luotettavuudesta ei selvityksen mukaan ole syytä tinkiä. Useat jäsenmaat ovat saaneet ko. rekisterin puutteista jopa useiden kymmenien miljoonien eurojen rahoituskorjauksia. Tämä tarkoittaa sitä, että EU:n komissio voi rekisterin puutteiden ja virheiden vuoksi jättää maksamatta jäsenmaalle suuren määrän EU-rahoitusta. EU-säädösten lähtökohtana on, että viljelijä on itse vastuussa ilmoittamisestaan pinta-aloista, eikä hallinnon hyväksymää pinta-alaa säädöksissä tunneta.

YMP:n viimeisessä uudistuksessa on saatu EU-asetuksiin kaikkiin tuki- ja korvausmuotoihin yhteinen 100 euron takaisinperintäraja. Myös tämä auttaa osaltaan pienien pinta-alamuutosten hallinnoinnissa siten, että myös viljelijöiden taakkaa näissä takaisinperintäselvityksissä voidaan kevenittää. Toimijoiden koulutus nähtiin selvityksessä osaamistason parantamisen, osaamistason yhdenmukaistamisen ja laadun parantamisen tärkeäksi keinoksi. Pinta-alavalvonta- ja digitointiprosessien osallisten koulutusta on tarpeellista jatkaa ja tehostaa.

Maataloushallinnon ja maanmittauslaitoksen yhteistyö kuvien hankintaan, mittaukseen ja sen tekniikkaan liittyvissä asioissa on ollut keskeisessä asemassa ja sen merkitys on jatkossakin tärkeä.

Maanmittauslaitos kehittää muun muassa laserkeilausaineistoon perustuvaa nykyistä tarkempaa korkeusmallia. Ruokavirasto selvittää laserkeilausaineiston hyödyntämistä peltolohkokorekterin ylläpitotyössä.

Maaseutuvirasto (1.1.2019 lähtien Ruokavirasto) on kuulunut vuodesta 2016 alkaen kansalliseen ilmakuvausohjelmaan. Ohjelma yhdisti Maanmittauslaitoksen, Suomen metsäkeskuksen ja Ruokaviraston kuvaustarpeen yhdeksi kokonaisuudeksi. Ohjelman tavoitteena oli tehostaa hallinnonalan ortokuvahankintaa ja parantaa ajantasaisten ilmakuva-aineistojen saatavuutta. Ohjelman alkuvaiheessa Suomi on jaettu alueisiin, jotka ilmakuvaan viiden vuoden välein. Vuodesta 2020 alkaen maa jaetaan alueisiin, jotka ilmakuvaan kolmen vuoden välein. Ruokaviraston kannalta muutos mahdollistaa peltolohkokorekterin entistä paremman ajantasaisuuden.

Vaikuttaminen vuonna 2021 alkavan rahoituskauden linjauksiin on käynnissä. Vaihtoehtoisena valvontamenetelmänä komissio esittää jo kuluvalle rahoituskaudelle peltovalvontojen yksinkertaistamista uutta teknologiaa hyödyntämällä. Valvonnassa hyödynnettäisiin Sentinel-satelliittien tuottamaa aineistoa tai muuta vastaavantasoista aineistoa ja tämän aineiston koneellista analysointia ja luokittelua. Tämän valvontamenetelmän toivotaan avaavan ovia myös kohti kokonaisvaltaisempaa ja riskiperusteisempaa analysointia tukiehtojen täyttymisestä pienten, muun muassa pinta-alaan liittyvien, virheiden havainnoinnin sijaan.

Mirja Kiviranta, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Satovahinkovakuutusten vakuutusmaksuvero

HE 143/2013 vp – EV 196/2013 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 17.12.2013, että mahdollisuudet vakuutusveron välttämiseksi tai palauttamiseksi uudessa korvausjärjestelmässä selvitetään mahdollisimman nopeasti ottaen huomioon veron vaikutukset maatalouden kannattavuuteen ja tuottajien kiinnostukseen vakuutuksen ottamiseen.

Hallitus antoi 17.1.2019 eduskunnalle esityksen (HE 317/2018 vp) laiksi eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain (664/1966) väliaikaisesta muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi väliaikaisesti vakuutusmaksuverolakia siten, että satovahinko- ja kasvintuhoojavakuutukset vapautettaisiin vakuutusmaksuverosta lain voimaantulopäivästä vuoden 2027 loppuun.

Risto Sakki, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

Metsäpoliittisen selonteon toimeenpano

VNS 1/2014 vp – EK 13/2014 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 20.5.2014 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

1. maamme luontaisia edellytyksiä ja metsäalan osaamista nykyistäkin tehokkaammin hyödyntämällä vahvistetaan maamme asemaa maailman johtavana metsämaana;
2. maamme metsät kattavalla kestäväällä hoidolla ja hyödyntämisellä mahdollistetaan puun käytön lisääminen ja edistetään ilmastomuutokseen sopeutumista ehkäisten ilmastomuutoksen haittavaikutuksia – metsien hoidon ja käytön tulee olla hyväksyttävää ja tavoiteltavaa;
3. metsien monipuoliseen käyttöön perustuvaa aktiivista yrittäjyyttä edistetään muun muassa helpottamalla sukupolvenvaihdosten toteuttamista sekä edistämällä yhteismetsien muodostumista, joilla toimenpiteillä samalla ehkäistään metsälöiden pirstoutumista;
4. metsäalan kilpailukykyä lisäämällä luodaan edellytykset alan uusille investoinneille ja puunkäytön lisäämiselle;
5. metsäalan uudistumisen ja monipuolistamisen tueksi vahvistetaan monitieteistä tutkimusta ja
6. panostetaan nykyistä voimakkaammin ja määrätietoisemmin aloitteellisuuteen, koordinaatioon, johdonmukaisuuteen ja laaja-alaiseen vaikuttamiseen EU:n ja kansainvälisen metsä- ja ympäristöpolitiikan metsiä koskevien asioiden valmistelussa metsien monipuolisen käytön varmistamiseksi.

1–6. Valtioneuvosto hyväksyi helmikuussa 2015 Kansallinen metsästrategia 2025:n, joka linjaa metsäalan tärkeimmät tavoitteet ja hankkeet metsäalan kasvun, kilpailuvuon ja uudistumisen edistämiseksi. Metsästrategian linjaukset pohjautuvat metsäpoliittiseen selontekoon ja eduskunnan siitä tekemiin kannanottoihin. Strategia sisältää vision, strategiset päämäärät, tavoitteet mittareineen sekä strategisesti tärkeistä hankkeista muodostetun hankesalkun.

Metsästrategian hankkeita on toteutettu maa- ja metsätalousministeriön johdolla osana hallitusohjelman toimeenpanoa. Metsäala on kokonaisuudessaan kehittynyt vuonna 2018 suotuisasti. Metsäalan toimintaympäristö on suhteellisen kilpailukykyinen, mikä näkyy uusina investointeina, metsäalan uudistumisena ja puun käytön lisääntymisenä. Muun muassa EU:n ilmastopolitiikan valmisteluun on vaikutettu määrätietoisesti ja johdonmukaisesti. Lisäksi puumarkkinat toimivat ennustettavasti, yhteismetsien määrä kasvaa, Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain muutos mahdollistaa metsävaratiedon käytön tehostumisen kuten myös valmistumisvaiheessa oleva Metsätieto ja sähköiset palvelut –kärkihankekokonaisuus. Metsätilojen sukupolvenvaihdosten edistämiseen on luotu kannustimet. Talousmetsien monimuotoisuuden parantamisessa on edistytty muun muassa Monimetsähankkeen toimeenpanolla.

Vuoden 2018 aikana valmisteltiin Metsästrategian tarkistus, joka painottui strategisten hankkeiden ajantasaistukseen. Hankkeissa painottuivat aiempaa enemmän ilmastoviisas metsätalous, uudet puupohjaiset tuotteet ja palvelut sekä kansainvälinen ja EU-metsäpolitiikka. Metsäneuvosto hyväksyi tarkistusesityksen marraskuussa 2019 ja se on tarkoitus hyväksyä valtioneuvoston periaatepäätöksenä helmikuussa 2019.

Marja Kokkonen, metsäneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Uudistetun maatalouspolitiikan toimeenpanoon liittyvät lausumat

HE 140/2014 vp – EV 229/2014 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 16.12.2014, että tukijärjestelmän pysyvän nurmen säilyttämisvelvoitteeseen liittyen, että maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä nurmikierron katkaisemisesta todettua noudatetaan tukisäännöksiä sovellettaessa.
2. Eduskunta edellytti edellyttää, että hallitus toimii aloitteellisesti EU:n maatalouspolitiikan yksinkertaistamiseksi ja tukien hallinnointiin liittyvän byrokratian karsimiseksi.
3. Eduskunta edellytti, että maatalouden suorat tuet, kansalliset tuet kuin myös Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmankin mukaiset tuet maksetaan ajallaan ja siinä aikataulussa kuin nykyisinkin, mikäli EU:n säännöksistä ei suoranaisesti muuta johdu.
4. Eduskunta edellytti esityksen pohjalta säädettävien lakien tulkinnan seuraamista ja maa- ja metsätalousministeriön varmistavan, etteivät lakien perusteella annettavat valtioneuvoston asetukset, ministeriön asetukset, Maaseutuviraston määräykset tai soveltamisohjeet ole ristiriidassa valiokunnan mietinnössä esitettyjen linjausten kanssa, ja että maa- ja metsätalousministeriö toimittaa valiokunnalle vuosittain selvityksen lakien soveltamisesta.

Laki Euroopan unionin suorista tuista maataloudelle annetun lain muuttamisesta (1356/2014) ja laki maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain muuttamisesta (1358/2014) ovat tulleet voimaan 1.1.2015. Lakeihin on tehty viimeksi vuoden 2019 alussa voimaan tulleita muutoksia mm. EU:n lainsäädännön muutosten takia.

1. Pysyvän nurmen säilyttämisvelvoitteeseen liittyen Maaseutuvirasto (1.1.2019 lähtien Ruokavirasto) on ohjeistanut ilmeisen virheen säännön soveltamisesta niihin tapauksiin, joissa nurmi halutaan muuttaa takautuvasti vihantaviljaksi.
2. EU:n maatalouspolitiikan yksinkertaistamiseen ja tukien hallinnointiin liittyvän byrokratian karsimiseen liittyviä kohtia on asetettu maa- ja metsätalousministeriön EU-vaikuttamisen prioriteeteiksi vuodelle 2015 ja 2016. Maatalouskomissaari Hoganin pyyntöön yksinkertaistamis ehdotuksista on vastattu laajalla konkreettiset asetusmuutokset ja perustelut sisältävällä koosteella. Vuoden 2018 EU-vaikuttamisessa tavoitteet asetettiin tulevan kauden EU:n maatalouspolitiikkaan ja sen toimeenpanon huomattavaan yksinkertaistamiseen liittyviksi. Komissio on keväällä ja kesällä 2015 tehnyt ja saattanut voimaan ensimmäiset konkreettiset ehdotuksensa yksinkertaistamiseksi. Muutokset toteutettiin asetuksilla (EU) 2015/747 ja (EU) 2015/1383 sekä neljän komission antaman työasiakirjan muuttamisella. Yksinkertaistamistyötä jatkettiin muuttamalla täytäntöönpanoasetusta (EU) N:o 809/2014 asetuksella (EU) 2015/2333 ja delegoitua asetusta (EU) N:o 639/2014 asetuksella (EU) 2016/141 muun muassa tuotantosidonnaista tukea koskevien sääntöjen yksinkertaistamiseksi vuodesta 2016 alkaen.

Valvontaseuraamusten yksinkertaistamiseksi annettiin vuonna 2016 komission delegoitu asetusta (EU) 2016/1393. Muutokset mahdollistavat muun muassa seuraamusten laskemisen ruokintapäivien perusteella sekä ns. keltaisen kortin lievemmän seuraamuskäytännön.

Yleisen rahoitusasetuksen ja siinä yhteydessä muutettavien perusasetusten (Omnibus-asetus) muutos (EU) 2017/2393 mahdollisti maatalojen neuvontapalvelujen valintamenettelyn yksinkertaista-

misen ja aktiiviviljelijätarkastelussa kieltolistan soveltamisesta luopumisen. Täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 809/2014 muutos asetuksella (EU) 2018/746 mahdollisti pinta-alamonitoroinnin ja erityisesti sen pilotointien hyödyntämisen jo vuodelle 2018.

Komissio antoi suoriin tukiin kuuluvan viherryttämistuen säädösten yksinkertaistamishdotuksia vuonna 2016, mutta niiden merkitys Suomessa on vähäinen. Yleisen rahoitusasetuksen ja siinä yhteydessä muutettavien perusasetusten (Omnibus-asetus) käsittelyn yhteydessä saatiin voimaan tiettyjä yksinkertaistavia muutoksia. Suorien tukien perusasetuksen muutos mahdollistaisikin tiettyjä muutoksia muun muassa pysyvien nurmien sääntöjen soveltamiseen, kuten kynnön huomioon ottamisen pysyvän nurmen muodostumisen katkaisijana. Muutos vastaa osittain Suomen esityksiä, mutta eroaa niistä siten, että Suomi oli esittänyt kynnön sijaan mainintaa muokkauksesta. Alemman asteisen delegoidun säädöksen muutos liittyen pysyvän nurmen sääntöihin tuli voimaan 20.11.2018. Sen ja komission vuonna 2019 julkaistavan pysyvän nurmen työasiakirjan muutoksen perusteella arvioidaan vuonna 2019 pysyvän nurmen määritelmän muutosten toimeenpanomahdollisuudet.

3. Euroopan unionin lainsäädännöstä tulee vaatimus maksujen suorittamisesta vasta sitten kuin sekä hallinnollinen ja paikan päällä tehtävä valvonta on saatettu loppuun. Tähän on poikkeuksena ainoastaan maaseudun kehittämistuen ennakkomaksun mahdollisuus sen jälkeen kun hallinnolliset valvonnat on saatettu päätökseen. Näiden säännösten noudattamatta jättäminen johtaa EU-palautuksen keskeytykseen ja/tai menettämiseen. Näiden menetysten välttämiseksi maksuaikataulut on sopeutettu voimassa oleviin Euroopan unionin säädöksiin. Lisäksi yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) uudistus on tuonut vuonna 2015 käyttöön uusia tietojärjestelmiin rakennettavia elementtejä, jotka eivät mahdollista täysin samanlaista maksuaikataulua kuin aiempina vuosina. Muun muassa tietojärjestelmien rakentamista on priorisoitu siten, että saadaan maksuun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ne tuet, joiden saajina on laajin joukko viljelijöitä. Rahoituskauden edetessä tilanne on kehittynyt ja vuosien 2017 ja 2018 EU:n suorien tukien tukimäärästä maksettiin kummankin vuoden joulukuussa noin 95 prosenttia. Suomi on aloitteellisesti ehdottanut yksinkertaistamista ja etsinyt yhteistyökumppaneita myös tukien maksusmahdollisuuksien aikaistamiseksi. Suomi on edelleen yksinkertaistamishdotuksissaan, samoin kuin voimassa olevan asetuksen valmisteluvaiheessa, ehdottanut muun muassa mahdollisuutta suorien tukien ennakkomaksuihin hallinnollisten valvontojen perusteella. Omnibus-asetuksen yhteydessä tehdyn yksinkertaistamistyön tuloksena ohjelmaperusteisten tukien ennakoiden maksaminen on edelleen mahdollista samoilla aikatauluilla kuin aiemminkin.

Taloudellisen tilanteen vaikutuksesta EU:n lainsäädäntöön vuodelle 2018 tehtiin kolmen aiemman vuoden tapaan poikkeus, mutta nyt vain jäsenvaltion perustellun pyynnön nojalla. Tämä poikkeus mahdollisti muun muassa sen, että kuivuuden aiheuttamien ongelmien vuoksi luonnonhaittakorvauksen ennakkona voitiin 75 %:n sijaan maksaa 85 % korvauksesta lokakuun 2018 alussa. Muiden maksatusten toteutumaa on kuvattu kohdassa 4 mainitussa selvityksessä.

4. Maa- ja metsätalousministeriön lähtökohtana lakien soveltamisessa, niitä alempiasteisten säädösten antamisessa ja Maaseutuviraston (1.1.2019 lähtien Ruokavirasto) ohjauksessa on ollut se, että tulkinnat ovat Euroopan unionin lainsäädännön mukaisia ja siten turvataan käytettävissä olevin keinoin EU-rahoituksen täysimääräinen tulouttaminen. Maa- ja metsätalousministeriö on toimittanut 21.12.2018 eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvityksen HE 140/2014 vp kuuluneiden lakien soveltamisesta vuoden 2018 osalta (Dnro 2050/01.06.02/2018).

Arja-Leena Kirvesniemi, maatalousneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Yhteisäluelain muutostarpeiden arviointi

HE 192/2014 vp – EV 353/2014 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää osakaskuntia koskevan yhteisäluelain (758/1989) muutostarpeiden arvioimista osakkaiden keskinäisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja osakaskuntatoiminnan kehittämiseksi.
2. Eduskunta edellyttää, että kalastuslain 13 §:n mukaisen lupajärjestelmän käytännön toimivuutta kaupallisten kalastajien kalavesien saantiin sekä kotimaisen pyydetyn kalan tarjontaan seurataan ja vaikutusten arvioinnista toimitetaan selvitys maa- ja metsätalousvaliokunnalle kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulon jälkeen.

1. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa

"Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että sen aiemmin tekemän selvityksen perusteella yhteisäluelain laajemmalle uudistamiselle ei havaittu olevan erityistä tarvetta tai edellytyksiä. Lain perusrakenteen voidaan selvityksen perusteella edelleen arvioida toteuttavan osakkaiden yhdenvertaisuuden siltä edellytetyllä tavalla sekä mahdollistavan tehokkaan osakaskuntatoiminnan osakkaille kuuluvan yhteisomaisuuden hyödyntämiseksi ja sen arvon turvaamiseksi."

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Pentti Lähteenoja, ylijohtaja, maa- ja metsätalousministeriö

2. Uuden kalastuslain mukaan kalatalousalueiden on laadittava ja otettava käyttöön aluettaan koskeva käyttö- ja hoitosuunnitelma. Käyttö- ja hoitosuunnitelmien on sisällettävä muun muassa kaupalliseen kalastukseen ja kalastusmatkailutarkoitukseen hyvin soveltuvien alueiden määrittäminen sekä kullakin kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvalla alueella kaupalliseen kalastukseen soveltuvien pyydysten määrittäminen. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus hyväksyy käyttö- ja hoitosuunnitelman. Kalastuslain 13 §:n mukaista alueellista lupaa kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen voidaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimesta tietyin ehdoin myöntää kalavarojen kestävän tuoton ja hyödyntämisen sekä käyttö- ja hoitosuunnitelman toteutumisen turvaamiseksi. Lapin, Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kalatalousviranomaiset päättivät joulukuussa 2017 uusien kalatalousalueiden rajoista. Uudet kalatalousalueet ovat aloittamassa toimintaansa ja käyttö- ja hoitosuunnitelmien laadinnan. Vasta kun uudet käyttö- ja hoitosuunnitelmat on hyväksytty, voidaan myös kalastuslain 13 §:ssä tarkoitettuja alueellisia lupia myöntää. Tämän vuoksi 13 §:n mukaisen luvan käytännön toimivuutta ei vielä voida selvittää.

Orian Bondestam, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Metsähallituksen uudelleenorganisointia koskeva lainsäädäntö

HE 132/2015 vp – EV 25/2016 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

2. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousvaliokunnalle toimitetaan vuoden 2017 loppuun mennessä selvitys nyt säädettävän lainsäädännön vaikutuksista.

2. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön yhdessä laatima selvitys Metsähallitusta koskevan lainsäädännön vaikutuksista on toimitettu eduskuntaan joulukuussa 2017.

Uuden lain myötä Metsähallituksen yleistävä ei muuttunut, vaan tehtävänä on edelleen toimia valtion maa- ja vesialueiden haltijana. Suurin lain tuoma muutos on metsätalouden tulosalueen muuttaminen osakeyhtiöksi (Metsähallitus Metsätalous Oy), jota Metsähallitus hallinnoi ja jonka omistajaohjauksesta se vastaa. Laki selkeytti erätalousjohtajan asemaa ja eräasioiden hoitoa julkisissa hallintotehtävissä. Julkisia hallintotehtäviä myös laajennettiin mm. kulttuuriperinnön suojelun osalta. Tavoitteena on aikaisempaa yhtenäisempi ja yhteistyöhön valmiimpi organisaatio. Asia ei anna enää aihetta muihin toimenpiteisiin.”

Leena Arpiainen, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttaminen

HE 142/2015 vp – EV 32/2016

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että alkutuotannon asemaa markkinoilla vahvistetaan kaikissa tuotantosuunnissa.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Lausumassa mainitun hallituksen esityksen (HE 142/2015) perusteella annettu maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muutos mahdollisti tuottajaorganisaatioiden hyväksymisen tietyillä tuotealoilla. Tuottajaorganisaatiot voivat vahvistaa tuottajien asemaa muun muassa siksi, että niille on sallittu tietyt poikkeukset yleisestä kilpailulainsäädännöstä. Esityksen käsittelyn yhteydessä eduskunta kiinnitti huomiota siihen, että hyväksymismahdollisuus tulisi laajentaa kaikille tuotealoille. Maa- ja metsätalousministeriö valmisteli hallituksen esityksen (HE 144/2016) maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttamisesta. Laki (1074/2016) tuli voimaan 1.1.2017. Se mahdollistaa tuottajaorganisaatioiden hyväksymisen kaikilla tuotealoilla. Lisäksi se mahdollistaa elintarvikeketjun kaikkien toimijoiden yhteisten toimialaorganisaatioiden perustamisen. Lausumassa edellytetty toimenpide on siten toteutettu.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.”

Aku-Petteri Korhonen, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Tenojoen kalastussääntöä koskeva sopimus

HE 239/2016 vp – EV 16/2017 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että Maanmittauslaitokselle varataan riittävät taloudelliset ja henkilöstölliset resurssit Tenjoen kalastussääntöä koskevan sopimuksen ja kalastussäännön määrittämien aiheuttamien menetysten korvaamiseksi annetun lain (501/1991) mukaisten vanhojen korvaustoimitusten loppuunsaattamiseksi nopealla aikataululla.

2. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö tarkastelee yhdessä Norjan kanssa sopimuksen yleistä toimivuutta ja kalakantojen kehityssuuntia viimeistään kolmen vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta. Lisäksi saamelaisten sekä muualla asuvien kiinteistönomistajien kalastusoikeuksien laajuutta ja käyttöä tulee arvioida. Samalla on myös selvitetävä edellytykset siirtymiselle päivä- ja kausikohtaisiin kalastuskiintiöihin.

1. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa

”Maanmittauslaitos on eduskunnan edellyttämällä tavalla lisännyt resursseja Tenojoen kalakorvaustoimitusten edistämiseen vuodesta 2018 alkaen. Kalakorvaustoimituksia jatketaan sitä mukaan, kun kalastusoikeudet on lainvoimaisesti ratkaistu.”

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Jere Rajalin, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

2. Tenon kalastussopimus tuli voimaan 1.5.2017 ja kalastuskausi alkoi 1.6.2017. Toisen kalastuskauden osalta pääpaino on ollut sopimuksen toimeenpanossa ja sopimukseen liittyvän Tenon lohikantojen hoitosuunnitelman valmistelussa. Hoitosuunnitelmaa laatii Suomalais-Norjalainen Tenojoen lohikantojen hoitotyöryhmä, missä on kalataloushallinnon sekä kalastusoikeuden haltijoiden edustajia. Suunnitelmassa tullaan käsittelemään osaltaan myös uuden kalastussopimuksen vaikutuksia eri kalastajaryhmille. Lapin ELY-keskuksen perustamalle (kalastus)sopimuksen paikalliselle seurantar ryhmälle laadittiin arviointipohja sopimuksen vaikutusten arvioinnin helpottamista varten, mutta asiaa käsitellään vasta tämän työryhmän seuraavassa kokouksessa ensi syksynä.

Suomalais-Norjalainen Tenon seuranta- ja tutkimusryhmä julkaisi raportin Tenon lohikantojen tilasta vuoden 2018 joulukuussa. Tulosten mukaan havaittiin Tenojoen vesistön lohikantoihin kohdistuvan kalastuskuolevuuden pienentyminen Tenon pääuoman sekakantakalastuksessa, mikä johtuu pääasiassa uuden Tenon kalastussopimuksen mukaisesti pienentyneestä kalastuspaineesta. Raportin havainnot eri lohikantojen tilasta vastasivat suuruusluokaltaan ennako-oletuksia kalastuskuolevuuden muutoksista ja kantojen elpymiseen tarvittavasta ajanjaksosta (1–2 lohisukupolvea). Tenossa on noin 30 lohikantaa, josta heikoimmat sijaitsevat vesistön latvaosissa. Latvajoissa (Kárášjohka, lešjohka and Anárjohka/Inarijoki) ja Tenon pääuomassa kutukantatavoitteen saavuttaminen oli heikkoa ja hyödynnettävä lohikannan ylijäämä oli pieni. Viimeisen neljän vuoden aikana alueilta on jäänyt puuttumaan yhteensä noin 30 000 kg naaraslohia, joka olisi tarvittu kutukantatavoitteen täyttymiseen.

Tapio Hakaste, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta Ruoka2030 Suomi-ruokaa meille ja maailmalle

VNS 2/2017 vp – EK 21/2017 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. edistää nykyistä tehokkaammin ruokamarkkinoiden aitoa toimivuutta ja kilpailullisuutta ja tarvittavin lainsäädäntötoimin huolehtii markkinoiden tasapuolisesta kilpailuasetelmasta,

2. asettaa elintarvikeketjun eri osien ruokahävikin vähentämiseksi numeeriset tavoitteet sekä selvittää elintarvikkeiden päiväysmerkintöjä koskevat uusimistarpeet ruokahävikin vähentämiseksi,
3. lisää ja tehostaa systemaattisesti ruokasektoria koskevaa ennakko vaikuttamista EU-lainsäädännön valmistelussa,
4. varaa riittävät taloudelliset ja toiminnalliset resurssit elintarvikkeiden ja veden viennin pitkäjänteiseen ja suunnitelmalliseen edistämiseen, sekä
5. helpottaa kotimaisen ruuan ja lähiruuan pienimuotoista jalostusta.

1. Maa- ja metsätalousministeriö asetti keväällä 2017 selvitysmiehen, jonka tehtävänä oli laatia toimenpide-ehdotukset ruokaketjun arvonnallisen kasvattamiseksi ja yritysten elintarvikevienti-yhteistyön parantamiseksi. Työssä myös kartoitettiin, millaisia lainsäädännön tai muita kehittämistarpeita näiden tavoitteiden saavuttaminen mahdollisesti edellyttää. Kesäkuussa 2017 valmistunutta selvitystä hyödynnettiin selonteon toimeenpanosuunnitelman valmistelussa, toimeenpanosuunnitelmatyöhön osallistui laajasti ruokaketjun toimijoita. Selonteon toimeenpanosuunnitelma on valmistunut ja selonteon toimenpiteitä toteutetaan laajassa yhteistyössä ruokaketjun eri toimijoiden kanssa.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti kesäkuussa 2018 selvityshenkilöksi vuorineuvos Reijo Karhisen pohtimaan keinoja kannattavuuskehityksen suunnan muuttamiseksi. Koko ruokaketju osallistettiin selvitystyöhön mm. laajan verkkokeskustelun sekä alueellisten ja kansallisten työpajojen kautta. Sidosryhmätyöllä kerättiin osallistujilta näkemyksiä ja konkreettisia kehittämisideoita suomalaisen maatalouden ja koko ruokaketjun edistämiseksi sekä siitä, minkälaista ruuantuotantoa meillä tulevaisuudessa pitäisi olla. Selvitystyö valmistuu helmikuussa 2019.

Hallituksen esitys elintarvikemarkkinalaiksi annettiin eduskunnalle 13.9.2018 ja laki (1121/2018) tuli voimaan vuoden 2019 alussa. Elintarvikemarkkinalaissa varmistetaan tuottajille mahdollisuus saada maataloustuotteiden myyntiä koskevat sopimukset kirjallisina ja siten, että ne sisältävät tietyt vähimmäisehdot. Lisäksi pyritään estämään kohtuuttomien ehtojen ja hyvän liiketavan vastaisten menettelyjen käyttö maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden kaupassa. Laissa säädetään myös elintarvikemarkkinavaltuutuksesta, joka valvoo vaatimusten ja kieltojen noudattamista.

2. Maa- ja metsätalousministeriö esittää ruokahävikin numeeriseksi vähennystavoitteeksi -50 % vuoden 2012 tasoista. Tavoite noudattaa YK:n Agenda 2030 kestävä kehityksen tavoitteita, joihin komissio ja EU-parlamentti tähtäävät. Vuodelta 2012 on kansallista hävikkitietoa koko ruokaketjusta. Ruokahävikin mittausta ja seurantatietoja vuosilta 2017–18 on saatu kotitalouksien ja ruokapalveluiden osalta Luonnonvarakeskuksen Wastestimator-hankkeesta. Koko ruokaketjun hävikkitietojen keruuseen sekä ruokahävikin vähentämiseen ohjaa valtakunnallinen jättesuunnitelma (VALTSU). Komission jätedirektiivin täytäntöönpanoasetuksissa määritetään jäsenmaita lakisääteisesti velvoittavasta ruokahävikin seurannan ja tilastoinnin vähimmäislaatusoista, tiedonkeruun kattavuudesta, viiteajankohdista sekä tietojen julkaisemisesta ja toimittamisesta komissioon. Suomessa Luonnonvarakeskus tulee osaltaan vastaamaan asetuksen toimeenpanosta ministeriöiden (MMM, TEM, YM) ja ruoka-alan Ruokahävikki seuranta ja tiekartta -yhteistyöhankkeessa 2018–2020. Myös komissio pureutuu päiväysmerkintöjen rooliin osana Food waste and loss platformin työtä, johon Suomi osallistuu aktiivisesti.

VN TEAS -hanke ”Lainsäädäntötarkastelulla ruokahävikkiä pienemmäksi – Lexfoodwaste -hanke” tarkasteli myös päiväysmerkintöjä ja muistuttaa toimijan vastuusta käyttää viimeinen käyttöpäivä -merkintää ainoastaan helposti pilaantuville tuotteille. Kehityskohta on vakiintuneissa toimintatavoissa, ei lainsäädännössä.

3. Maa- ja metsätalousministeriö on aktiivisesti osallistunut EU:n Elintarvikeketjun parempaa toimivuutta käsittelevän korkean tason työryhmän (HLF) ja sen alaisten asiantuntijatyöryhmien kokouksiin. Komissio antoi 12.2.2018 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi epäterveistä kaupan käytännöistä yritysten välisissä suhteissa elintarvikeketjussa. Ehdotusta käsiteltiin sekä Bulgarian että Itävallan puheenjohtajuuskaudella tiiviisti ja kompromissi Euroopan parlamentin kanssa saatiin aikaan 19.12.2018. Direktiivillä pyritään vähentämään epäterveitä kaupan käytäntöjä maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden toimitusketjussa ottamalla käyttöön koko EU:ssa suojelun yhteinen vähimmäistaso, joka muodostuu erityisesti kiellettyjen käytäntöjen luettelosta. Direktiiviä sovelletaan toimijoihin ns. dynaamisen mallin mukaisesti, missä pienemmät tavarantoimittajat on suojattu liikevaihdoltaan aina isompia ostajia vastaan. Suojaus kattaa mikroyritykset (liikevaihto korkeintaan 2 milj. euroa), pienet (2–10 milj. euroa), keski-suuret (10–50 milj. euroa) sekä ns. mid-range yritykset, joiden vuosittainen liikevaihto on (50–150 milj. euroa) ja (150–350 milj. euroa). Direktiivin mukaisesti jäsenvaltioiden on myös nimettävä toimivaltainen valvontaviranomainen, joka vastaa kieltojen täytäntöönpanon valvonnasta kansallisella tasolla. Jäsenmaiden tulee julkaista tarvittavat säädökset 24 kuukauden ja niitä tulee soveltaa 30 kuukauden kuluttua direktiivin voimaantulosta.

MMM:n hallinnonalan EU-vaikuttamista eri instituutioihin ja jäsenmaiin on tehostettu. Vaikuttamisen painopisteenä on erityisesti komission esitys yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksesta. Komissio antoi esityksen 1.6.2018 ja sen käsittely jatkuu vuonna 2019. Eri yhteyksissä on monipuolisesti tuotu esille Suomen kantoja (esityksissä, puheissa, kirjallisesti). Seuraavan rahastokauden kansallista valmistelua on jatkettu ja varautumista eri lopputulemiin edistetty. Lisäksi osallistutaan aktiivisesti eläin- ja kasvinterveyden kansainväliseen yhteistyöhön, kansainvälisen kasvinterveysvuoden 2020 järjestämiseen (Suomen aloite) ja kansainvälisten standardien ja EU-säädösten kehittämiseen.

4. Maa- ja metsätalousministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö rahoittavat elintarvikkeiden ja juomien vienninedistämiseen keskittyvää, Business Finland Oy:n toteuttamaa Food From Finland -kasvuohjelmaa. Hallituksen kärkihankerahoitusta on ohjattu Elintarviketurvallisuusvirastolle (1.1.2019 lähtien Ruokavirasto) vientimahdollisuuksia avaaviin markkinoillepääsyhankkeisiin, vientivalvontajärjestelmien kehittämiseen, pk-elintarvikeyritysten neuvontaan ja vientivalmiuksien parantamiseen sekä sähköisen, Kiinan viranomaisten vaatiman, eläinlääkintötodistusjärjestelmän kehittämiseen. Maa- ja metsätalousministeriö on myös resurssoinut Kiinaan elintarvikkeiden vientiin keskittyvän attasean. Ulkoministeriö avasi Etelä-Koreaan Souliin sijoitettavan attasean haun. Maa- ja metsätalousministeriö on ohjannut rahoitusta ammattikorkeakoulutasoisen elintarvikkeiden vientiosaaja-koulutuksen toteuttamiseen, elintarvikeviennin kehittämis- ja koordinoitihankkeeseen, viljatuotteiden vientivalmiuksien lisäämiseen sekä kotimaisen tuotannon erityispiirteiden terävöittämiseen suhteessa kilpailijamaihin. Maa- ja metsätalousministeriö on ohjannut rahoitusta myös vesialan kansainvälistymiseen.

5. Maa- ja metsätalousministeriö on tehnyt lukuisia lainsäädännöllisiä muutoksia, joilla on helpotettu maatalojen suoramyyntiä ja pienimuotoisesti jalostettujen elintarvikkeiden markkinoillepääsyä. Säädöksiä joustavoitetaan edelleen elintarvikelainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä. Elintarviketurvallisuusvirasto (1.1.2019 lähtien Ruokavirasto) on tuottanut runsaasti opasmateriaalia Elintarvikealan pk-yritysten neuvonta-kärkihankkeessa, jossa on myös tehty koulutus- ja neuvontakierroksia sekä tehostettu yhtenäisten viranomaistulkintojen aikaansaamista ja uuden palvelumallin toteuttamista.

Anna-Leena Miettinen, yksikön päällikkö, maa- ja metsätalousministeriö

Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain, riistahallintolain ja riistavahinkolain 46 §:n muuttaminen

HE 117/2017 vp – EV 142/2017 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa seuraavan valtiontalousarvioesityksen yhteydessä esityksen, jolla nuorten riistanhoitomaksua alennetaan.

Riistanhoitomaksusta annetun lain 1 §:n muutos tuli voimaan 1.1.2019. Lailla vahvistettiin alle 18-vuotiaan riistanhoitomaksun suuruudeksi 20 euroa.

Sami Niemi, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain muuttaminen

HE 170/2017 vp – EV 173/2017 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousvaliokunnalle toimitetaan vuoden 2020 loppuun mennessä selvitys nyt säädettävän lainsäädännön vaikutuksista.

Lakimuutos tuli voimaan 1.3.2018. Lainsäädännön vaikutuksista tehdään selvitys vuoden 2020 loppuun mennessä.

Niina Riissanen, ylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö

Huoneistotietojärjestelmän uudistuksen siirtymäjärjestelyjen toimivuus

HE 127/2018 vp – EV 168/2018 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että uudistukseen siirtymistä ja siirtymäjärjestelyjen toimivuutta seurataan tarkoin ja tarvittaessa ryhdytään korjaaviin toimenpiteisiin sekä, että maa- ja metsätalousministeriö toimittaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiaa koskevan selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Maa- ja metsätalousministeriö toimittaa siirtymäjärjestelyjen toimivuutta koskevan selvityksen eduskunnalle vuoden 2022 loppuun mennessä.

Susanna Paakkola, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Seuraavat eduskunnan lausumat ja kannanotot, jotka ovat tulleet valtioneuvostolle 8.3.2019 jälkeen, on merkitty valtioneuvoston yleisistunnon pöytäkirjaan ja valtioneuvosto on päättänyt ryhtyä niistä aiheutuviin toimenpiteisiin. Tarkempi selvitys toimenpiteistä sisällytetään hallituksen vuoden 2019 vuosikertomukseen.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kalastuslain muuttamisesta

HE 309/2018 vp – EV 300/2018 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää mahdollisimman pikaisesti lainmuutostarpeet liittyen kalastusoikeuden omaavien koskitilojen oikeuteen osallistua kalatalousalueiden toimintaan sekä arvioi lainmuutostarpeet osakaskuntien vähemmistöosakkaiden oikeuksien vahvistamiseksi erityisesti Ylä-Lapin tilanne huomioiden.

9 Puolustusvaliokunta

Asevelvollisten taloudelliset etuudet

HE 37/2007 vp — EV 110/2007 vp

Puolustusvaliokunta

Eduskunta edellytti 11.12.2007, että hallitus ryhtyy toimiin varusmiespalvelusajan ottamiseksi huomioon eläkkeen määräytymisessä sekä kotiuttamisrahan maksamiseksi palveluksesta kotiutuville. Eduskunta edellyttää lisäksi, että asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia kehitetään edelleen.

"Asevelvollisten taloudellista ja sosiaalista asemaa on pyritty kehittämään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti. Asevelvollisten etuuksien kehittämistä koordinoi puolustusministeriön poikkihallinnollinen yhteistyöfoorumi, joka on toiminnassaan systemaattisesti korostanut asevelvollisten taloudellisten ja sosiaalisten etujen parantamisen sekä heidän yhteiskunnallisen asemansa (työelämä, opinnot) arvostamisen merkitystä.

Yhteistyöfoorumin linjausten mukaisesti asevelvollisten taloudellisia etuuksia on parannettu viimeksi 1.1.2015 lukien korottamalla asevelvollisten päivärahoja ja erilliskorvauksia.

Reserviläispalkan maksuperusteet uusittiin vuonna 2008, jolloin reserviläispalkka sidottiin puolustusministeriön palkkataulukkoon." Tämän mukaisesti reserviläispalkkoja korotettiin viimeksi 1.8.2018 lukien.

"Varusmiespalvelusajan mahdollinen huomioon ottaminen eläkkeen määräytymisessä sekä mahdolliseen kotiuttamisrahaan liittyvät toimenpiteet kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon-alalle. Ottaen huomioon taloudellisten tukien kokonaisuus, sosiaali- ja terveysministeriö ei ole pitänyt tarpeellisena kotiuttamisrahan palauttamista."

Janne Torvinen, ylitarkastaja, puolustusministeriö

Valtioneuvoston puolustuselonteko

VNS 3/2017 vp – EK 23/2017 vp

Puolustusvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että kaikki eduskuntapuolueet kattava parlamentaarinen seuranta järjestetään myös tulevien turvallisuutta koskevien selonteiden valmistelun yhteydessä.

Valtioneuvosto antoi eduskunnalle helmikuussa 2017 puolustuselonteon, joka käsiteltiin vuoden 2017 aikana. Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko puolestaan käsiteltiin eduskunnassa vuonna 2016 (VNS 6/2016 vp – EK 29/2016). Näiden selonteiden valmistelua on seurannut eduskunnan puhemiesneuvoston marraskuussa 2015 asettama parlamentaarinen seurantar ryhmä. Valtioneuvosto antoi eduskunnan käsiteltäväksi toukokuussa 2016 selonteon sisäisestä turvallisuudesta, jonka käsittely saatettiin eduskunnassa loppuun vuonna 2017 (VNS 5/2016 vp – EK

8/2017) Selonteko valmisteltiin tiiviissä vuorovaikutuksessa ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon ja puolustuselonteon valmistelun kanssa.

Eduskuntaa informoidaan selontekojen toimeenpanosta perustuslain 47 ja 97 pykälien nojalla. Lisäksi selontekojen toteutumisesta raportoidaan osana hallituksen vuosikertomusta. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että turvallisuutta koskevien selontekojen yhteydessä järjestetään parlamentaarinen seuranta.

Timo Lankinen, alivaltiosihteeri, valtioneuvoston kanslia

Lennoikkien ja miehittämättömien ilma-alusten torjunta

HE 72/2018 vp – EV 98/2018 vp

Puolustusvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että puolustus- ja sisäministeriö antavat vuoden 2019 loppuun mennessä selvityksen siitä, miten puolustusvoimien ja poliisin työnjako yleisellä paikalla on toiminut lennoikkien ja miehittämättömien ilma-alusten torjunnassa.

Puolustusministeriö ja sisäministeriö tulevat raporttoimaan asiasta eduskunnalle vuoden 2019 loppuun mennessä.

Teija Pellikainen, hallitussihteeri, puolustusministeriö,
Sami Ryhänen, poliisiylitarkastaja, sisäministeriö

Seuraavat eduskunnan lausumat ja kannanotot, jotka ovat tulleet valtioneuvostolle 8.3.2019 jälkeen, on merkitty valtioneuvoston yleisistunnon pöytäkirjaan ja valtioneuvosto on päättänyt ryhtyä niistä aiheutuviin toimenpiteisiin. Tarkempi selvitys toimenpiteistä sisällytetään hallituksen vuoden 2019 vuosikertomukseen.

Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen kansallisen turvallisuuden huomioon ottamista alueiden käytössä ja kiinteistönomistuksissa koskevaksi lainsäädännöksi

HE 253/2018 vp – EV 268/2018 vp

Puolustusvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että puolustusministeriö antaa puolustusvaliokunnalle selvityksen vuoden 2021 loppuun mennessä uuden sääntelyn toimivuudesta kansallisen turvallisuuden huomioimisessa alueiden käytössä ja kiinteistöomistuksissa.

10 Sivistysvaliokunta

Ammattikorkeakoulut, rahoitusjärjestelmä

HE 206/2002 vp – EV 306/2002 vp

Sivistysvaliokunta

3. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että ammattikorkeakouluopiskelijoille turvataan terveydenhuoltopalvelut opiskelupaikkakunnalla.

Terveyspalvelulain 17 § velvoittaa kuntia järjestämään alueellaan sijaitsevien oppilaitosten, myös ammattikorkeakoulujen, opiskelijoille opiskeluterveydenhuollon heidän kotipaikastaan riippumatta. Opiskeluterveydenhuollon sisältö on määritelty laissa ja se on sama kaikille opiskelijoille. Vuonna 2012 tehdyn selvityksen mukaan opiskeluterveydenhuollossa oli puutteita muun muassa palvelujen saatavuudessa, resursseissa sekä opiskeluterveydenhuollon järjestämisessä toiminnallisena kokonaisuutena. STM:n asettama työryhmä (STM 2014:10) esitti useita toimenpiteitä kaikkien opiskelijoiden, myös ammattikorkeakouluopiskelijoiden, opiskeluterveydenhuollon kehittämiseksi. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistä Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön kautta selvitettiin kolmevuotisena ns. YTHS-mallin kokeiluna vuosina 2011–2014 hallitusohjelman mukaisesti. Kokeilun perusteella todettiin, että YTHS-malli soveltuu hyvin ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistavaksi niin opiskelijoiden kuin palveluntuottajienkin näkökulmasta. Toimeksiantonsa puitteissa kokeilun suunnittelu- ja toimeenpanoryhmä esitti sote-valmistelussa huomiotaviksi seuraavia asioita: Opiskeluterveydenhuollon erityisluonteen vuoksi on perusteltua, että korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuotanto olisi valtakunnallista ja opiskeluterveydenhuoltoon erikoistunutta. Eduskunta hyväksyi 1.3.2019 Hallituksen esityksen korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoon koskevaksi laiksi. Hallituksen esityksen mukaan opiskeluterveydenhuollon palvelut järjestetään valtakunnallisena kokonaisuutena siten, että Kansaneläkelaitos vastaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä ja Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö toimii valtakunnallisena palvelujen tuottajana vuodesta 2021 alkaen. Tässä yhteydessä YTHS:n palvelut laajennetaan kattamaan yliopisto-opiskelijoiden lisäksi myös ammattikorkeakouluopiskelijat. Hallituksen esityksessä säädetään muun muassa opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä ja tuottamisesta, toiminnan rahoituksesta, opiskelijoiden maksamasta terveydenhoitomaksusta, tuottajakorvausten määräytymisestä ja maksamisesta YTHS:lle sekä YTHS:n toiminnan seurannasta.

Opiskeluterveydenhuollon rahoitus jakautuu valtion ja opiskelijoiden kesken. Opiskelijoiden rahoitusosuus on 23 % ja valtion 77 % kokonaiskustannuksista. On arvioitu, että korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon kustannukset olisivat vuoden 2021 tasolla 85,5 miljoonaa euroa. Opiskelijoiden rahoitusosuus muodostuisi veroluonteisesta terveydenhoitomaksusta. Terveyshoitomaksu ei olisi riippuvainen palvelujen käytöstä. Maksun määrä olisi arviolta noin 77 euroa vuonna 2021. Kansaneläkelaitos hoitaisi terveydenhoitomaksujen perinnän. Valtion rahoitusosuus tulisi vuosittain valtion budjetin kautta.

Maire Kolimaa, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö.

Yliopistouudistus, toteutumisen ja vaikutusten seuraaminen

HE 7/2009 vp – EV 103/2009 vp
Sivistysvaliokunta

5. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että yliopistokeskuksille suunnataan vuosittain vähintään nykyisen tasoiset määrärahat.

5. Opetus- ja kulttuuriministeriö osoittaa kaudella 2017–2020 yliopistokeskuksia koordinoiville yliopistoille rahoitusta osana valtakunnallisia tehtäviä. Vuonna 2019 rahoitusta osoitetaan 589 000 euroa kutakin yliopistokeskusta kohden. Valtakunnallisten tehtävien lisäksi yliopisto saa rahoitusta perusrahoituksen laskennallisten panos/tuotos -kriteerien kautta, joista osa liittyy myös yliopistokeskuksissa tapahtuvaan toimintaan.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Jorma Karhu, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Oppimisen tukeminen

Erityisopetus
HE 109/2009 vp – EV 90/2010 vp
Sivistysvaliokunta

2. Eduskunta edellytti, että valtiontalouden kehyksissä ja tulevissa valtion talousarvioissa otetaan huomioon perusopetuslain erityisopetusta ja muuta erityistä tukea koskevien lainmuutosten johdosta syntyvät lisärahoitustarpeet.

Opetus- ja kulttuuriministeriö laati eduskunnan sivistysvaliokunnalle selvityksen (2014:2) kolmiportaisen tuen toimeenpanosta keväällä 2013. Selvityksen perusteella kolmiportaisen tuen toimeenpano on sujunut kokonaisuutena hyvin. Erot kuntien välillä ovat kuitenkin suuria. Selvityksen perusteella vaativan erityisopetuksen kehittämisen osalta ilmeni isoja haasteita.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti maaliskuussa 2015 vaativan erityisen tuen kehittämisryhmän jaostoineen. Kehittämisryhmän tehtävä kattoi sairaalaopetusyksiköiden, kuntien ja kuntayhtymien ja yksityisten laitosten ja erityiskoulujen tarjoaman opetuksen ja koulunkäynnin, joilla on opetuksen järjestämislupa.

Vaativan erityisen tuen kehittämisryhmän loppuraportti julkaistiin syyskuussa 2017. Kehittämisryhmä esitti ehdotuksia, jotka liittyvät informaatio-ohjaukseen, lainsäädännön muutoksiin, sekä monialaisen yhteistyön kehittämiseen. Ehdotukset koskevat noin 10 000 vaativan erityisen tuen oppilasta. Ehdotuksilla pyritään turvaamaan jokaisen oppilaan oikeus saada opetusta jokaisena esiopetus- ja koulupäivänään, aina kun se oppilaan terveydentila huomioon ottaen on mahdollista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää valtion erityisavustusta erityisopetuksen laadun kehittämiseen ja siihen liittyvään koulunkäyntiavustajien palkkaamiseen.

Valtion vuoden 2016 talousarvioesityksessä oli osoitettu enintään 7 645 000 euroa avustuksina esi- ja perusopetuksen erityisopetuksen laadun kehittämiseen ja siihen liittyvään koulunkäyntiavustajien

palkkaamiseen sekä enintään 10 540 000 euroa koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin. Valtiovarainvaliokunnan talousarvioesitykseen tekemä lisäys oli 2 000 000 euroa ja se koski perusopetuksen laadun parantamista. Toimenpiteiden vaikuttavuuden lisäämiseksi yhdistettiin erityisavustus kattamaan kokonaisuutena esi- ja perusopetuksen tasa-arvoa edistävät toimenpiteet, erityisopetuksen laadun kehittäminen, siihen liittyvä koulunkäyntiavustajien palkkaaminen ja opetusryhmäkoon pienentäminen siten, että vuosille 2016–2017 oli haettavana yhteensä enintään 20 185 000 euroa.

Vuonna 2018 oli osoitettu enintään 30 228 000 euroa avustuksina esi- ja perusopetuksen tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin, erityisopetuksen laadun kehittämiseen siihen liittyvään koulunkäyntiavustajien palkkaamiseen ja opetusryhmäkoon pienentämiseen. Peruskoulun alueellisen eriarvoistumisen torjuntaan oli osoitettu enintään 10 000 000 euroa ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseen enintään 2 000 000 euroa.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Jussi Pihkala, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Esittävien taiteilijoiden oikeudet av-teoksissa

HE 73/2013 vp – EV 120/2013 vp
Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 5.11.2013, että hallitus huolehtii av-teoksissa esiintyvien esittävien taiteilijoiden oikeuksista tasavertaisesti muiden taiteilijoiden kanssa.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on ryhdytty valmistelemaan selvityksen tekemistä audiovisuaalisten esitysten suojasta Euroopan unionissa. Selvitys luo pohjaa kansallisten lainsäädäntötarpeiden arvioinnille siinä yhteydessä, kun Euroopan unionissa valmistellaan unionin ja sen jäsenvaltioiden liittymistä vuonna 2012 tehtyyn audiovisuaalisten esitysten suojaa koskevaan Pekingin sopimukseen. Osaselvitys on valmistunut 2016.

Tekijänoikeusasioita käsittelevässä neuvoston työryhmässä aloitettiin syksyllä 2014 keskustelu Pekingin sopimuksen voimaansaattamisprosessista.

Valmistelut Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden liittymiseksi Pekingin sopimukseen ovat olleet komission johdolla edelleen käynnissä eikä niitä ole vielä saatettu loppuun. Suomessa tapahtuva kansallinen valmistelu ja selvitystyö on tarkoituksenmukaisuussyistä sovitettu aikataulullisesti yhteen Euroopan unionin valmistelun kanssa.

Selvitys audiovisuaalisten esitysten suojasta Pekingin sopimuksessa sekä Euroopan unionin ja eräiden Euroopan unioniin ja Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden lainsäädännössä on julkaistu. (Survey on the Protection of Audiovisual Performances. Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2018:43. [Survey on the Protection of Audiovisual Performances](#)).

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ammattikorkeakoululaki ja laki yliopistolain 49 §:n muuttamisesta

HE 26/2014 vp – EV 134/2014 vp

Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tiiviisti ammattikorkeakoulujen rahoitusuudistuksen kokonaisvaikutuksia ja antaa siitä selvityksen sivistysvaliokunnalle vuoden 2018 aikana.
2. Eduskunta edellyttää, että ammattikorkeakoulutuksen on oltava työelämälähtöistä ja aluekehitystä tukevaa. Alueellisen ja paikallisen päätöksenteon pitää olla ammattikorkeakoulutuksen vahvuus myös jatkossa.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii viivytyksettä ehdotuksen, joka perustuslain vaatimukset täyttäen mahdollistaa pakollisen terveydenhoitomaksun keräämisen ammattikorkeakouluopiskelijoilta opiskeluterveydenhuollon palveluiden järjestämiseksi.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut eduskunnan sivistysvaliokunnalle sen edellyttämän selvityksen ammattikorkeakoulujen rahoitusuudistuksen kokonaisvaikutuksista 20.12.2018. Opetus- ja kulttuuriministeriön Owal Group Oy:llä teettämä selvitys ammattikorkeakoulu-uudistuksen vaikutuksista valmistui syksyllä 2018. Se sisälsi myös rahoitusuudistusta koskevan arvioinnin. [Ammattikorkeakoulu-uudistuksen arviointi](#). [Loppuraportti](#)

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. ”Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksella edistetään ammattikorkeakoulujen profiilia työelämäläheisinä ja aluekehitystä tukevinä korkeakouluina. Ammattikorkeakoulujen profiili on otettu huomioon mm. ammattikorkeakoulujen rahoitusmallin kehittämistyössä sekä korkeakoulujen sopimuskauden 2017–2020 tavoitteissa.

Vuoden 2017 alusta voimaan tullut rahoitusmalli turvaa ammattikorkeakoulujen pitkäjänteisen kehittämisen mahdollisuudet ja kannustaa profiloitumaan sekä kehittämään laatua ja toimimaan tuottavasti ja taloudellisesti. Rahoitusmalli vahvistaa valtakunnallisia korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tavoitteita sekä ammattikorkeakoulusektorin profiilia suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä. Samalla se pyrkii kannustamaan uusimuotoisia ammattikorkeakouluja strategiseen kehittämiseen.

Rahoitusmallin pääosiot muodostuvat edelleen koulutuksesta, tutkimus- kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta sekä koulutus-, tutkimus- ja kehittämispolitiikan tavoitteista.

Ammattikorkeakoulujen sopimuskauden 2017–2020 tavoitteiden valmistelu on pohjautunut hallitusohjelman kehittämislinjauksiin, korkeakoululaitoksen uudistamisen tarpeisiin sekä ammattikorkeakoulujen strategisiin linjauksiin ja päätöksiin. Tutkintotavoitteet on sovittu opetus- ja kulttuuriministeriön ja ammattikorkeakoulujen välillä pohjautuen ennakointityöhön työelämän edellyttämistä osamistarpeista.”

Ammattikorkeakoulujen ohjausta ja rahoitusta on kehitetty lähtökohdista, jotka vahvistavat ammattikorkeakoulujen profiilia työelämälähtöisenä ja aluekehitystä tukevana korkeakoulusektorina. Ammattikorkeakoulu-uudistuksen vaikuttavuuden arvioinnissa selvitettiin myös ammattikorkeakoulujen roolia työelämä- ja aluekehittämisessä sekä vuorovaikutusta yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa.

Osana korkeakoulutuksen ja vision 2030 jatkotoimenpiteinä uudistetaan ohjauskäytänteitä. Valtio-neuvosto hyväksyi tammikuussa 2019 ammattikorkeakoulujen uudistetun rahoitusmallin sopimus-kaudelle 2021–2024. Uudistetussa rahoitusmallissa painotetaan aiempaa vahvemmin muun muassa alueen työ- ja elinkeinoelämää palvelevien tutkintojen, työllistymisen, jatkuvan oppimisen sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusosuuksia.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

3. Sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus- ja lainsäädäntöpohjaa koskevat päätökset vaikuttavat opiskelijoiden terveydenhuollon toteutumiseen. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt osana maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelua korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoa koskevan säädösvalmistelun. Valmistelua on selostettu laajemmin vastauksessa lausumaan HE 206/2002 vp – EV 306/2002 vp, ammattikorkeakoulut, rahoitusjärjestelmä.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Maire Kolimaa, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämät opiskeluhoollon palvelut

HE 189/2014 vp – EV 224/2014 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistuksen yhteydessä hallitus huolehtii siitä, että oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämät opiskeluhoollon palvelut voidaan jatkossakin toteuttaa kouluissa lähipalveluna.

Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelut ovat osa peruspalveluja ja järjestetään kouluissa ja oppilaitoksissa lähellä oppilasta ja opiskelijaa. Opiskeluhooltoon keskeisesti kuuluvaa yhteisöllistä opiskeluhoolltoa toteutetaan opiskeluhoolltopalvelujen ja oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa yhteistyössä laaditun oppilaitoksen opiskeluhoolltosuunnitelman mukaan. Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelut (psykologin ja kuraattorin palvelut, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut) on säädetty lainsäädännöllä oppilaitoksiin ja opiskeluyhteisöihin, joissa opiskelijat opiskelevat ja viettävät suuren osan päivästä. Oppilas- ja opiskelijahuollon palveluissa toteutuu sote-palvelujen yhteensovittaminen kunnan muiden palvelujen kanssa. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset tekevät tiivistä yhteistyötä koulun muun henkilöstön kanssa. Asiakaslähtöisyys konkreettisesti palveluja ohjaavaksi toiminnaksi. Tavoitteena on tarvittavien palvelujen keskittäminen opiskelijan ympärille.

Terveydenhuollolakiin valmistellaan muutoksia, joiden mukaan täsmennettäisiin sitä, että koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut toteutettaisiin osana koulu- ja oppilaitosyhteisöä. Lisäksi on annettu Kuntainfo 4/2018, jolla on selkeytetty toisen asteen opiskeluterveydenhuollon toteuttamista siten, että opiskeluterveydenhuolto muodostaisi toiminnallisen kokonaisuuden joko oppilaitoksessa tai keskitetysti oppilaitoksia lähellä olevassa toimipisteessä.

Opiskeluhoolltopalveluja on kehitetty Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukena -kokonaisuudessa osana Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa. (2016–2018).

Palveluja on kehitetty lapsi- ja nuorisolähtöisesti sekä monialaisesti, niin että palvelut säilyvät lapsille ja nuorille yhtenä kokonaisuutena koulu- ja oppilaitosympäristössä niiden järjestäjästä riippumatta. Hankkeessa on julkaistu perusopetuksen opiskeluhoitoryhmän toimintamallin opas syksyllä 2018 ja toisen asteen vastaavan oppaan työstäminen on aloitettu. OPH, THL ja avit ovat järjestäneet opiskeluhoollon koulutuskierroksen vuosina 2017–2018. Paljon tukea tarvitsevan oppilaan tukeen on kehitetty uusia käytänteitä. Kiusaamisen ehkäisyn ja koulurauhan työryhmän keväällä 2018 julkaistu esitys sisältää 24 kehittämisehdotusta. Lisäksi on laajennettu opiskeluhoollon tietopohjaa mm. opiskeluhoollon tietopaketin myötä.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) arvioi vuonna 2018 oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanoa. Arviointi kohdistui kaikkien koulutusasteiden opiskeluhooltoon käyttäen hyödyksi Kouluterveyskyselyn (THL) ja TEA-viisarin (THL ja OPH) tuloksia. Opiskeluhoollon palveluissa on edelleen vaihtelua eri kuntien välillä ja palveluista saatu tuki koetaan osin riittämättömäksi, vaikka palvelut ovat tehostuneet ohjausryhmien näkemyksen mukaan. Psykologi- ja kuraattoripalveluissa on edelleen vajausta ja kirjavuutta ja esim. kirjaamiskäytännöissä on edelleen runsaasti kehitettävää. Opiskeluhoolto tarvitsee edelleen kansallista ohjausta ja koulutusta sekä seurantaa ja valvontaa, jotta lapset ja nuoret saavat tarvitsemansa tuen. Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi kesällä 2018 selvityksen eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanosta edellisen arvioinnin perusteella.

Arja Ruponen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö
Maire Kolimaa, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Opintotukilain uudistaminen

HE 210/2014 vp – EV 360/2014 vp
Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti, että seuraavalla vaalikaudella toteutetaan opintotukilainsäädännön kokonaisuudistus, jolla turvataan päätoimisen opiskelun taloudelliset edellytykset ja jossa otetaan huomioon myös järjestelmän selkeyttä, läpinäkyvyyttä, joustavuutta ja kannustavuutta sekä opiskelijoiden keskinäistä yhdenvertaisuutta parantavat näkökohdat.

Opintotukea on kehitetty eduskunnan edellyttämän lausuman suuntaisesti.

Hallitusohjelman edellyttämä opintotuen selvityshenkilön professori Roope Uusitalon ehdotuksiin perustuva opintotukiuudistus toimeenpantiin pääosin 1.8.2017 voimaan tulleealla lailla opintotukilain muuttamisesta (4/2017) siten, että korkea-asteen tukiaika lyheni, eri koulutusasteiden opintorahan tasot yhtenäistyivät ja lainatakauksen määrä nousi. Uudistukseen liittyen myös opiskelijan omia tulo-rajooja on tarkistettu ansiotasoindeksin muutoksen perusteella ja takaisinperittävän opintotuen korotusta on alennettu 1.1.2018 lukien. Lisäksi vanhempien tulot eivät enää vaikuta vähentävästi 18–19-vuotiaiden itsenäisesti asuvien opintorahaan toisella asteella 1.1.2018 lukien.

Tuen taso parani lainatakauksen nousun myötä merkittävästi ja opintolainahyvityksen ja -vähennyksen ehdot säilyivät nykytasolla kannustaen tutkinnon suorittamiseen tavoiteajassa. Lainan käyttökelpoisuus parani lisäksi siten, että maksuhäiriömerkintä ei enää estä valtiontakauksen myöntämistä ja toisella asteella lukukauden lainan voi nostaa yhdellä kertaa.

Opiskelijat siirtyvät 1.8.2017 pääasiassa yleisen asumistuen piiriin, jolloin heidän asumistaan tuetaan samoin perustein kuin muidenkin pienituloisten asumista. Muutos paransi erityisesti pienituloisimpien ja korkeita asumismenoja maksavien yksin asuvien opiskelijoiden taloudellista tilannetta. Uudistuksen myötä opintotuki ja asumistuki turvaavat yhdessä päätoimisen opiskelun edellytyksiä aiempaa paremmin.

Lisäksi 1.1.2018 lukien alle 18-vuotiaan lapsen huoltaja voi saada opintorahan huoltajakorotuksen (75 €/kk), jolloin opintorahan määrä on 325,28 euroa kuukaudessa. 1.8.2019 lukien lukiossa tai ammatillisessa koulutuksessa opiskeleva pienituloisen perheen alle 20-vuotias opiskelija voi saada oppimateriaalisää (46,80 €/kk) ja vanhempien tulot eivät pienennä alle 18-vuotiaan itsenäisesti asuvan opiskelijan opintorahan perusmäärää (101,74 €/kk) eikä asumislisää.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Erikoistumiskoulutusta koskeva tiedonkeruu

HE 241/2014 vp – EV 210/2014
Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa korkeakoulujen tarjoaman jatkokoulutuksen toteuttamista ottaen huomioon koulutuksen tarpeen eri aloilla, koulutusmäärien riittävyyden ja muut koulutuksen tarjoajat, sekä jatkokoulutuksen rahoituspohjan laajentumista ja opiskelijakohtaisen maksujen tason määräytymistä. Hallituksen tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle vuoden 2018 loppuun mennessä.

Erikoistumiskoulutuksen toteuttamista seurataan osana yleistä korkeakoulujen opintojen ja opiskelun tiedonkeruuta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on hankkinut selvityksen erikoistumiskoulutuksen toteuttamisesta ja lainsäädännön toimivuudesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut asiasta selvityksen eduskunnalle 20.12.2018.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Sanna Hirsivaara, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Varautuminen hyvitysmaksun rahoituksen monipuolistamiseen

HE 249/2014 vp – EV 239/2014 vp
Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 10.12.2014, että hallitus varautuu hyvitysmaksun rahoituksen monipuolistamiseen esimerkiksi ottamalla valtion rahoituksen rinnalle myös kattavan laitemaksujärjestelmän, jos valtion rahoituksella ei tulevaisuudessa kyetä suorittamaan EU:n tietoyhteiskuntadirektiivin 2001/29/EY edellyttämää sopivaa korvausta (fair compensation) yksityisen kopioinnin sallimisesta. Hallituksen tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle viimeistään vuoden 2018 loppuun mennessä.

Valtion vuoden 2016 talousarviossa yksityisen kopioinnin hyvitys on toteutunut hallituksen esittämällä tavalla. Hyvityksen suuruus vuonna 2016 oli 11 miljoonaa euroa, ja se sisälsi myös arvonlisäveron osuuden. Hyvityksen suuruus vuonna 2017 oli 11 miljoonaa euroa. Hyvityksen arvonlisäverottomuus on todettu korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO:2017:93. Hyvityksen suuruus vuonna 2018 oli 11 miljoonaa euroa. Selvitys valtion talousarvion määrärahasta maksettavan yksityisen kopioinnin hyvityksen toimivuudesta toimitettiin sivistysvaliokunnalle kesäkuussa 2018.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ruotsin kieli valinnaiseksi oppiaineeksi kaikilla kouluasteilla

M 2/2014 vp – EK 54/2014 vp
Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii kokonaisselvityksen, jossa tarkastellaan maamme yleistä kielten opiskelun politiikkaa ja miten sitä pitäisi kehittää tulevia kielitaitohaasteita ennakoiden sekä huomioiden yhteiskunnan ja elinkeinoelämän yhä laajentuva ja monipuolistuva vieraiden kielten osaamisen tarve.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 13.2.2017 kielikoulutuksen kehittämistä koskevan ohjausryhmän sekä tilasi kokonaisselvityksen maamme yleisen kielten opiskelun tilasta ja kehittämistarpeista. Selvityshenkilö, vararehtori, professori Riitta Pyykkö luovutti selvityksensä ”Monikielisyys vahvuudeksi” opetusministerille 13.12.2017. Ohjausryhmä tuki selvityshenkilön työtä, ja se valmisteltiin laajalla kuulemiskierroksella. Selvitys tarkasteli maamme yleistä kielikoulutuspolitiikkaa kattuen kaikki koulutusasteet sekä antaa ehdotuksia kielikoulutuksen kehittämiseksi maamme tulevia kielitaitohaasteita ajatellen, huomioiden yhteiskunnan ja elinkeinoelämän tarpeet. Selvityksen keskeisenä havaintona on koulutusjärjestelmän tuottaman kielivarannon yksipuolistuminen pitkän ajanjakson kuluessa. Selvityksessä ehdotettiin lukuisia toimenpiteitä kielivarannon kehittämiseksi, erityisesti ensimmäisen vieraan kielen opetuksen varhentamista perusopetuksessa. Osana pääministeri Juha Sipilän hallituksen 13. huhtikuuta 2018 hyväksymää vuosien 2019–2022 julkisen talouden suunnitelmaa ensimmäisen opetettavan kielen (A1-kielen) opetus päätettiin varhentaa alkamaan viimeistään perusopetuksen ensimmäisen vuosiluokan keväällä siten, että A1-kielen opetusta lisätään yhteensä 2 vuosiviikkotunnilla vuosiluokilla 1–2. Valtioneuvosto hyväksyi säädösmuutokset 20.9.2018. Kaikki ensimmäisen vuosiluokan oppilaat aloittavat A1-kielen opiskelun 1.1.2020.

Kirsi Lamberg, hallitussihteeri, opetus- ja kulttuuriministeriö
Minna Polvinen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Janne Öberg, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Museolain ajantasaisuuden ja kokonaisuudistuksen tarpeen arviointi

HE 303/2014 vp – EV 275/2014 vp
Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee museolain kokonaisuudistuksen siten, että laki voidaan hyväksyä vaalikaudella 2015–2018.

Hallituksen esitys eduskunnalle museolaiksi ja laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (HE 194/2018 vp) annettiin eduskunnalle lokakuussa 2018. Asia on parhailaan valiokuntakäsittelyssä ja tarkoituksena on, että laki tulisi voimaan vuoden 2020 alusta lukien.

Hallituksen esityksessä museolaki on uudistettu kokonaisuudessaan. Esitys pohjautuu esittävän taiteen ja museoiden valtionosuusjärjestelmän uudistamista valmistelleen laajan asiantuntijatyöryhmän ehdotukseen ja siinä on otettu huomioon museopoliittisen työryhmän linjaukset. Lausuntokierroksella museoita koskevat ehdotukset saivat pääosin myönteisen vastaanoton. Kriittisiä huomioita esitettiin eniten alueellisten vastuumuseoiden toimialuejakoa sekä valtionosuuden edellytysten tarkistamista ja vastuumuseoiden edellytysten ja tehtävien hoidon arviointia koskeviin kohtiin. Esitystä on näiltä osin muutettu jatkovalmistelussa. Lain tavoitteet, toiminnan tarkoitus ja valtionosuuden edellytykset on uudistettu. Valtionosuus muodostuisi ns. perusrahoituksesta sekä tehtäväkohtaisesta rahoituksesta alueellisille ja valtakunnallisille vastuumuseoille. Vastuumuseot korvaisivat nykyisen maakunta- ja aluetaidemuseojärjestelmän sekä valtakunnallisen erikoismuseojärjestelmän. Vastuumuseoiden tehtävistä ja edellytyksistä säädettäisiin lailla. Ne neuvottelisivat Museoviraston kanssa nelivuositain toimintaansa koskevasta suunnitelmasta. Perusrahoituksen laskenta perustuisi henkilötyövuosiin ja yksikköhintaan, valtionosuusprosentti olisi 37. Alueellisten vastuumuseoiden tehtäväkohtaisesti määräytyvän henkilötyövuosien osan valtionosuusprosentti olisi 85. Valtakunnallisten vastuumuseoiden tehtäväkohtainen rahoitus myönnettäisiin valtionosuuden euromääräisenä korotuksena. Rahoituksen myöntäminen perustuisi kaikilla museoilla nelivuotiseen rahoitussuunnitelmaan.

Uudistettu museolaki, lain tavoite ja museotoiminnan tarkoitus perustelisivat nykyistä paremmin museotoiminnan yhteiskunnallista merkitystä. Useampivuotiset rahoitussuunnitelmat lisäisivät rahoituksen ennustettavuutta ja pitkäjänteisyyttä. Valtionosuuden edellytysten tarkistaminen määrääjain lisäisi järjestelmän läpinäkyvyyttä ja joustavuutta. Vastuumuseoiden osalta uudistus selkeyttäisi työnjakoa ja vastuita tehtävien hoidossa ja parantaisi rahoituksen kohdentumista tehtävien hoidon mukaisesti.

Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2019 – 2022 on varattu lisärahoitusta museoiden valtionosuusjärjestelmän uudistamiseen 4 miljoonaa euroa vuodessa. Uudistus on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2020 alusta lukien. Uudistuksen toimeenpanoa valmisteleviin toimiin on ryhdytty vuoden 2019 alusta lukien.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Päivi Salonen, kulttuuriasianneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksen kehittämissuunnitelma

HE 304/2014 vp – EV 297/2014 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että vaalikaudella 2015–2018 hallitus arvioi kokonaisuudessaan uudeleen opetuksen ja tutkimuksen merkityksen sille yhteiskunnalliselle kehitykselle, jota muun muassa hallitusohjelmissa on tavoiteltu, ja laatii selkeän opetuksen ja tutkimuksen rahoituksen kehittämissuunnitelman, jolla rahoitustaso kytketään realistisella tavalla opetuksen ja tutkimuksen keskeisiin tavoiteasetteluihin.

Opetus- ja kulttuuritoimen sektorille aikaisemmalla ja nykyisellä hallituskaudella päätetyt menosäästöt on toteutettu lisäämällä koulutuksen ja tutkimuksen tuottavuutta ja tehokkuutta sekä tekemällä rakenteellisia uudistuksia. Keskeisimpiä uudistuksia ovat varhaiskasvatuksen uudistukset, toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi sekä korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kehittäminen. Toimialan palvelujärjestelmien laatua, vaikuttavuutta ja tuottavuutta on kehitetty erityisesti osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeilla. Uusien oppimisympäristöjen ja digitaalisten materiaalien käyttöön-oton edistämiseen sekä opettajien osaamisloikkaan on panostettu yhteensä 90 milj. euroa kolmessa vuodessa.

Osana opetus- ja kulttuuritoimen hallinnonalan ohjausta ja määrärahasoa koskevaa valmistelutyötä hallitus selvittää opetuksen ja tutkimuksen merkitystä hallitusohjelman mukaisen yhteiskunnallisen kehityksen saavuttamiselle. Hallitus pitää tärkeänä, että julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvion valmistelun yhteydessä määrärahaso asetetaan vastaamaan lainsäädännön ja muun tavoitteenasettelun edellyttämää tasoa. Osana käynnistyvään hallituskauteen valmistautumista kehittämissuunnitelman valmistelu on käynnissä. Sen yhteydessä arvioidaan erityisesti koulutuksen ja tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden sekä osaamistason kasvun edellyttämiä määrärahatarpeita pidemmällä aikavälillä. Samassa yhteydessä huomioidaan varhaiskasvatuksesta sekä esi- ja perusopetuksesta vastaavien kuntien uusi rooli.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Pasi Rentola, talouspäällikkö, opetus- ja kulttuuriministeriö

Opintotuen reaalikehityksen seuranta

HE 40/2015 vp – EV 39/2015 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkossa vaalikaudella 2015–2019 arvioi opintotuen reaali-kehitystä tasapuolisesti suhteessa vastaavaan kehitykseen muiden perustulon muotojen reaali-kehityksen kanssa.

Opintotukilain (65/1994) mukainen opintotuki koostuu opintorahasta, asumislisästä sekä opintolainan valtiontakauksesta. 1.8.2016 lukien opintorahoja ei enää ole korotettu kansaneläkeindeksin perusteella. Hallitusohjelman mukaisesti opintotuen rakenne uudistui 1.8.2017 siten, että korkea-asteen tukiaika lyheni ja opintorahoja leikattiin samalle tasolle kuin toisen asteen opintorahat ovat. Samalla korotetaan opintolainan valtiontakauksen määrää siten, että tuen enimmäismäärä nousi merkittävästi. Opintotuen osana olevasta asumislisästä luovuttiin ulkomailla ja opistojen asuntoloissa maksullisella linjalla opiskelevia lukuun ottamatta ja opiskelijat siirtyvät pääosin yleisen asumistuen piiriin.

Opintotuen reaalikehitystä seurataan vuosittain. Vuonna 2018 opintoraha, opintolainan valtion takaus ja asumistuki turvaavat yhdessä yleensä korkeamman toimeentuloturvan kuin toimeentulotuki, vähimmäismääräinen sairauspäiväraha, työttömyysturvan peruspäiväraha, työmarkkinatuki taikka takuueläke yhdessä asumistuen kanssa. Lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien alle 20-vuotiaiden pienituloisten perheiden opiskelijoiden taloudelliset edellytykset paranevat edelleen oppimateriaalisin sekä alle 18-vuotiaiden itsenäisesti asuvien opintotuen tarveharkinnan live-nemisen myötä. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Hakemusten käsittelymaksujen poistamisen ja lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutukset

HE 36/2016 vp – EV 61/2016 vp
Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hakemusten käsittelymaksujen poistamisen ja lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutuksia korkeakoulujen hakijamääriin, hakijoiden keskimääräiseen koulutus- ja osaamistasoon ja korkeakoulujen kansainvälistymiseen seurataan ja arvioidaan huolella. Hakemusten käsittelymaksujen poistamisen vuoksi opetushallitukselle on turvattava riittävä lisärahoitus korkeakoulujen haku- ja valintapalvelujen kehittämiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle viimeistään syksyllä 2018.

Yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on velvollisuus periä lukuvuosimaksuja 1.8.2017 tai sen jälkeen opintonsa aloittavilta Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolisilta opiskelijoilta alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavassa vieraskielisessä koulutuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti vuonna 2017 työryhmän korkeakoulujen lukuvuosimaksujen käyttöönoton ja hakemuksen käsittelymaksun poistamisen seuranta- ja arviointia varten. Työnsä toteuttamiseksi työryhmä laati seuranta- ja arviointisuunnitelman, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö vahvisti. Työryhmä arvioi lukuvuosimaksujen käyttöönoton ja hakemuksen käsittelymaksun poistamisen vaikutuksia korkeakoulujen kansainvälistymiseen ja opiskelijavirtoihin, seuraa korkeakoulujen apurahakäytäntöjen toimivuutta ja vaikuttavuutta sekä raportoi lukuvuosimaksujen käyttöönotosta ja apurahakäytäntöjen kehittämisestä säännöllisesti opetus- ja kulttuuriministeriölle. Työryhmän lukuvootta 2017–2018 koskeva väliraportti on julkaistu opetus- ja kulttuuriministeriön www-sivuilla marraskuussa 2018.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut edellä mainitun seurantaryhmän keräämien tietojen pohjalta eduskunnalle selvityksen hakemuksen käsittelymaksun poistamisen ja lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutuksista 28.12.2018.

Opintopolku.fi -palvelun kehittäminen on hakemuksen käsittelymaksun poistamisen jälkeen katettu kokonaan valtion talousarviosta ja määräraha sisältyy Opetushallituksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön välisiin tulossopimuksiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman lukuvuosimaksujen käyttöönoton seuranta- ja arviointityöryhmän toimikausi jatkuu vuoden 2020 loppuun saakka.

Hakemuksen käsittelymaksujen poistamisen vaikutusten seurannan osalta asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Maija Innola, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Nuorisolain tavoitteiden toteutuminen

HE 111/2016 vp – EV 175/2016 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää maakunta- sekä sosiaali- ja terveyspalveluja koskevien merkittävien uudistusten vaikutuksen laajasti nuorisotyöhön ja varmistaa myös jatkossa nuorisolain tavoitteiden toteutumisen niin kunnan kuin maakunnankin tasolla. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle viimeistään seuraavan vaalikauden alkupuolella.

Opetus- ja kulttuuriministeriö suunnitteli kartoittavansa maakuntaudistuksen toimeenpanon aloittamisen jälkeen selvityksen laadinnan vaatimat toimenpiteet.

Opetus- ja kulttuuriministeriö suunnitteli asettavansa erillisen työryhmän selvittämään maakunta- sekä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusten johdosta toimialalle aiheutuvia vaikutuksia, jonka yhteydessä huomioitaisiin vaikutukset myös nuorisotyöhön.

Työryhmää ei asetettu, sillä selvityksen laadinta ei ole ollut tarkoituksenmukaista maakunta- sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistusten valmistelun tilanteesta johtuen.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Henni Axelin, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Yksityisarkistot

HE 191/2016 vp – EV 181/2016 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lain muutoksen vaikutuksia yksityisarkistojen itseenäiseen asemaan ja arkistotoiminnan moninaisuuteen ja että hallitus arvioi seurannan ja tehtyjen johtopäätösten pohjalta mahdollisuutta vahvistaa ja kehittää yksityisarkistojen edustajista koostuvan yksityisarkistoneuvottelukunnan roolia.

Laki, johon lausuma liittyy, on tullut voimaan 1.1.2017. Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut lain 5 §:n 2 momentin mukaisen yksityisarkistojen neuvottelukunnan. Yksityisiin arkistoihin kohdistuvan arkistotoiminnan monimuotoisuus on otettu huomioon neuvottelukunnan kokoonpanossa siten, että edustettuina ovat niin sanottujen valtionapuarkistojen lisäksi myös muut arkistot (Arkistoyhdistys), museosektori (Suomen Museoliitto ja Suomen kotiseutuliitto) sekä arkistojen keskeisimmät käyttäjäryhmät (yliopistot/Unifi, Suomen historiallinen seura ja Historiska Föreningen).

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Anne Luoto-Halvari, ylitarkastaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Kiusaamisen ehkäisy ja koulurauha

HE 206/2016 – EV 259/2016

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee perusopetuksen kurinpitoa selkeyttävät ja vaikuttavuutta lisäävät toimet kevätistuntokauden 2018 loppuun mennessä. Ministeriön on syytä harkita muun muassa jälki-istunnon suorittamista osana oppivelvollisuutta sekä perusopetuksen rehtorin oikeutta erottaa oppilas lyhyeksi määräajaksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö antaa lausuntonsa eduskunnan vastaukseen kevätistuntokaudella 2019.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 24.11.2016 työryhmän pohtimaan kiusaamisen ehkäisyä ja koulurauhaa. Sen yhtenä tehtävänä on tehdä esitys lainsäädännöllisistä mahdollisuuksista lisätä velvoitteita puuttua kiusaamiseen. Työryhmä luovutti opetusministerille 16. maaliskuuta loppuraporttinsa, joka sisälsi 24 kehittämissuositusta, jotka liittyvät muun muassa lainsäädännön muutostarpeisiin, toimintakulttuurin muutokseen ja monialaisen yhteistyön kehittämiseen sekä informaatio-ohjaukseen, joilla turvataan jokaisen lapsen ja nuoren turvallisuus ja hyvinvointi osallistuessaan varhaiskasvatukseen, opetukseen tai koulutukseen. Työryhmän kehittämissuosituksia toimeenpannaan sekä Opetushallituksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämistoiminnassa että ministeriön virkatyössä.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Kirsi Lamberg, hallitussihteeri, opetus- ja kulttuuriministeriö

Organisaatiouudistuksen vaikutukset

HE 31/2017 vp – EV 49/2017 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää organisaatiouudistuksen vaikutukset Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen ja Ylioppilastutkintolautakunnan itsenäisyyteen, riippumattomuuteen ja kansainvälisesti tunnustettuun asemaan, ja antaa sivistysvaliokunnalle selvityksen vuonna 2019.

Opetus- ja kulttuuriministeriö teettää asiasta ulkopuolisen selvityksen vuoden 2019 aikana.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Kirsi Kangaspunta, suunnittelupäällikkö, opetus- ja kulttuuriministeriö

Opintotukineuvonta Kansaneläkelaitoksen toiminnassa

HE 36/2017 vp – EV 77/2017 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että Kansaneläkelaitoksen toiminnassa varmistetaan, että opiskelijoilla on saatavissa henkilökohtaisesti tarvitsemansa asiantunteva opintotukineuvonta riittävän helposti ja ilman ylimääräisiä kuluja. Kansaneläkelaitoksen toiminnassa on varauduttava nykyisen opintotukilautakuntajärjestelmän vaatimaan työmäärään ja asiantuntemukseen.

Korkeakouluissa tehtävän työn siirtyminen Kansaneläkelaitoksen vastuulle on otettu huomioon Kansaneläkelaitoksen henkilöstötarve-ennusteessa. Kansaneläkelaitoksen arvion mukaan muutos lisää jonkin verran Kansaneläkelaitoksessa tehtävää työtä. Muutos ei kuitenkaan lisää tarvetta palvata uutta henkilöstöä, koska vakuutuspiirien henkilöresursseja voidaan hyödyntää joustavasti ja myös muut muutokset vaikuttavat opintotuen kokonaistyömäärään. Lisäksi toukokuusta 2018 alkaen osa korkeakouluopiskelijoiden opintotukipäätöksistä voidaan antaa automaattisesti, mikä vähentää opintotuen toimeenpanotyötä aiempaan verrattuna. Kansaneläkelaitos on valmistautunut opintotuen ratkaisu- että neuvontatyöhön kattavalla ohjeistuksella ja koulutuksella.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ammatillisen koulutuksen reformi, toimeenpano ja vaikutusten seuranta

HE 39/2017 vp – EV 86/2017 vp

Sivistysvaliokunta

2. Eduskunta edellyttää, että rahoitusuudistuksen siirtymäkauden aikana opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa ammatillisen koulutuksen uuden rahoitusjärjestelmän vaikutuksia ammatillisen koulutuksen järjestämiseen ja tuo sivistysvaliokunnalle selvityksen tiedoksi vuosittain syysistuntokauden aluksi. Tässä yhteydessä arvioidaan myös perusrahoitusosuuden riittävyyttä.

3. Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö ryhtyy valmistelemaan selvitystä erityistä vaativaa tukea tarvitsevien opiskelijoiden koulutuspolkujen eheydestä ja koulutusmahdollisuuksista.

4. Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö tukee ja seuraa sekä sen perusteella arvioi ammatillisen koulutuksen reformin toteutumista, muun muassa vaikutuksia koulutuksen alueelliseen ja kielelliseen saavutettavuuteen, opintojen keskeyttämisen vähentämiseen ja koulutustakuun toteutumiseen sekä siihen, että oppisopimus- ja koulutussopimuspaikkamäärät lisääntyvät toimialoittain uudistuksen tavoitteiden mukaisesti. Mikäli havaitaan muutostarpeita, joiden johdosta sääntelyä on tarkennettava tai muutettava, hallitus ryhtyy viipymättä toimiin ja valmistelee myös tarvittavat esitykset eduskunnalle. Hallituksen tulee seurata tarkoin sääntelyn tosiasiallisia vaikutuksia perustuslain sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseen.

2. Ammatillisen koulutuksen uusi rahoitusmalli tulee lopullisessa muodossaan käyttöön varainhoitovuodesta 2022 alkaen, jolloin laskennallisesta rahoituksesta 50 prosenttia on perusrahoitusta, 35

prosenttia suoritusrahoitusta ja 15 prosenttia vaikuttavuusrahoitusta. Varainhoitovuosien 2018 ja 2019 laskennallisesta rahoituksesta myönnettiin 95 prosenttia tavoitteellisiin opiskelijavuosiin ja pieneltä osin harkinnanvaraiseen korotukseen perustuvana perusrahoituksena ja loput 5 prosenttia tutkintomääriin perustuvana suoritusrahoituksena. Varainhoitovuonna 2020 perusrahoituksen osuus laskee 70 prosenttiin ja suoritusrahoituksen osuus nousee 20 prosenttiin, ja mukaan tulee vaikuttavuusrahoitus 10 prosentin painolla. Suoritusrahoituksessa rahoituksen suoritteeksi tulee tutkintojen rinnalle tutkinnon osien osaamispisteet, jotka muodostavat suurimman osan suoritusrahoituksen suoritteista. Vaikuttavuusrahoituksessa suoritteina ovat tutkinnon suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opiskelu (7,5 prosenttiyksikön painolla) ja opiskelijapalaute (2,5 prosenttiyksikön painolla). Varainhoitovuonna 2021 perusrahoituksen osuus laskee 60 prosenttiin ja vastaavasti suoritusrahoituksen osuus nousee 30 prosenttiin.

Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä tuli voimaan 1.1.2018. Samalla otettiin käyttöön kansallinen opintosuoritus- ja tutkintotietojen luovutuspalvelu Koski. Koski tulee jatkossa tuottaa merkittävän osan rahoituksen määrittämisessä tarvittavasta tiedosta, samoin ohjauksen ja seurannan tiedoista. Ensimmäisen kerran Koski-järjestelmän tietoa voidaan hyödyntää vuonna 2019, jolloin käytettävissä ovat vuoden 2018 tiedot. Kattavammin sitä voidaan hyödyntää sen myötä, kun Koski-järjestelmän tietosisältö laajenee ja tietoa kertyy useammalta vuodelta.

Uuden rahoitusjärjestelmän vaikutuksia voidaan alustavasti arvioida varainhoitovuodelta 2018 saatavien tietojen perusteella vuonna 2019. Vuodelle 2020 kohdennettavan rahoituksen painopistemuutosten vaikutuksia arvioidaan vuoden 2019 kuluessa sitä mukaa kuin käytössä oleva tietopohja sen mahdollistaa. Siirtymävaiheessa perusrahoituksen harkinnanvaraisella korotuksella kompensoidaan tarvittaessa rahoituksen määrätymisperusteiden muutoksista aiheutuvia yksittäisten koulutuksen järjestäjien rahoitustasossa tapahtuvia kohtuuttoman suuria muutoksia ja poikkeustapauksessa myös yksittäisen koulutuksen osalta kustannuksiin nähden muodostuvaa liian alhaista siirtymääjän rahoitusta. Vuonna 2021, jolloin käytettävissä on varainhoitovuoden 2020 toteumatiedot, voidaan kertyneen tiedon perusteella tehdä luotettavampia arvioita perusrahoituksen riittävydestä. Silloin voidaan arvioida, miten perusrahoituksen osuuden pieneneminen ja suoritusrahoituksen osuuden kasvu sekä vaikuttavuusrahoituksen mukaan tulo on alkanut vaikuttaa.

3. Vuoden 2018 alusta voimaan tulleen lain ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) mukaan opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisen tuen antamisen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisen ammattitaidon ja osaamisen. Vaativan erityisen tuen tehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän tehtävänä on järjestää koulutusta opiskelijoille, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi opiskelija tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea. Uudistetun lainsäädännön myötä erityistä ja vaativaa erityistä tukea voi opiskelija saada kaikissa ammatillisen koulutuksen koulutusmuodoissa; ammatilliseen koulutukseen valmentavissa koulutuksissa, ammatillisissa perustutkinnoissa sekä ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti vuoden 2018 alussa selvitystyön vaativaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opintopolkujen eheydestä ja koulutusmahdollisuuksista. Ministeriö asetti 5.3.2018 (OKM/5/040/2018) ammatillisen koulutuksen vaativan erityisen tuen kehittämisryhmän, jonka tehtävänä oli selvitystyön lisäksi valmistella tarvittavia ehdotuksia vaativan erityisen tuen opiskelun kehittämiseksi ja vahvistaa opiskelijoiden kanssa toimivien eri tahojen välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta sekä edistää ammatillisen koulutuksen uuden lainsäädännön (531/2017) mukaisen

vaativan erityisen tuen toteuttamista. Selvitystyön aikana on kuultu laajasti eri sidosryhmiä, viranomaistahoja sekä vammaisia henkilöitä. Kehittämisryhmän selvitystyön tulosten, johtopäätösten ja kehittämis ehdotusten valmistuttua ministeriössä arvioidaan kevään 2019 aikana mahdollisesti tarvittavat jatkotoimet vaativaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opintopolkujen eheyden ja koulutusmahdollisuuksien turvaamiseksi.

4. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) toteutti vuosina 2016–2017 valtioneuvoston kanslian tilauksesta ”Ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuus, asiakaslähtöisyys ja toiminnan tehokkuus” -arvioinnin (VN TEAS-hanke). Hankkeen tarkoituksena oli muun ohella tuottaa tietoa ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuuden toteutumista edistävästä ja estävästä tekijöistä sekä varmistaa reformin painopisteitä koskevien valintojen osuvuus ja tarkoituksenmukaisuus. Vuoden 2018 alusta voimaan tullut uudistus tuo arvioinnin mukaan ammatillista koulutusta lähemmäs työelämää, tiivistää työelämän ja koulutuksen järjestäjien välistä yhteistyötä ja lisää opiskelijoiden mahdollisuuksia aiempaa yksilöllisempiin opintoihin. Samalla se luo paineita työelämälle ja koulutuksen järjestäjille tarjota aiempaa enemmän työssäoppimispaikkoja, joustavoittaa toimintaa sekä uudistaa opetushenkilöstön työtä ja osaamista. Kriittisenä reformin onnistumisen kannalta pidetään rahoitusjärjestelmän kykyä turvata osaamisperusteisen koulutuksen laadukas toteuttaminen ja estää haitalliset ilmiöt, kuten osaamisen kapea-alaisuus, osaamisvaatimusten madaltuminen ja suoritetehtäily. Työ- ja elinkeinoelämän ja kansalaisten näkökulmasta keskeistä on onnistua koulutustarpeiden alueellisessa lyhyen ja pitkän tähtäimen ennakkoinnissa sekä väestön yhdenvertaisten koulutusmahdollisuuksien turvaamisessa. Arviointihankkeen tulokset antavat hyvän pohjan reformin vaikutusten seurannan ja arvioinnin pitkäjänteiselle kehittämiselle.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti vuonna 2017 laaja-alaisen ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanon tukiohjelman, joka jatkuu vuoden 2020 loppuun saakka. Tukiohjelman rahoitus on kokonaisuudessaan noin 60 miljoonaa euroa. Tukiohjelman kehittämishankkeilla uudistetaan laaja-alaisesti ammatillisen koulutuksen ydinprosesseja ja toimintamalleja reformin tavoitteiden toteutumisen varmistamiseksi.

Ammatillisen koulutuksen tiedonkeruut, tilastointi ja seurantaindikaattorit uudistetaan kokonaan, jotta uuden lainsäädännön mukaista koulutusta ja reformin vaikutuksia on mahdollista seurata ja arvioida. Ammatillisen koulutuksen reformin toteutumista tullaan seuraamaan pääosin rahoitukseen, koulutuksen järjestämisen kustannuksiin sekä opiskelijoihin ja opintoihin liittyvien vuosittaisen tilastotietojen pohjalta. Opiskelijan ja työ- ja elinkeinoelämän osaamistarpeisiin vastaamista seurataan keräämällä tietoja mm. työllistymisestä, läpäisystä sekä opiskelija- ja työelämäpalautteesta. Oppisopimuskoulutuksen ja koulutussopimukseen perustuvan koulutuksen toteutumista tullaan seuraamaan myös osana kansallista opintosuoritus- ja tutkintotietojen luovutuspalvelua Koskea. Koski tulee jatkossa tuottamaan merkittävän osan rahoituksen määrittämisessä tarvittavasta tiedosta, samoin ohjauksen ja seurannan tiedoista. Ensimmäisen kerran Koski-järjestelmän tietoa voidaan hyödyntää vuonna 2019, jolloin käytettävissä ovat vuoden 2018 tiedot. Kattavammin sitä voidaan hyödyntää sen myötä, kun Koski-järjestelmän tietosisältö laajenee ja tietoa kertyy useammalta vuodelta. Ammatillisen koulutuksen lain siirtymäsäännösten mukaisesti esimerkiksi rahoitusta koskevat muutokset tulevat täysimääräisenä voimaan vasta vuonna 2022, jolloin rahoituksen perusteena kerättäviä tietoja voidaan kokonaisuudessaan arvioida.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Kari Korhonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (kohta 2)

Anne Mårtensson, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (kohta 3)

Jukka Lehtinen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (kohta 4)

Varhaiskasvatuslain uudistus

HE 40/ 2018 vp – EV 67/2018 vp

Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi varhaiskasvatuslain uudistuksen vaikutuksia riittävien varhaiskasvatuspalveluiden yhdenvertaiseen turvaamiseen ja lapsen edun huomioon ottamiseen kaikkialla maassa ja kaikissa väestöryhmissä ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin varhaiskasvatuslain tavoitteiden toteuttamiseksi.
 2. Eduskunta edellyttää, että jatkossa seurataan ja arvioidaan päiväkodin henkilöstön mitoituksista poikkeamista koskevan säännöksen toimivuutta ja vaikuttavuutta ja ryhdytään tarvittaessa pikaisesti lasten edun takaaviin riittäviin lainsäädäntötoimiin.
 3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee varhaiskasvatuksessa tarjottavan tuen sääntelyä kattavana kokonaisuutena.
 4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin siten, että viittomakielisten oikeus saada varhaiskasvatusta omalla äidinkielellään, joko suomen tai ruotsin viittomakielellä, turvataan.
 5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi uudistukseen liittyvän mittavan henkilöstörakenteen muutoksen etenemistä, koulutuspaikkojen riittävyyttä ja valmistuvien määrää pitkän siirtymäkauden aikana sekä sen vaikutuksia varhaiskasvatukseen.
 6. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto huolehtii varhaiskasvatuksen opettajien koulutustarjonnan tasalaatuisesta ja riittävästä sekä alueellisesti ja kielellisesti tasapainoisesta kohdennuksesta Suomen kaikissa osissa.
 7. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvoston perustamassa varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumeissa sovitetaan yhteen sekä suomen- että ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen tulevaa ammatillista, ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutusta. Tavoitteena on kehittää kunkin koulutuksen osaamisalueet ja vahvuudet tunnistavat ja tunnustavat varhaiskasvatuslain tavoitteisiin ja lapsen edun kokonaisarvioon perustuvat uudet koulutus- ja urapolut. Samalla on varmistettava muutoksen aikana ja sen jälkeen varhaiskasvatuksen henkilöstön mahdollisuudet edetä urallaan kattavan ja ajallisesti tehokkaan täydennys- ja jatkokoulutuksen myötä.
-
1. Aluehallintoviranomaiset ohjaavat ja valvovat varhaiskasvatuksen valvontaviranomaisina varhaiskasvatuslain 51 §:n mukaisesti varhaiskasvatuslain toteutumista alueillaan. Tarkoitus on toteuttaa tutkimus-/arviointihanke varhaiskasvatuslain vaikutusten arvioinnista, jossa teemana muun muassa lapsen edun ensisijaisuuden toteutuminen ja yhdenvertaisuuden toteutuminen kunnallisissa ja yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa.
 2. Aluehallintoviranomaiset varhaiskasvatuksen valvontaviranomaisina ohjaavat ja valvovat varhaiskasvatuslain 51 §:n mukaisesti varhaiskasvatuslain toteutumista alueillaan. Tarkoitus on toteuttaa tutkimus-/arviointihanke varhaiskasvatuslain vaikutusten arvioinnista, jossa teemana muun muassa varhaiskasvatuksen henkilöstömitoituksen toteutuminen sekä henkilöstörakenteen lain mukaisen muutoksen eteneminen kunnissa ja yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa.

3. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on valmistelussa työryhmän asettaminen lapsen tuen järjestämiseksi varhaiskasvatuksessa. Työryhmän tulee valmistella ehdotus tarvittavista säädösmuutoksista varhaiskasvatustalain. Työryhmä on tarkoitus asettaa keväällä 2019. Tarkoitus on toteuttaa tutkimus-/arviointihanke varhaiskasvatustalain vaikutusten arvioinnista, jossa teemana muun muassa lapsen oppimisen ja kehitykset tuen saamiseen liittyvät rakenteet.

4. Varhaiskasvatustalain (753/2018, voimaan 1.9.2018) 3 §:llä selkeytettiin kommunikation ja viittomakielen ohjaajien sekä viittomakielen ohjaajien kelpoisuutta varhaiskasvatuksen tehtäviin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on valmistellut vuonna 2018 kuulemis- ja keskustelutilaisuutta Kuurojen Liiton, Viittovat perheet ry:n, Finlandsvenska Teckenspråkiga r:n ja Kuulovammaisten Lasten Vanhempain Liiton kanssa toteutettavaksi alkuvuodesta 2019. Tilaisuuden tarkoituksena on pohtia, millä toimenpiteillä viittomakielisten oikeus saada varhaiskasvatusta omalla äidinkielellään, joko suomeksi tai ruotsiksi, turvataan.

Varhaiskasvatustalain (540/2018) astui voimaan 1.9.2018. Varhaiskasvatuksen tietovaranto (Varda) tuottaa syksystä 2019 alkaen tietoja varhaiskasvatuksen henkilöstöstä kunnallisessa varhaiskasvatuksessa ja vuoden 2020 syksystä alkaen yksityisen toimijan henkilöstöstä. Varda-tiedon avulla pystytään toteuttamaan jatkossa muun muassa koulutustarpeiden määrällistä ennakointia. Opetushallinnon tietovaranto (Koski) tuottaa koulutusmäärätietoja osaamisalatarkkuudella varhaiskasvatuksen lastenhoitajakelpoisuuden tuottavien tutkintojen sekä perhepäivähoitajien osalta. Virta-tietovarannon kautta saadaan korkeakoulujen koulutusmäärätietoja varhaiskasvatuksen opettajista, varhaiskasvatuksen erityisopettajista ja varhaiskasvatuksen sosionomeista pitäen sisällään tutkintoon suoritusoikeuden saaneiden määrän ja valmistuneet tutkinnot.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on valmisteltu vuonna 2018 varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin asettamista vuonna 2013 valmistuneen varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin (Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisu 7:2013) ja vuonna 2017 valmistuneen varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartan (OKM 2017:30) esitysten pohjalta. Kehittämisfoorumin asettaminen tehdään alkuvuodesta 2019. Kehittämisfoorumin tehtävänä on muun muassa tukea varhaiskasvatustalain toimenpanoa koulutukseen liittyvissä asioissa ja edistää varhaiskasvatustalain kirjatun henkilöstörakenteen toteutumista sekä tehdä esityksiä koulutusmäärästä ja -sisällöistä.

5. Tarkoitus on toteuttaa tutkimus-/arviointihanke varhaiskasvatustalain vaikutusten arvioinnista, jossa teemana muun muassa varhaiskasvatuksen henkilöstömitoituksen toteutuminen sekä henkilöstörakenteen lain mukaisen muutoksen eteneminen kunnissa ja yksityisissä varhaiskasvatustalain palveluissa. Tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatuksen koulutusten arviointi, teemoina muun muassa koulutuspaikkojen ja valmistuvien määrän riittävyys

6. Varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksen saavutettavuus on tällä hetkellä alueellisessa mielessä hyvä koska koulutusta on tarjolla suomenkielisenä kuudessa ja ruotsinkielisenä kahdessa yliopistossa sekä saamenkielisenä yhdessä yliopistossa.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on valmisteltu vuonna 2018 varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin asettamista vuonna 2013 valmistuneen varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin (Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisu 7:2013) ja vuonna 2017 valmistuneen varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartan (OKM 2017:30) esitysten pohjalta. Kehittämisfoorumin asettaminen tehdään alkuvuodesta 2019. Kehittämisfoorumin tehtävänä on muun muassa tukea varhaiskasvatustalain toimenpanoa koulutukseen liittyvissä asioissa ja edistää varhaiskasvatustalain kirjatun henki-

löstörakenteen toteutumisesta sekä tehdä esityksiä koulutusmääristä ja -sisällöistä. Kehittämisfoorumin tulee huomioida työssään myös suomen- ja ruotsinkielinen sekä vähemmistökielinen ja maahanmuuttajataustaisten henkilöiden koulutus.

Tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatuksen koulutusten arviointi, teemoina muun muassa koulutuspaikkojen ja valmistuvien määrän riittävyys, varhaiskasvatuksen opettajien koulutustarjonnan tasalaatuisuus sekä alueellisesti ja kielellisesti tasapainoinen kohdennus Suomen kaikissa osissa

7. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on valmisteltu vuonna 2018 varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin asettamista vuonna 2013 valmistuneen varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin (Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 7:2013) ja vuonna 2017 valmistuneen varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartan (OKM 2017:30) esitysten pohjalta. Kehittämisfoorumin asettaminen tehdään alkuvuodesta 2019. Kehittämisfoorumin tehtävänä on edistää koulutusten välistä yhteistyötä, tehdä esityksiä perus- ja täydennyskoulutuksen keskinäisen jatkumon edistämiseksi sekä tarvittavista täydennyskoulutuksen teemoista ja toteuttamisen tavoista. Lisäksi kehittämisfoorumin tehtävänä on tehdä esityksiä varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamisen kehittämiseksi sekä koulutuspoluista.

Tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatuksen koulutusten arviointi, teemoina muun muassa koulutuspaikkojen ja valmistuvien määrän riittävyys, varhaiskasvatuksen opettajien koulutustarjonnan tasalaatuisuus sekä alueellisesti ja kielellisesti tasapainoinen kohdennus Suomen kaikissa osissa.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Tarja Kahiluoto, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Kirsi Alila, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ylioppilastutkinnon kokeiden rajoituksettomien uusimisien vaikutusten seuraaminen

HE 41/2018 vp – EV 57/2018 vp
Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ylioppilastutkinnon kokeiden rajoituksettomien uusimisien vaikutuksia.

Lakimuutos tulee voimaan vuoden 2019 syksyllä, jonka jälkeen opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa ylioppilastutkinnon kokeiden rajoituksettomien uusimisien vaikutuksia.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Heikki Blom, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Tekijänoikeuslain muuttaminen

HE 92/2018 vp – EV 90/2018 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lain muuttamiseksi teknologianeutraallimmaksi siten, että oikeudenhaltijoiden oikeudet kohtuullisen korvauksen saamiseen teostensa käyttämisestä varmistetaan vastaamaan paremmin teosten tosiasiallista käyttöä. Hallituksen tulee seurata ja arvioida tiiviisti lain vaikutuksia edunsaajien ja oikeudenhaltijoiden kanalta ja antaa siitä selvitys sivistysvaliokunnalle keväällä 2021.

Valtioneuvosto päätti 8.11.2018 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Anna Vuopala, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Tilauuskoulutusta koskeva uudistus

HE 152/2018 vp – EV 198/2018 vp

Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tilauuskoulutusta koskevan uudistuksen vaikutuksia tilauuskoulutuksen laatuun, korkeakoulujen perustoimintaan sekä jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien kehittymiseen ja raportoi seurantatulokset.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja varmistaa, että uusien tehtävien toteuttaminen ei vaaranna korkeakoulujen mahdollisuutta hoitaa tutkintokoulutusta ja tutkimusta koskevia perustehtäviään.

1–2. Tilauuskoulutusta koskevan uudistuksen vaikutuksia seurataan osana yleistä korkeakoulujen opintojen ja opiskelun tiedonkeruuta. Opetus- ja kulttuuriministeriö kehittää tiedonkeruuta jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien kehittymisen seuraamiseksi.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Maija Innola, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Opintolainan nostaminen osana opintotukea

HE 171/2018 vp – EV 141/2018 vp

Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että selvitetään vaatimus pienituloisista perheistä tulevien toisen asteen opiskelijoiden velvollisuudesta nostaa opintolainaa ennen kuin voi saada toimeentulotukea. Kenenkään opintie ei saa katketa jo toisella asteella rahanpuutteen tai lainanoton takia.

Opintolaina on osa opintotukea. Toimeentulotukea ei ole tarkoitettu opintojen pitkäaikaiseen rahoittamiseen, joten yleensä edellytetään, että 18 vuotta täyttäneet hakevat opintolainaa. Opintolainan

nostamista ei kuitenkaan edellytetä alle 18-vuotiailta. Lainan hakemista edellytetään sekä ammatillisia opintoja että lukiota suorittavilta. Täysi-ikäiseltä ei kuitenkaan edellytetä opintolainan hakemista, jos se johtaisi kohtuuttomaan lopputulokseen. Esimerkiksi perheen toimeentulotukiasiakkuus voidaan ottaa huomioon. Opintotuen ja toimeentulotuen rajapintoja on tarkastella osana mahdollista sosiaaliturvan kokonaisuudistusta.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Museolaiksi ja laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttaminen

HE 194/2018 vp – EV 266/2018 vp
Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtakunnallisten ja alueellisten vastuumuseoiden rahoituksen riittävyyttä suhteutettuna laissa määrättyihin tehtäviin sekä alueellisten vastuumuseoiden määrää suhteutettuna maakunnan tai sen osan tarpeisiin ja erityispiirteisiin arvioidaan osana laajempaa uudistuksen seurantaa ja että tästä annetaan selvitys sivistysvaliokunnalle seuraavan vaalikauden lopussa.

Valtioneuvosto päätti 14.3.2019 ryhtyä eduskunnan kirjelmään sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Joni Hiitola, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Seuraavat eduskunnan lausumat ja kannanotot, jotka ovat tulleet valtioneuvostolle 8.3.2019 jälkeen, on merkitty valtioneuvoston yleisistunnon pöytäkirjaan ja valtioneuvosto on päättänyt ryhtyä niistä aiheutuviin toimenpiteisiin. Tarkempi selvitys toimenpiteistä sisällytetään hallituksen vuoden 2019 vuosikertomukseen.

Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta

VNS 6/2018 vp – EK 52/2018 vp
Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että

1. hallitus varmistaa liikuntapoliittisen selonteon (VNS 6/2018 vp) hallinnonalarajat ylittävän johtamisen ja täytäntöönpanon; Tässä yhteydessä hallituksen on harkittava liikkumisen edistämisen koordinoitua valtioneuvostotasolla ja Valtion liikuntaneuvoston aseman vahvistamista, esimerkiksi vaikuttavuuden arvioinnin tehostamiseksi, ja siirtämistä valtioneuvoston kanslian yhteyteen; Lisäksi hallituksen tulee arvioida valiokunnan kannattaman ilmiöpohjaisen budjetoinnin sopivuutta hallinnonalarajat ylittävän liikkumisen edistämiseen;

2. hallitus arvioi hallinnon rajat ylittäen kunto- ja terveysliikunnan johtamisjärjestelmän ja sen toimivuuden ja osana sitä esimerkiksi selkiyttää aluejärjestöjen roolia liikkumisen merkittävänä lisääjänä;

3. hallitus edistää liikunnan merkittäviä terveysvaikutuksia koskevan osaamisen ja tietoisuuden lisäämistä ja parantamista ja liikunnan lisäämistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa kaikilla palvelujen järjestämisen tasoilla neuvolatoiminnasta aina ikäihmisten hoivaan ja hoitoon;

4. hallitus edistää kattavasti niiden väestöryhmien käytännön liikkumismahdollisuuksia, joilla toimintakyvyn rajoitteen tai muun vastaavan syyn vuoksi on rajoitetut mahdollisuudet harrastaa yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti liikuntaa ja urheilua, muun muassa varmistamalla vammaisurheilussa ja erityisliikunnassa tarvittavien avustajapalvelujen, apuvälineiden ja kuljetuspalvelujen saamisen;

5. hallitus harkitsee mahdollisuutta kannustaa uudella ylimääräisellä kannustinrahalla urheilun lajiliittoja ja muita liikunnan valtionavustuksia saavia kansalaisjärjestöjä toteuttamaan nykyistä vaikuttavammin liikunnan ja urheilun esteettömyyttä, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta;

6. hallitus panostaa riittävästi Liikkuva koulu -toiminnan laajentamiseen kaikille koulutusasteille ja varhaiskasvatukseen, liikunnan edistämiseen erityisesti niissä oppilas- ja opiskelijaryhmissä, jotka liikkuvat kaikkein vähiten, ja kouluissa ja oppilaitoksissa järjestettävän liikunnan laadun ja vaikuttavuuden parantamiseen;

7. hallitus edistää aktiivisesti koulujen, liikunta- ym. seurojen ja muun kolmannen sektorin toimijoiden kanssa yhteistyössä järjestettävää koulupäivän jälkeistä kerho- ja harrastustoimintaa ja harrastustakuun toteutumista kaikille lapsille ja nuorille perheen taloudellisesta tilanteesta riippumatta;

8. hallitus arvioi tarpeen säätää erillinen laki huippu-urheilusta tukemaan Olympiakomitealle annettua laajaa vetovastuuta huippu-urheilun johtamisesta ja kehittämisestä;

9. hallitus etsii keinoja urheilijoiden sekä ammatti- ja vapaaehtoisvalmentajien taloudellisen aseman kehittämiseksi ja parantamiseksi;

10. hallitus selventää liikuntapalvelujen alv-käytäntöjä siirtymällä nollaveroluokkaan kuuluvien terveys- ja hyvinvointipalveluiden lisäksi yhteen kaikki liikuntapalvelut kattavaan arvonlisäverokantaan, jonka taso kannustaa harrastamaan liikuntaa;

11. hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Veikkaus Oy:n toiminnan turvaamiseksi puuttumalla aktiivisesti ulkomaisten peliyhtiöiden laittomaan toimintaan Manner-Suomessa ja vähentämällä näin nykyistä tehokkaammin rahapelihaittoja, ja varmistaa lainsäädännöllä ja muulla tavoin Veikkaus Oy:lle vakaan toimintaympäristön, jossa pelaaminen kanavoituu nykyistä paremmin yhtiön pelitoimintaan; ja

12. hallitus varmistaa liikunnan ja urheilun kattavan edistämistyön vaatiman riittävän rahoituksen ja mahdollisuuksien mukaan rahoittaa jatkossa niitä rahapelituottojen lisäksi myös varsinaisen budjettitalouden varoista ja pääomittamalla Olympiarahastoa

Valtioneuvoston selonteko tietopolitiikasta ja tekoälystä

VNS 7/2018 vp – EK 53/2018 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

1. jatkaa yhteistyössä eri hallinnonalojen ja asiantuntijaorganisaatioiden kanssa tietopolitiikan ja tekoälyn eettisen näkökulman käsittelemistä selonteossa esitettyjen periaatteiden konkretisoimiseksi.
2. ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, joilla edistetään kansalaisten ymmärrystä digitalisaatiosta ja tekoälystä sekä vahvistetaan alan kehittämisen ja kansainvälisen kilpailukyvyn kohentamisen edellyttämää osaamista eri koulutusasteilla ja tieteenaloilla.
3. selvittää avointen lohkokeitujen ja kryptovaluuttojen verotuskohtelun pikaisesti sekä siihen liittyen ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin verotuksellisen tilanteen selkeyttämiseksi ja korjaamiseksi.
4. ryhtyy toimenpiteisiin tietopolitiikan kehittämistoimien vastuunjaon määrittelemiseksi valtioneuvostossa siten, etteivät ministeriöiden väliset toimivaltarajat aiheuta haittaa kehittämis-työlle ja sen johtamiselle, jota tulee merkittävästi vahvistaa.

11 Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen

HE 134/2008 vp – EV 106/2008 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 4.11.2008, että lääkkeiden annosjakelutoiminnan sääntelyyn liittyvän selvitystyön yhteydessä annosjakelun korvattavuuden rajoitusten, kuten kuuden korvattavan lääkkeen rajan, tarkoituksenmukaisuus ja kokonaistaloudellisuus arvioidaan ja tehdään tarvittavat esitykset lainsäädännön muutoksiksi.

Sairausvakuutuslain (1224/2004) 5 luvun 10 §:n mukaan vakuutetulla, joka on täyttänyt 75 vuotta, on oikeus korvaukseen annosjakelun kustannuksista, jos hänellä on annosjakelun alkaessa vähintään kuusi annosjakeluun soveltuvaa sairausvakuutuslain mukaan korvattavaa lääkettä. Lisäksi edellytyksenä on, että vakuutetun lääkitys on tarkistettu tarpeettomien, keskenään yhteen sopimattomien ja päällekkäisten lääkitysten poistamiseksi ja annosjakeluun siirtyminen on pitkäaikaisessa lääkehoidossa lääketieteelliseltä kannalta perusteltua.

Apteekkitoiminnan kehittämistarpeita selvittäneissä työryhmissä on arvioitu myös lääkkeiden annosjakelua ja tehty siihen liittyviä kehittämissuhteita. Loppuraportin Apteekkitoiminnan ja muun lääkehuollon kehittäminen (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2015:4) mukaan lääkkeiden potilaskohtaisella annosjakelulla edistetään rationaalista lääkehoitoa. Hallituspuolueiden apteekkityöryhmän 24.4.2017 tekemien linjausten mukaan annosjakelun käyttöä lisätään määrätietoisesti muun muassa arvioimalla palkkio- ja korvausperusteet.

Pääministeri Sipilän hallitusohjelman mukaisesti valmisteltavina ovat olleet sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus, monikanavarahoituksen yksinkertaistaminen ja rationaalisen lääkehoidon toimeenpano-ohjelma. Nämä vaikuttavat myös annosjakelun kehittämiseen. Annosjakelua koskevat kysymykset on tarkoituksenmukaista arvioida sen jälkeen osana sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän kokonaisuutta.

Kirsi Päivänsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Eläkerahastoja koskeva kokonaisuudistus

HE 152/2008 vp – EV 8/2009 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 25.2.2009, että hallitus välittömästi valmistelee eläkerahastoja koskevan kokonaisuudistuksen, joka sisältää uudet lisäeläkejärjestelyt ja joka turvaa vakuutettujen ja työnantajien oikeudet ja velvollisuudet sekä eläkesäätiöiden ja kassojen toimintaedellytykset tarkoituksenmukaisella tavalla.

Lausuman taustalla on eduskunnan aikaisempi, lähes samankaltainen lausuma HE 156/2005 vp – EV 34/2006 vp, jonka johdosta sosiaali- ja terveysministeriö päätti helmi-/maaliskuulla 2008, että ensimmäisessä vaiheessa valmisteltaisiin kansainvälisesti kilpailukykyinen lisäeläkeuudistus, joka

koskisi maksuperusteisia lisäeläkejärjestelyjä nykymuotoisissa eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa. Tarvittavat säännökset otettaisiin erillislakiin, ja nykyiset eläkesäätiölaki (1774/1995) ja vakuutus-kassalaki (1164/1992) toimisivat erillislain taustalakeina.

Uudistusta koskeva lait 173/2009, 174/2009 ja 175/2009 hyväksyttiin 27 päivänä maaliskuuta 2009 ja ne tulivat voimaan 1.4.2009.

Ministeriössä laadittu arviomuistio oli lausuntokierroksella keväällä 2013. Ministeriö asetti 30.5.2013 laajapohjaisen työryhmän valmistelemaan eläkesäätiö- ja vakuutuskassalain kokonaisuudistusta. Työryhmän toimikausi päättyi 31.1.2016, minkä jälkeen työryhmän loppuraportista järjestettiin lausuntokierros ja loppuraportti lähetettiin lainsäädännön arviointineuvostolle. Arviointineuvoston lausunto 8.3.2017 johti tarpeeseen täydentää esitystä. Ministeriöllä ei ole ollut mahdollisuuksia jatkaa kokonaisuudistuksen valmistelua kertomusvuonna eläkesäätiöiden ja -kassojen lisäeläketointimintaan sovellettavan ammatillisia lisäeläkkeitä tarjoavien laitosten toiminnasta ja valvonnasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2016/2341/EU (IORP II -direktiivi) johdosta, joka on pantu kansallisesti täytäntöön 1.1.2019. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle IORP II -direktiivin täytäntöönpanon jälkeen tulevalle hallituskaudella. Eläkesäätiöitä ja eläkekassoja koskevien esitysten osalta ratkaisevana on pidettävä sosiaaliturvan tehokasta ja turvaavaa toimeenpääntä. Lisäksi erot työeläkelaitosten ja lisäeläkkeitä hoitavien eläkelaitosten kilpailuolosuhteissa huomioidaan lainsäädäntöä valmisteltaessa.

Riitta Kokko-Herrala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Palveluseteli

HE 20/2009 vp – EV 67/2009 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

2. Eduskunta edellytti, että maksukattojärjestelmää uudistettaessa selvitetään, millä tavoin palvelusetelin omavastuuosuus huomioidaan maksukaton kertymisessä.

2. Valinnanvapauslakia koskeva hallituksen esitys (HE 16/2018 vp) annettiin eduskunnalle 8.3.2018. Hallituksen esityksessä ehdotetulla asiakassetelillä korvattaisiin nykyisin käytössä oleva palveluseteli. Asiakasseteli otettaisiin käyttöön kaikissa maakunnissa vuoden 2022 alusta. Asiakas maksaisi asiakassetelillä hankkimissaan palveluissa sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuista annetun lain mukaisen asiakasmaksun, jolloin myös asiakassetelillä hankitusta palvelusta maksettu asiakasmaksu kerryttäisi maksukattoa sikäli kuin palvelu sisältyisi maksukaton alaan. Asiakasmaksulainsäädännön uudistamista valmisteltiin sosiaali- ja terveysministeriön johdolla 15.2.2017 alkaen, ja uutta asiakasmaksulakia koskeva hallituksen esitys (HE 310/2018 vp) annettiin eduskunnalle 13.12.2018. Uuden lain on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2021.

Laura Terho, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Biopankkilainsäädännön kokonaisuudistus

HE 86/2011 vp – EV 78/2012 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 2.10.2012, että hallitus seuraa ja arvioi biopankkilainsäädännön toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

Biopankkilaki vahvistettiin 30.11.2012. Laki tuli voimaan 1.9.2013. Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut yleistä ohjausta lain täytäntöönpanosta. Biopankkilainsäädännön operatiivinen toimeenpano kuuluu Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle (Valvira). Valvira kiinnittää huomiota muun muassa riittävään henkilötietojen suojaan, rekisterinpitäjien velvollisuuksiin ja oikeuksiin, itsemääräämisoikeuden toteutumiseen sekä tutkimuksen tukemiseen. Viestinnän avoimuus ja kansalaisten luottamus biopankkitoimintaan ovat ensiarvoisen tärkeitä. Tästä syystä biopankit kiinnittävät erityistä huomiota siihen, ettei kansalaisten tutkimusmyönteistä asennetta ja luottamusta menetetä. Jokaisella biopankilla on viestintäsuunnitelma ja koulutettu henkilökunta. Valviralle toimitetaan kuvaus biopankkien suunnitellusta laatu järjestelmästä ja riskienhallinnasta rekisteröitymisprosessin yhteydessä. Valtakunnalliseen biopankkirekisteriin on merkitty alun perin kaikki yksitoista biopankkia, joista kaksi yhdistyi vuoden 2016 aikana. Tällä hetkellä Suomessa toimii kymmenen rekisteröityä biopankkia. Lisäksi kaikki kuusi sairaanhoitopiirin biopankkia ovat yhdessä perustaneet osuuskunnan (Suomen Biopankkiosuuskunta) operatiivisten toimintojensa yhtenäistämiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 27.11.2012 biopankkilainsäädännön ohjausryhmän ja virkamiestyöryhmän. Virkamiestyöryhmä valmisteli seuraavat biopankkilain nojalla annettavat alemman asteiset säädökset: STM:n asetus alueellisen eettisen toimikunnan ja valtakunnallisen lääketieteellisen tutkimuseettisen toimikunnan lausunnoista perittävistä maksuista 650/2013, STM:n asetus biopankin tiedonannosta 649/2013 sekä valtioneuvoston asetus biopankin suostumusasiakirjasta 643/2013.

Biopankkilainsäädännön ohjausryhmän tehtävänä on seurata ja arvioida biopankkilainsäädännön toimivuutta ihmisperäisiä näytteitä käyttävässä tutkimuksessa sekä ohjata biopankkitoiminnan edellyttämän infrastruktuurin rakentamista Suomessa yhteistyössä tutkijoiden, rahoittajien, terveydenhuollon palvelujärjestelmän, asiantuntijalaitosten sekä muiden sidosryhmien kanssa. Ohjausryhmän toimikausi on 3.12.2012–31.12.2017. Ohjausryhmän työlle on laadittu jatkopäätös kaudelle 1.1.2018–31.12.2019.

Ohjausryhmä antoi väliraporttinsa 2.6.2015 (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistiota 2015:26). Väliraportti on luettavissa täällä: [Biopankkilainsäädännön ohjausryhmän väliraportti](#).

Väliraportin tarkoituksena on antaa kokonaiskuva käynnistyneestä biopankkitoiminnasta lainsäädännön, viranomaisten ja biopankkien näkökulmasta. Se käsittelee seuraavia asiakokonaisuuksia:

- Biopankkilain toimeenpano ja viranomaistoiminta
- Biopankkien perustaminen ja toiminnan käynnistyminen
- Biopankkitoiminnan infrastruktuuri
- Näytteiden antajien oikeuksien toteutuminen
- Yhteiskunnalliset vaikutukset, vaikutukset toimintaympäristöön ja kansainvälinen yhteistyö
- Lainsäädännön toimivuus
- Biopankkitutkimukseen kohdistuvat asenteet ja niiden muutokset

Ohjausryhmän väliraportti osoittaa, että nykyinen biopankkilaki vaatii säännösmuutoksia. Väliraportin liitteessä on koottu tähän asti esiin nousseita säännösmuutostarpeita yleistasolla. Osa ehdotuksista koskee lainsäädännön selkiyttämistä ja terminologian tarkentamista ja osa on eri intressiryhmien toiveita siitä, mitä lain tulisi mahdollistaa tulevaisuudessa.

Ohjausryhmässä on keskusteltu myös muun muassa seuraavista asioista:

EU:n tietosuoja-asetuksen vaikutukset biopankkitoimintaan

- biopankissa olevien tietojen hyödyntäminen käytännön terveydenhuollossa
- biopankkien toiminnan yhdistäminen
- biopankkisuoistumuksen hallinta Omakanta-palvelussa
- biopankkien ja genomikeskuksen välinen yhteistyö

Sosiaali- ja terveysministeriö on aloittanut väliraportin pohjalta biopankkilain muutosten valmistelun virkatyönä. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyn 2019 aikana. Säädösmuutokset on katsottu tarkoituksenmukaisiksi tehdä genomikeskuksen perustamista koskevan työn yhteydessä (Ehdotus laiksi Genomikeskuksesta ja genomitietojen käsittelystä). Säädösmuutokset ovat kiinteästi yhteydessä EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen kansalliseen toimeenpanoon sekä vireillä olevan sosiaali- ja terveystietojen toissijaista käyttöä koskevan lakiehdotuksen voimaantuloon.

Eurooppalaisia biopankkeja ja biologisia aineistoja koskeva tutkimusinfrastruktuurikonsortio BBMRI-ERIC on komission toimivallalla perustettu ERIC-muotoinen tutkimusinfrastruktuurikonsortio. Suomi liittyi BBMRI-ERIC:n perustajajäseneksi 31.10.2013. Kansallisena koordinaattorina toimii Terveystietojen ja Hyvinvoinnin laitos.

Riina Laitinen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Vanhuspalvelulain toteutuminen

HE 160/2012 vp – EV 162/2012 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 18.12.2012, että hallitus arvioi henkilöstömitoituksen toteutumisen vanhuspalvelulaissa tarkoitetulla tavalla vuoden 2014 aikana ja mikäli ympärivuorokautisessa hoidossa ei ole saavutettu suositusten mukaista henkilöstömitoitusta (vähintään 0,5), antaa eduskunnalle esityksen lain täsmentämisestä.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi lain tavoitteiden toteutumista ja vaikutusta erityisesti ikääntyneen väestön hyvinvointiin, terveyteen ja toimintakykyyn ja sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuteen sekä kunnille aiheutuviin kustannuksiin.

Vanhuspalvelulain seurantaa ja arviointia varten Terveystietojen ja Hyvinvoinnin laitos on koonnut laajat aineistot kunnista, kuntayhtymistä ja yhteistoiminta-alueilta sekä koti- ja ympärivuorokautisen hoidon toimintayksiköistä keuhkokuumeen 2013 ja syksyllä 2014, syksyllä 2016 ja syksyllä 2018. Vuodesta 2016 vuoteen 2018 0,5 mitoituksen alittaneet yksiköt olivat vähentyneet 7 prosentista 5 prosenttiin. Hallitusohjelmaan on kirjattu, että STM:n ja Kuntaliiton 2013 julkaisemaa laatusuosittelua hyödyntämisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi tarkistetaan siten, että tehostetussa palvelu-

luasumisessa ja vanhainkodeissa henkilöstön ehdoton vähimmäismäärä on 0,4–0,5 hoitotyöntekijää/ asiakas (nykyisin 0,5). Terveyskeskusten vuodeosastojen pitkäaikaishoidossa suositus säilyy tasolla 0,6–0,7 hoitotyöntekijää/asiakas. Laatusuosituksen muita perusteita henkilöstöön mukaan laskettavista oppisopimuskoulutettavista, sosiaali- ja terveydenhuollon opiskelijoista, sekä ilman sosiaali- ja terveydenhuollon ammatillista koulutusta olevista henkilöistä tarkennetaan siten, että näihin ryhmiin kuluvat olisivat nykyistä väljemmin perustein hoitotyöntekijän asemassa. Uusi laatusuositus julkaistiin 26.6.2017. Hallitus linjasi, että jatkossakin ympärivuorokautisen tehostetun palveluasumisen hoitoon osallistuvan henkilöstön vähimmäismitoituksen pitää olla vähintään 0,5 hoitajaa asukasta kohden. Siltä osin tilanne säilyi aiemman laatusuosituksen mukaisena. Suosituksessa määritelty vähimmäismitoitustaso tukee vanhuspalvelulain henkilöstöä koskevaa 20 pykälää, jonka mukaan henkilöstöä pitää olla riittävästi asiakkaiden palveluntarpeeseen nähden kaikkina vuorokauden aikoina. Lain säädökset ovat ensisijaisia suositukseen nähden.

Laatusuosituksessa laajennettiin tehostetussa palveluasumisessa henkilöstömitoitukseen laskettavien piiriä siten, että hoiva-avustajien työaika lasketaan kokonaisuudessaan mitoitukseen ja virike-toimintaa toteuttava henkilöstö siltä osin, kun heidän työaikansa kohdistuu välittömään asiakastyöhön. Suosituksessa myös suositellaan, että henkilöstön mitoittamisen osalta julkisia ja yksityisiä palveluntuottajia ohjataan, valvotaan ja seurataan samoin perustein, koska erilaisten lupamenettelyjen vuoksi mitoitukset yksityisissä ja julkisissa yksiköissä poikkeavat toisistaan.

Hallituksen lähtökohtana on iäkkäiden palvelurakenteen muuttaminen siten, että kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia. Hallituksen lähtökohtana on sekä iäkkäiden palvelurakenteen että kotiin annettavien palveluiden sisällön kehittäminen siten, että nykyistä suurempi osa iäkkäistä saa tarvitsemansa palvelut omassa kodissaan eikä ympärivuorokautisen hoidon yksiköissä.

Satu Karppanen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Ennalta ehkäisevät palvelut ja kotipalvelut sosiaalihuoltolain kokonaisuudistuksessa

HE 164/2014 vp – EV 195/2014 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa sosiaalihuoltolain kokonaisuudistuksen toimeenpanossa sosiaalihuollon painopisteen siirtymistä ennalta ehkäiseviin palveluihin ja erityisesti kotipalvelujen laadun ja saatavuuden toteutumisesta sekä uudistuksen kustannusvaikutuksia ja vaikuttavuutta.

Sosiaalihuoltolain kokonaisuudistus edellyttää kunnilta palvelurakenteen moninaista kehittämistä ja uudistamista. Muutostyötä on tuettu laajalla sosiaalihuoltolain koulutuskierroksella, teemakohtaisilla tiedotteilla ja lain soveltamisoppaalla. Toimeenpanon tueksi on järjestetty vuonna 2016 muun muassa kaksi alueellista koulutuspäivää kotiin vietävistä palveluista yhteistyössä aluehallintovirastojen ja Valviran kanssa.

Vuonna 2018 sosiaali- ja terveysministeriö antoi kuntainfon (8/2018) lapsiperheiden kotipalvelujen saatavuutta koskien. Kuntainfossa muistutettiin kuntia siitä, kuinka tärkeää on, että lapset ja perheet saavat tarvitsemansa tuen ajoissa ja lastensuojelun asiakkuuteen ohjautuvat vain ne, jotka tosiasiassa tarvitsevat juuri lastensuojelun palvelua. Infossa todetaan, että lastensuojelun kehittämiseksi ja lapsiperheiden kotipalvelujen saatavuuden turvaamiseksi on kohdennettu 10 milj. euroa valtionavustusta/vuosi kuluvalle hallituskaudella. Valtionavustuksen lisäys on tarkoitettu kohdennettavaksi sosiaalihuoltolain 19 § 1.1.2015 alkaen säädetyä laajennettua tehtävän hoitoon. Jo aiemmin

on lisätty 10 milj. euroa vuosittaista valtionosuutta lastensuojelun kehittämiseen vuodesta 2015 alkaen. Vuonna 2015 määrärahasta käytettiin 3,4 miljoonaa euroa lastensuojelulain muutosten toimeenpanoon ja 6,6 miljoonaa euroa lasten ja lapsiperheiden kotipalveluun ja perhetyöhön sekä sosiaalisen kuntoutuksen järjestämiseen nuorille yleisen valtionavun kautta.

Ennalta ehkäisevien palvelujen saatavuutta, laatua, kustannusvaikutuksia ja vaikuttavuutta seurataan yhteistyössä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, aluehallintoviranomaisten ja Valviran kanssa. Kotipalvelun saatavuutta on seurattu THL:n toteuttaman kyselyn avulla vuodesta 2015 alkaen. Omavalvonnan toimeenpanon tukeminen ja varmistaminen on osa Valviran valvontaohjelmaa vuosille 2016–2019. Myös lastensuojelun määräaikoihin ja asiakasmääriin, kotiin annettavien palveluiden sekä lasten ja nuorten ehkäisevien palveluiden sujuvuuteen on kiinnitetty valvonnassa vuonna 2016 erityistä huomiota.

Hallituskaudella 2015–2019 toteutettavan lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman osana edistetään ja levitetään neuvolan, varhaiskasvatuksen ja koulun yhteydessä tarjottavan kotipalvelun, perhetyön ja vanhemmuuden tuen hyviä käytäntöjä perhekeskusmallin puitteissa. Maakunnalliset hankkeet voivat vuosien 2017–2018 aikana lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaa eteenpäin kaikkien maakuntien alueella ja ympäri Suomen perustettiin uusia perhekeskuksia ja perheiden kohtaamispaikkoja, jotka kokoavat palveluja yhteen muutosohjelman päättymisen jälkeenkin. Hankkeet edistivät osaltaan myös sosiaalihuoltolain toimeenpanoa.

Annika Juurikko, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö,
Marjo Malja, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Perhehoitolain vaikutukset

HE 256/2014 vp – EV 313/2014 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa perhehoitolain vaikutuksia eri väestöryhmiin ja perhehoidon eri muotoihin sekä sitä, miten perhehoito vaikuttaa kuntien kustannuskehitykseen.

Perhehoitolakia muutettiin Juha Sipilän hallituksen ohjelman liitteen 6 mukaisesti 1.7.2016 alkaen. Lakimuutoksella muun muassa korotettiin perhehoidon vähimmäishoitopalkkiota, lisättiin perhehoitajan oikeutta vapaaseen yhdestä arkipäivästä kahteen vuorokauteen kuukaudessa sekä nostettiin perhehoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastukset lakitasolle. Lisäksi perhehoitolakiin tehtiin muutoksia perhekodissa hoidettavien enimmäismäärän osalta sekä täsmennettiin oheishuoltajuutta koskevaa sääntelyä. Muutosten tarkoituksena oli tukea perhehoitajien jaksamista sekä toisaalta vakiinnuttaa perhehoito osaksi iäkkäiden hoidon palvelujärjestelmää.

Vuodesta 2017 eteenpäin kuntien valtionosuuksiin on lisätty perhehoidon osalta 20 miljoonaa euroa. Perhehoitoa on kehitetty perhehoitolain muutosten lisäksi osana Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihanketta, jossa perhehoidon osalta luodaan muun muassa uusia toimintamalleja. Sosiaali- ja terveysministeriö valmisteli valtiovainministeriön kanssa omais- ja perhehoidon seurantaa vuodelle 2018, ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL toteutti sen. Alkuvuonna 2019 julkaistava selvitys sisältää tietoja 1.7.2016 alkaen voimaan tulleiden uudistusten toimeenpanosta, perhehoitajien ja hoidettavien määrän ja perhehoidon kustannusten kehityksestä sekä perhehoitajille annettavan tuen kehityksestä. Selvityksen kyselyitä tehtiin muun muassa yhteistyössä maakuntien muutosagenttien kanssa.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman yhteydessä osana lastensuojelun kehittämistyötä luodaan uudenlaisia palvelu- ja toimintamalleja, mikä koskee myös perhehoitoa. Muutosohjelmassa on valmisteltu yhteistyössä eri toimijoiden kanssa muun muassa perhehoitoa koskevat sijaishuollon laatukriteerit, jotka on tarkoitus viedä osaksi kansallista lastensuojelun laatusuosituksia alkuvuodesta 2019. Maakunnat ovat Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tukemana tehneet yhtenäistä lastensuojelun perhehoidon toimintaohjetta ja hakeneet konsensusa siitä, miten perhehoitoa järjestetään ja tuotetaan aiempaa tasavertaisemmalla tavalla sekä lapsen oikeuksia vahvistaen.

Kirsi-Maria Mämlund, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

Toimeentulotukilain uudistuksen vaikutukset

HE 358/2014 vp – EV 374/2014 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että uudistuksen vaikutuksia toimeentulotukea saavien määrään, toimeentulotukijaksojen keston ja toimeentulotuen kustannuksiin seurataan ja arvioidaan myös sitä, tukeeko uudistus tuen luonnetta väliaikaisena, itsenäistä suoriutumista edistävänä ja syrjäytymistä ehkäisevänä taloudellisena etuutena.

2. Eduskunta edellyttää, että toimeentulotukilaki kokonaisuudessaan uudistetaan. Uudistuksessa tulee pyrkiä vahvistamaan toimeentulotuen luonnetta viimesijaisena ja väliaikaisena etuutena. Tavoitteena toimeentulotuessa tulee olla moniammatillinen yhteistyö Kelan ja kuntien välillä sekä sellaiset toimintakäytännöt, jotka tukevat toimeentulotukea saavan itsenäistä suoriutumista ja ehkäisevät syrjäytymistä.

Perustoimeentulotuen laskenta ja maksatus siirtyivät Kansaneläkelaitokselle vuoden 2017 alusta. Hallitus on seurannut uudistuksen vaikutuksia ja käynyt läpi toimeenpanoon liittyviä kysymyksiä yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen ja Suomen Kuntaliiton kanssa. Lisäksi on meneillään useita tutkimushankkeita, joissa arvioidaan siirron vaikutuksia.

Perustoimeentulotuen toimeenpanon siirron vaikutusten arviointia hyödynnetään jatkossa toimeentulotuen kehittämisessä. Kehittämiseen vaikuttavat myös hallituksen käynnistämät muut kehittämissuunnitelmat. Näitä ovat muun muassa päättynyt eriarvoisuustyöryhmän työ sekä osallistavan sosiaaliturvan kokeiluhanke ja perustusturvan uudistamista pohtiva niin sanottu TOIMI-hanke. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistus vaikuttaisi toimeentulotuen kehittämiseen. Lisäksi työnsä on aloittanut sosiaali- ja terveysministeriön asettama toimeentulotuen oikeudellinen asiantuntijatyöryhmä, jonka tehtävänä on käsitellä toimeentulotuen ja perustuslain 19 §:n 1 momentin välistä suhdetta sekä tähän liittyviä toimeentulotukilain erityiskysymyksiä.

Susanna Rahkonen, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Omassa työssä työllistyvien ja yrittäjien työttömyysturva

HE 94/2015 vp – EV 106/2015 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti, että TE-toimistojen osaamista, ohjeistusta ja toimintakäytäntöjä pikaisesti tarkennetaan omassa työssä työllistyvien ja yrittäjien työttömyysturvan osalta ja työvoimahallinnon ratkaisukäytäntöä seurataan yhdenmukaisen ratkaisukäytännön ja työttömyysturvaa hakevien oikeusturvan varmistamiseksi. Tarkennukset tulee tehdä erityisesti toiminnan sivu- ja päätoimisuuden sekä toiminnan lopettamisen osalta.

2. Eduskunta edellytti, että epätyypillisissä työsuhteissa ja toimeksiantosuhteissa työskentelevien sosiaaliturvan kehittämistarpeet selvitetään ja selvityksen perusteella tarvittaessa valmistellaan lainsäädännön muutosehdotukset.

1. Työ- ja elinkeinoministeriö antoi vuoden 2016 alussa työ- ja elinkeinotoimistoille ohjeen, jossa otettiin huomioon vuoden 2016 alusta voimaan tulleet yrittäjiä koskevien työttömyysturvalain säännösten muutokset. Lisäksi ohjeeseen tehtiin tarkennuksia. Yrittäjien työttömyysturvaoikeuden selvittämistä on sujuvoitettu kesäkuussa 2016 ottamalla käyttöön sähköisesti täytettävät lomakkeet, joilla työnhakija selvittää yritystoimintaansa liittyviä seikkoja työ- ja elinkeinotoimistolle. Työ- ja elinkeinoministeriö pyysi lisäksi toukokuussa 2016 työ- ja elinkeinotoimistoilta näkemyksiä yrittäjän työttömyysturvan työvoimapolitiisiin edellytyksiin ja niiden selvittämiseen liittyvistä mahdollisista kehittämistarpeista. Useat näkemyksiä esittäneet työ- ja elinkeinotoimistot pitivät juuri yritystoiminnan pää- ja sivutoimisuuden ratkaisemista haasteellisena.

2. Oikeus- ja työministeri Jari Lindström asetti kesäkuussa 2016 selvityshenkilöt, joiden tehtävänä oli selvittää ns. itsensä työllistävien henkilöiden työttömyysturvaoikeuteen liittyviä muutostarpeita. Selvitystyö päättyi joulukuussa 2016. Selvityshenkilöiden ehdottamia muutoksia yritystoiminnan pää- ja sivutoimisuutta koskeviin säännöksiin arvioitiin yhteistyössä keskeisten työelämän järjestöjen kanssa. Työttömyysturvalakia on muutettu selvityshenkilöiden ehdotuksen pohjalta vuoden 2018 alusta lukien lailla työttömyysturvalain muuttamisesta (906/2017) niin, että työttömänä aloitetun yritystoiminnan pää- ja sivutoimisuutta arvioidaan vasta, kun yritystoimintaa on harjoitettu neljä kuukautta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että työttömänä aloitetun yritystoiminnan neljän ensimmäisen kuukauden ajan työttömyysetuuden saajalla on oikeus saada työttömyysetuus yritystoiminnasta syntyvillä ansiotuloilla soviteltuna.

Työttömyysturvalakia muutettiin samassa yhteydessä kuin vaihtelevaa työaikaa noudattavan työntekijän asemaa parannettiin muuttamalla työsopimuslakia (55/2001) ja työaikalakia (605/1996). Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (380/2018) tuli voimaan 1.3.2018. Työnhakijalle ei enää aseteta korvauksetonta määräaika eli karenssia työstä eroamisen takia, jos työtä on ollut tarjolla vain vähän tai ei lainkaan ja työn tekemisestä oli sovittu esimerkiksi nollatuntisopimuksella. Lisäksi henkilöllä on pätevä syy erota työstä työttömyysetuutta menettämättä, jos hänellä ei ole oikeutta soviteltuun työttömyysetuuteen sen vuoksi, että työ on kokoaikaista tai työnantaja ei seuraa työaikaa ja työstä maksettava palkka on vähemmän kuin 1 211 euroa (2019) kuukaudessa. Työstä, josta maksettava palkka on vähemmän kuin 1 211 euroa kuukaudessa (tai osa-aikatyössä tätä palkkaa vastaava suhteellinen osa), voi myös kieltäytyä työttömyysetuutta menettämättä. Työstä kieltäytymisen osalta euromääristä rajaa sovelletaan vain silloin kun alalla ei ole työehtosopimusta. Osana työn vastaanottamisen kannustimien parantamista työttömyysturvalakia on muutettu sovitellun työttömyysetuuden maksamisen sujuvoittamiseksi. Muutos koskee lyhytaikaisesti ja osa-aikaisesti työskenteleviä työttömyysetuuden saajia ja myös vaihtelevaa työaikaa noudattavia työntekijöitä, ja sillä tasoitetaan työttömyysetuuden saajan tulovirtaa ja vähennetään viipeitä sovitellun työttömyysetuuden

den saannissa. Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (1314/2018) tulee voimaan 1.4.2019. Tämän lisäksi yrittäjien niin kutsuttujen ei omistavien perheenjäsenten ansiopäivärahaoikeutta on parannettu muuttamalla työttömyysturvalakia niin, että työntekijän eläkelain mukaan vakuutettu yrityksessä työskentelevä yrittäjän ei omistava perheenjäsen on työttömyysturvajärjestelmässä palkansaaja. Tätä muutosta koskeva laki työttömyysturvalain muuttamisesta (1318/2018) tulee voimaan 1.7.2019.

Marjaana Maisonlahti, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta

HE 96/2015 vp – EV 57/2016 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lainsäädännön vaikutuksia kehitysvammaisten oikeuksien toteutumiseen ja jatkaa itsemääräämisoikeutta koskevan sääntelyn kehittämistä.

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta tuli voimaan 10.6.2016. Sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti syksyllä 2016 itsemääräämisoikeuslainsäädännön jatkovalmistelun virkamiestyönä. Ministeriö asetti 20.4.2017 työryhmän, jonka tehtävänä on laatia ehdotus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamista sekä päihde- ja mielenterveyspalveluja koskeviksi säännöksiksi. Työryhmän toimikausi päättyi 28.2.2018. Luonnos hallituksen esitykseksi asiakas- ja potilaslaiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi oli lausunnoilla 6.7.–16.9.2018. Säädöskokonaisuuden valmistelu jatkuu tulevalla hallituskaudella.

Hallituksen esitys eduskunnalle vammaispalvelulaiksi sekä laeiksi sosiaalihuoltolain ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 13 §:n muuttamisesta (HE 159/2018 vp) annettiin eduskunnalle 27.09.2018. Ehdotetulla lailla kumottaisiin laki kehitysvammaisten erityishuollosta ja laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2021.

Palveluja koskevat kehitysvammalain säännökset ehdotetaan siirrettäviksi ehdotettuun vammaispalvelulakiin, kun taas säännökset tahdosta riippumattomasta erityishuollosta sekä erityishuollossa toteutettavista rajoitustoimenpiteistä on tarkoitus siirtää valmisteltavana olevaan asiakas- ja potilaslakiin, jonka on tarkoitus tulla voimaan yhtä aikaa uuden vammaispalvelulain kanssa.

Riitta Burrell, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuus

HE 107/2015 vp – EV 103/2015 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että kielitaitovaatimuksen toteutumista lain toimeenpanossa seurataan ja tarkastellaan tarvetta laajentaa EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuutta. Seurannan yhteydessä tulee selvittää direktiivin toimeenpanoa muissa jäsenmaissa.

Alustava selvitys direktiivin toimeenpanosta eräissä muissa jäsenmaissa on tehty.

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt lainsäädäntöhankkeen, jonka tavoitteena on uudistaa terveydenhuollon ammatinharjoittamislainsäädäntö. Terveys- ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain nykytilaa ja uudistamistarpeita käsittelevä selvityshenkilöiden raportti on julkaistu tammikuussa 2018. Lainsäädännön uudistamisen yhteydessä tarkastellaan myös kielitaitovaatimuksen toteuttamista ja direktiivin toimeenpanoa muissa jäsenmaissa sekä arvioidaan ovatko nyt voimassa olevat kielitaitoa koskevat säännökset riittäviä vai onko säännöksiä tarpeen tarkentaa.

Eila Mustonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelut

HE 112/2015 vp – EV 108/2015 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että osana kokonaisuudistusta työnsuojelun valvontaan liittyvät toimivaltakysymykset selvitetään ja lomittajien työturvallisuutta ja sen valvomista koskevat säännökset saatetaan työnsuojelulainsäädännön edellyttämälle tasolle. Lisäksi yrittäjän tarpeiden ja lomittajan työajan yhteensovittamista tulee tarkastella kokonaisuudistuksen yhteydessä siten, että lomittajan työn osa-aikaisuutta pystytään vähentämään.
2. Eduskunta edellyttää, että nyt säädettävän varallaolon maksullisuuden vaikutuksia lomituspalveluiden käyttöön ja käytänteisiin seurataan ja lomituksen kokonaisuudistuksen yhteydessä tarkastellaan sen muutostarpeita.
3. Eduskunta edellyttää, että tuetun maksullisen lomituksen enimmäistuntimäärän riittävyyttä ja rajauksen vaikutuksia maatalousyrittäjien jaksamiseen seurataan ja tuntimäärän muutostarpeita tarkastellaan kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelulakiin ja turkistuottajien lomituspalvelulakiin on lisätty paikallisyksikön järjestämän lomituksen osalta lomittajien työnjohtoa sekä työturvallisuutta ja sen valvomista koskevat säännökset. Kyseiset muutokset ovat tulleet voimaan 1.1.2017.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti lisäksi maatalouden lomitustarpeiden toimeenpanon uudistamistyöryhmän ajalle 15.8.2016–31.3.2017. Työryhmässä valmisteltiin lomitustarpeiden kokonaisuudistusta ottaen huomioon etenkin maakuntaudistus ja yllä mainitut eduskunnan lausumissa tarkoitetut seikat. Työryhmän loppuraportti, joka laadittiin hallituksen esityksen muodossa, julkaistiin 21.4.2017 ja lausuntokierros pidettiin kesällä 2017. Tämän jälkeen hallituksen esityksen valmistelua jatkettiin sosiaali- ja terveysministeriössä huomioiden muun muassa saadut lausunnot, uudet poliittiset linjaukset ja maakuntaudistuksen eteneminen. Maakuntaudistuksen kaaduttua maaliskuussa 2019 lomitustarpeiden kokonaisuudistus keskeytyi hetkellisesti ja odottaa uuden hallituksen poliittista ohjausta erityisesti lomitustarpeiden hallintomallin osalta. Lakihanke edellyttää todennäköisesti jatkossa vielä toista lausuntokierrosta. Hallituksen esityksen antamisen ajankohta siirtyy suunnitellusta syyskaudesta 2019 eteenpäin ja tässä vaiheessa (maaliskuussa 2019) ajankohta ei ole vielä tiedossa.

Anne Vänskä, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Tartuntatautilain vaikutukset hoitoon hakeutumiseen

HE 13/2016 vp – EV 168/2016 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää viimeistään vuoden 2018 aikana lain vaikutuksia ulkomaalaisten hakeutumiseen Suomeen tartuntatautien hoitoon, tästä aiheutuvia kustannuksia sekä tartuntatautien hoidon alueellisen yhdenmukaisuuden toteutumista. Hallituksen tulee seurannan perusteella tarvittaessa antaa viipymättä esitys eduskunnalle lainsäädännön muuttamiseksi.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää viimeistään vuoden 2018 aikana tartuntatautien hoitoa saaneiden ulkomaalaisten henkilöiden nykyistä kattavamman rekisteröinnin tarpeen.

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos seuraa ulkomaalaisten ja ilman muodollista henkilötunnusta olevien henkilöiden yleisvaarallisten, esimerkiksi tuberkuloosin, ja joidenkin valvottavien tartuntatautien, esimerkiksi hivin, tapausmääriä valtakunnallisesti ja sairaanhoitopiireittäin. Tuberkuloositapausten määrässä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia, ja ilman muodollista henkilötunnusta olevien henkilöiden osuus kaikista tuberkuloositapauksista on laskenut. Hivin osalta ulkomaalaisten ja ilman muodollista henkilötunnusta olevien määrässä tai osuuksissa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Ei ole osoitusta siitä, että Suomeen hakeuduttaisiin tuberkuloosin tai hivin hoidon takia.

Valtiovarainministeriö on asettanut toimikaudeksi 1.9.2017–31.12.2019 työryhmän, joka selvittää muun muassa, voitaisiinko sellaisille suomalaisen yhteiskunnan palveluja käyttäville ulkomaisten kansalaisille, jotka eivät asu Suomessa, antaa yleisesti käytettäväksi tarkoitettu tunniste.

Työryhmän tavoitteena on ollut tehdä ehdotus kansalliseksi toimintamalliksi henkilöiden yksilöimiseen Suomessa ja kuvata viranomaisten rooli henkilöön liittyvien ydintietojen hallinnassa. Työryhmän johtoryhmän väliraportti, joka keskittyy nykytilan kuvaukseen ja ylätasoon ratkaisuvaihtoehtojen erittelyyn, on julkaistu joulukuussa 2018.

Mikäli henkilön yksilöinnin ratkaisujen uudistamista ryhdytään toteuttamaan myöhemmin tehtävien päätösten perusteella, voisi siinä yhteydessä toteutettava nykyistä laajempi henkilön yksilöinnin ratkaisu mahdollistaa muun muassa suomalaisissa sairaaloissa hoidettujen ulkomaisten kansalaisten henkilötietojen entistä joustavamman rekisteröinnin ja tähän rekisteröintiin liittyen yksilöintitunnusten luonnin ko. henkilöille.

Liisa Katajamäki, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Diabeteslääkkeiden erityiskorvausluokan muutoksen vaikutukset

HE 184/2016 vp – EV 187/2016 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa välittömästi lainsäädännön voimaantultua diabeteslääkkeiden erityiskorvausluokan muutoksen vaikutuksia diabeteslääkkeiden ja toimeentulotuen käyttöön ja ryhtyy seurannan perusteella mahdollisesti tarvittaviin toimenpiteisiin.

Valtioneuvoston asetusta lääketieteellisin perustein vaikeiksi ja pitkäaikaisiksi arvioitavista sairauksista, joiden perusteella lääkeshoidon kustannuksista korvataan 65 tai 100 prosenttia, (25/2013)

muutettiin 21.12.2016 annetulla asetuksella (1149/2016). Vuoden 2017 alusta lukien diabeteslääkkeistä muut kuin insuliinivalmisteet siirtyivät alempaan erityiskorvausluokkaan, jolloin niiden korvaustaso aleni 100 prosentista 65 prosenttiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on ensivaiheessa muutoksen voimaantultua seurannut yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa diabeteslääkkeiden käytössä ja korvauksissa tapahtuneita muutoksia samoin kuin muutoksia toimeentulon käytössä diabeteslääkkeiden kustannuksiin tilastojen mahdollistamalla tarkkuudella. Kansaneläkelaitos on myös käynnistänyt korvausmuutosten vaikutuksia yksilötasolla arvioivan tutkimuksen ja rahoittanut tutkimushanketta erityiskorvattavuuden muutoksen vaikutuksista. Ensimmäisten tulosten on tarkoitus valmistua vuoden 2019 aikana. Kun tietoaaineistoa on riittävästi käytettävissä, voidaan korvausmuutoksen vaikutuksia arvioida syvällisemmin.

Kirsi Päivänsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Erikoissairaanhoidon työnjaon uudistuksen ja terveydenhuoltolain tarkoittamien kielellisten oikeuksien seuranta

HE 224/2016 vp – EV 244/2016 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että erikoissairaanhoidon työnjaon uudistusta seurataan tiiviisti. Jos osoittautuu, että joillakin alueilla aiheutuu toiminnallisia ongelmia tai potilasturvallisuus heikkenee tai tavoiteltua kustannustehokkuutta ei saavuteta, hallituksen on ryhdyttävä välittömästi toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa toteutuvatko terveydenhuoltolain 50 §:n 3 momentissa tarkoitetut kielelliset oikeudet Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin päivystyspalveluissa siten, että potilas saa palvelut valitsemallaan kielellä joko suomeksi tai ruotsiksi ja ryhtyy tarvittaessa seurannan edellyttämiin toimenpiteisiin.

1. Erikoissairaanhoidon työnjakoa ja eräiden tehtävien keskittämistä koskevia säännöksiä sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2018 lukien. Terveydenhuoltolain erikoissairaanhoidon työnjakoa ja eräiden tehtävien keskittämistä koskevia säännöksiä on täsmennetty Valtioneuvoston asetuksella erikoissairaanhoidon työnjaosta ja eräiden tehtävien keskittämisestä (582/2017) sekä Valtioneuvoston asetuksella kiireellisen hoidon perusteista ja päivystyksen erikoisalakohtaisista edellytyksistä (583/2017).

Asetusten mukaan yliopistollisten sairaanhoitopiirien on laadittava ja kahdesti vuodessa toimitettava selvitys siitä, miten päivystyksen ja erikoissairaanhoidon työnjako, tavoitellut taloudelliset vaikutukset ja sitoutuminen yhtenäisiin hoidon perusteisiin ovat toteutuneet. Sosiaali- ja terveysministeriö on perustanut kansallisen koordinaatiorryhmän, joka on seurannut ja tukenut uudistuksen etenemistä. Myös aluehallintovirastot ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ovat toimivaltuuksiensa puitteissa seuranneet ja arvioineet lain ja asetusten noudattamista.

2. Sosiaali- ja terveysministeriö on seurannut kielellisten oikeuksien toteutumista Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin päivystyspalveluissa muun muassa pyytämällä sairaanhoitopiiriltä selvityksiä asiasta.

Valtion vuoden 2018 talousarviossa myönnettiin Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirille 220 000 euron määräraha kielellisten oikeuksien turvaamiseen (momentti 28.70.05 Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus).

Vuonna 2018 Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin palveluiden kysynnästä Vaasan sairaanhoitopiirin jäsenkunnista tuli 1,3 %. Vuonna 2018 Vaasan sairaanhoitopiirin alueelta tuli Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin päivystykseen 206 potilasta joista ruotsinkielisiä oli 20 potilasta (9,7 %).

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä ilman lähetettä saapumisia oli vuonna 2018 yhteensä 22 921 kappaletta, joista Vaasan sairaanhoitopiirin alueelta 249 kappaletta (1,1 %). Ajanvarauslähetteitä Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin saapui 58 459, joista Vaasan sairaanhoitopiirin alueen osuus oli 781 (1,3 %). Potilaan omaan valintaan saapuminen perustui 159 tapauksessa. Vaasan keskussairaala on tullut vuonna 2018 viisi lähetettä Seinäjoen keskussairaalaan päivystykseen. Näistä neljän kunta on sijainnut Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin alueella.

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin ei ole viime vuosina tullut yhtään muistutusta tai kantelua siitä, että potilas ei ole saanut palvelua ruotsiksi. Seinäjoen keskussairaala pystyy toimittamaan asiakirjat potilaalle ruotsiksi seuraavana päivänä. Sairaalan opastekyltit ovat suomeksi ja ruotsiksi ja lähes kaikki potilasohjeet ovat saatavissa myös ruotsiksi.

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri on kartoittanut henkilöstön ruotsin kielen taitoa. Lääkärikunta Seinäjoen keskussairaalaossa hallitsee hyvin ruotsin kielen taidon. Seinäjoen keskussairaalan lääkäreistä noin 80 prosentilla on suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa annetun asetuksen mukainen virallinen todistus ruotsin kielen taidosta. Myös hoitohenkilökunnan ruotsin kielen taitoa on selvitetty ja merkittävä osa hallitsee ruotsin kielen ja omaa siihen kielitodistuksen esimerkiksi ammattikorkeakoulututkinnon kautta.

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin Päivystyskeskus on tarjonnut ruotsin kielen opetusta omalle henkilökunnalle säännöllisesti. Lääkäreille on järjestetty yhteensä kolme (3) opetussarjaa vuosina 2017 ja 2018. Suunnitteilla on jatkaa säännöllisesti opetussarjoja keväällä 2019 huomioiden jatkosakin henkilökunnan vaihtuvuus (kesälääkärit) ja kielitaidon ylläpito. Ruotsin opetusta on tarjottu kaikille päivystäville lääkäreille.

Kaikilla koulutukseen osallistujilla on ollut entuudestaan ruotsin kielen opintoja koulu- ja opiskeluaikanaan. Päivystyksen virkalääkäreillä on lisäksi suoritettuna lääkäriopintoihin liittyvät ruotsin kielen opinnot. Koulutus on ollut päivystykselle räätälöityä siten, että aihepiirit ovat käsitelleet päivystyksen keskeisiä potilasryhmiä. Opetuksessa on painotettu keskustelutaitojen hiomista dialogien, draaman ja äidinkielenään ruotsia puhuvien "opetuspotilaiden" kanssa. Opetus on ollut pienryhmäopetusta ja se on tapahtunut työajalla.

Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa uudistuksen toimeenpanoa sekä potilasturvallisuuden, kustannustehokkuuden ja kielellisten oikeuksien toteutumista.

Anne Ilkka, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Perhevapaiden yhdenvertaisuus

HE 232/2016 vp – EV 242/2016

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa sosiaali- ja terveysministeriössä tehdyn selvitystyön pohjalta erilaisten perheiden perhevapaajärjestelmän ja siihen liittyvän lainsäädännön kehittämistä, jotta perheiden erilaiset elämäntilanteet huomioitaisiin yhdenvertaisella tavalla.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä arvioi monimuotoisten perheiden yhdenvertaista oikeutta vanhempainvapaisiin (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2015:452). Sairausvakuutuslain (1224/2004) muutokset, jotka koskevat lapsen äidin naispuolisen avio- tai avopuolison, rekisteröityjen puolisoiden, samaa sukupuolta olevien adoptiovanhempien sekä lapsen hoidosta vastaavan isän vanhempainpäiväraha-oikeuksia, tulivat voimaan 1.3.2017. Hallitus seuraa lakimuutosten vaikutuksia erilaisten perheiden asemaan.

Nykyisin sairausvakuutuslain vanhempainpäivärahasäännökset muodostavat vaikeasti tulkittavan ja ymmärrettävän sekä lakiteknisesti ja terminologisesti epäjohdonmukaisen kokonaisuuden. Siten perhevapaiden yhdenvertaisuuden edelleen kehittämisen kannalta on tarkoituksenmukaista selvittää ja arvioida kokonaisuutena perhevapaalainsäädäntöä ja siihen liittyviä kehittämistarpeita.

Hallitus käynnisti perhevapaalainsäädännön kokonaisuudistuksen syksyllä 2017. Uudistuksen valmistelu keskeytettiin alkuvuodesta 2018.

Sairausvakuutuslain muutokset, jotka parantavat adoptio- ja monikkoperheiden sekä lapsesta yksin huolettavan äidin vanhempainpäivärahoja, tulevat voimaan 1.4.2019.

Eva Ojala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Alkoholijuomien nauttimisen yleisillä paikoilla ja alkoholin etämyynnin rajoittaminen

HE 100/2017 vp – EV 186/2017 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuutta säätää kunnalle oikeus rajoittaa erityisin perustein alkoholijuomien nauttimista puistoissa ja niihin rinnastettavilla yleisillä paikoilla, kuten lasten leikkipuistoissa, päiväkotien ja koulujen piha-alueilla ja hautausmailla.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää etämyyntiä koskevat säännökset ottaen huomioon unionin oikeuden vaatimukset sekä KKO:n tuleva ratkaisu Visnapuu-tapauksessa. Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevassa valmistelussa tulee EU-oikeudellisten reunaehtojen ohella ottaa huomioon erityisesti se, että etämyyntiä koskevat ratkaisut eivät saa vaarantaa laissa säädetyn vahvuusrajan ylittävien alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeuden säilyttämistä eivätkä suomalaisen elinkeinoelämän yhdenvertaisuutta ulkomaisiin kilpailijoihin nähden. Valmistelussa tulee ottaa huomioon myös valmisteverojensujuvalle perinnälle asetettavat vaatimukset.

1. Alkoholijuomien nauttimisen alueellista rajoittamista on selvitetty sosiaali- ja terveysministeriössä sekä sisäministeriössä, myös ministeriöiden yhteistyönä. Sisäministeriön arvioinnissa on todettu,

että alueellisten rajojen tarkkarajainen määrittely olisi jossain määrin haasteellista. Sääntelyn tarkkarajaisuuden vaatimus korostuu, jos asiasta säädettäisiin järjestyslaissa, johon kiellon noudattamisen tehokkuuden vuoksi olisi myös syytä säätää rikkomuksesta seuraamus. Arvioinnissa on tarkasteltu myös mahdollisen lainmuutoksen vaikutuksia poliisin resursseihin. Merkittävät laajennukset poliisin valvottaviin tehtäviin edellyttävät lisäresursseja kiellon valvontaan eikä poliisin olemassa olevien voimavarojen sisäinen uudelleen kohdentaminen ole toteuttamiskelpoinen vaihtoehto.

2. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama alkoholijuomien rajat ylittävän etämyynnin rajoittamista selvittävä työryhmä ehdotti huhtikuussa 2018 yksimielisessä esityksessään alkoholilakiin säännöksiä alkoholijuomien etämyynnin rajoittamisesta ja etämyyntiin liittyvien keskeisten käsitteiden määrittämistä.

Korkein oikeus katsoi kesäkuussa 2018 antamassaan ennakkopäätöksessä alkoholijuomien internetmyynnin ja kotiinkuljetuksen alkoholilaissa säädetyn vähittäismyyntimonopolin ja -lupajärjestelmän valossa kielletyksi. Kun korkein oikeus oli lisäksi katsonut, etteivät vähittäismyyntimonopoli ja -lupajärjestelmä olleet ristiriidassa unionin oikeuden kanssa, sosiaali- ja terveysministeriö lähetti heinäkuussa 2018 komissiolle ilmoituksena lakiluonnoksen alkoholijuomien etämyynnin ja siihen liittyvän maahantuonnin kieltämisestä. Komissio vastusti lokakuussa 2018 antamassaan yksityiskohtaisessa lausunnossaan kaikkien alkoholijuomien etämyyntiin liittyvän maahantuonnin kieltämistä.

Tämän jälkeen sosiaali- ja terveysministeriö pyysi valtioneuvoston oikeuskanslerilta lausuntoa siitä, onko alkoholijuomien etämyyntiä koskevien säännösten selventäminen edellä mainitun korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen jälkeen välttämätöntä. Saadun lausunnon mukaan säännösten muuttaminen ei ole välttämätöntä, koska etämyynnin valvonnassa on kysymys voimassa olevan alkoholilain ja rikoslain myyntikäsitteen ja alueellisen soveltamisalan tavanomaisesta tulkinnasta.

Sosiaali- ja terveysministeriön arvion mukaan alkoholilain valvontaviranomaisten tulisi nyt saattaa rikosoikeudellisen esitutinnan kohteeksi yrityksiä, jotka harjoittavat viinin ja väkevien alkoholijuomien tahallista markkinointia ja luvatonta myyntiä ulkomailta Suomeen ja jotka järjestävät ostajalle alkoholijuomien kotiinkuljetuksen. Esitys koskee Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoa (Valvira) ja Tullia, joille alkoholijuomien vähittäismyyntin ja maahantuonnin valvonta alkoholilain mukaan kuuluu. Oikeuskanslerin lausunnon mukaan tämän esityksen noudattaminen mahdollistaisi oikeustilan täsmentymisen edelleen.

Edellä mainitun selvityksen ja oikeuskanslerin lausunnon jälkeen sosiaali- ja terveysministeriö ilmoitti joulukuussa 2018, että etämyyntiä koskevat oikeudelliset kysymykset pyritään ensisijaisesti selventämään voimassa olevan alkoholilain viranomaisvalvonnalla. Etämyyntiä koskevia säännösehdotuksia ei tämän vuoksi ole eduskunnalle annettu.

Ismo Tuominen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Työttömyysturvan omavastuupäivin toteutettava aktiivimalli

HE 124/2017 vp – EV 184/2017

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että uudistuksen vaikutuksia tulee tarkasti seurata ja tarvittaessa laajentaa keinoja, joilla aktiivisuusedellytyksen voi täyttää, jos ilmenee, etteivät nyt ehdotettavat keinot ole riittäviä estämään aktiivisesti työnhakua tai palveluun pääsyä yrittäneen työnhakijan joutumista vähennetylle etuudelle.

Työttömyysturvalakia (1290/2002) muutettiin 28.12.2017 vahvistetulla lailla (1138/2017), joka tuli voimaan 1.1.2018. Vuoden 2018 alusta lukien työttömyysetuuden omavastuuaikaa lyhennettiin aiemmasta 7 päivästä 5 päivään, ja samalla omavastuuta lisättiin, jos työttömyysetuuden saanti pitkittyy. Tähän omavastuun syntymiseen vaikuttaa henkilön aktiivisuus 65 työttömyysetuuden maksupäivän mittaisella jaksolla, ja jos etuudensaajalla ei ole riittävää määrää laissa säädettyä aktiivisuutta, etuutta alennetaan seuraavan 65 työttömyysetuuden maksupäivän mittaiseksi jaksoksi 4,65 prosentilla.

Edellytetyn aktiivisuuden voi täyttää työllistymällä palkkatyössä tai ansaitsemalla tuloa yritystoiminnasta niin, että työllistyminen yhden kalenteriviikon sisällä tapahtuneena olisi kerryttänyt työssä-oloa. Lisäksi edellytyksen voi täyttää osallistumalla työllistymistä edistävään palveluun tai muuhun työvoimaviranomaisen järjestämään työllistymisedellytyksiä parantavaan palveluun tai toimintaan taikka osallistumalla työpaikalla tai työllistymiseen liittyen toteutettavaan rekrytointia tukevaan toimintaan, jonka ajalta henkilölle maksetaan työttömyysetuutta.

Omavastuupäivin toteutetun aktiivimallin voimaan tulon jälkeen työttömyysturvalakia on muutettu siten, että työttömillä on tietyin edellytyksin mahdollisuus opiskella lyhytkestoisia opintoja työttömyysetuutta menettämättä. Samassa yhteydessä työttömyysturvalakia muutettiin siten, että työtön voi osoittaa opiskelemalla aktiivimallissa edellytettyä aktiivisuutta. Lisäksi tilanteissa, joissa työhakijalla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen päätoimisten opintojen aikana, aktiivimallin tarkastelujakso alkaa opintojen päätyttyä alusta eikä etuuden määrä alenneta. Muutokset tulivat voimaan vuodenvaihteessa 2018–2019.

Työllistymistä tukevaan toimintaan osallistumisen aiempaa laajemmaksi huomioimiseksi aktiivimallissa huhtikuun 2019 alusta tulee voimaan valtioneuvoston asetus työttömyysturvalain täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (1313/2018), jossa omavastuupäivin toteutettua aktiivimallia kehitetään niin, että aktiivisuutta voi osoittaa osallistumalla paitsi työvoimaviranomaisen järjestämään työllistymistä tukevaan toimintaan myös osallistumalla eräiden muiden järjestäjätahojen järjestämään työllistymistä tukevaan toimintaan. Tällaisia asetuksessa tarkoitettuja järjestäjätahoja ovat esimerkiksi ammattiliitot ja –järjestöt sekä kunnat.

Hallitus on ensivaiheessa muutoksen voimaantultua seurannut sen vaikutuksia Kansaneläkelaitoksen ja Finanssivalvonnan tilastojen ja tilastotietoa tukevien selvitysten mahdollistamalla tarkkuudella. Seuranta varten on käynnistetty kolme tutkimushanketta, ja ensimmäisten tulosten on tarkoitus valmistua keväällä 2019. Lisäksi, hallituksen 25.10.2018 tekemän päätöksen perusteella, sosiaali- ja terveysministeriössä on käynnistetty kolmikantainen valmistelu tavoista osoittaa omavastuupäivin toteutetun aktiivimallin mukainen aktiivisuus. Työskentelyn määräaika on 28.2.2019.

Marjaana Maisonlahti, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Kansalaisaloite Eutanasia -aloite hyvän kuoleman puolesta

KAA 2/2017 vp — EK 9/2018 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto asettaa laajapohjaisen asiantuntijatyöryhmän selvittämään elämän loppuvaiheen hyvää hoitoa, itsemääräämisoikeutta sekä saattohoitoa ja eutanasiaa koskevia sääntelytarpeita ja tarvittaessa antaa selvitystyön pohjalta eduskunnalle ehdotukset lainsäädännön muutoksiksi.

Eduskunnan hylättyä 4.5.2018 kansalaisaloitteen, mutta hyväksyttyä StV:n ylläolevan lausuman, sosiaali- ja terveysministeriö asetti kaksi työryhmää 1) Palliatiivisen hoidon ja saattohoidon kehittämisen alatyöryhmä (nk. ohjausryhmä) sekä laajemman 2) Elämän loppuvaiheen hoitoa, itsemääräämisoikeutta, saattohoitoa ja eutanasiaa koskevan lainsäädäntötarpeen asiantuntijatyöryhmän.

Laajemman elämän loppuvaiheen hoitoa ja lainsäädäntötarpeita kartoittavan asiantuntijatyöryhmän toimikausi on 8.5.2018–30.6.2021. Työryhmän tavoitteena on selvittää elämän loppuvaiheen hyvää hoitoa, itsemääräämisoikeutta sekä saattohoitoa ja eutanasiaa koskevia sääntelytarpeita ja antaa tarvittaessa selvitystyön pohjalta eduskunnalle ehdotukset lainsäädännön muutoksiksi. Työryhmän tekee alkuvaiheessa kartoituksen Suomen lainsäädäntöön sekä niiden maiden lainsäädäntöön, joissa eutanasia tai kuolemassa avustamisen on sallittu. Työryhmä käyttää hyväksi alatyöryhmän tuottamaa tietoa. Työryhmä on kokoontunut 3 kertaa.

Palliatiivisen hoidon ja saattohoidon alatyöryhmän toimikausi on 8.5.2018–31.12.2020. Sen tehtävänä on suunnitella ja ohjata eduskunnan myöntämän 1 miljoonan euron määrärahan (ta2018 mom. 33.03.63) käyttöä; tukea ja seurata yliopistosairaaloiden kanssa laadittavien sopimusten toimeenpanoa ja valtionavustusten käyttöä; valmistella ja seurata palliatiivisen hoidon ja saattohoidon nykytilan kartoituksen etenemistä ja tuloksia; valmistella ja seurata valtakunnallisen viestintäkampanjan toteutusta, sekä arvioida määrärahalla saatuja tuloksia. Työryhmä on kokoontunut 5 kertaa. Nykytilan kartoitukseen liittyvä väliraportti julkaistaan helmikuussa 2019.

Sinikka Sihvo, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä, lain kokonaisuudistus

HE 54/2018 vp - EV 201/2018 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 15.1.2019 lausuman, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää valmistelutyön ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain kokonaisuudistukseksi.

Laki ihmisen elimien ja kudoksien lääketieteellisestä käytöstä (101/2001) tuli voimaan 1.9.2001. Vuonna 2007 voimaan tulleilla lakimuutoksilla lain soveltamisalaa vielä laajennettiin, ja lain nimikkeeksi muutettiin laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä. Lakia on sen jälkeen muutettu muutaman kerran erityisesti EU-direktiivien kansallisen toimeenpanon takia. Laki sisältää monia bioeettisesti merkittäviä säännöksiä, mutta lakia säädettäessä se ei kuitenkaan ollut perustuslakivaliokunnan arvioitavana. Hallituksen esityksen HE 54/2018 vp käsittelyn yhtey-

dessä perustuslakivaliokunta katsoi, että elinsiirtotoiminta on kehittynyt huomattavasti lain voimaantulon jälkeen. Useat keskeiset elinkauppaa vastaan tehtyt yleissopimukset on solmittu lain voimaantulon jälkeen 2000- ja 2010-luvuilla. Ehdotetun sääntelyn kannalta merkityksellinen on myös toukokuussa 2018 sovellettavaksi tullut unionin yleinen tietosuoja-asetus. Lisäksi lain vajaakykyisen asemaa ja edustamista koskeva sääntely on tarpeen arvioida uudelleen, ja korjata kuoleman toteamiseen liittyvät perustuslailliset epäkohdat. Perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta teki eduskunnan sittemmin hyväksymän lausumaehdotuksen siitä, että valtioneuvoston tulee käynnistää valmistelutyö käsillä olevan sääntelyn kokonaisuudistukseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on viime vuosina elinsiirtotoimintaa kehitetty erityisesti asiantuntijaryhmien ja neuvottelukuntien työn kautta. Vuonna 2014 julkaistiin sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuna elinluovutusta ja elinsiirtoja koskeva kansallinen toimintasuunnitelma vuosille 2015–2018, joka laadittiin vuosina 2013–2015 toimineen elinluovutus- ja elinsiirtotoiminnan kehittämisen asiantuntijaryhmän työn perusteella. Elinluovutustoiminnan neuvottelukunta toimi ajalla 1.2.2016–31.12.2018. Sen tehtävänä oli muun muassa kehittää ja seurata elinluovutustoimintaa Suomessa.

Sosiaali- ja terveysministeriössä arvioidaan parhaillaan tarkoituksenmukaisinta tapaa jatkaa elinsiirtotoiminnan, muun ihmisperäisen materiaalin ja yleisemmin bioalan toiminnan kehittämistä. Parhailaan muun muassa arvioidaan, tulisiko perustaa uusi työryhmä sektorin kehittämistä varten, ja samalla arvioida laajemmin alan toiminnan ja lainsäädännön kehittämistarpeet. Tässä valmistelussa otetaan huomioon myös eduskunnan antama lausuma kudoslain kokonaisuudistukseen ryhtymisestä.

Merituuli Mähkä, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaalityön erikoistumiskoulutuksen korvaukset

HE 203/2018 vp – EV 158/2018 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii koulutuksesta maksettavien korvausten asianmukaisuudesta ja opintomaksujen kohtuullisuudesta sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden saatavuuden ja osaamisen turvaamiseksi.

Hallituksen esityksen (203/2018) mukaisesti sosiaalityön erikoistumiskoulutuksesta maksettavien korvausten suuruudesta, maksamisen perusteista ja muista korvausten hakemiseen ja maksamiseen liittyvistä menettelyistä säädetään vuosittain tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Asetuksen antamisen yhteydessä huomioidaan eduskunnan lausuma ja lähtökohtana on se, että sosiaalityön erikoistumiskoulutuksessa aiemmin ollut opiskelijan oma maksuosuus poistuu ja koulutus tulee jatkossa olemaan lääkärien ja hammaslääkärien erikoistumiskoulutuksen tavoin osallistujille maksuton.

Juha Luomala, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaaminen

KAA 4/2018 vp – EK 39/2018 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee esityksen vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaamiseksi ja antaa eduskunnalle ehdotukset lainsäädännön muutoksiksi vuoden 2020 kevätistuntokaudella. Tässä yhteydessä on selvitettävä vakuutuslääkäreiden lausuntojen muotovaatimusten kirjaamista lainsäädäntöön.

Valtioneuvosto päätti 21.3.2019 ryhtyä eduskunnan kirjelmään sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Inka Hassinen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

K 5/2018 vp – EK 34/2018 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto laatii kansallisen lapsistrategian.

Valtioneuvosto päätti 17.4.2019 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin

12 Talousvaliokunta

Energiamarkkinoiden manipulaatiota koskevat rangaistussäännökset

HE 50/2014 vp – EV 75/2014 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 23.6.2014, että valtioneuvosto ryhtyy valmistelemaan tarvittavia lainsäädännön muutoksia, jotta energiamarkkinoiden manipulaatiota koskevat rangaistussäännökset saadaan vastaamaan finanssimarkkinoiden vastaavia säännöksiä.

”Asiassa ei ole uutta todettavaa.”

”Keskustelut eduskunnan lausuman johdosta on aloitettu työ- ja elinkeinoministeriön sekä oikeusministeriön välillä.”

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Hankintamenettelyä koskeva lainsäädäntö

HE 108/2016 vp – EV 239/2016 vp

Talousvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto varmistaa julkisyhteisöjen omistuksessa tai määräysvallassa olevien sidosyksiköiden mahdollisuudet täyttää velvoitteensa hankintalainsäädännön tavoitteiden mukaisella tavalla.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimialakohtaisiin lainsäädäntöä täsmentäviin toimiin, pitäen erityisesti silmällä jätetoimialan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden toimintaedellytyksiä.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus huomioi sosiaali- ja terveyspalvelujen lainsäädännössä vammaisten ja vanhusten asumispalvelujen järjestämisen inhimillisellä ja asiakaslähtöisellä tavalla.

1. Vuoden 2019 alussa voimaantulleella jätelain muutoksella (445/2018) varmistetaan, että kyseisellä toimialalla julkisyhteisöjen määräysvallassa olevilla sidosyksiköillä on mahdollisuudet täyttää velvoitteensa hankintalainsäädännön tavoitteiden mukaisella tavalla. Vuoteen 2029 ulottuvalla ulosmyynnin viiden prosentin myyntirajan siirtymäajalla varmistetaan, että tarvittavat sopeuttamistoimet voidaan tehdä hallitusti jätetuollon toimintavarmuus turvaten. Jätelain osalta vastuuministeriö on ympäristöministeriö.

Valtioneuvostossa kuluvalle hallituskaudella valmistelluilla hallituksen esityksillä maakuntauudistukseksi ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistukseksi sekä näihin liittyvillä laeilla oli tarkoitus varmistaa, että julkisyhteisöjen määräysvallassa olevilla sidosyksiköillä on mahdollisuudet

täyttää velvoitteensa. Maakuntalain osalta vastuuministeriö on ollut valtiovarainministeriö ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen osalta sosiaali- ja terveysministeriö. Mainitut hallituksen esitykset ovat rauenneet hallituksen pyydettyä eroa 8.3.2019.

Riikka Hietanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Ensimmäiseen lausumaan annetussa vastauksessa viitatuissa toimialakohtaisissa lainsäädäntö-hankkeissa pidetään silmällä palveluiden toimintaedellytyksiä julkisiin hankintoihin liittyen. Jätelain osalta vastuuministeriö on ympäristöministeriö. Maakuntalain osalta vastuuministeriö on ollut valtiovarainministeriö ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain sekä valinnanvapauslain osalta sosiaali- ja terveysministeriö.

Riikka Hietanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Rauenneessa ehdotuksessa laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (HE 15/2017 vp) ehdotettiin säädettäväksi, että maakunnan on päätettävä palvelustrategiassaan sen järjestämisvastuulle kuuluvan sosiaali- ja terveydenhuollon pitkän aikavälin tavoitteet. Maakunnan olisi tullut päättää palvelustrategiassa myös yksityisiltä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun tuottajilta hankittavien palvelujen vähimmäismäärää koskevat tavoitteet. Jotta uudet innovatiiviset tavat toteuttaa palveluja olisi saatu ilman tarpeettomia viiveitä käyttöön, palvelustrategiassa olisi tullut lisäksi määrittellä, mikä osa hankinnoista kilpailutetaan palvelujen innovatiivisuutta ja kustannusvaikuttavuutta parantavien uusien ratkaisujen kehittämiseksi. Hallituksen esitys on rauennut hallituksen pyydettyä eroa 8.3.2019.

Maria Porko, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Rauennut hallituksen esitys valinnanvapauslainsäädännöksi lähti siitä, että asiakkaiden mahdollisuuksia valita palvelun tuottaja laajennetaan olennaisesti. Niin sanotuissa suoran valinnan palveluissa asiakas olisi voinut itse valita palveluntuottajan ilman maakunnan osoitusta tai palvelutarpeen arviointia. Maakunnalla olisi ollut velvollisuus ottaa käyttöön asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti, joilla asiakas voi valita palveluntuottajan. Asiakasseteliä olisi tullut käyttää ainakin laissa säädettävissä sosiaalihuollon palveluissa ja lisäksi se olisi voitu ottaa käyttöön maakunnan päättämässä muissa sosiaali- ja terveyspalveluissa (mm. erikoissairaanhoidon) palveluissa. Henkilökohtainen budjetti olisi tullut ottaa käyttöön vanhuspalvelulain (980/2012), vammaispalvelulain (380/1987) ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) mukaisissa muissa kuin suoran valinnan palveluihin kuuluvissa sosiaali- ja terveyspalveluissa. Henkilökohtaisen budjetin perusteella asiakas olisi voinut valita palvelujen sisällön ja palvelun tuottajat. Näiden uudistusten tuloksena palvelujen järjestäminen hankintalain mukaisilla kilpailutuksilla olisi vähentynyt hyvin olennaisesti. Hallituksen esitys on rauennut hallituksen pyydettyä eroa 8.3.2019.

Pirjo Kainulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Vuoden 2019 alussa tuli voimaan jätelain muutos 445/2018, jonka myötä jätelakiin lisätyssä 145 a §:ssä säädetään julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetusta laista (1397/2016) poiketen, että kunnan jätehuollon alalla toimiviin sidosyksiköihin ja hankintayksiköihin sovellettava markkinaehtoista toimintaa rajoittava ulosmyynnin osuus olisi kymmenen prosenttia 31 päivään joulukuuta 2029 saakka ja pysyvästi viisi prosenttia 1 päivästä tammikuuta 2030.

Jätelain muutoksen tavoitteena on edistää jätealan kilpailua ja yritystoiminnan kehittymistä varmistamalla samalla terveyden- ja ympäristönsuojelun tavoitteet turvaava ja toimiva yhdyskuntajätehuolto,

jätehuollon etusijajärjestyksen toteutuminen sekä kiristyvien kierrätystavoitteiden saavuttaminen. Pitkä siirtymäaika viiden prosentin ulosmyyntirajan soveltamiselle on tarpeen, jotta tarvittavat sopeuttamistoimet voidaan tehdä hallitusti jätehuollon toimintavarmuus turvaten.

Ella Särkkä, hallitussihteeri, ympäristöministeriö

4. Rauenneessa sosiaali- ja terveydenhuoltorakenteen uudistuksessa oli tarkoitus ottaa huomioon vammaisten ja vanhusten asumispalvelujen järjestäminen eduskunnan edellyttämällä tavalla muun muassa korostamalla laatua ja mahdollistamalla ns. henkilökohtaisen budjetoinnin järjestämismalli. Vastuuministeriönä asiassa on ollut sosiaali- ja terveysministeriö. Hallituksen esitys on rauennut hallituksen pyydettyä eroa 8.3.2019.

Riikka Hietanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Sosiaalihuollon lainsäädäntö sisältää useita säännöksiä, jotka korostavat asiakkaan yksilölliset tarpeet huomioon ottavaa palveluprosessia eli palvelutarpeen asianmukaista selvittämistä ja arviointia, palvelusuunnitelman tekemistä tämän arvioinnin pohjalta sekä palvelujen järjestämistä ja tosiasiasta toteuttamista palvelutarpeen arviointiin perustuvan päätöksen mukaisesti. Keskeiset säännökset näistä velvoitteista sisältyvät sosiaalihuoltolakiin, sosiaalihuollon asiakaslakiin, vanhuspalvelulakiin ja vammaispalvelulakiin. Mainituilla säännöksillä turvataan perustuslain 19 §:ään perustuvia ihmisen elämän ja yhdenvertaisen osallistumisen edellytyksiä myös tilanteissa, joissa henkilöllä on eri syistä johtuvia vaativiakin avun ja tuen tarpeita. Sosiaalihuoltoa koskevia päätöksiä ja ratkaisuja tehtäessä ja sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan etu sosiaalihuoltolain 4 ja 5 §:ssä säädetyn mukaisesti. Tämä velvoite koskee myös vammaisten ja iäkkäiden henkilöiden asumispalvelujen hankintaa koskevia päätöksiä ja ratkaisuja, mukaan lukien hankintasopimusten kestosta päättäminen. Hankintalain 108 §:n mukaan sosiaali- ja terveyspalvelujen hankinnoissa hankintayksikön on otettava huomioon kyseistä palvelua koskeva lainsäädäntö.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen laadun varmistamiseen liittyvää sääntelyä sisältyi rauenneisiin ehdotuksiin laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (HE 15/2017 vp) ja laiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta (HE 52/2017) sekä laiksi vammaispalveluista (HE 159/2018). Uuden vammaispalveluja koskevan lain keskeisenä tavoitteena olisi ollut turvata vammaisten henkilöiden tarpeen mukaiset ja laadukkaat palvelut. Lisäksi osana valinnanvapauslainsäädäntöä valmisteltu henkilökohtainen budjetti yhtenä palvelujen toteuttamisen tapana olisi tuonut uuden vaihtoehdon iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden palvelujen järjestämiseen. Mainitut hallituksen esitykset ovat rauenneet hallituksen pyydettyä eroa 8.3.2019. Vuoden 2019 aikana toteutetaan laajalla yhteistyöllä vammaispalvelujen järjestämiseen ja hankintoihin liittyvä info- ja koulutushanke. Hanketta ohjaa sosiaali- ja terveysministeriö ja toteutusta koordinoi Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Jaana Huhta, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030

VNS 7/2016 vp – EK 12/2017 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

4. ryhtyy toimenpiteisiin erityisesti sahateollisuuden sivutuotteiden, purun ja kuoren, käyttöön saamiseksi ja tasavertaisen kilpailuaseman varmistamiseksi,

5. selvittää energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoa erityisesti viennin ja kansainvälisen arvonalisäyksen näkökulmasta, jotta Suomen kilpailuedut ja innovaatiopotentiaali kiertotalouden, älykkäiden sähköjärjestelmien, energiatehokkuuden ja kuluttajien osallistumismahdollisuuksia edistävien ratkaisujen markkinoilla hyödynnetään,

6. käynnistää toimet liikenteen sähköistymiseen valmistautumiseksi ja tämän kehityksen vaikutusten arvioimiseksi biotalouden ja sähkömarkkinoiden kannalta,

4. Sahateollisuuden sivutuotteiden eli purun ja kuoren kilpailukykyyn vaikuttavat oleellisesti kilpailevien polttoaineiden kustannukset. Kilpailevia polttoaineita ovat etenkin metsähake ja turve. Niiden kilpailukyky ovat parantaneet metsähakkeelle maksettava tuotantotuki ja turpeen alhainen verotaso. Turpeen veroa päätettiin nostaa vuoden 2019 alusta alkaen 1,9 eurosta 3 euroon per megawattitunti. Samalla veronnosto alentaa tukea metsähakkeesta tuotetulle sähkölle. Lisäksi päästöoikeuden hinta on kohonnut merkittävästi vuoden 2018 aikana. Päästöoikeuden nousun seurauksena metsähakkeen tukitaso laski vuoden 2018 aikana 18 eurosta 5,72 euroon per megawattitunti. Turpeen veron noustessa tukimäärä laskee edelleen, mikäli päästöoikeuden hinta pysyy korkealla. Päästöoikeuden hinnan oletetaan vähintään pysyvän nykyisellä tasolla tai nousevan entisestään lähivuosina. Siten yhteisvaikutuksena sahateollisuuden sivutuotteiden kilpailukyky kilpaileviin polttoaineisiin nähden on oleellisesti parantunut.

Pekka Grönlund, teollisuusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

5. Kansallisen energia- ja ilmastostrategiamme tavoitteet edellyttävät merkittäviä muutoksia sekä energiantuotantoon että koko energiajärjestelmän toimintaan. Myös energiankäytön tehokkuutta on lisättävä samalla kun kysynnän joustoja hyödynnetään uusilla älykkäillä ratkaisuilla säästä riippuvan uusiutuvan energiantuotannon vaihteluja tasaamaan. Energiapolitiikassamme korostuu aivan uudella tavalla uusien teknologioiden ja energiajärjestelmien ketteryyden tarve siirryttäessä päästöttömiin tai vähäpäästöisiin energialähteisiin.

Työ- ja elinkeinoministeriön energiatuki puhtaille ja tehokkaille energiaratkaisuille ja Business Finlandin 2017 käynnistämä Älykäs energia -ohjelma tukevat Suomen roolia älykkäiden energiaratkaisujen edelläkävijänä ja testialustana. Ohjelmassa rahoitetaan yritysten vientiin tähtääviä innovaatioita sekä yritysten kyvykkyyksien kehittämistä kansainvälisille markkinoille. Lisäksi autetaan yrityksiä kansainvälisille markkinoille pääsyssä, asiakkaiden tunnistamisessa ja kansainvälisen rahoituksen hakemisessa. Ohjelma tukee myös yritysverkostojen synnyttämistä.

Näillä puiteilla, hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan myös Suomen Akatemian, Sitran, EU:n ja muiden yhteisöjen projekteja ja rahoitusta on tarkoitus luoda riittävän suuria ekosysteemejä ja kehittämislustoja, joissa testataan ja kokeillaan globaaleille vientimarkkinoille soveltuvia kestäviä ja älykkäitä energiajärjestelmiä sekä niiden tarvitsemia laitteita ja palveluja. Tällaisia älykkäiden ener-

giajärjestelmien kehittämis- ja kokeilu ympäristöjä ollaan pystyttämässä mm. Ahvenanmaalle ja Ota-niemeen. Innovatiivisia julkisia hankintoja edistetään työ- ja elinkeinoministeriön ja Business Finlan-din rahoituksella mm. Kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen osaamiskeskuksen KEI-NON tuottamien palvelujen avulla.

Työ- ja elinkeinoministeriön asettama älyverkko työryhmä sai mietintönsä valmiiksi syksyllä 2018. Mietinnössä esitetään lukuisia konkreettisia toimenpiteitä, joilla asiakas voi osallistua paremmin sähkömarkkinoille ja joilla samalla parannetaan sähkön toimitusvarmuutta. Ehdotukset ovat saa-neet hyvän vastaanoton ja niiden perusteella on aloitettu lainsäädäntötyö. Myös Euroopan komissio on todennut, että Suomi on ensimmäinen maa Euroopassa, joka on toimeenpanemassa näin katta-van strategian älyverkoista.

Pentti Puhakka, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö,
Tatu Pahkala, ylitarkastaja, työ- ja elinkeinoministeriö

6. Vuoden 2018 alusta otettiin käyttöön määräaikainen romutuspalkkio, sähköautojen hankintatuki sekä kaasu- ja etanoliautojen konversiotuki. Romutuspalkkiona myönnettävään avustukseen varat-tiin yhteensä 8 miljoonaa euroa. Romutuspalkkiokampanja päättyi elokuussa 2018, ja sillä saatiin liikenteeseen lähes 7000 uutta, vähäpäästöistä henkilöautoa. Ladattavia hybridejä ja täyssähköau-toja näistä oli 1,7 % (noin 110 kpl). Tämä oli huomattavasti pienempi osuus kuin markkinaehtoisesti myytyjen sähköautojen määrä (noin 4,8 %). Romutuspalkkion ehdot (tuki vain vanhan auton romut-taville yksityishenkilöille) rajasivat todennäköisesti tuesta kiinnostuneiden henkilöiden määrää. Säh-köautojen hankintatukeen ja konversiotukiin varattiin vuonna 2018 yhteensä 6 miljoonaa euroa. Tuen määrä täyssähköauton ostavalle yksityishenkilölle on 2000 euroa. Tällä summalla liikenteeseen saatiin 247 täyssähköautoa. Konversioita teetettiin yhteensä 1370 kpl (etanoli 1268 / kaasu 102). Tuen vuosibudjetista käytettiin vain noin 14 %. Sähköautotuki ja konversiotuet jatkuvat myös vuosina 2019–2021.

Sähköautojen lataus- ja biokaasun jakeluverkon rakentamista sekä taajamalogistiikan sähköistä-mistä tuetaan 4,5 miljoonalla eurolla/vuosi vuosina 2018–2021. Työ- ja elinkeinoministeriön budjet-tiin varattiin tätä tarkoitusta varten vuodelle 2018 yhteensä 3 miljoonaa euroa. Energiavirasto kilpai-lutti tuen syksyllä 2018. Ympäristöministeriön budjettiin varattiin 1,5 miljoonaa euroa sähköautojen lataamista edistäviin hankkeisiin taloyhtiöissä. Tuen jakamisesta huolehtii Asumisen rahoitus- ja ke-hittämiskeskus ARA.

Vuonna 2018 toteutettiin myös laajahko selvitys sähkö- ja kaasuautojen markkinoista Suomessa (ns. Gaselli-tutkimushanke). Hankkeen kautta haettiin uutta tietoa sähkö- ja kaasuautojen tulevasta hinta- ja teknologiakehityksestä sekä sitä kautta näiden autojen odotettavissa olevasta markkinake-hityksestä Suomessa. Hanke kattaa myös liikenteen sähköistymisen vaikutukset suomalaiseen lii-ke toimintaan ja vientimahdollisuuksiin.

Vuodelle 2030 asetetun sähköautotavoitteen (250 000 täyssähkö- ja ladattavaa hybridiautoa) edel-lyttämän sähkön määrä on vuositasona noin 0,8 TWh. Tämä on vain 1 % Suomen sähkönkulutuk-sesta ja vaikutus vuositasona sähkömarkkinoihin ja -järjestelmään on vähäinen. Ilman älykästä la-tausta sähköautot voivat kuitenkin aiheuttaa hetkellisesti ongelmia tehon riittävyyteen sekä paikalli-sen jakeluverkon siirtokykyyn. Parhaimmillaan sähköautot tarjoavat sähkömarkkinoille kysyntäjous-toa. Työ- ja elinkeinoministeriön älyverkko työryhmä pohti näitä aiheita ja esitti suosituksensa loppu-reportissaan syksyllä 2018.

Liikenne- ja viestintäministeriön ilmastopoliittinen työryhmä ILMO45 pohti syksyllä 2018 keinoja, joiden avulla liikenteestä saataisiin kokonaan hiilivapaata vuoteen 2045 mennessä. Työryhmän keskeisenä lopputulemana oli, että jos liikennesuoritteiden kasvuun ei haluta suuresti puuttua ja jos vuoden 2030 biopolttoainemäärää pidetään (tämän hetken tiedon valossa) maksimimääränä, joka voitaisiin kustannustehokkaasti ja kestävästi tuottaa Suomessa, loput päästövähennystä tulisi hoitaa liikennevälineitä uudistamalla. ILMO-työryhmän laskelmien mukaan Suomessa tarvittaisiin jopa 670 000 sähköautoa jo vuonna 2030, jotta fossiilinen bensiini ja diesel saataisiin korvatuksi muilla käyttövoimavaihtoehdoilla (sähköllä, kaasulla ja nestemäisillä biopolttoaineilla) vuonna 2045. ILMO-työn yhteydessä tarkasteltiin myös liikenteen sähköistymisen vaikutuksia sähkömarkkinoihin ja biopolttoainealaan.

Biotalousduden kannalta on olennaista biopolttoaineiden, erityisesti kehittyneiden biopolttoaineiden kysynnän kehitys kotimaassa ja koko EU:n alueella. Kotimaiseen nestemäisten biopolttoaineiden tarpeeseen vaikuttavat voimakkaasti tavoiteltu päästövähennystaso, energiatehokkuuden kehittyminen ja sähköautojen lukumäärä. Tavoiteltaessa 50 prosentin päästövähennystä liikenteessä vuonna 2030 tarvittava nestemäisten biopolttoaineiden määrä olisi 1500–500 kiloeqvivalenttitonnia (ktoe) erilaissa kehitysvaihtoehdoissa (ei sähköautoja, ei energiatehokkuuden parantumista vs. 600 000 sähköautoa, energiatehokkuus parantunut). Energia- ja ilmastostrategian sekä KAISU-keskipitkän aikavälin ilmastopoliittikan suunnitelman mukaisessa biopolttoaineiden toteutuspolussa, jonka mukaan vuonna 2030 olisi saavutettu 250 000 sähköautoa, 50 000 kaasuautoa, -50 prosentin CO₂-vähennys ja parantunut energiatehokkuus, nestemäisten biopolttoaineiden tarve olisi 800 ktoe vuonna 2030.

Uuden uusiutuvan energian direktiivin ja jäsenmaiden kansallisten tavoitteiden avulla kehittyneiden biopolttoaineiden markkinat tulevat todennäköisesti kasvamaan EU:ssa yli 10 Mtoe tasolle vuoteen 2030. Kotimaisen kysynnän väheneminen esimerkiksi liikenteen sähköistymisen seurauksena ei ole kriittinen tekijä biotalouden kehittymisen kannalta, koska kehittyneiden biopolttoaineiden tarjonnan oletettu niukkuus EU-markkinoilla tarjoaa merkittäviä vientimahdollisuuksia.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Saara Jääskeläinen, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö,
Jukka Saarinen, yli-insinööri, työ- ja elinkeinoministeriö

Kaivoslain muuttaminen

HE 10/2017 vp – EV 31/2017 vp
Talousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti valmistelemaan kaivoslainsäädäntöön muutoksia, joilla siirretään voimassa olevan kaivoslain 34 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaiset lupahakemuksen liitteet 32 §:n sääntelyn piiristä siten, että etuoikeus malminetsintälupaan, kullanhuuhtontalupaan tai kaivoslupaan syntyisi ilmeikään, että lupahakemus sisältäisi edellä mainittuja liitteitä.

Hallituksen esitys 10/2017 kaivoslain muuttamisesta tuli voimaan 1.6.2017. Eduskunnan vastauksessa edellytetään, että esityksestä pois jätetty esitys kaivoslain mukaisen täydellisen ja etuoikeuden antavan lupahakemuksen liitevaatimuksesta muutetaan. Muutos vaikuttaa hakemuksen etuo-

keuden varmistamiseen, ei hakemuksessa vaadittaviin tietoihin sinänsä. Muutos mahdollistaa tiettyjen tietojen toimittamisen hakemuksen täydennyksenä ilman, että hakemuksen etuoikeus vaarantuu.

Hallitus antoi 5.12.2018 eduskunnalle esityksen laiksi kaivoslain 32 ja 34 §:n muuttamiseksi (HE 293/2018). Ehdotus sisältää eduskunnan edellyttämät muutokset voimassa olevaan kaivoslakiin. Hallituksen esitys laiksi kaivoslain 32 ja 34 §:n muuttamisesta on eduskunnan valiokuntakäsittelyssä.

Riikka Aaltonen, kaivosylitarkastaja, työ- ja elinkeinoministeriö

13 Tulevaisuusvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti

VNS 1/2017 vp – EK 27/2017

Tulevaisuusvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. kehittää Agenda2030-toimenpideohjelman toteutumiselle ja vaikuttavuuden arvioinnille luotettavat seurantamittarit, jotka samalla konkretisoivat tavoitteita ja toimenpiteitä; kestävän hyvinvoinnin edistämiseksi on kehitettävä erityisesti BKT:lle rinnakkaisia hyvinvointitalouden mittareita, kuten esimerkiksi inhimillisen kehityksen indeksiä (HDI), aidon kehityksen indikaattoria (GPI) ja kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksiä (ISEW); ennakkoinnin kehittämiseksi on Agenda2030 toimintaohjelmaan liittyen kehitettävä myös uusia työkaluja poliittisten päätösten vaikutusten arvioinnille; vaikutukset hyvinvointiin on arvioitava kaikessa päätöksenteossa; politiikkatoimenpiteiden vaikuttavuuden arvioiminen edellyttää myös laadullisten mittareiden kehittämistä,
2. hyödyntää kansalaisten ja sidosryhmien osallistumista Agenda2030-toimenpideohjelman toimenpiteiden määrittelyyn ja toteuttamiseen sekä vaikuttavuuden arviointiin; erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että sidosryhmien osallistuminen näkyy myös lopputuloksessa; lisäksi Agenda2030-selonteon on ohjattava hallitusohjelmaa eikä päinvastoin; toimenpideohjelman toteutuksen painopisteet on kytkettävä kaikkiin hallituskauden vaiheisiin, myös hallitusohjelman ja budjetin laadintaan selonteossa kuvatulla tavalla; selonteon politiikkaperiaatteisiin sisältyvää ilmiöpohjaista budjetointia voidaan kokeilla esimerkiksi kestävän kaupunkikehityksen ja liikenteen sekä hyvinvointi-investointien kaltaisissa laajoissa ja monitahoisissa teoissa,
3. edistää Agenda2030-toimenpideohjelmaan sisältyvää kestävän kehityksen politiikkajohdonmukaisuutta määrätietoisesti ja pitkäjänteisesti,
4. vahvistaa Agenda2030-toimenpideohjelman kannalta oleellisia valtioneuvoston kanslian henkilöstöresursseja koordinaatiossa; ja että koordinaatioverkostoa laajennetaan kehityspoliitiikan, taloudellisten ulkosuhteiden ja ulkosuhteiden edustajilla; lisäksi ministeriöiden roolia kansallisen Agenda2030-toimenpideohjelman toteuttajina on vahvistettava,
5. profiloi Suomea sen vahvuuksiin sopivien Agenda2030-tavoitteiden edistämiseen ja koordinoimiseen ulkopoliitiikan kansainvälisillä foorumeilla, kuten esimerkiksi Arktisessa neuvostossa, Pohjoismaiden neuvostossa, EU:ssa ja YK:ssa; Agenda2030-tavoitteet on huomioitava myös kansainvälisissä kauppasopimuksissa; varsinkin Pohjoismaisen yhteistyön lisäämistä kestävässä kehityksessä on edistettävä aktiivisesti,
6. lisää kaikkiin julkisiin hankintoihin vaatimuksen ja arvion Agenda2030-tavoitteiden edistämisestä esimerkiksi osana julkishallinnon Sitoumus 2050 -prosessia,

7. suuntaa Strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) ja valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan (TEAS) resursseja seuraavina vuosina erityisesti Agenda2030-politiikkajohdonmuokaisuuden edistämiseen sekä kestävään kehitykseen liittyvän monitieteisen tietopohjan vahvistamiseen; päätöksentekoa ja muutoksen hallintaa palvelevassa tutkimuksessa on hyödynnettävä myös ennakkointia kuten esimerkiksi skenaariomenetelmiä,

8. toteuttaa hallitusohjelmassa ja Agenda2030-toimenpideohjelmassa tavoitteena olevan kehitysrahoituksen nostamisen YK:n ja EU:n tavoitteiden mukaiseen 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta,

9. tiivistää tulevaisuusselonteon ja Agenda2030-selonteon kytkentää; tulevaisuusselontekoa ei saa kuitenkaan yhdistää tai muuten rajata pelkästään Agenda2030-selontekoon,

10. arvioi kestäväen kehityksen tulevaisuuden näkymät uudessa geopolittisessä tilanteessa, kun USA mahdollisesti vetäytyy Pariisin ilmastopöimuksesta; on luotava vaihtoehtoisia skenaarioita ja toimintamalleja kestäväen kehityksen edistämiseksi Suomessa, Euroopassa ja muualla maailmassa; samalla on arvioitava tarkemmin myös kestäättöman kehityksen mahdolliset seuraukset Suomelle.

1. Kansallinen kestäväen kehityksen seuranta- ja arviointijärjestelmä, joka kertoo kestäväen kehityksen tilasta Suomessa, toimi valtioneuvoston kanslian verkkosivulla ensimmäisen kokonaisen vuosisyklin. Järjestelmä perustuu kymmeneen indikaattorikoriin, jotka avaavat kestäväen kehityksen kansallisia tavoitteita indikaattoritiedon valossa. Jokaisen korin kohdalla käytiin verkkopohjaista kansalaiskeskustelua Suomen kestäväen kehityksen tilasta, suunnasta ja tulevaisuudennäkymistä. Kestäväen kehityksen tilannetieto vedettiin yhteen toukokuussa Kestäväen kehityksen tila – tapahtumassa. Vuoden lopussa avattiin ilmoittautuminen Suomen ensimmäiseen kestäväen kehityksen kansalaisraatiin, jonka jäsenet ottavat kantaa kestäväen kehityksen kysymyksiin ja arvioivat osaltaan kestäväen kehityksen tilaa Suomessa. Raati sai ennätysmäisen vastaanoton; siihen ilmoittautui yli 800 kansalaista ympäri Suomen. Ensimmäiset tulokset kansalaisraadın arvioinnista julkaistaan vuoden 2019 helmikuussa.

Vaihtoehtoisia tai rinnakkaisia hyvinvoinnin indikaattoreita on kehitetty ja niitä on olemassa. Suomen kansalliset kestäväen kehityksen indikaattorit tarjoavat useita sosiaalisen, ekologisen ja taloudellisen hyvinvoinnin mittareita, joita voidaan käyttää BKT:n rinnalla osana poliittista päätöksentekoa. Pääministeri asetti keväällä 2018 työryhmän pohtimaan BKT:ta laajempien hyvinvointimittareiden käytön lisäämistä hallituksen päätöksenteossa. Työryhmä päätyi suosittamaan hyvinvointimittareiden laajempaa käyttöönottoa hallituksen keskustellessa talouden tilannekuvasta. Näitä tilaisuuksia olisi vuosittaisissa hallituksen tilannekuvaistunnoissa sekä kehys- ja budjettiriihissä. Lisäksi talouspoliittinen ministerivaliokunta voisi vuosittain tarkastella talouspolitiikan vaikutuksia hyvinvointiin.

2. Sidosryhmien osallistumisen turvaaminen kestäväen kehityksen politiikan suunnittelussa, toimeenpanossa ja seurannassa on pitkään ollut Suomen keskeinen toimintaperiaate. Suomessa on useita välineitä kansalaisyhteiskunnan ja sidosryhmien osallistumiselle, mm. kestäväen kehityksen toimikunta ja kestäväen kehityksen yhteiskuntasitoutumus, kehityspoliittinen toimikunta, osallistava moniäänisen keskustelun mahdollistava seurantamekanismi ja erilaiset arvioinnit, joita laaditaan selonteon mukaisesti tulevina vuosina.

Valtiovarainministeriö asetti 18.6.2018 työryhmän selvittämään ilmiöpohjaisen budjetointiin liittyviä näkökohtia. Työryhmän tehtävinä oli selvittää ilmiöpohjaisen budjetoinnin erilaisia toteuttamistapoja ja käyttöaloja sekä näihin liittyviä periaatteellisia kysymyksiä; potentiaalisesti huomioon otettavien ilmiöiden joukkoa sekä eri toteuttamistapojen vaikutuksia talousarvion rakenteeseen ja hallinnon organisointiin periaatteelliselta ja käytännölliseltä kannalta. Työryhmän toimikausi päättyy 31.1.2019.

Vuoden 2019 talousarvioesityksessä ilmiöpohjaista budjetointia on toteutettu kestävän kehityksen budjetoinnin kautta. Talousarvioesitykseen sisältyvät hallinnonalakohtaiset tekstit kestävän kehityksen toimeenpanosta eri hallinnonaloilla. Lisäksi talousarvioesityksen yleisperustelut sisältävät uuden erillisen kestävän kehityksen luvun, joka keskittyy erityisesti valtioneuvoston selonteon Hiili-neutraali ja resurssiviisas Suomi -painopisteeseen. Lukuun on koottu määrärahat, jotka ovat selonteon hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi -painopistealueen tavoitteita edistäviä. Lisäksi tarkastellaan talousarvioesitykseen sisältyviä veroja, joilla on merkitystä em. tavoitteen edistämisen kannalta. Kolmantena luvussa käsitellään talousarvioesitykseen sisältyviä ympäristölle haitallisia tukia aiempiin selvityksiin pohjautuen.

Nuorten osallistumista kestävän kehityksen työhön edistettiin tukemalla kestävän kehityksen toimikunnan yhteyteen perustettua Nuoren Agenda2030 -ryhmää. Nuorisoryhmän tehtävänä on kirittää hallituksen ja toimikunnan työtä Suomen kestävän kehityksen nuorisoagentteina. Nuoret osallistuvat yhteistyössä kestävän kehityksen toimikunnan kanssa Agenda2030 toimien suunnitteluun, toimeenpanoon, seurantaan ja ideointiin. Lisäksi vuonna 2018 Nuorten Agenda2030 ryhmä järjesti mm. presidentinvaalipaneelin sekä oli tulevaisuusvaliokunnan kuultavana.

Kestävän kehityksen politiikkaa on tehty Suomessa pitkällä tähtäimellä, yli hallituskausien. Nyt käynnistettyjä hyviä käytäntöjä, osallistavaa seurantaa, hallituksen ja eduskunnan rakentavaa vuoropuhelua sekä nuorten aktiivista osallistumista kansalliseen työhön, olisi tärkeä jatkaa ja vielä vahvistaa seuraavina hallituskausina.

3. Ei uutta ilmoitettavaa: "Valtioneuvoston asettama ja pääministerin johtama kansallinen kestävän kehityksen toimikunta on yksi esimerkki politiikkajohdonmukaisuudesta, jota Suomessa on edistetty yhtäjaksoisesti jo 25 vuotta. Kestävän kehityksen tavoitteita ja toimia on juurrutettu eri hallinnonaloille ja yhteiskunnan toimintaan 10 eri hallituksen ja seitsemän eri pääministerin johdolla. Myös globaaleihin haasteisiin on pyritty löytämään vastauksia.

Kansallisten ja globaalien haasteiden ja toimien keskinäiskytkentöjä on korostettu aiempaa enemmän valtioneuvoston selonteon linjausten pohjalta. Myös Kestävän kehityksen toimikunnan ja kehityspoliittisen toimikunnan yhteistyötä on tiivistetty. Toimikunnat ovat mm. pitäneet yhteiskokouksia.

Selonteon mukaisesti Suomen kestävän kehityksen politiikkaa arvioidaan kokonaisvaltaisesti politiikkajohdonmukaisuus huomioiden. Arviointi valmistuu alkuvuodesta 2019. Tässä yhteydessä selvitetään myös miten Suomen ulkopoliittika kaikilla hallinnonaloilla edistää Agenda2030 tavoitteiden saavuttamista ja miten toiminnan johdonmukaisuutta voitaisiin kehittää.

Selonteossa luvataan selvittää kestävän kehityksen vaikutusarviointityökalun käyttöä lainvalmistelussa. Tämä on merkittävä aloite politiikkajohdonmukaisuuden varmistamiseksi, ja sillä on potentiaalisesti suuria vaikutuksia myös hyvinvoinnin valtavirtaistamiseksi päätöksenteossa. Tämä selvitystyö käynnistettiin vuoden 2018 aikana. "

4. Ei uutta ilmoitettavaa: Valtioneuvoston kanslian henkilöresursseja on vahvistettu yhdellä henkilötyövuodella syksystä 2017 lähtien. Myös koordinaatioverkostoa on laajennettu eduskunnan esittämällä tavalla.

Ministeriöt ovat selonteon toteuttajatahot. Ministeriöiden tietoisuutta ja toimeenpanoa on vahvistettu mm. nostamalla asia säännöllisesti esille kansliapäällikkökokouksissa. Ministeriöiden välisessä koordinaatioverkostossa kukin ministeriö raportoi omista toimistaan säännöllisesti.

5. YK:ssa Suomi oli yksi ensimmäisistä maista, jotka antoivat oman Agenda2030 toimeenpanoportinsa vuoden 2016 YK:n korkean tason foorumissa (HLPF). Kiinnostus ja kysyntä Suomen tekemää kestävän kehityksen työtä kohtaan on ollut suurta. Suomi on jakanut kokemuksia kestävän kehityksen edistämisestä laajasti.

EU:ssa Suomi on kannustanut komissiota kokonaisvaltaisen suunnitelman laatimiseen siitä, miten EU saavuttaa Agenda2030:n tavoitteet. Suomi oli mm. mukana valmistelemaan lokakuun Eurooppa-neuvoston päätelmien kirjausta tästä aiheesta. Komission toiminta on ollut hitaampaa kuin monet jäsenmaat, Suomi mukaan lukien, ovat toivoneet.

Suomi on määritellyt Agenda 2030:n ja ilmastomuutostyön Arktisen neuvoston Suomen puheenjohtajuuskauden (2017–2019) viitekehykseksi. Arktisen alueen kestävän kehityksen edistäminen on Arktisen neuvoston perustehtävä, ja Arktisen alueen alkuperäiskansoilla on merkittävä rooli yhteistyössä. Suomi edistää keskustelua kestävän kehityksen globaalien tavoitteiden, alatavoitteiden ja indikaattoreiden hyödyntämisestä Arktisen neuvoston työssä. Suomi tukee EU:n pyrkimystä vahvistaa globaalin kestävän kehityksen ja EU:n arktisen politiikan välistä yhteyttä. Suomen tavoite edistää keskustelua kiertotaloudesta EU:n sisällä linkittyy hyvin myös Suomen prioriteetteihin Arktisessa neuvostossa (ympäristöyhteistyö, viestintäyhteistyö, meteorologia, koulutus ml. digitalisaatio).

Kauppapolitiikka vaikuttaa suoraan kestävän kehityksen tavoitteisiin 17 "globaalikumppanuus" sekä 8 "kestävä talouskasvu ja työllisyys". Suomi on edellä mainittujen tavoitteiden mukaisesti osaltaan edistänyt sääntöihin perustuvaa, avointa, syrjimätöntä ja yhdenvertaista monenvälistä Maailman kauppajärjestön (WTO) alaisuudessa toimivaa kauppaa, ml. kehitysmaiden integroitumisen tuki. Suomi on myös osallistunut aktiivisesti EU:n vapaakauppasopimusten kauppaa ja kestävää kehitystä koskevien kappaleiden toimeenpanon kehittämiseen. Suomi edistää ympäristötuotteiden vientiä osana EU:n kauppasopimuksia ja on toiminut aktiivisesti fossiilisten polttoaineiden tukien eliminoimiseksi kansainvälisellä tasolla. Lisäksi Suomi tukee kehitysmaiden kauppaa kehitysyhteistyön keinoin, jotta ne voisivat paremmin integroitua globaaleihin arvoketjuihin.

Vuonna 2016 käynnistettyä Pohjoismaisen kestävän kehityksen ohjelmaa (Generation 2030) jatkettiin. Ohjelma vahvistaa Pohjoismaiden yhteistä kestävän kehityksen työtä ja tavoitteita, jotka edistävät kestävää kulutusta ja tuotantoa Pohjoismaissa ja vahvistaa eri toimijoiden osallistamista rajat ylittävään yhteistyöhön ja toimeenpanoon. Vuonna 2018 toteutetussa analyysissä selvitettiin Agenda2030:n tavoitteen "Vastuullista kuluttamista" (SDG12) tilannetta Pohjoismaissa ja annettiin suosituksia tulevaa työtä varten. Erityisenä painopisteenä vuonna 2018 oli Pohjoismaisten nuorten osallistuminen ja aktivointi mukaan Generation2020 –ohjelmaan ja kestävän kehityksen työhön.

6. Julkisiin hankintoihin käytetään noin 35 mrd. euroa vuosittain, joka on keskimäärin 16 % BKT:sta. Hallitus linjasi puolivälitarkastelun yhteydessä huhtikuussa 2017, että kestävien ja innovatiivisten hankintojen lisäämiseksi perustetaan verkostomainen osaamiskeskus keväällä 2018. Kahdeksan organisaation (Motiva Oy, Kuntaliitto, Hansel Oy, Kuntahankinnat Oy, Suomen ympäristökeskus,

Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy, Business Finland ja Sitra) Kestävien ja innovatiivisten hankintojen osaamiskeskus KEINO aloitti 1.3.2018. Osaamisverkoston tavoitteena on parantaa hankintojen strategista johtamista sekä kehittää osaamista ja uusia toimintamalleja yhteistyössä hankkijoiden kanssa mm. ilmastotavoitteiden, kiertotalouden ja resurssitehokkuuden edistämiseksi. Keskuksele on budjetoitu lisärahoitusta 3+3 milj. euroa vuosille 2018–2019. Lisäksi Business Finland kohdentaa lisärahoitusta 4 milj. euroa/ vuosi innovatiivisiin julkisiin hankintoihin vuosina 2018–2019.

Yhtenä uutena toimintamallina yhteistyössä kuntien ja kaupunkien kanssa on syksyn 2017 aikana kehitetty ns. Green Deal -sitoumista. Sitoumuksella on tarkoitus vauhdittaa organisaatioiden kierto- ja biotalouden sekä puhtaiden ratkaisujen hankintoja. Mallissa kunnat tai kuntayhtymät voivat tehdä valtion kanssa sitoumuksia ja asettaa hankinnoille kunnianhimoisia tavoitteita. Osana sopimusta valtio sitoutuu esimerkiksi suuntaamaan taloudellisia kannustimia hankintojen suunnitteluun ja riskin kantamiseen. Mallin pilotointia on valmisteltu mm. puurakentamisen, haitattomien kiertojen ja vesi- huollon teemoissa.

Sitra, maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö ovat käynnistäneet yhteishankkeen, jossa etsitään yhteistyössä kuntien ja muiden julkisten toimijoiden kanssa potentiaalisia investointeja tai julkisia hankintoja, joilla tavoitellaan kunnianhimoisia ja mitattavia ympäristövaikutuksia. Parhaillaan työstetään kahta ideaa: ilmasto- ja resurssiviisas kunta sekä ravinteiden kierrätys. Tavoitteena on testata vaikuttavuusinvestointimallia, jossa toimenpiteen toteuttamisen rahoitus kerätään yksityisiltä sijoittajilta, ja kunnat tai valtio maksaisivat vain mitatuista, todennetuista tuloksista.

7. Hallitus on huomionnut valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnassa (VN TEAS) Agenda2030n aiheuttamat uudet tietotarpeet. VN TEAS -hankkeina on jo toteutettu mm. Suomen lähtötasoa ja kehittämiskohteita arvioiva selvitys (2016) sekä kansallisen kestävä kehityksen yhteiskuntasitoumuksen arviointi (2017). Parhaillaan on käynnissä kansallisen kestävä kehityksen politiikan kokonaisarviointi, jonka tulokset valmistuvat alkuvuodesta 2019. Hallitus tulee jatkossakin huomioimaan Agenda2030-toimeenpanon tietotarpeet selvitys- ja tutkimussuunnitelmissaan.

Strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) vuoden 2019 teemoissa kestävä kehitys on vahvasti esillä. Valtioneuvosto päätti 20.9.2018 neljästä strategisen tutkimuksen teemasta, joista kahdessa kestävä kehityksen näkökulma on keskeinen: ”Kohti kestävä, terveellistä ja ilmastoneutraalia ruokajärjestelmää” ja ”Innovatiiviset materiaalit ja palvelut resurssiviisauden ja kestävä kehityksen edistäjinä”. Näihin teemoihin käynnistettävät tutkimushankkeet vahvistavat kestävä kehityksen monitieteistä tietopohjaa tulevina vuosina erityisesti ruoantuotantoon ja materiaalien käyttöön liittyen.

Strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) ja valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan resursseja suunnattaessa seuraavina vuosina huomioidaan Agenda2030-politiikkajohdonmukaisuus ja kestävä kehityksen monitieteisyys. Suomen Agenda 2030 -toimenpidesuunnitelman toteutuksessa hyödynnetään strategista tutkimusta ja valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintaa ja niiden tuloksia. Selonteon painopisteet hiilineutraalius, resurssiviisaus, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja osaaminen ovat avainasemassa STN ja VN TEAS -toiminnassa. Myös jatkossa tutkimusteemojen valinnassa ja painopisteiden muotoilussa huomioidaan Agenda2030-teemat mahdollisimman johdonmukaisen, vaikuttavan ja politiikkarelevantin tietoperustan turvaamiseksi.

Sekä strategisessa tutkimuksessa että valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnassa hyödynnetään laaja-alaisesti erilaisia tutkimusmenetelmiä. Tutkimustoiminnassa vahvistetaan entisestään monipuolista, poikkitieteellistä ja tulevaisuussuuntautunutta menetelmävalikoimaa (ml. ennakointi, vaikutusarviointi ja satunnaistetut koeasetelmat).

8. Vuoden 2019 valtion talousarvioon lisättiin varsinaisen kehitysyhteistyön momentille noin 20 miljoonaa euroa. OECD:n kehitysapukomitean (DAC), eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan ja kehityspoliittisen toimikunnan antamien suositusten mukaisesti hallitusohjelman pidemmän aikavälin tavoitteena on kehitysrahoituksen nostaminen YK:n tavoitteiden mukaiseen 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta.

9. Hallituksen tulevaisuusselonteon toinen osa annettiin eduskunnalle lokakuussa 2018. Tulevaisuusselonteon toisessa osassa esitettävät työn murroksen ratkaisuehdotukset on käyty läpi kestävä kehityksen Agenda2030:n periaatteiden ja indikaattorien kautta. Tulevaisuusselonteossa oli käytössä etenkin työelämää, sen laatua ja muutosta tarkasteleva seurantakori.

Valtioneuvosto pyrkii nykyisen ennakkoinnin toimintatavan mukaisesti edelleen vahvistamaan dialogista ja avointa tulevaisuustyötä. Tulevaisuusselonteon ja Agenda2030:n selonteon kytkentää tiivistetään edelleen siten, että ne voivat muodostaa hallituksen tulevaisuustyön ja ylisukupolvisen politiikan ytimen. Kun seuraavien kausien selontekoja valmistellaan, voidaan näiden kahden sisältöjä ja käytännön toteutusta sovittaa paremmin yhteen, sekä laaja-alaisesti ennakkointiyhteistyönä että Agenda2030:n tarkempien tavoitteiden kautta. Kaksiosainen tulevaisuusselonteko on yksi vaihtoehto toteuttaa ja vahvistaa keskustelemaa ja osallistavaa tulevaisuustyötä, mutta on hyvä tarkastella myös muita vaihtoehtoja ja yhteyksiä valtioneuvoston muuhun yhteiseen työhön.

10. Agenda 2030:n tavoitteita ei ole mahdollista saavuttaa täysimääräisesti ilman Pariisin ilmastonsopimuksen tuloksellista ja oikea-aikaista toimeenpanoa. Lokakuussa julkistettu IPCC:n 1.5 asteen erityisraportti edellyttää nopeaa kaiken kattavaa paradigman muutosta yhteiskunnissa lämpenemisen rajoittamiseksi 1.5 asteeseen. Raportti korostaa myös ilmastotoimien ja Agenda 2030 synergioiden ja negatiivisten oheisvaikutusten huomioimista entistä paremmin. Maiden nykyiset ilmastolupaukset ovat riittämättömiä ja USA:n mahdollinen vetäytyminen Pariisin ilmastonsopimuksesta lisää epävarmuutta kansainvälisen ilmastopolitiikan suunnasta. USA:n vetäytyminen voi tulla voimaan aikaisintaan marraskuussa 2020. Suomen on toimittava johdonmukaisesti ja voimakkaasti EU:n 2030 päästövähennystavoitteen nostamiseksi ja vaikutettava myös globaalisti päästövähennystavoitteiden korottamiseen. Pariisin sopimus edellyttää sitoumusten korottamista v 2020.

USA:ssa on käynnissä vahva vastaliike, joka kokoaa yhteen Pariisin sopimukseen edelleen sitoutuneet osavaltiot, kaupungit ja yritykset ja lupaa täyttää USA:n ilmastolupauksen mahdollisesta vetäytymisestä riippumatta. Liike edustaa yli puolta USA:n taloudesta. Ei-valtiollisten toimijoiden ja aloitteiden roolin vahvistaminen kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa ja Pariisin sopimuksen toimeenpanossa voi lieventää USA:n mahdollisen vetäytymisen poliittisia ja ilmastovaikutuksia.

Lausumassa mainittuja ajankohtaisia poliittisia kysymyksiä käsitellään selonteossa mainittujen arviointien yhteydessä. Arvioinneissa tarkastellaan kansallisen toimeenpanon edistymistä, toimenpiteiden vaikuttavuutta ja kestävä kehityksen tilaa Suomessa. Lisäksi hallituksen ennakkointityö ja sen tulokset tukevat tulevaisuuspainotteista keskustelua.

Toistaiseksi ulko- ja geopolitiittiset muutokset eivät ole vaikuttanut negatiivisesti Suomen kansalliseen kestävä kehityksen työhön. Valtioneuvosto on selvittänyt ilmastomuutoksen heijastevaikutuksia Suomeen (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 46/2016). Kestämättömän kehityksen heijastevaikutuksia olisi hyvä selvittää laajemminkin.

Valtioneuvosto näkee, että tässä ajassa tarvitaan kansallista rohkeaa etunojaa, tarmokasta toimenpanoa ja uusia innovatiivisia kestäväns kehityksen avauksia asioissa, joilla on positiivisia kansallisia ja globaaleja vaikutuksia.

Marja Innanen, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. osa Jaettu ymmärrys työn murroksesta

VNS 6/2017 vp – EK 2/2018 vp

Tulevaisuusvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. tekee tulevaisuusselonteon myös tulevaisuudessa kahdessa osassa dialogisuuden ja osallistamisen edistämiseksi.
2. huomioi tulevaisuusselonteon toisessa osassa paremmin Agenda 2030-toimenpideohjelman vaikutukset tulevaisuuden työhön sekä arvioi ja perustelee kaikki tulevaisuusselonteon toisessa osassa esitettävät toimenpide-ehdotukset sen suhteen, miten ne tukevat ekologisesti kestäväns kehitystä, tasa-arvokehitystä ja osallisuutta.
3. ottaa tulevaisuusselonteon toisen osan toimenpide-ehdotuksissa huomioon verolainsäädännön, työolainsäädännön ja sosiaalilainsäädännön säädöstarpeet politiikkajohdonmukaisesti ja poistaa byrokraloukkuja itsensätyöllistämisen, yksinyrittäjyydestä, pirstaleisista työsuhhteista sekä työmarkkina-asemassa tapahtuvista statussiirtymistä.
4. kehittää ja tutkii tulorekisterin sovellusmahdollisuuksia niin, että se saadaan hyödynnettyä täysimääräisesti. Tulevaisuusvaliokunta kannattaa myös erilaisten digitaalisten portfolioiden käyttöönottoa niin, että myös itseis- ja käyttöarvoinen vapaaehtoinen työ tulee paremmin näkyville.
5. tarkastelee myös niitä ilmiöitä ja trendejä, joissa teknologia luo uutta työtä. Vastaavasti toimenpide-ehdotuksissa on tulevaisuusvaliokunnan mielestä huomioitava se, minkälaisia resurssointia teknologinen edelläkävijyys Suomelta edellyttää.
6. selvittää nuorisotyöttömyyden syyt ja ottaa ne huomioon tulevaisuusselonteon toisessa osassa erikseen ja erityisellä huolella.
7. ottaa tulevaisuusselonteon toisessa osassa käyttöön parempia mittareita, joilla voidaan aidosti kuvata ja ymmärtää käynnissä olevia työelämän muutoksia.
8. kehittää matalan kynnyksen osaamisjärjestelmää kokonaisuutena varhaiskasvatuksesta modulaariseen täydennys- ja muuntokoulutukseen asti niin, että oppiminen on elinikäistä ja osaaminen kumuloituu. Eri koulutusasteiden välisen yhteistyön tulee olla saumatonta ja joustavaa, ja opintopolkujen sujuvia yli koulutusasteiden ja oppilaitosrajojen.
9. edistää laajaa, avointa ja moniarvoista arvokeskustelua työn tulevaisuudesta ja siitä, minkälaisen yhteiskunnan me haluamme; tällä tavalla lisätään luottamusta tulevaisuuteen ja osallistetaan ihmiset mukaan tulevaisuuden tekemiseen.

1. Hallituksen tulevaisuusselonteon toinen osa annettiin eduskunnalle lokakuussa 2018 [Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 2. osa Ratkaisuja työn murroksessa](#) Valtioneuvosto pyrkii nykyisen ennakoinnin toimintatavan mukaisesti edelleen vahvistamaan dialogimaista ja avointa tulevaisuustyötä. Kaksiosainen tulevaisuusselonteko on yksi vaihtoehto toteuttaa ja vahvistaa keskustelevaa ja osallistavaa tulevaisuustyötä, mutta on hyvä tarkastella myös muita vaihtoehtoja ja yhteyksiä valtioneuvoston muuhun yhteiseen tulevaisuustyöhön, kuten ministeriöiden tulevaisuuskatsauksiin ja laaja-alaisempaan tulevaisuuden keskeisiä kysymyksiä ja signaaleja esiin nostavaan jatkuvaan ennakointityöhön.

2. Tulevaisuusselonteon toisessa osassa esitettävät työn murroksen ratkaisuehdotukset on käyty läpi kestävän kehityksen Agenda 2030:n periaatteiden ja indikaattorien kautta. Kansallinen kestävän kehityksen seuranta- ja arviointijärjestelmä perustuu kymmeneen indikaattorikoriin, jotka avaavat kestävän kehityksen kansallisia tavoitteita indikaattoritiedon valossa. Tulevaisuusselonteossa oli käytössä etenkin työelämää, sen laatua ja muutosta tarkasteleva seurantakori.

Tulevaisuusselonteossa tulevaisuuden työn ja osaamisen eriarvoistumisriski ja siihen vastaaminen ovat olleet keskiössä. Seuraamalla kestävän kehityksen indikaattoreita myös tulevaisuusselonteossa tuetaan niin ikään tavoitetta saada kestävän kehityksen indikaattorit ohjaamaan vahvemmin poliittista päätöksentekoa ja laajentaa keskustelua bruttokansantuotetta täydentävistä hyvinvointimittareista, johon eduskunta on viitannut jo aiemminkin kannanotossaan kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda 2030:sta. Valtioneuvosto painottaa, että vaihtoehtoisia tai rinnakkaisia hyvinvoinnin indikaattoreita on kehitetty ja niiden käyttöä tulee edelleen vahvistaa, katso myös kohta 7.

3. Tulevaisuusselonteon toisessa osassa on ennakoitu tulevaisuuden säädöstarpeita liittyen muun muassa sosiaaliturvan uudistamiseen. Eduskunnan mietinnön esiin nostama itsensä työllistäjien, yksityisrittäjien ja työelämän siirtymävaiheissa olevien kohtaaminen on tulevaisuusselonteon keskiössä. oli tiivis yhteys valtioneuvoston asettamaan TOIMI-hankkeeseen, joka valmistelee työllisyyttä ja toimeliaisuutta parantavaa ja eriarvoisuutta vähentävää perusturvan kokonaisuudistusta seuraavalle hallituskaudelle.

4. Tulorekisteri on otettu käyttöön 1.1.2019, ensimmäisenä palkkatietojen osalta. Rekisteri keventää hallinnollista taakkaa yksinkertaistamalla palkan maksamiseen liittyviä ilmoitusmenettelyjä. Tulorekisteri, jonka kehittämistä johtaa valtiovarainministeriö, luo pohjan työtulojen ja sosiaalietuuksien joustavammalle yhteensovittamiselle tulevaisuudessa.

Vapaaehtoistyöllä on aina ollut suuri merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa. Valtioneuvostossa oikeusministeriö toimii vapaaehtoistyön koordinaation ja kehittämisen vastuuministeriönä. Nykyisen hallitusohjelman mukaisesti työtä on tehty ja tehdään ennen kaikkea kansalaisyhteiskuntaa ja vapaaehtoistyötä koskevien säädösten sujuvoittamiseksi ja käytäntöjen selkeyttämiseksi. Aiemmin teemassa on esitetty toimenpiteitä mm. vapaaehtoistyön verotukseen, kulukorvauksiin ja toimijoiden palkitsemiseen, vapaaehtoisten vakuutuksiin ja vastuisiin, avustusten hakujärjestelmän kehittämiseen sekä lupa- ja ilmoitusmenettelyiden keventämiseen liittyen (VM, 2015). Monet esillä ja keskusteluissa olleet toimenpiteet ovat jo edenneet tai ovat parhaillaan työn alla. Tulevaisuusselonteossa kehoitetaan luomaan työikäisille ihmisille kannustimia palkkatyön lisäksi laajemmin myös muuhun toimeliaisuuteen, kuten vapaaehtoistyöhön (toimenpide-ehdotus 13). Myös oikeusministeriön tulevaisuuskatsauksessa [Toimiva oikeusvaltio ja vakaa demokratia](#). [Oikeusministeriön tulevaisuuskatsaus](#) nostetaan esille tarve tukea yhdistysten ja vapaaehtoistoimijoiden toimintaedellytyksiä, keventää niiden hallinnollista taakkaa ja lisätä hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan välistä vuorovaikutusta.

5. Valtioneuvosto yhtyy eduskunnan huomioon ja kattaviin selvityksiin trendeistä ja uusien teknologioiden työtä luovista mahdollisuuksista. Valtioneuvoston uudet jo aloitetut avaukset uuden teknologian saralla liittyvät etenkin tekoälyyn (kansallinen tekoälyohjelma) ja alusta- ja jakamistalouteen (työ- ja elinkeinoministeriö on muun muassa koonnut eri viranomaisten ohjeistusta jakamistalouteen liittyvästä lainsäädännöstä ja eri lakisääteisistä velvoitteista). Teknologioiden ja uudentyyppisten talouksien täysimääräinen hyödyntäminen vaatii vielä selvityksiä, joita tullaan lähivuosina toteuttamaan mm. VN TEAS -rahoitusinstrumentin kautta. Kansallisessa ennakointiverkostossa on koottu keskeisiä toimijoita nousevien teknologioiden ennakointikeskittymään, joka voisi toimia uusien teknologioiden ennakoinnin ydinryhmänä.

6. Tulevaisuusselonteossa käytiin läpi nuorisotyöttömyyden syitä. Nuorisotyöttömyyttä, sen syitä, ja ratkaisuita siihen on selvitetty mm. VATT:n ja tilastokeskuksen toimesta sekä OECD:n yhteiskuntakatsauksissa. Tutkimusten mukaan keskeisimmät haasteet nuorten työllistymissä liittyvät koulutukseen ja kuten muunkin työllisyyden osalta, talouskasvuun. Nuorten jääminen koulutuksen ja työn ulkopuolelle on syrjäytymistä ennakoiva indikaattori. Koulutus on todennäköisin ratkaisu työmarkkinoiden muutokseen ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn, mutta se edellyttää ymmärrystä syrjäytymisen mekanismeista aina lapsuudesta varhaisaikaisuuteen ja mm. lyhytkestoisenkin työttömyyden kauaskantoisista vaikutuksista nuoren työuralle.

Nykyinen hallitus on keskittynyt hallitusohjelmassa nuorten osalta etenkin työn- ja koulutuksen ulkopuolella oleviin (NEET) nuoriin. Tavoitteena on vähentää koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten määrää ja koulutuksen keskeyttämistä sekä edistää nuorten työllistymistä. Syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja osallisuuden vahvistamiseksi tarvitaan toimia, jotka alkavat jo perusopetuksessa ja aiemminkin. Valtioneuvosto katsoo, että nämä tavoitteet tulevat säilymään keskeisinä myös tulevaisuudessa. Nuoret työttömät ovat niin ikään aina olleet työvoimapolitiikan keskeinen kohderyhmä. Tarkkaan rajatut kohderyhmät eivät kuitenkaan ole välttämättä tulevaisuudessa paras tai edes mahdollinen perusta päätöksille; työn murros hämärtää selkeitä rajanvetoja esimerkiksi työllisen, työttömän, itsensä työllistäjän ja opiskelijan välillä iästä riippumatta.

Uusien toimintatapojen ja keinojen hakeminen yhteiskunnallisen eriarvoistumisen pysäyttämiseksi niin nuorten kuin laajemmin kaikkien kansalaisten, organisaatioiden ja alueiden parissa tulee olemaan tulevienkin hallituskausien työn ytimessä.

7. Tulevaisuusselonteossa huomioidaan, että tilastollisia mittareita siitä, miten työn murros on vaikuttanut ihmisten arkeen tai miten työntekijät näkevät työnsä muuttuvan tulevaisuudessa, on hyvin vähän saatavilla. Tilastokeskuksen tuleva työolotutkimus 2018 pyrkii vastaamaan kysymykseen siitä, miten esimerkiksi digitalisaatio näkyy kaikkien suomalaisten palkansaajien työssä mutta tämä katsaus julkaistaan vasta syksyllä 2019. Tulevaisuusselonteko on ollut mukana vaikuttamassa uuden työolotutkimuksen taustoitukseen ja tarpeisiin. Tulevaisuusselonteon toista osaa tukevassa VN TEAS -hankkeessa toteutettiin myös kyselytutkimus työn murroksesta ja sen ratkaisuista ([Pitkän aikavälin politiikalla läpi murroksen – tahtotiloja työn tulevaisuudesta](#)); nämä on hyödynnetty selonteon toisessa osassa. Lisäksi tulevaisuusselonteossa on ollut käytössä kestävä kehityksen seurantarajajärjestelmä ja indikaattorit.

Valtioneuvostossa BKT+ hankkeessa ja osana hallitusten strategisten johtamisvälineiden kehittämistä on työskennelty hyvinvointitalouden mittarien parissa. Tavoitteena on hyvinvointitiedon laajempi käyttö päätöksenteossa.

8. Ennakointiin, tutkimustietoon ja laajaan sidosryhmäyhteistyöhön perustuvan koulutusjärjestelmän jatkuva kehittäminen yhdessä koulutusjärjestelmän toimijoiden, tutkijoiden ja sidosryhmien kanssa on Suomen vahvuus, josta tulee nyt ja tulevaisuudessa huolehtia erityisesti. Pääpaino työstä on

opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla, mutta vaikuttavassa tulevaisuustyössä ja ennakoinnissa laaja-alainen yhteistyö on erittäin tärkeää ja tulevaisuusselonteko on tätä omalta osaltaan lisännyt. Tulevaisuusselonteon ratkaisuisissa painottuu jatkuvan oppimisen tärkeys ja toteuttaminen useassa kohdassa ja toimenpide-ehdotuksessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on jo käynnistänyt varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen ulottuvia uudistuksia, joiden yhdistäviä periaatteita on tehdä elinikäisestä oppimisesta erilaisten oppijoiden tarpeisiin ja elämäntilanteisiin sopivaa todellisuutta.

Uuden lukiolain tavoitteena on lisätä lukiokoulutuksen vetovoimaa yleissivistävänä koulutusmuotona, vahvistaa koulutuksen laatua ja oppimistuloksia, sujuvoittaa siirtymistä toisen asteen opinnoista korkea-asteelle sekä ohjata työelämään tutustumiseen opiskelijoiden oikeiden uravalintojen tukemiseksi. Meneillään olevassa ammatillisen koulutuksen reformilla taas vahvistetaan elinikäisen oppimisen edellytyksiä ja luodaan laajemmat mahdollisuudet osaamisen kehittämiseksi työuran ja elämänuran eri vaiheissa. Uudistettu ammatillinen koulutus vastaa erilaisten yksilöiden, yritysten ja työelämän nopeasti muuttuviin osaamistarpeisiin. Opetus- ja kulttuuriministeriö julkisti lokakuussa 2017 Myös korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030:n toimeenpano on käynnissä. Visiossa on asetettu tavoitteeksi muun muassa, että yli puolet 25–34-vuotiaista nuorista suorittaa korkeakoulututkinnon. Myös korkeakoulujen jatkuvan oppimisen mahdollistavaa opetustarjontaa on lisätty.

9. Moniarvoinen ja -ääninen yhteiskunnallinen keskustelu tulevaisuudesta on yksi tulevaisuusselonteon perusperiaatteista ja -tavoitteista. Tulevaisuusselonteon avointa ja dialogimaista valmistelua edistetään jatkossakin. Valtioneuvoston tulevaisuustyössä haetaan jatkossa myös entistä vahvempaa politiikkajohdonmukaisuutta rakentamalla tulevaisuustyön ja kestävä kehityksen työn tiiviimpää yhteistyötä. Käytännössä on tärkeää tarkastella ja yhtenäistää myös ko. alueiden selontekoprosesseja hukkaamatta kuitenkaan kummankaan omaa, tärkeää ydintä.

Osana edellistä tulevaisuusselontekoa (VNS 7/2013 vp, Kestävällä kasvulla hyvinvointia) alkanut kansallisen ennakkoinnin toimintatavan kehittäminen jatkuu edelleen kiinteänä osana valtioneuvoston työtä. Suomen ennakkointijärjestelmä ja sen mallit kiinnostavat suuresti myös kansainvälistä yhteisöä ja tätä hyödynnetään yhä vahvemmin valtioneuvoston ennakkointityössä.

Koska tulevaisuusselonteon toinen osa on valmistunut ja annettu eduskunnalle, ainakaan asiakohdat 2, 3, 6 ja 7 eivät enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Kaisa Oksanen, erityisasiantuntija, valtioneuvoston kanslia

Seuraavat eduskunnan lausumat ja kannanotot, jotka ovat tulleet valtioneuvostolle 8.3.2019 jälkeen, on merkitty valtioneuvoston yleisistunnon pöytäkirjaan ja valtioneuvosto on päättänyt ryhtyä niistä aiheutuviin toimenpiteisiin. Tarkempi selvitys toimenpiteistä sisällytetään hallituksen vuoden 2019 vuosikertomukseen.

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 2. osa Ratkaisuja työn murroksessa

VNS 5/2018 vp – EK 48/2018 vp

Tulevaisuusvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

1. luo vaihtoehtoisia skenaarioita ja toimintamalleja myös sen varalle, että muutos globaalissa toimintajärjestelmässä on pysyvä tai hyvin pitkäaikainen. Globaalin toimintaympäristön epävarmuuden vuoksi on analysoitava entistä laaja-alaisemmin myös sellaisia skenaarioita, joissa kansainvälisen yhteistyön kehityskulku ei ole toivotun laista. Tämä ei ole ristiriidassa virallisten tavoitteiden edistämisen kanssa, vaan varautumista vaihtoehtoihin tulevaisuuksiin. Globaalin toimintaympäristön monimutkaistuesssa ja EU:n päätöksenteon vaikeutuessa esimerkiksi pohjoismaisen yhteistyön merkitys kasvaa.
2. varmistaa, että elinikäinen jatkuvan oppimisen malli kehitetään huomioiden lähiajan haasteena myös jo työelämässä olevien osaamisen päivittäminen, mukaan lukien vailla toisen asteen tutkintoa olevien nuorten aikuisten laaja joukko.
3. kehittää mekanismeja, joilla ilmastonmuutoksen hillintätoimista pahiten kärsiville yrityksille, ihmisille ja alueille voidaan korvata sopeutumisesta aiheutuvia kuluja.
4. täydentää valtion tulo- ja menoarviota laadittaessa BKT-mittaria luonnonvarojen kulutusta sekä hyvinvoinnin määrää paremmin arvioivalla satelliittitilinpäidolla sekä yhdistelmäindikaattoreilla.
5. valitsee työn murrokseen, suomalaisen työn tulevaisuuteen ja hyvinvointitalouteen liittyen ilmiöpohjaisen budjetoinnin kohteeksi nuorten syrjäytymisen ehkäisyn, osatyökyvyn hyödyntämisen ja työhyvinvoinnin
6. kokeilee Taiteilija-allianssia
7. selvittää, tarvitaanko BKT-mittarin rinnalle uusia mittareita digitalisaation ja digitaalisen liiketoiminnan vaikutusten ymmärtämiseksi
8. selvittää alustatalouden, lohkoketjuteknologian ja kryptovaluutan vaikutuksia talouteen sekä edistää verohallinnon kansainvälistä yhteistyötä alustatalouden valvonnan edistämiseksi ja uusien alustatalouden palveluiden kehittämiseksi
9. kehittää tulevaisuusselonteon vaikuttavuutta siten, että tulevaisuusselonteon valmistelu kiinnitetään paremmin ministeriöiden yhteiseen ja jatkuvaan ennakointiin; Ministeriöiden yhteisen ja jatkuvan tulevaisuustyön yhteen keräävä julkaisu voi toimia tulevaisuusselonteon ensimmäisenä, yhteistä ymmärrystä rakentavana osana; Tulevaisuusselonteon toisessa osassa valtioneuvosto voi valintansa mukaan avata paremmin jonkin tai jotkut selvityksessä esille nousseista ilmiöistä; Selontekomenettely mahdollistaa samalla sen, että myös eduskunta voi

ottaa kantaa sekä ministeriöiden tulevaisuustyöhön, että myös valtioneuvoston valitsemaan kärkiteemaan.

10. kehittää teknologian eettistä arviointia ja teknologian yhteiskunnallisten vaikutusten arviointia verkostomaisesti esimerkiksi osana kansallista ennakointiverkostoa ja sen strategisia ennakointikeskittymiä.

14 Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus

HE 195/2004 vp – EV 24/2005 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 5.4.2005, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin vanhemmuudesta työnantajalle aiheutuvien kustannusten jakamiseksi yhteisvastuullisesti kaikkien työnantajien kesken.
2. Eduskunta on hyväksynyt hallituksen esityksen 163/2016. Esityksessä ehdotettiin naisten tasa-arvoisen kohtelun ja työllistymisen edistämiseksi naispuolisen työntekijän perhevapaista työnantajille aiheutuvia vanhemmuuden kustannuksia tasattavaksi 2 500 euron kertakorvauksella. Sitä koskeva lainmuutos tuli voimaan 1.4.2017. Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa mietinnössään 29/2016 seuraavaa: "Työnantajien vastuulle jää edellä kuvatun palkan osan sekä lomarahahan lisäksi äitiydestä aiheutuvia kustannuksia erityisesti raskaudesta johtuvien sairauslomien sekä sairaan lapsen hoitovapaan ajalta. Samoin työnantajalle aiheutuu epäsuoria kustannuksia uuden työntekijän tai sijaisen rekrytoinnista ja perehdyttämisestä" ... "Suomessa vanhempainvapaita käyttävät edelleen valtaosin naiset. Vaikka isyysvapaan käyttö on lisääntynyt, vanhempainvapaita käyttävien isien osuus on edelleen varsin pieni. Tämä tosiasia vaikuttaa hyvin vahvasti paitsi naisten työllisyyteen myös perheiden arkeen. Perhevapaiden tasaisempi jakautuminen miesten ja naisten kesken parantaisi naisten asemaa työmarkkinoilla. Samalla se vahvistaisi isän osallistumista lapsen hoitoon ja kasvatukseen jo varhaislapsuudessa. Valiokunnan mielestä on hyvä arvioida perhevapaa-järjestelmän uudistamistarpeita".

Hallitus käynnisti perhevapaalainsäädännön kokonaisuudistuksen, mutta sen valmistelu keskeytettiin alkuvuodesta 2018. Uudistuksen keskeisiin tavoitteisiin sisältyi mm. työelämän ja vanhemmuuden tasa-arvon lisääminen.

Eva Ojala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Tasa-arvoselonteko

VNS 7/2010 vp – EK 51/2010 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

1. eduskunta yhtyy hallituksen linjauksiin tasa-arvon edistämiseksi ja edellyttää, että
4. turvakotipaikkojen määrä ja alueellinen kattavuus nostetaan Euroopan neuvoston suositusten mukaiselle tasolle ja huolehditaan palvelujen saatavuudesta kaikille turvaa tarvitseville; rahoituksen jatkumisesta myös vuoden 2012 jälkeen
4. Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle (1354/2014) tuli voimaan 1.1.2015. Eduskunnan vastaukseen liittyi eduskunnan lausuma määrärahan lisäämisestä turvakotitoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi. Vuonna 2017 turvakotitoiminnan menoihin oli varattu 13 550 000 euroa. Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2016–2019 on todettu, että turvakoti-

toiminnan menoihin varattu valtion rahoitus kasvaa kehyskaudella aiempien kehyspäästösten mukaisesti vuosittain 2 miljoonalla eurolla 17 500 000 miljoonaan euroon. Lisäksi hallituksen puoliväliarvioinnissa huhtikuussa 2017 päätettiin, että turvakotipaikkojen saatavuutta ja kattavuutta parannetaan 2 miljoonan euron tasokorotuksella vuodesta 2018 alkaen. Määrärahat ovat näin ollen 17 550 000 euroa vuonna 2018, ja niiden on määrä olla 19 550 000 miljoonaa euroa vuonna 2019.

Vuonna 2018 turvakodeissa oli yhteensä 179 perhepaikkaa eli paikkaa aikuiselle ja hänen mukanaan oleville alaikäisille lapsille. Vuonna 2018 perustettiin neljä uutta turvakotia: Hämeenlinnaan, Espooseen, Seinäjoelle ja Tampereelle.

Pirjo Lillsunde, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Ihmiskaupan kaltainen pakkotyö

HE 69/2016 vp – EV 124/2016 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa, esiintyykö sellaista ihmiskaupan kaltaista pakko-työtä tai vastaavaa työperäistä hyväksikäyttöä, joiden uhrit eivät saa suojaa, koska rikokset eivät täytä ihmiskaupparikoksen tunnusmerkistöä rikosoikeudellisessa mielessä, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin.

Asiassa ei ole uutta todettavaa.

”Työ- ja elinkeinoministeriö on selvittänyt asiaa yhdessä keskeisten ministeriöiden ja muiden toimijoiden kanssa. Asian selvittämistä jatketaan vuoden 2019 aikana.”

Liisa Heinonen, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain mahdolliset muutostarpeet

HE 97/2018 vp - EV 236/2018 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus viipymättä selvittää yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain (759/2004) luotettavuuden selvittämistä koskevan sääntelyn (4 §:n 1 momentti) mahdolliset muutostarpeet kolmikantaisessa lainvalmistelussa pyrkien tasapainoiseen ratkaisuun työntekijöiden yksityisyyden suojan ja työnantajien tiedonkäsitteilytarpeiden välillä. Valmistelussa tulee ottaa huomioon tietosuojavaltuutetun tulkintakäytäntö, lainsäädännön kehitys sekä tarvittaessa unionin oikeuden rikkomisesta ilmoittavien suojelua koskeva direktiiviehdotus.

Valtioneuvosto päätti 14.3.2019 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Seuraavat eduskunnan lausumat ja kannanotot, jotka ovat tulleet valtioneuvostolle 8.3.2019 jälkeen, on merkitty valtioneuvoston yleisistunnon pöytäkirjaan ja valtioneuvosto on päättänyt ryhtyä niistä aiheutuviin toimenpiteisiin. Tarkempi selvitys toimenpiteistä sisällytetään hallituksen vuoden 2019 vuosikertomukseen.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

K 6/2018 vp – EK 45/2018 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

1. arvioi lainsäädännön mahdollisia muutostarpeita yhdenvertaisuuslain toimivuutta koskevan tutkimushankkeen päätyttyä
2. laatii tarvittavat lainsäädäntömuutokset sen mahdollistamiseksi, että pakolaisaseman ja toissijaisen suojeluaseman saaneiden perheen yhdistämishakemuksiin ei sovelleta toimeentuloedellytystä
3. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla yhdenmukaistetaan viranomaisten tulkinnat perustuslain edellyttämän välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon sisällöstä
4. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla turvataan ihmiskaupan uhrien yhdenvertaisuusavun saannissa
5. selvittää lainsäädännön mahdolliset muutostarpeet ihmiskaupan uhrien auttamisen ja rikosprosessin kytköksen heikentämisen, auttamisen uhrilähtöisyyden vahvistamisen sekä ihmiskaupan uhrin oleskeluluvan perusteiden osalta
6. selvittää lainsäädännön muutostarpeet, jotka koskevat työsuojeluviranomaisen toimivallan laajentamista ihmiskaupparikoksiin liittyen.

Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

K 22/2018 vp – EK 49/2018

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

1. selvittää määräaikaista työsuhteita ja vuokratyötä koskevan lainsäädännön mahdolliset muutostarpeet raskauteen ja vanhemmuuteen perustuvan syrjinnän torjumiseksi
2. laatii tarvittavat lainsäädäntömuutokset perhevapaaudistuksen toteuttamiseksi mahdollisimman pikaisesti
3. pyrkii osana palkkatasa-arvon edistämistyötä kehittämään menetelmän, jolla töiden vaatimusta on mahdollista vertailla eri toimialojen välillä

4. huolehtii siitä, että käytännön tasa-arvotyötä kehitetään kaikilla koulutustasoilla varhaiskasvatuksesta lähtien siten, että sukupuoli-, oppimis- ja muista eroista johtuviin koulu- ja opiskelijatyön haasteisiin voidaan löytää ratkaisuja

5. selvittää mahdollisuudet nimetä riippumaton toimielin Istanbulin sopimuksen velvoitteiden toimeenpanon seurantaan ja arviointiin sekä tarvittaessa valmistelee siihen liittyvät lainsäädäntömuutokset sekä antaa seuraavan nelivuotiskauden aikana selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle Istanbulin sopimuksen velvoitteiden kansallisen toimeenpanon etenemisestä sekä yhteensovittamiselimen laatimien toimenpiteiden toteutumisesta ja niiden vaikuttavuudesta

6. huolehtii tasa-arvolainsäädännön toteuttamisen ja valvonnan edellyttämistä voimavaroista sekä turvaa tasa-arvotyötä tekevien kansalaisjärjestöjen mahdollisuudet tehdä pitkäjänteistä työtä tasa-arvon edistämiseksi.

15 Ympäristövaliokunta

Öljysuojarahasto, rahoitus

HE 167/2009 vp – EV 231/2009 vp

Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellytti 7.12.2009, että hallitus selvittää mahdollisuuksia laajentaa öljysuojarahaston rahoituspohjaa sekä huolehtii öljysuojarahaston jatkuvuudesta ja sen toimintakyvyn turvaamisesta tarvittaessa talousarvioratkaisuin.

Ympäristöministeriö on eduskunnan toiveen mukaisesti kartoittanut mahdollisuuksia laajentaa öljysuojarahaston maksupohjaa. Ympäristöministeriö tilasi vuonna 2015 OTT, dosentti Kalle Määttäältä asiantuntijalausunnon öljysuojarahaston sääntelyvaihtoehdoista ja kehittämisedellytyksistä. Määttä suosittelee lausunnossaan, että öljysuojamaksun sijasta varat öljysuojarahastoon kerrytettäisiin ns. huoltovarmuus- ja öljysuojamaksulla, joka kannettaisiin valmisteveron tavoin samoin kuin nykyinen huoltovarmuusmaksu. Näin kerätyn öljysuojamaksun tuotot ohjattaisiin öljysuojarahastoon. Vuonna 2018 ympäristöministeriö ja valtiovarainministeriö tilasivat yhdessä asiantuntijalausunnot OTT, professori emeritus Kaarlo Tuorilta ja OTT, professori Tuomas Ojaselta öljysuojarahaston valtiosääntöoikeudellisesta asemasta. Lausunnoissa öljysuojarahaston katsottiin täyttävän PL 87 §:ssä talousarvion ulkopuolisille rahastoille asetetut vaatimukset ja todettiin, että öljysuojarahasto mainittiin erikseen hallituksen uutta perustuslakia koskevassa esityksessä rahastona, jota valtion pysyvän tehtävän hoitamisen voidaan katsoa edellyttävän. Volyymiltaan öljysuojarahaston todettiin olevan verraten pieni, joten sen eduskunnan budjettivaltaa kaventavaa vaikutusta voidaan pitää varsin vähäisenä. Öljysuojarahaston tehtävillä voidaan myös katsoa olevan yhteys perustuslain 20 §:n ympäristöperusoikeussäännöksen turvaamiin seikkoihin. Ympäristöministeriön ja valtiovarainministeriön asiantuntijat ovat keskustelleet mahdollisuudesta luopua öljysuojamaksusta ja korvata maksu muulla rahoitusjärjestelyllä. Keskusteluissa päädyttiin siihen, että öljysuojarahaston rahoituspohjan tarkasteluun paneudutaan osana toissijaisten ympäristövastuujärjestelmien kehittämistä (TOVA-järjestelmät). Järjestelmillä varaudutaan ympäristövahinkojen korvaamiseen ja ympäristöriskien hallintaan, kun vastuutaho on maksukyvytön, tuntematon tai tavoittamattomissa. Suomessa näitä järjestelmiä ovat ympäristövahinkovakuutuslakiin (81/1998) perustuva pakollinen vakuutus ja öljysuojarahasto. Valtioneuvoston yhteisen selvitys- ja tutkimustoiminnan (VN TEAS) määrärahoista on saatu 150 000 euroa Ympäristövahinkojen korvauksien rahoittaminen maksukyvyttömyystilanteissa – Parhaat käytännöt ja vertailu -selvitykseen, joka valmistuu vuoden 2019 lopussa.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Merja Huhtala, hallitussihteeri, ympäristöministeriö

Vesilainsäädännön tarkistaminen ja ympäristöhallinnon resurssit

HE 277/2009 vp – EV 355/2010 vp

Ympäristövaliokunta

3. Eduskunta edellytti, että hallitus pitää huolta ympäristöhallinnon toimivuudesta turvaamalla sille osoitettujen tehtävien hoitamiseksi riittävät resurssit ja ryhtyy toimenpiteisiin ympäristönsuojelun jälkivalvonnan tehostamiseksi selvittämällä valvontamaksun käyttöönottamista vesilain valvontatehtävissä.

3. Maa- ja metsätalousministeriö on selvittänyt vesilain mukaisen valvonnan maksullisuutta virkamiesvalmistelussa yhdessä oikeusministeriön ja ympäristöministeriön kanssa. Valmistelun aikana käynnistetyssä maakuntauudistuksessa vesilain mukainen valvonta järjestetään uudelleen. Poliittinen linjaus valvontatehtävien osoittamisesta valtion viranomaiselle tehtiin joulukuussa 2016. Eduskunnan käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen HE 14/2018 vp mukaan vesilain valvontatehtävät siirrettäisiin maakuntauudistuksen yhteydessä Valtion lupa- ja valvontavirastolle. Tämänhetkisen tiedon mukaan virasto voisi aloittaa toimintansa 1.1.2021. Valvontatehtävien maksullisuutta koskevien säännösten valmistelua on perusteltua jatkaa sen jälkeen, kun tehtävien tarkempi organisointitapa Valtion lupa- ja valvontavirastossa on tiedossa. Valmistelu ajoitetaan siten, että valvonnan maksullisuutta koskevat lakimuutokset, jos maksullisuudesta päätetään säätää, tulisivat voimaan samanaikaisesti viraston aloittaessa toimintansa.

Pekka Pulkkinen lainsäädäntöjohtaja, oikeusministeriö

Jätelain uudistuksen toimeenpano ja seuranta

HE 199/2010 vp – EV 360/2010 vp

Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti, että hallitus säätää asetuksilla riittävän kunnianhimoiset yhdyskuntajätteen, biojätteen, tuottajavastuuajutteen, rakennus- ja purkujätteen sekä mahdollisuuksien mukaan muun jätteen kierrätystavoitteet, seuraa tavoitteiden toteutumista ja kiristää tavoitteita ottaen huomioon teknologisen kehityksen.

1. Jätelainsäädännön kokonaisuudistukseen liittyvä laaja valtioneuvoston asetusten uudistustyö on saatu päätökseen. Asetuksilla säädetään uudelleenkäyttöä, kierrätystä tai muuta hyödyntämistä tai jätteen keräystä koskevia tavoitteita yhdyskuntajätteelle, pakkausjätteelle, rakennus- ja purkujätteelle, keräyspaperille, paristoille ja akuille, käytöstä poistetuille renkailla ja sähkö- ja elektroniikkalaiteromulle. Useimpien tavoitteiden toteutumista seurataan vuosittain kerättävän seurantatiedon avulla.

Seurantatiedon perusteella yhdyskuntajätteen sijoittaminen kaatopaikalle on vähentynyt jyrkästi kaatopaikoista annetulla valtioneuvoston asetuksella (331/2013) säädetyn, vuoden 2016 alusta sovelletun orgaanisen jätteen kaatopaikkakäsittelyä koskevan rajoituksen seurauksena. Vuonna 2017 kaatopaikalle sijoitettiin enää 1 % yhdyskuntajätteestä. Yhdyskuntajätteen kierrätysaste oli 41 % vuonna 2017. Yli puolet yhdyskuntajätteestä hyödynnetään nykyisin energiana joko jätteen polttoon erikoistuneissa jätevoimaloissa tai rinnakkaispolttolaitoksissa. Orgaanisen jätteen kaatopaikkakäsittelyn rajoitus on lisännyt selvästi jätteenpolttokapasiteetin tarvetta myös teollisuuden ja rakennustoiminnan jätteille, minkä seurauksena nykyinen laitosverkosto ei täysin riitä vastaamaan kysyntään, vaan jätettä myös viedään jonkin verran hyödynnettäväksi lähimaihin Viroon ja Ruotsiin.

Euroopan Parlamentin ja neuvoston hyväksymät muutokset keskeisiin jätealan direktiiveihin (EU:n jätesäädöspaketti) tulivat voimaan heinäkuussa 2018 ja ne on pantava täytäntöön kansallisessa lainsäädännössä heinäkuuhun 2020 mennessä. Direktiiveissä asetetaan uudet, kunnianhimoiset tavoitteet yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätykselle sekä kaatopaikkakäsittelyn vähentämiselle. Yhdyskuntajätteen kierrätysaste tiukentuu nykyisestä (50 % 2020) 55 %:iin 2025, 60 %:iin 2030 ja 65 %:iin 2035. Myös pakkausjätteen vuosille 2025 ja 2030 asetettavat kierrätystavoitteet tiukentuvat selvästi nykyisestä. Direktiiveissä edellytetään lisäksi mm. yhdyskuntajätteen (ml. biojätteen) ja rakennus- ja purkujätteen erilliskeräysvelvollisuuksien tiukentamista sekä tekstiilijätteen erilliskeräyksen järjestämistä viimeistään 2025 alkaen. Muutosten täytäntöönpano edellyttää Suomessa laajahkoja muutoksia jätelainsäädäntöön. Ympäristöministeriö on käynnistänyt täytäntöönpanon valmistelun ja teettänyt taustaselvityksiä ja kokeiluhankkeita tarvittavien ohjauskeinojen arvioimiseksi. Tarkoituksena on valmistella lainsäädännön keskeiset linjaukset vuoden 2019 keväällä asetettavassa työryhmässä ja tuoda hallituksen esitys tarvittavista lakimuutoksista eduskunnan käsiteltäväksi viimeistään vuoden 2020 alkupuolella.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Riitta Levinen, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

Vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikainen korkotuki

HE 76/2016 vp – EV 81/2016 vp

Ympäristövaliokunta

2. Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö toimittaa valiokunnalle selvityksen korkotukimallien toimivuudesta vuoden 2018 loppuun mennessä.

2. Ympäristöministeriö on toimittanut selvitysraportin korkotukimallien toimivuudesta ja niiden käytöstä ympäristövaliokunnalle joulukuussa 2018.

Asia ei anna enää aiheutta toimenpiteisiin.

Tommi Laanti, asuntoneuvos, ympäristöministeriö

Matkaviestinverkkojen sisätilakuuluvuus asuinrakennuksissa

HE 220/2016 vp – EV 189/2016 vp

Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö ja liikenne- ja viestintäministeriö laativat yhteistyössä tarvittavat säädökset siitä, että kansalaisten ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta välttämättömien yleisten matkaviestinverkkojen sisätilakuuluvuus asuinrakennuksissa varmistetaan rakentamisessa tarkoituksenmukaisella ja rakennuksen energiatehokkuuden ja muut olennaiset tekniset vaatimukset huomioon ottavalla tavalla. Valtioneuvoston tulee seurata jatkossa matkaviestinverkkojen kuuluvuutta sekä rakentamista koskevan sääntelyn ja sen toimenpanon vaikutuksia matkaviestinverkkojen sisätilakuuluvuuteen ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin kuuluvuuden varmistamiseksi.

Valtioneuvosto antoi 28. päivänä kesäkuuta 2017 ympäristöministeriölle ja liikenne- ja viestintäministeriölle tehtäväksi yhteistyössä valmistella hallituksen esitys (HE 85/2017 vp) maankäyttö- ja rakennuslain muuttamiseksi. Eduskunta hyväksyi muuttamattomana hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen, ja laki maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta (812/2017) tuli voimaan 6. päivänä joulukuuta 2017. Lain 117 j §:ssä säädetään matkaviestinverkon sisätilakuuluvuudesta. Asuin-, majoitus- tai työtiloja sisältävän rakennuksen teknisten ratkaisujen on kustannustehokkuus huomioon ottaen mahdollistettava edellytykset matkaviestinten kuuluvuudelle sisätiloissa, ellei kysymyksessä ole rakennus, jonka sisätilakuuluvuutta on vaimennettava.

Vuoden 2018 aikana ympäristöministeriö on yhteistyössä liikenne ja viestintäministeriön kanssa arvioinut tarvetta jatkotoimenpiteisiin. Ympäristöministeriö on osaltaan arvioinut myös mahdollista tarvetta erillisen maankäyttö- ja rakennuslakia tarkentavan asetuksen laadintaan.

Ympäristöministeriö järjesti yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa matkaviestinten sisätilakuuluvuudesta kokouksen sekä työpajan ympäristöministeriössä syksyllä 2018. Molempiin tilaisuuksiin osallistui asian kannalta keskeisten eri ministeriöiden edustajia sekä rakennusten omistajia, operaattoreita, rakennusteollisuuden useita sektoreita sekä tutkijoita edustaneita tahoja. Keskeinen johtopäätös molempien tilaisuuksien perusteella oli, että sisätilakuuluvuus edellyttää yhteistyötä operaattorien kanssa niin rakennusten rakennusvaiheessa kuin rakennusten käytön elinkaaren aikana operaattorin sopimuskumppanin ollessa rakennuksen käyttäjä. Eri toimijat eivät toivoneet uusia säännöksiä niistä aiheutuvien kustannusvaikutusten vuoksi. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen rakentamisen ohjaukseen toivottiin aktiivisuutta myös viranomaistaholta jo rakennuslupavaiheessa sekä tukiasemia paremmin mahdollistavaa kaavoitusta.

Vuoden 2018 kuulemisten ja yhteistyön perusteella ympäristöministeriö arvioi, ettei tässä vaiheessa ole perusteita käynnistää erillisen maankäyttö- ja rakennuslakia täydentävän asetuksen valmistelua. Yksittäisistä teknisistä ratkaisuista säätäminen velvoittavasti saattaisi estää myös uusien innovaatioiden syntyminen ja rajoittaa kehitystoimintaa. Lisäksi sisätilakuuluvuutta koskevista teknisistä ominaisuuksista ei voida kattavasti nykytiedoilla laatia vaatimuksia rakentamisen kannalta siten, että sisätilakuuluvuus voitaisiin ottaa huomioon kehittymässä olevien radiosignaali teknologioiden osalta. Yksityiskohtaisten säädösten laatimisesta sisätilan kuuluvuuteen liittyvistä rakennusten rakenteiden teknisistä ratkaisuista asetustasolla ei voitu pitää perusteltuna tai ylipäänsä hyödyllisenä sisätilakuuluvuuteen liittyvien muuttujien moninaisuudesta johtuen. Rakentamisen säädösten osalta sisätilakuuluvuutta voidaan varmistaa olemassa olevan säädöksen pohjalta yhteistyössä eri rakennushankkeen osapuolten ja operaattorien kesken.

Ympäristöministeriö ja liikenne- ja viestintäministeriö seuraavat yhteistyössä sisätilakuuluvuustilannetta ja sen kehittymistä sekä toimivat tarvittaessa sen varmistamiseksi. Ministeriöt edistävät osaltaan viestintä- ja rakennusalan tutkimus- ja vaikuttamishankkeita, joilla helpotetaan kuuluvuusnäkökulman ennakoivaa huomioimista sekä uudis- että korjausrakentamisessa ja viestintäverkkojen suunnittelussa. Yhtenä lähtökohtana rakentamisen osalta on vuonna 2013 julkaistu ympäristöministeriön osittain rahoittama suunnitteluohje ”Matkapuhelimien kuuluvuus sisätiloissa”. Vuonna 2018 ympäristöministeriö teetti suppean selvityksen Ruotsin ja Norjan tilanteesta, joka on selvityksen mukaan samankaltainen kuin Suomessa sillä erotuksella, että ainoastaan Suomessa on voimassa rakentamista koskeva säännös sisätilakuuluvuuden varmistamisesta.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Jyrki Kauppinen, yli-insinööri, ympäristöministeriö,
Sini Wirén, yksikön johtaja, viestintäneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Asumistuen uudistuksen vaikutusten seuraaminen

HE 231/2016 vp – EV 237/2016 vp

Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että uudistuksen vaikutuksia perheellisten opiskelijoiden toimeentuloon seurataan, ja sen perusteella arvioidaan mahdolliset lainsäädännön uudistamistarpeet, esimerkiksi opintorahan huoltajakorotus.

2. Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveysministeriö ryhtyy toimenpiteisiin yhteisasunnossa asuvien aseman arvioimiseksi asumistukijärjestelmässä ja selvittää ruokakuntakäsitteen mahdollisen uudistamistarpeen.

1. Opiskelijat siirtyivät yleisen asumistuen piiriin 1.8.2017 alkaen. Iso osa pienituloisista ja korkeita asumismenoja maksavista yksin asuvista opiskelijoista hyötyi uudistuksesta, mutta lisääntyvän tarveharkinnan myötä asumisen tuki laski erityisesti yhteisellä vuokrasopimuksella yhteisasunnossa ja puolison kanssa asuvilla opiskelijoilla sekä lapsiperheillä. Opintotuessa otettiin 1.1.2018 alkaen käyttöön 75 euron suuruinen opintorahan huoltajakorotus, joka parantaa lasta huoltavien opiskelijoiden toimeentuloa ja taloudellisia edellytyksiä yhdistää opiskelu ja lapsen huoltajuus.

2. Yleinen asumistuki on tarkoitettu pienituloisen ruokakunnan asumismenojen vähentämiseksi ja kohtuullisen asumistason turvaamiseksi. Yleisessä asumistuessa pääsääntönä on, että samassa asunnossa pysyvästi asuvat henkilöt vastaavat koko asunnon asumismenoista ja kuuluvat siten samaan ruokakuntaan. Pääsäännöstä voidaan poiketa vain, jos asukkailla on erilliset vuokrasopimukset tai toinen asukas on toisen asukkaan alivuokralainen.

Opiskelijoiden asumistukisiirron yhteydessä ei tehty muutoksia ruokakunnan käsitteeseen. Lakimuutokseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 231/2016) tuotiin kuitenkin esiin uudistukseen liittyviä ongelmia. Yleisen asumistuen ruokakunta-kohtaisuus toi opiskelijoille yhdessä asumisen ja avoliiton selvittämiseen liittyvät ongelmat ja kiristi tarveharkintaa, koska muiden ruokakunnan jäsenten tulot vaikuttavat asumistuen määrään. Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa uudistuksien vaikutuksia tuensaajien asemaan ja selvittää asumistukijärjestelmän kehittämistarpeita sekä ruokakuntakäsitteen uudistamisen vaihtoehdot vaikutuksineen. Lisäksi asumisen tukemisen vaihtoehtoja tarkastellaan valtioneuvoston asettamassa perusturvan ja toimeentulon uudistushankkeessa, jonka toimikausi on 28.9.2017–28.2.2019. Hankkeen tehtävänä on valmistella työllisyyttä ja toimeentuloa parantavaa ja eriarvoisuutta vähentävää perusturvan kokonaisuudistusta. Eri vaihtoehtoja käsittelevä valmistelutyö koordinoidaan professori Juho Saaren johtaman eriarvoisuustyöryhmän kanssa.

Mikko Horko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Valtioneuvoston selonteko keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta vuoteen 2030

VNS 7/2017 vp – EK 4/2018 vp

Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

1. varmistaa selonteossa esitettyjen lisätoimenpiteiden riittävän rahoituksen huolehtien siitä, että tarkasteltaessa päästövähennystoimien taloudellisia vaikutuksia tarkastellaan myös niiden tuomaa kasvupotentiaalia yritystoiminnalle, työllisyydelle ja viennille ja otetaan myös tämä näkökulma osaltaan selkeämmin ilmastosuunnitelman lähtökohdaksi päästöjen vähentämiskustannusten ohella
2. toteuttaa ilmastokasvatusta kaikilla koulutusjärjestelmien tasolla oikean asenneilmapiirin varmistamiseksi ja suuntaa ilmastoviestintää laajasti kaikille kohderyhmille
3. tarkastelee suunnitelman taustalla vaikuttavien epävarmuustekijöiden vuoksi aktiivisesti päästövähennystavoitteiden sekä ympäristö- ja biodiversiteettitavoitteiden toteutumista erityisesti liikenteen osalta ja esittää tarvittaessa lisätoimia tavoitteiden saavuttamiseksi
4. ottaa edellä valiokunnan mietinnössä mainitut kehitystarpeet huomioon ilmastosuunnitelman tarkistamisessa selvittäen erityisesti vero- ja kannustinjärjestelmien uudistamista päästövähennystavoitteiden edistämiseksi.

1. Hallitus on jatkanut biokaasun liikennekäyttöhankkeiden tukemista energiatuella ja kärkihankerahoituksella. Vuoden 2018 aikana tukea on näille hankkeille myönnetty yhteensä noin 29,5 miljoonaa euroa, mikä vastaa noin 105 miljoonan euron investointeja. Toteutuessaan hankkeet lisäisivät biokaasun tuotantoa noin 220 GWh:lla vuodessa. Lisäksi uusi biokaasun tankkausasemille ja sähköautojen latausjärjestelmille tarkoitettu tukijärjestelmä käynnistyi vuoden 2018 lopussa. Tukea on varattu yhteensä 3 miljoonaa euroa vuodessa.

Energiatuella on rahoitettu teollisuus- ja liikekiinteistöjen lämmöntuotantohankkeita sekä pieniä aluelämpölaitoksia, joissa tyypillisesti öljylämmityksestä siirrytään joko puubiomassaa käyttäviin kiinteän polttoaineen kattiloihin tai maalämpöön. Lisäksi niin sanotun jakeluvetoilain päivitys on parhaillaan eduskunnassa käsittelyssä. Hallituksen esityksessä on asetettu tavoitteet biopolttoaineille sekä lämmityksen bionesteille vuoteen 2030.

Maatalouden päästövähennystoimille ei ole myönnetty erillistä lisärahoitusta, suurinta osaa toimista rahoitetaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014–2020 rahoista, joihin ei ole tehty muutoksia.

Biokaasun käyttöä maataloussektorilla edistetään usealla toimenpiteellä, joihin liittyy rahoitusta. Tammikuussa 2017 voimaan tullessa Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa maatalouden investointien hyväksyttävistä yksikkökustannuksista tarkistettiin lämpökeskusten ja muiden energialaitos- ja laiteinvestointien yksikkökustannuksia. Lantaa, nurmea tai muuta biomassaa hyödyntävän sähkö- ja lämmön tuotantolaitoksen hyväksyttäviä yksikkökustannuksia nostettiin siten, että tukikelpoiset kustannukset ja sen mukaan myös investointituki nousivat huomattavasti, jopa yli 80 % aiempaan verrattuna.

Lisäksi joulukuussa 2017 Valtioneuvoston asetusta maatalan investointituen kohdentamisesta (241/2015) muutettiin siten, että mm. uusiutuvan energian tuotannossa tarvittaviin investointeihin voidaan myöntää valtiontakaus. Valtiontakauksen enimmäismäärä investointia kohden on 500 000 euroa. Valtiontakaus voi koskea enintään 80 prosenttia takauksen kohteena olevan lainan määrästä koko laina-aikana. (14.12.2017/887).

Kolmantena ympäristön tilan parantamistoimenpiteenä on traktoreiden biokaasulaitteiden rahoittamismahdollisuus (Valtioneuvoston asetus maatalan investointituen kohdentamisesta 241/2015, 18 §).

Maatalouden ilmastotavoitteita koskeviin toimiin liittyen meneillään on kaksi VN-TEAS-hanketta, ”Maankäyttösektorin toimien mahdollisuudet ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi” (MISA) ja ”Ruokahävikin vähentämisen ja ravitsemussuositusten mukaisen syömisestä ilmastovaikutukset” (Ruokamini).

Vuonna 2018 otettiin käyttöön ohjauskeinoja, joilla pyritään vähentämään liikenteen päästöjä erityisesti autokannan uudistamisen ja vähäpäästöisten autojen hankinnan edistämällä. Hankintatuki koskee uuden sähköauton hankintaa. Lisäksi muuntotukea voi saada käytetyn auton muuntamiseen kaasu- tai etanolikäyttöiseksi. Vuoden 2018 aikana käytössä oli lisäksi romutuspalkkio vanhojen autojen romuttamisen vauhdittamiseksi.

Vuonna 2018 on myönnetty tukea sähköisen liikenteen sekä biokaasun liikennekäytön infrastruktuurin rakentamiseen. Myös asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin rakentamiseen on myönnetty tukea. Tukitoimilla nopeutetaan siirtymistä vähäpäästöiseen liikenteeseen.

Liikennesektorin tukitoimien valmistelussa on otettu huomioon myös toimien muut vaikutukset. Tuet voivat edistää uuden liiketoiminnan syntymistä ja sen kautta työllisyyttä. Vaikutuksia on arvioitu tapauskohtaisesti tuen myöntämistä sisältävien hallitusten esitysten valmistelussa.

Sähkö- ja kaasuautojen kustannustehokkaita edistämiskeinoja on tutkittu GASELLI -nimisessä Valtioneuvoston TEAS-hankkeessa. Hankkeen pää tavoitteena oli selvittää sähkö- ja kaasuautojen lähiajan markkinatilanne ja tulevaisuudennäkymät Suomessa. Edelleen tarkoitus oli selvittää, millä edellytyksillä ja toimilla on mahdollista saavuttaa hallituksen energia- ja ilmastostrategiaan sisältyvät tavoitteet, joiden mukaan Suomessa olisi 2030 mennessä vähintään 250 000 sähkökäyttöistä autoa (sisältää täyssähköautot, ladattavat hybridit ja vetypolttookennoautot) ja 50 000 (metaani) kaasukäyttöistä autoa. Hanke toteutettiin vuoden 2018 aikana.

Vuoden 2019 alussa järjestettiin kuntaorganisaatioille ja niiden sidosryhmille Kuntien ilmastotyö vauhtiin! -neuvottelupäivä, jossa kartoitettiin sektorin näkemyksiä ja odotuksia tarvittavista toiminnoista. Kuntasektorin ilmastotyön vauhdittamiseksi rahoitetaan seuraavia hankkeita: alueellisten päästölaskevien kehittäminen, kaupunkien ilmastotoimenpiteiden vaikutusarviotyökalu – esitutkimus, maankäytön ilmastotyön vauhdittaminen sekä aluehallinnon tiekartta.

Ympäristöministeriö on myöntänyt hankerahoitusta työkoneiden päästöjen laskentamallin tietopohjan vahvistamiseen. Hanke on käynnistynyt syksyllä 2018 ja sen toteuttaa Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy. Hanke päättyy keväällä 2019. Hankkeessa keskitytään laskentamallissa käytettävien lähtötietojen laadun parantamiseen.

Ympäristöministeriön tutkimus- ja kehittämisrajoista on myönnetty rahoitusta fluorattujen kasvihuonekaasujen (F-kaasut) päästöjen vähentämiseen tähtääviin projekteihin. Suomen ympäristökeskus

on laatimassa kriteereitä julkisille vihreille hankinnoille F-kaasujen käytön ja päästöjen vähentämiseksi. Myös EU:n F-kaasuasetuksen tehokasta toimeenpanoa on tuettu tehostetun tiedotuksen ja ohjeistuksen avulla.

Ilmastodieettilaskuria uudistetaan ulkoasullisesti sekä uusiin teknisiin vaatimuksiin (ml. mobiililaitteet) sopivaksi ja pyritään saamaan laajemmin mm. yritysmaailman käyttöön. Uusi versio tulee käyttöön maaliskuussa 2019.

Vuoden 2019 aikana toteutetaan hanke päästövähennystoimien kustannustehokkuusarvioinnin kehittämiseksi. Hankkeessa tarkastellaan myös muiden positiivisten vaikutusten kuin päästövähennysten huomioimista kustannustehokkuusarvioinnissa

2. Ilmastokasvatus liittyy kaikille koulutusjärjestelmätasoisille. Perusopetuksen opetussuunnitelmassa kestävä kehityksen näkökulma on nostettu sisällöllisiin tavoitteisiin. Erityisesti ilmastomuutosta käsitellään oppiainetasolla maantiedossa ja biologiassa. Lukion opetussuunnitelmassa sivistyksen kasvattamiseen kuuluu kestävä elämäntavan ja ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys sekä osaamisperustan rakentaminen ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Ammatillisessa koulutuksessa katetaan ennen kaikkea osaajien kouluttamisen ja tiedon tuottamisen tarvetta yhteiskunnan muuttuvat tarpeet huomioon ottaen.

Yliopistot ovat oman erityisalan opetuksessa huomioineet ilmastomuutoksen. Sen eri näkökulmat on katettu hyvin koko maan kurssitarjonnassa. Myös ammattikorkeakouluissa ilmastomuutos on tunnistettu toimintaympäristön muutostekijäksi ja siihen on vastattu. Opettajakoulutuksen kautta katetaan koulutusjärjestelmän kehittäminen tämän tärkeän yleissivistävän näkökulman osalta.

Koululaitosta ja opiskeluajaa laajempi kestävä kehityksen kasvatus sisältää ilmastoviestinnän. Jatkuva tiedeoppimisen ja tiedekasvatuksen edistäminen ovat välineitä edistettäessä kestävä elämäntavan ja ilmastotietoisuuden juurruttamista laajemmin. Tiedekeskuksissa ilmastomuutos on yleinen näyttelyteema. Tutkijoiden ja toimittajien yhteistyön syventämistä edistetään, jotta tietopohjainen mediaviestintä pysyy ajan tasalla.

Yksi monista ilmastoviestinnän esimerkeistä on käynnissä oleva Ilmastopaneelin ilmastokasvatuksen hanke. Hankkeen tavoite on, että suuri yleisö, koululaiset ja opiskelijat voisivat osallistua ilmastotyöhön paremmin. Hankkeen aikana perustetaan oppimisyhteisö koululaisista, opiskelijoista, opettajista, ilmastokasvatuksen asiantuntijoista, Suomen ilmastopaneelin jäsenistä, Arktisen keskuksen henkilöstöstä ja Lapin yliopiston opettajankouluttajista. Yhteisö luo uutta materiaalia ilmastokasvatuksen tueksi.

Ilmastopaneelin tänä vuonna valmistuvan ilmastokasvatushankkeen tavoite on, että suuri yleisö, koululaiset ja opiskelijat voisivat osallistua ilmastotyöhön paremmin. Hankkeessa kerätään ideoita nuorilta ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja tuetaan heitä ilmastomuutoksen aiheuttamiin muutoksiin sopeutumisessa. Samalla kartoitetaan nuorten ilmastomuutokseen liittyviä asenteita ja huolia.

Paneelin hankkeen aikana perustetaan oppijoiden yhteisö (Community of Learners), joka koostuu koululaisista, opiskelijoista, opettajista, ilmastokasvatuksen asiantuntijoista, Suomen ilmastopaneelin jäsenistä, Arktisen keskuksen henkilöstöstä ja Lapin yliopiston opettajankouluttajista. Yhteisön tavoitteena on yhdessä luoda uusia ratkaisukeskeisiä materiaaleja ilmastokasvatuksen tueksi.

Ilmastoviestintää tekevät Suomessa useat ministeriöt, valtion tutkimuslaitokset ja kunta- ja kansalaisyhteiskunnan toimijat. Vuodesta 2010 saakka ympäristöministeriö on koordinoanut ilmastoviestinnän yhteistyötä. Ilmastoviestinnän ohjausryhmä koostuu kaikista relevanteista ministeriöistä, tutkimuslaitoksista, alueellisista toimijoista, Business Finlandista, Sitrasta ja Demos Helsingistä, joista kukin tahollaan tekee ilmastomuutoksesta niin asiantuntija-, sidosryhmä kuin kansalaisviestintää. Yhteistyö mahdollistaa ilmastoviestinnän laajentamisen yhtä organisaatiota laveampaan näkökulmaan. Ryhmä on mm. julkaissut verkkolehti Klimaattia, teettänyt kyselytutkimuksia, infografiikoita, huoletanut tiedeviestinnän koordinaatiosta ja jakanut tietoa kampanjoista sekä tapahtumista.

3. Vuoden 2018 lopulla ns. Ilmo-työryhmä julkaisi raporttina liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen poistamisesta vuoteen 2045 mennessä. Raportti sisältää toimenpidesuunnitelman tavoitteen toteuttamiseksi. Käytännössä kyse on nolla- ja vähäpäästöisten autojen nopeasta kasvattamisesta, biopolttoaineen käytön lisäämisestä ja kestävien liikennemuotojen edistämisestä. Ilmo-raportti esittää uusia toimia Kaisu-suunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi ja syvien päästövähennysten saavuttamiseksi vuoden 2030 jälkeen. Raportissa on myös tarkasteltu biopolttoaineiden tuotannon ympäristövaikutuksia, ml. vaikutuksia metsiin. Biopolttoaineiden ympäristövaikutuksia on esitetty myös vuonna julkaistussa energia- ja ilmastostrategiassa.

Keskipitkän aikavälin suunnitelman tavoitteiden toteutumista seurataan eduskunnalle vuosittain annettavassa ilmastovuosikertomuksessa. Siinä tarkastellaan päästöjen kehittymistä suhteessa tavoitteisiin ja joka toinen vuosi raportoidaan politiikkatoimien toteutumisesta. Päästökehitystä suhteessa tavoitteisiin tarkastellaan sekä taakanjakosektorilla kokonaisuudessaan että yksittäisten sektoreiden osalta. Tarvittaessa ilmastovuosikertomuksessa raportoidaan tavoitteen saavuttamisen edellyttämistä lisätoimista.

4. Energiaverotuksen osalta on käynnistymässä selvitys energiaveron uudistustarpeista. Selvityksessä arvioidaan miten verotusta, päästökauppaa ja muita ilmastopolitiikan ohjauskeinoja yhteen sovittamalla tuetaan Suomen siirtymistä hiilineutraaliuteen vuonna 2045 niin, että energiantuotanto on 95 prosenttisesti päästötöntä vuoteen 2040 mennessä sekä mahdollisten veromuutosten yhteiskunnallisia ja taloudellisia vaikutuksia.

Nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetussa laissa on täsmennetty hiilidioksidiveron laskentaperustetta lämmitys- ja työkonepolttoaineiden osalta siten, että polttoaineiden hiilidioksidipäästöissä otetaan huomioon polttoaineen elinkaarenaikainen kasvihuonekaasupäästö eikä pelkästään niiden poltosta syntyvää päästöä. Yhdistetyn sähkön ja lämmön tuotannon verotusta on muutettu siten, että hiilidioksidiveron puolittuksesta luovutaan ja se korvataan alentamalla yhdistetyssä tuotannossa käytettyjen polttoaineiden energiasisältöveroa. Nämä muutokset kiristävät kivihiilen verotusta yhdistetyssä tuotannossa ja lieventävät maakaasun verotusta. Sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annettua lakia on muutettu niin, ettei sähkön pääsääntöisesti kohdistu kahdenkertaista verotusta siirrettäessä sähköä sähköverkosta sähkövarastoon ja sieltä takaisin sähköverkkoon kulutusta varten.

Vapaaehtoiset Green deal -sopimukset ovat suhteellisen uusi keino ilmastohaasteisiin vastaamiseksi ja kiertotalouden edistämiseksi. Näiden käyttöä pyritään laajentamaan yhtenä keinona Kaisu-tavoitteiden saavuttamiseksi. Green deal on vapaaehtoinen sopimus valtion ja eri toimijoiden, kuten etujärjestöjen, yritysten ja kuntien, välillä. Sopimusten avulla voidaan tehostaa lainsäädännön toimeenpanoa tai täydentää lainsäädäntöä. Tähän mennessä valtio on sopinut kaksi Green dealia, joista toinen liittyy tiiviisti taakanjakosektorin ja erityisesti liikenteen päästövähennystavoitteisiin. Vuoden 2018 lopulla liikenne- ja viestintäministeriö sekä ympäristöministeriö solmivat Autoalan Keskusliitto ry:n ja Autotuojat ja teollisuus ry:n kanssa Green dealin, jossa sovittiin liikenteen hiilidioksidipäästöjen pienentämisestä, vaihtoehtoisten käyttövoimien käyttöönoton edistämisestä sekä

autokannan keski-ikä ja romutusiän alentamisesta. Sopimus on voimassa vuoden 2025 loppuun asti.

Magnus Cederlöf, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

Jätelain muuttaminen

HE 195/2017 vp – EV 42/2018 vp

Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö valmistelee kiireellisesti jätteiden ja sivuvirtojen sähköistä markkinapaikkaa koskevan hallituksen esityksen.

2. Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö seuraa lainmuutoksen täytäntöönpanoa ja toimittaa valiokunnalle vuoden 2027 loppuun mennessä arvion sen kokonaisvaikutuksista ja erityisesti vaikutuksista kotitalouksien jätemaksujen hintakehitykseen, kuntien valvontaviranomaisten työmäärään sekä mahdollisen jätteiden laittoman käsittelyn lisääntymiseen haja-asutusalueilla.

1. Hallitus on marraskuussa 2018 antanut eduskunnalle esityksen laiksi jätelain muuttamisesta (HE 248/2018). Esityksessä ehdotetaan, että jätelakiin (646/2011) lisättäisiin säännökset markkinapaikkaa vastaavasta jätteiden ja sivuvirtojen tietolustasta sekä tehtäisiin siitä johtuvat täsmennykset kunnan toissijaista jätehuoltovelvollisuutta koskeviin menettelyihin. Tavoitteena on lisätä kunnan toissijaiseen jätehuoltovelvollisuuteen liittyvää läpinäkyvyyttä sekä edistää jätealan kilpailuneutraliteettia ja yritystoimintaa. Lain ehdotetaan tulevan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

2. Yhdyskuntajätehuollon vastuunjakoa sekä kunnan jätehuollon alan sidos- ja hankintayksiköiden markkinaehtoisien toiminnan ulosmyyntirajoja koskeva jätelain muutos (445/2018) tuli voimaan vuoden 2019 alussa. Koska laki on ollut voimassa vasta hyvin lyhyen ajan, sen vaikutuksista ei vielä tässä vaiheessa voida esittää arvioita. Ympäristöministeriö harkitsee parhaillaan toimenpiteitä, joilla lain täytäntöönpanon ja vaikutusten seuranta olisi tarkoituksenmukaisinta järjestää. Seurannassa on otettava huomioon myös muut seurantakautena jätelainsäädäntöön kohdistuvat muutokset ja niistä johtuvat vaikutukset jätehuollon toimintakenttään. Eri muutokset voivat kytkeytyä toisiinsa välillisesti tai välittömästi ja niiden vaikutuksia voi siten olla haastavaa eritellä toisistaan täsmällisesti.

Ella Särkkä, hallitussihteeri, ympäristöministeriö

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
valtioneuvosto.fi
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISBN: 978-952-287-717-8 PDF
ISBN: 978-952-287-718-5 nid.
ISSN: 2490-0966 PDF
ISSN: 2490-0613 nid.